

Spisy powszechne

Censuses

**Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna
w świetle wyników NSP 2021**

National Population and Housing Census 2021
Population. Size and demographic-social structure
in the light of the 2021 Census results

Warszawa
Warsaw
2023

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021
Population. Size and demographic-social structure
in the light of the 2021 Census results

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa Warsaw 2023

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021

Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021

Population. Size and demographic-social structure in the light of the 2021 Census results

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych
Statistics Poland

pod kierunkiem

supervised by

Doroty Szałtys

Zespół autorski

Author team

Małgorzata Cierniak-Piotrowska, Agnieszka Chmielewska, Paweł Kaczorowski, Aneta Kuchta, Grzegorz Gudaszewski,
Małgorzata Potocka, Karina Stelmach, Dorota Szałtys, Marlena Szymczuk-Kupryś, Anna Wysocka

Skład i opracowanie graficzne

Layout and graphic design

Danuta Niwińska, Anna Bińkowska, Aleksandra Paprocka

e-ISBN 978-83-67087-55-1

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

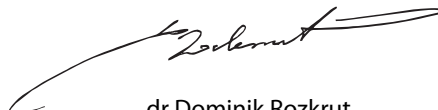
Przekazuję Państwu kolejne opracowanie przedstawiające wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, który został przeprowadzony na terenie Polski w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. według stanu na dzień 31 marca 2021 r. Szeroki zakres informacji pozyskanej w spisie może stanowić podstawę do przeprowadzenia pogłębionych analiz i dokonania bilansu zmian, które zaszły w latach 2011–2021. Prezentowana publikacja jest opracowaniem tematycznym dotyczącym stanu i struktury demograficznej ludności, wzbogaconym o charakterystykę społeczną w zakresie kraju urodzenia oraz posiadanego obywatelstwa, przynależności narodowo-etnicznej i wyznaniowej, poziomu wykształcenia, a także niepełnosprawności. Zaprezentowano także charakterystykę osób przebywających w obiektach zbiorowego zamieszkania oraz osób bezdomnych.

Część analityczną wzbogacono prezentacją graficzną w postaci map i wykresów, natomiast część tabelaryczna składa się z tablic przeglądowych zawierających porównanie spisów 2011 i 2021 oraz tablic wynikowych z danymi ze spisu 2021 (wyłącznie w formie elektronicznej).

Wszystkie analityczne publikacje z wynikami spisu ludności i mieszkań są dostępne w wersji książkowej, a także na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego <https://spis.gov.pl>.

Wyrażam nadzieję, że prezentowane wyniki spisu będą przydatne dla szerokiego grona odbiorców danych statystycznych: władz rządowych i samorządowych, środowisk naukowych i analityków.

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego
Generalny Komisarz Spisowy

dr Dominik Rozkrut

Preface

I would like to present you another study showing the results of the 2021 National Population and Housing Census. The census was carried out in Poland from April 1 to September 30, 2021, as of the state on March 31, 2021. A wide range of information obtained therefrom may be the basis for in-depth analyses and carrying out of balance of changes that took place in 2011–2021. This publication is a thematic study on the status and demographic structure of the population, enriched with social characteristics in terms of the country of birth and citizenship, national-ethnic and religious affiliation, level of education and disability. The characteristics of persons living in the collective living quarters and the homeless were also presented.

The analytical part of the study is enriched with a graphical presentation in the form of maps and charts, while the tabular part (annex) consists of review tables containing a comparison of the 2011 and 2021 censuses and result tables with data from the 2021 Census (exclusively in electronic form).

All analytical publications with the results of the 2021 Census are available in a book version as well as on the Statistics Poland website <https://stat.gov.pl/en/>.

I hope that the presented census results will be useful for a wide range of recipients of statistical data, i.e. government and local government authorities, scientific communities and analysts.

President Statistics Poland
Census General Commissioner

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'D. Rozkrut', with a long, sweeping underline that extends to the left and then curves back under the name.

Dominik Rozkrut, PhD.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	9
List of tables	9
Spis wykresów	12
List of charts	12
Spis map	16
List of maps	16
Ważniejsze skróty	17
Main abbreviations	17
1. Uwagi ogólne	18
1.1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2021	18
1.2. Podstawowe cele spisu	19
1.3. Zakres tematyczny spisu	19
1.4. Źródła danych	20
1.4.1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne	20
1.4.2. Elektroniczny formularz spisowy	21
1.5. Wybrane pojęcia i definicje spisowe	22
1.6. Klasyfikacje i grupowania wykorzystywane w zakresie ludności w NSP 2021	27
2. General remarks	28
2.1. Legal basis, deadline and the scope of the 2021 Census	28
2.2. Main objectives of the 2021 Census	29
2.3. Information scope of the 2021 Census	29
2.4. Data sources in the 2021 Census	30
2.4.1. Administrative registers and information systems used for the census	30
2.4.2. Electronic census form	31
2.5. Selected census terms and definitions	32
2.6. Classifications and groupings used for population in the 2021 Census	37
3. Stan i struktura demograficzna ludności	38
3. Size and demographic structure of population	38
3.1. Stan ludności	38
3.1. Population size	38
3.2. Ludność według płci i wieku	41
3.2. Population by sex and age	41
3.3. Ludność według stanu cywilnego	50
3.3. Population by marital status	50
Podsumowanie	55
Summary	56

4. Kraj urodzenia i obywatelstwo	57
4. Country of birth and citizenship	57
4.1. Ludność według kraju urodzenia	57
4.1. Population by country of birth	57
4.2. Ludność według obywatelstwa	64
4.2. Population by citizenship	64
Podsumowanie	72
Summary	73
5. Poziom wykształcenia ludności	75
5. Educational level	75
5.1. Poziom wykształcenia ludności w latach 2011 i 2021	75
5.1. Level of education of the population in 2011 and 2021	75
5.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci	77
5.2. Population aged 13 and more by educational level and sex	77
5.3. Ludność według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania	80
5.3. Population by educational level and place of residence	80
5.4. Poziom wykształcenia ludności według wieku	81
5.4. Educational level of the population by age	81
5.5. Zróżnicowanie regionalne	83
5.5. Regional diversity	83
Podsumowanie	84
Summary	84
6. Osoby z niepełnosprawnościami	86
6. Persons with disabilities	86
6.1. Stan i struktura osób niepełnosprawnych	87
6.1. Size and structure of disabled persons	87
6.2. Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności oraz posiadanych ograniczeń sprawności	90
6.2. Disabled persons by disability degree and activity limitations	90
6.3. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku	94
6.3. Disabled persons by economic age groups	94
6.4. Osoby niepełnosprawne według grup schorzeń	96
6.4. Disabled persons by groups of medical conditions	96
6.5. Zróżnicowanie regionalne występowania niepełnosprawności w 2021 r.	99
6.5. Regional diversity of disability prevalence in 2021	99
6.6. Zróżnicowanie regionalne występowania niepełnosprawności według kategorii osób niepełnosprawnych	101
6.6. Regional differentiation of disability prevalence by category of disabled persons	101
6.7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego	102
6.7. Disabled persons aged 15 and more by marital status	102
6.8. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia	104
6.8. Disabled persons aged 15 and more by educational level	104
6.9. Osoby niepełnosprawne według statusu na rynku pracy	107
6.9. Disabled persons by labour market status	107
Podsumowanie	111
Summary	112
7. Przynależność narodowo-etniczna, język używany w domu i wyznanie	113
7. National -ethnic identifications, language used at home and religion	113
7.1. Przynależność narodowo-etniczna	113
7.1. National-ethnic identifications	113

7.2. Język używany w domu	119
7.2. Language used at home	119
7.3. Przynależność wyznaniowa	122
7.3. Religious affiliation	122
Podsumowanie	126
Summary	127
8. Migracje zagraniczne na pobyt czasowy	129
8. International migration for temporary stay	129
8.1. Imigracje czasowe	130
8.1. Temporary immigration	130
8.1.1. Imigranci przebywający czasowo według okresu przebywania	131
8.1.1. Immigrants staying temporarily in Poland by period of residence	131
8.1.2. Cechy demograficzno-społeczne imigrantów	132
8.1.2. Demographic and social characteristics of immigrants	132
8.1.3. Kraj poprzedniego zamieszkania imigrantów	135
8.1.3. Country of previous residence of immigrants	135
8.1.4. Obywatelstwo i kraj urodzenia imigrantów	136
8.1.4. Citizenship and country of birth of immigrants	136
8.1.5. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według miejsca zamieszkania	137
8.1.5. Immigrants temporary stay in Poland by place of residence	137
8.2. Emigranci przebywający czasowo za granicą	139
8.2. Emigrants temporary stay abroad	139
8.2.1. Emigranci przebywający czasowo za granicą według okresu przebywania	139
8.2.1. Emigrants temporary stay abroad by period of residence	139
8.2.2. Cechy demograficzno-społeczne emigrantów	140
8.2.2. Demographic and social characteristics of emigrants	140
8.2.3. Kierunki emigracji czasowej	143
8.2.3. Directions of emigration for temporary stay	143
8.2.4. Emigranci przebywający za granicą czasowo według miejsca zamieszkania przed wyjazdem	144
8.2.4. Emigrants temporary stay abroad by place of residence before leaving	144
Podsumowanie	146
Summary	148
9. Migracje wewnętrzne	150
9. Internal migration	150
9.1. Wybrane aspekty metodologiczne	150
9.1. Selected methodological issues	150
9.2. Ludność według okresu zamieszkiwania w miejscu aktualnego zamieszkania	151
9.2. Population by period of residence in the place of current residence	151
9.3. Migracje wewnętrzne ludności w latach 2011–2021	153
9.3. Internal migration in 2011–2021	153
9.4. Migracje międzywojewódzkie i wewnątrzwojewódzkie	155
9.4. Inter-voivodships and intra-voivodships migration	155
9.5. Struktura demograficzno-społeczna osób migrujących w latach 2011–2021	158
9.5. Demographic and social structure of internal migrants in 2011–2021	158
9.5.1. Wiek i płeć	158
9.5.1. Age and sex	158
9.5.2. Stan cywilny	159
9.5.2. Marital status	159

9.5.3. Poziom wykształcenia	161
9.5.3. Education level	161
Podsumowanie	162
Summary	162
10. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania i osoby bezdomne	163
10. Population in the collective living quarters and homeless persons	163
Osoby bezdomne	173
Homeless persons	173
Podsumowanie	174
Summary	175

Spis tablic

List of tables

Tablica 3.1.	Ludność w miastach i na wsi w latach 2011 i 2021	38
Table 3.1.	Population in urban and rural areas in 2011 and 2021	38
Tablica 3.2.	Ludność według województw w latach 2011 i 2021	40
Table 3.2.	Population by voivodships in 2011 and 2021	40
Tablica 3.3.	Ludność według płci w latach 2011 i 2021	41
Table 3.3.	Population by sex in 2011 and 2021	41
Tablica 3.4.	Stan i struktura ludności według wieku w latach 2011 i 2021	43
Table 3.4.	Size and structure of population by age in 2011 and 2021	43
Tablica 3.5.	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011 i 2021	44
Table 3.5.	Population at non-working age per 100 people at working age in 2011 and 2021	44
Tablica 3.6.	Wybrane wskaźniki starzenia się ludności w latach 2011 i 2021	47
Table 3.6.	Selected population ageing indicators in 2011 and 2021	47
Tablica 3.7.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.	51
Table 3.7.	Population aged 15 years and more by marital status in 2021	51
Tablica 3.8.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego, płci i grup wieku w 2021 r.	52
Table 3.8.	Population aged 15 years and more by marital status, sex and age groups in 2021	52
Tablica 4.1.	Ludność według kraju urodzenia w latach 2011 i 2021	58
Table 4.1.	Population by country of birth in 2011 and 2021	58
Tablica 4.2.	Ludność według kraju obywatelstwa w latach 2002, 2011 i 2021	64
Table 4.2.	Population by citizenship in 2002, 2011 and 2021	64
Tablica 4.3.	Ludność z obywatelstwem niepolskim według województw zamieszkania w 2021 r.	70
Table 4.3.	Population with non-polish citizenship by voivodship of residence in 2021	70
Tablica 5.1.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w latach 2011 i 2021	76
Table 5.1.	Population aged 13 and more by educational level in 2011 and 2021	76
Tablica 5.2.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2011 i 2021 r.	78
Table 5.2.	Population aged 13 and more by educational level and sex in 2011 and 2021	78
Tablica 5.3.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia oraz miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021	80
Table 5.3.	Population aged 13 and more by sex, educational level and place of residence in 2011 and 2021	80
Tablica 5.4.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia oraz grup wieku w 2021 roku	82
Table 5.4.	Population aged 13 and more by educational level and age groups in 2021	82
Tablica 6.1.	Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w 2011 i 2021 r.	87
Table 6.1.	Disabled persons by category of disability and sex in 2011 and 2021	87
Tablica 6.2.	Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania i kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021	89
Table 6.2.	Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2011 and 2021	89
Tablica 6.3.	Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania, kategorii i stopnia niepełnosprawności oraz ograniczenia sprawności w 2021 r.	92
Table 6.3.	Disabled persons by sex, place of residence, category and degree of disability and activity limitation in 2021	92

Tablica 6.4.	Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	95
Table 6.4.	Disabled persons by economic age groups, sex and category of disability in 2021	95
Tablica 6.5.	Osoby niepełnosprawne biologicznie według płci, głównej grupy schorzenia oraz stopnia ograniczenia sprawności w 2021 r.	98
Table 6.5.	Persons disabled biologically by sex, main medical condition group and activity limitation degree in 2021	98
Tablica 6.6.	Częstość występowania niepełnosprawności według płci, miejsca zamieszkania oraz województw w 2021 r.	101
Table 6.6.	The frequency of disability by sex, place of residence and voivodships in 2021	101
Tablica 6.7.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, stanu cywilnego i miejsca zamieszkania w 2021 r.	104
Table 6.7.	Disabled persons aged 15 and more by sex, marital status and place of residence in 2021	104
Tablica 6.8.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.	105
Table 6.8.	Disabled persons aged 15 and more by sex, educational level and place of residence in 2021	105
Tablica 6.9.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i statusu na rynku pracy w 2021 r.	109
Table 6.9.	Disabled persons aged 15 and more by sex and labour market status in 2021	109
Tablica 6.10.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, statusu na rynku pracy i stopnia ograniczenia sprawności w 2021 r.	110
Table 6.10.	Disabled persons aged 15 and more by sex, labour market status and activity limitation degree in 2021	110
Tablica 7.1.	Ludność według struktury identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.	114
Table 7.1.	Population by the national-ethnic identifications structure in 2021	114
Tablica 7.2.	Ludność według rodzaju i kolejności identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.	115
Table 7.2.	Population by the type and order of the national-ethnic identifications in 2021	115
Tablica 7.3.	Ludność według identyfikacji narodowo-etnicznych w latach 2011 i 2021	116
Table 7.3.	Population by the national-ethnic identifications in 2011 and 2021	116
Tablica 7.4.	Ludność według języka używanego w domu w 2021 r.	119
Table 7.4.	Population by language used at home in 2021	119
Tablica 7.5.	Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu w 2021 r.	120
Table 7.5.	Population by type and number of languages used at home in 2021	120
Tablica 7.6.	Ludność według języków używanych w domu w latach 2011 i 2021	122
Table 7.6.	Population by languages used at home in 2011 and 2021	122
Tablica 7.7.	Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.	123
Table 7.7.	Population by declared religious affiliation in 2021	123
Tablica 7.8.	Osoby, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o wyznanie według przynależności do wyznania w latach 2011 i 2021	125
Table 7.8.	Persons answering the question on religion by religious affiliation in 2011 and 2021	125
Tablica 8.1.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.	131
Table 8.1.	Immigrants temporary stay in Poland in 2021	131
Tablica 8.2.	Emigranci przebywający za granicą czasowo w 2021 r.	139
Table 8.2.	Emigrants temporary stay abroad in 2021	139
Tablica 9.1.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju (w odsetkach ludności ogółem w województwie)	155
Table 9.1.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country (in percentage of total population in the voivodship)	155

Tablica 9.2.	Udział procentowy migracji międzywojewódzkich i wewnątrzwojewódzkich w napływie ludności w latach 2011–2021 według województw obecnego zamieszkania	156
Table 9.2.	Percentage of inter-voivodship and intra-voivodship migration in the population inflow in 2011–2021 by voivodship of current residence	156
Tablica 9.3.	Województwa poprzedniego i obecnego zamieszkania ludności w latach 2011–2021	157
Table 9.3.	Voivodships of previous and current residence of the population in 2011–2021	157
Tablica 9.4.	Ludność w wieku 15 lat i więcej przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według stanu cywilnego (w %)	160
Table 9.4.	Population aged 15 and more arrived in 2011–2021 from another place in the country by marital status (in %)	160
Tablica 10.1.	Obiekty zbiorowego zakwaterowania według kategorii i województw w 2021 roku ..	166
Table 10.1.	Collective living quarters by category of objects and voivodship in 2021	166
Tablica 10.2.	Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii i wybranych typów obiektów w latach 2011 i 2021	168
Table 10.2.	Population in the collective living quarters by category and selected types of objects in 2011 and 2021	168
Tablica 10.3.	Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii i wybranych typów obiektów oraz płci w 2011 i 2021 roku	170
Table 10.3.	Population in the collective living quarters by category and selected types of objects and sex in 2011 and 2021	170
Tablica 10.4.	Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według płci, grup wieku i kategorii obiektu w 2021 roku	171
Table 10.4.	Population in the collective living quarters by sex, age groups and category of objects in 2021	171
Tablica 10.5.	Osoby bezdomne według płci i grup wieku w 2021 roku	174
Table 10.5.	Homeless persons by sex and age groups in 2021	174

Spis wykresów

List of charts

Wykres 3.1.	Piramida wieku ludności w 2021 r. na tle 2011 r .	42
Chart 3.1.	Pyramid of population in 2021 against 2011	42
Wykres 3.2.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w latach 2011 i 2021	51
Chart 3.2.	Population aged 15 years and more by marital status in 2011 and 2021	51
Wykres 3.3.	Ludność w wieku 65 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w latach 2011 i 2021	53
Chart 3.3.	Population aged 65 and more by marital status and sex in 2011 and 2021	53
Wykres 3.4.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w miastach i na wsi w 2021 r .	54
Chart 3.4.	Population aged 15 years and more by marital status and sex in urban and rural areas in 2021	54
Wykres 3.5.	Osoby rozwiedzione wg województw w latach 2011 i 2021	55
Chart 3.5.	Divorced by voivodships in 2011 and 2021	55
Wykres 4.1.	Ludność według miejsca urodzenia w 2021 r .	58
Chart 4.1.	Population by place of birth in 2021	58
Wykres 4.2.	Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r. (w %)	59
Chart 4.2.	Population by place of birth and sex in 2021 (in %)	59
Wykres 4.3.	Ludność urodzona za granicą według grup wieku w latach 2011 i 2021	60
Chart 4.3.	Foreign-born population by age group in 2011 and 2021	60
Wykres 4.4.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według miejsca urodzenia i stanu cywilnego w 2021 r. (w %)	60
Chart 4.4.	Population aged 15 and more by place of birth and legal marital status in 2021 (in %)	60
Wykres 4.5.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według miejsca urodzenia i poziomu wykształcenia w 2021 r. (w %)	61
Chart 4.5.	Population aged 13 and more by place of birth and level of education 2021 (in%)	61
Wykres 4.6.	Ludność urodzona za granicą według wybranych krajów urodzenia w 2021 r .	62
Chart 4.6.	Foreign-born population by selected country of birth in 2021	62
Wykres 4.7.	Ludność według miejsca urodzenia i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r. (w %)	64
Chart 4.7.	Population by place of birth and place of residence in 2021 (in %)	64
Wykres 4.8.	Ludność według krajów obywatelstwa i płci w 2021 r .	65
Chart 4.8.	Population by countries of citizenship and sex in 2021	65
Wykres 4.9.	Ludność według obywatelstwa i miejsca urodzenia w 2021 r. (w %)	66
Chart 4.9.	Population by citizenship and place of birth in 2021 (in %)	66
Wykres 4.10.	Ludność według obywatelstwa i grup wieku w 2021 r .	66
Chart 4.10.	Population by citizenship and age group in 2021	66
Wykres 4.11.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według obywatelstwa i stanu cywilnego w 2021 r. (w %)	67
Chart 4.11.	Population aged 15 and more by citizenship and legal marital status in 2021 (in %)	67
Wykres 4.12.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i obywatelstwa w 2021 r. (w %)	67
Chart 4.12.	Population aged 13 and more by citizenship and education level in 2021 (in %)	67
Wykres 4.13.	Ludność z obywatelstwem niepolskim według kraju obywatelstwa w 2021 r .	68
Chart 4.13.	Population with non-polish citizenship by country of citizenship in 2021	68

Wykres 4.14.	Ludność z obywatelstwem niepolskim według kraju obywatelstwa w latach 2002, 2011 i 2021	69
Chart 4.14.	Facilities for children up to the age of 3	69
Wykres 4.15.	Ludność według obywatelstwa i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r. (w %) ...	71
Chart 4.15.	Population by citizenship and place of residence in 2021 (in %)	71
Wykres 4.16.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według obywatelstwa i statusu na rynku pracy w 2021 r.	72
Chart 4.16.	Population aged 15 and more by citizenship and status on the labor market in 2021	72
Wykres 5.1.	Ludność z wyższym wykształceniem według płci w 2011 i 2021 r.	79
Chart 5.1.	Population with tertiary education and sex in 2011 and 2021	79
Wykres 6.1.	Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w 2011 i 2021 r.	88
Chart 6.1.	Disabled persons by sex and category of disability in 2011 and 2021	88
Wykres 6.2.	Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania oraz kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	90
Chart 6.2.	Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2021	90
Wykres 6.3.	Osoby niepełnosprawne prawnie według płci w 2011 r. i 2021 r.	91
Chart 6.3.	Legally disabled persons by sex in 2011 and 2021	91
Wykres 6.4.	Udział osób niepełnosprawnych wśród ogółu ludności w danej grupie wieku w 2011 i 2021 r.	94
Chart 6.4.	Share of persons with disabilities among the total population in a given age group in 2011 and 2021	94
Wykres 6.5.	Osoby niepełnosprawne biologicznie według płci i liczby posiadanych schorzeń w 2021 r.	96
Chart 6.5.	Biologically disabled persons by sex and number of medical conditions in 2021	96
Wykres 6.6.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	103
Chart 6.6.	Disabled persons aged 15 and more by marital status in relation to the total population in 2021	103
Wykres 6.7.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	106
Chart 6.7.	Disabled persons aged 15 and more by educational level in relations to the total population in 2021	106
Wykres 6.8.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.	107
Chart 6.8.	Disabled persons aged 15 and more by sex, level of education and place of residence in 2021	107
Wykres 6.9.	Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	108
Chart 6.9.	Disabled persons aged 15 and more by labour market status in relations to the total population in 2021	108
Wykres 8.1.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według okresu przebywania w 2011 i 2021 r. (w %)	131
Chart 8.1.	Immigrants temporary stay in Poland by period of residence in 2011 and 2021 (in %)	131
Wykres 8.2.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według płci w 2011 i 2021 r. (w %)	132
Chart 8.2.	Immigrants temporary stay in Poland by sex in 2011 and 2021 (in %)	132
Wykres 8.3.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.	132
Chart 8.3.	Immigrants temporary stay in Poland by economic age groups and sex in 2021	132
Wykres 8.4.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według grup wieku w 2011 i 2021 r. (w %)	133
Chart 8.4.	Immigrants temporary stay in Poland by age groups in 2011 and 2021 (in %)	133

Wykres 8.5.	Imigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo według stanu cywilnego w 2021 r. (w %)	133
Chart 8.5.	Immigrants aged 15 and more staying in Poland temporarily by legal marital status in 2021 (in %)	133
Wykres 8.6.	Imigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo według poziomu wykształcenia w 2021 r. (w %)	134
Chart 8.6.	Immigrants aged 13 and more temporary stay in Poland by education level in 2021 (in %)	134
Wykres 8.7.	Imigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo według statusu na rynku pracy i płci w 2021 r. (w %)	135
Chart 8.7.	Immigrants aged 15 and more temporary stay in Poland by status on the labour market and sex in 2021 (in %)	135
Wykres 8.8.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według kraju poprzedniego zamieszkania w 2021 r.	136
Chart 8.8.	Immigrants temporary stay in Poland by country of previous residence in 2021	136
Wykres 8.9.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według kraju obywatelstwa w 2021 r. (w %)	137
Chart 8.9.	Immigrants temporary stay in Poland by country of citizenship in 2021 (in %)	137
Wykres 8.10.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według charakteru miejsca zamieszkania i okresu przebywania w 2021 r. (w %)	138
Chart 8.10.	Immigrants temporary stay in Poland by place of residence and period of residence in 2021 (in %)	138
Wykres 8.11.	Emigranci przebywający za granicą czasowo według okresu przebywania w 2021 r. (w %)	140
Chart 8.11.	Emigrants temporary stay abroad by period of residence in 2021 (in %)	140
Wykres 8.12.	Emigranci przebywający za granicą czasowo według płci i ekonomicznych grup wieku w 2021 r.	140
Chart 8.12.	Emigrants temporary stay abroad by sex and economic age groups in 2021	140
Wykres 8.13.	Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy i więcej według grup wieku w 2011 i 2021 r.	141
Chart 8.13.	Emigrants temporary stay abroad 12 months and more by age groups in 2011 and 2021	141
Wykres 8.14.	Emigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający za granicą czasowo według stanu cywilnego w 2021 r. (w %)	141
Chart 8.14.	Emigrants aged 15 and more temporary stay abroad by legal marital status in 2021 (in %)	141
Wykres 8.15.	Emigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający za granicą czasowo według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r. (w %)	142
Chart 8.15.	Emigrants aged 13 and more temporary stay abroad by status on the labour market and sex in 2021 (in %)	142
Wykres 8.16.	Emigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający za granicą czasowo według statusu na rynku pracy i płci w 2021 r. (w %)	143
Chart 8.16.	Emigrants aged 15 and more temporary stay abroad by status on the labour market and sex in 2021 (in %)	143
Wykres 8.17.	Emigranci przebywający za granicą czasowo według kontynentu przebywania w 2021 r. (w %)	143
Chart 8.17.	Emigrants temporary stay abroad by continents of residence in 2021 (in %)	143
Wykres 8.18.	Emigranci przebywający za granicą czasowo według kraju przebywania w 2021 r.	144
Chart 8.18.	Emigrants temporary stay abroad by country of residence in 2021	144
Wykres 8.19.	Emigranci przebywający za granicą czasowo według charakteru miejsca zamieszkania przed wyjazdem i okresu przebywania za granicą w 2021 r.	146
Chart 8.19.	Emigrants temporary staying abroad by place of residence before leaving and period of residence abroad in 2021 (in %)	146

Wykres 9.1.	Ludność według okresu zamieszkiwania w obecnej miejscowości	152
Chart 9.1.	Population according to the period of residence in the current locality	152
Wykres 9.2.	Udział ludności zamieszkałej od urodzenia i ludności napływowej w ogólnej liczbie ludności według grup wieku (w %)	152
Chart 9.2.	Share of the population residing since birth and inflow population in the total population by age groups (in %)	152
Wykres 9.3.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według roku przybycia	154
Chart 9.3.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by year of arrival	154
Wykres 9.4.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według płci i wieku w momencie migracji	158
Chart 9.4.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by sex and age at the time of migration	158
Wykres 9.5.	Struktura wieku w momencie migracji osób migrujących w latach 2002–2011 oraz 2011–2021	159
Chart 9.5.	Age structure at the time of migration of persons migrating in 2002–2011 and 2011–2021	159
Wykres 9.6.	Ludność w wieku 15 lat i więcej przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według stanu cywilnego w 2021 r.	160
Chart 9.6.	Population aged 15 and more arrived in 2011–2021 from another place in the country by marital status in 2021	160
Wykres 9.7.	Ludność w wieku 13 lat i więcej przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według płci i poziomu wykształcenia	161
Chart 9.7.	Population aged 13 and more arrived in 2011–2021 from another place in the country by sex and education level	161
Wykres 10.1.	Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według kategorii w 2021 r.	164
Chart 10.1.	Structure of collective living quarters by category of objects in 2021	164
Wykres 10.2.	Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według województw w 2021 r.	165
Chart 10.2.	Structure of collective living quarters by category of objects and voivodships in 2021	165
Wykres 10.3.	Struktura wieku osób bezdomnych na tle struktury wieku ludności Polski w 2021 r. (w %)	173
Chart 10.3.	Age structure of homeless persons compared to the age structure of the total population in 2021 (%)	173

Spis map

List of maps

Mapa 3.1.	Gęstość zaludnienia w latach 2011 i 2021	39
Map 3.1.	Population density in 2011 and 2021	39
Mapa 3.2.	Przyrosty/ubytki liczby ludności miejskiej i wiejskiej w 2021 r.	41
Map 3.2.	Increase/decrease of urban and rural population in 2021	41
Mapa 3.3.	Współczynnik obciążenia demograficznego w oparciu o ekonomiczne grupy wieku w 2021 r.	45
Map 3.3.	Demographic dependency ratio by economic age groups in 2021	45
Mapa 3.4.	Gminy, w których odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej wynosił 20% i więcej w latach 2011 i 2021	46
Map 3.4.	Gminas with 20% or more of the population aged 65 and more in 2011 and 2021	46
Mapa 3.5.	Mediana wieku w latach 2011 i 2021	47
Map 3.5.	Median age in 2011 and 2021	47
Mapa 3.6.	Wskaźnik starości demograficznej w latach 2011 i 2021	48
Map 3.6.	Old age ratio in 2011 and 2021	48
Mapa 3.7.	Indeks starości w latach 2011 i 2021	49
Map 3.7.	Ageing index in 2011 and 2021	49
Mapa 3.8.	Współczynnik obciążenia demograficznego w latach 2011 i 2021	50
Map 3.8.	Dependency ratio in 2011 and 2021	50
Mapa 4.1.	Ludność urodzona za granicą według województw zamieszkania w 2021 r.	63
Map 4.1.	Foreign-born population by voivodship of residence in 2021	63
Mapa 4.2.	Ludność z obywatelstwem niepolskim według województw zamieszkania w 2021 r.	70
Map 4.2.	Population with non-polish citizenship by voivodship of residence in 2021	70
Mapa 5.1.	Poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej według województw w 2021 r.	83
Map 5.1.	Educational level of the population aged 13 and more by voivodships in 2021	83
Mapa 6.1.	Częstość występowania niepełnosprawności według płci i województw w 2021 r. (na 1000 ludności)	100
Map 6.1.	The frequency of disability by sex and voivodships in 2021 (per 1000 population)	100
Mapa 6.2.	Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności i województw w 2021 r.	102
Map 6.2.	Disabled persons by category of disability and voivodships in 2021	102
Mapa 8.1.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.	137
Map 8.1.	Immigrants temporary stay in Poland in 2021	137
Mapa 8.2.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo na 1000 ludności w 2021 r.	138
Map 8.2.	Immigrants temporary stay in Poland per 1000 population in 2021	138
Mapa 8.3.	Emigranci przebywający za granicą czasowo według miejsca wyjazdu w 2021 r.	145
Map 8.3.	Emigrants temporary stay abroad by place of residence before leaving in 2021	145
Mapa 8.4.	Emigranci przebywający za granicą czasowo na 1000 ludności w 2021 r.	145
Map 8.4.	Emigrants temporary stay abroad per 1000 population in 2021	145
Mapa 9.1.	Ludność zamieszkała od urodzenia (w odsetkach ludności ogółem w województwie) ..	153
Map 9.1.	Population residing since birth (in percentage of total population in the voivodship) .	153

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0,0)	zjawisko istniało, jednakże w ilościach mniejszych od liczb, które mogły być wyrażone uwidocznionymi w tablicy znakami cyfrowymi magnitude not zero but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy, jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of sum are given

1. Uwagi ogólne

1.1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2021

Ramy tematyki narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2021 r., zakres, forma, tryb, granice obowiązków statystycznych określone zostały w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1775, z 2020 r. poz. 1486, z 2021 r. poz. 615, z 2021 r., poz. 1143), dalej: ustawa o NSP 2021);
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 955);

oraz :

- rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. Urz. UE L 218 z 13.8.2008, str. 14);
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych;
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności, rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzję Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (Tekst mający znaczenie dla EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych;

Zgodnie z zapisami ustawy o NSP 2021, spis ludności i mieszkań realizowany był w terminie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r., według stanu na dzień 31 marca 2021 r.

W części Aktywność ekonomiczna – dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był to dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 25 do 31 marca 2021 r.).

Narodowy spis powszechny ludności i mieszkań 2021 realizowany był jako badanie pełne i obejmował:

- osoby fizyczne stale zamieszkałe i czasowo przebywające w mieszkaniach, budynkach i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami – dotyczyło to również osób czasowo lub na stałe przebywających za granicą, jeśli nie wymeldowały się z pobytu stałego w Polsce;
- osoby fizyczne niemające miejsca zamieszkania;
- mieszkania, budynki, obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz zamieszkałe pomieszczenia niebędące mieszkaniami.

Spis nie obejmował:

- szefów oraz cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków ich rodzin oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów międzynarodowych lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- mieszkań, budynków, obiektów oraz pomieszczeń będących własnością przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych.

1.2. Podstawowe cele spisu

Najważniejszymi założonymi celami spisu powszechnego ludności i mieszkań są:

1. Zaspokojenie potrzeb informacyjnych kraju, zwłaszcza zebranie informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł, w szczególności ze źródeł administracyjnych;
2. Dostarczenie informacji na poziomie jednostek podstawowego podziału administracyjnego kraju;
3. Zaprezentowanie zmian w liczbie ludności i zasobach mieszkaniowych w porównaniu z wynikami poprzedniego spisu (NSP 2011), wraz z szeroką charakterystyką zarówno poszczególnych zbiorowości, jak i przebiegu podstawowych procesów, w tym: o stanie i strukturze demograficzno-społecznej i ekonomicznej ludności, gospodarstw domowych i rodzin zamieszkujących lub przebywających w Polsce, o rozmiarach i kierunkach mobilności ludności, aktywności ekonomicznej, a także o rozmiarach zasobów mieszkaniowych, ich jakości oraz efektywnym wykorzystaniu;
4. Zebranie informacji niezbędnych do realizacji zobowiązań międzynarodowych Polski wobec Unii Europejskiej oraz ONZ;
5. Dostarczenie danych statystycznych na potrzeby tworzenia i aktualizacji operatów zarówno dla ustalania stanu i struktury ludności według cech demograficznych, społecznych i ekonomicznych, jak i losowania prób do badań reprezentacyjnych prowadzonych w latach pospisowych w gospodarstwach domowych.

1.3. Zakres tematyczny spisu

Przy ustalaniu zakresu przedmiotowego spisu ludności i mieszkań 2021 została przeprowadzona analiza wykorzystania wyników poprzedniego spisu oraz analiza nowych potrzeb informacyjnych. Brano również pod uwagę możliwości pozyskania tych informacji z innych źródeł, przede wszystkim z systemów informacyjnych administracji publicznej, a także konieczność zachowania w czasie pełnej porównywalności danych oraz zobowiązania międzynarodowe określone w rozporządzeniu nr 763/2008.

Na przełomie 2016/ 2017 roku zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w których zbierano uwagi i zapotrzebowanie na dane spisowe od urzędów centralnych i terenowych, samorządów, ośrodków badawczych, organizacji narodowościowych i instytucji wyznaniowych.

W wyniku tych prac ustalono następujące tematy badawcze:

- 1) Geograficzna charakterystyka ludności – miejsce zamieszkania;
- 2) Demograficzna charakterystyka osób – płeć, wiek, stan cywilny, pozostawanie w związku niesformalizowanym, kraj urodzenia, kraj obywatelstwa;
- 3) Gospodarstwa domowe i rodziny – wielkość i skład gospodarstwa domowego i rodziny, rodziny biologiczne, rodziny niepełne, pozycja osób w gospodarstwie domowym i rodzinie;
- 4) Wykształcenie – poziom wykształcenia;
- 5) Niepełnosprawność: biologiczna i prawna;
- 6) Migracje wewnętrzne i zagraniczne, w tym emigracja i imigracja czasowa, kraj poprzedniego zamieszkania; kraj wyjazdu, fakt zamieszkania kiedykolwiek za granicą; miejsce zamieszkania rok przed spisem;
- 7) Narodowość i język używany w domu;
- 8) Wyznanie (przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego);
- 9) Ekonomiczna charakterystyka osób, w tym: bieżąca aktywność ekonomiczna – pracujący, bezrobotni, bierni zawodowo, charakterystyka zawodowa pracujących;
- 10) Źródło utrzymania osób;
- 11) Dojazdy do pracy.

Z zakresu tematyki mieszkaniowej ujęto w spisie następujące zagadnienia:

- 1) Rodzaj zamieszkanym pomieszczeń;
- 2) Charakterystyka mieszkań, w tym status zamieszkania mieszkania (zamieszkane, niezamieszkane), tytuł prawny do zajmowanego mieszkania, własność mieszkania, wielkość mieszkania, w tym: liczba izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań, wyposażenia w instalacje sanitarno-techniczne, sposób ogrzewania mieszkania oraz rodzaj stosowanego paliwa/źródła energii stosowanego do ogrzewania mieszkania (dotyczy mieszkań zamieszkanym);
- 3) Charakterystyka budynków z lokalami mieszkalnymi, w tym: rodzaj budynku, forma własności budynku, liczba mieszkań w budynku, rok oddania do użytku, wyposażenie budynków w urządzenie techniczne (wodociąg, kanalizacja, gaz z sieci, centralne ogrzewanie).

1.4. Źródła danych

1.4.1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne

Zakres informacyjny powszechnego spisu ludności i mieszkań 2021 został zebrany o całej populacji podlegającej badaniu metodą mieszaną, tzn. z rejestrów administracyjnych oraz danych zebranych bezpośrednio od respondentów przy pomocy elektronicznego formularza spisowego z wykorzystaniem samospisu internetowego, wywiadu telefonicznego i wywiadu z udziałem rachmistrza spisowego.

W NSP 2021 wykorzystanych zostało ok. 35 głównych rejestrów i systemów informacyjnych. Jako priorytetowe należy wymienić: Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności oraz gminne zbiory meldunkowe w zakresie danych o ludności; zbiory danych z systemu ZUS dotyczące płatników składek, osób ubezpieczonych oraz osób pobierających emeryturę lub rentę, świadczenie lub zasiłek przedemerytalny, rentę socjalną, świadczenia pieniężne wypłacane samoistnie; Centralny Wykaz Ubezpieczonych (NFZ) – w zakresie danych o osobach objętych systemem ubezpieczeń zdrowotnych; Ewidencja gruntów i budynków, Państwowy rejestr granic i powierzchni jednostek podziału terytorialnego państwa – w zakresie danych o budynkach i lokalach; Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju, a także dane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, KRUS-u, Systemu Pobyt (UDsC), systemu POL-on (zintegrowany system informacji o nauce i szkolnictwie wyższym), Systemu Informacji Oświatowej (SIO), z systemów informacyjnych powiatowych urzędów pracy o osobach bezrobotnych i o osobach poszukujących pracy; dane z systemów pomocy społecznej o świadczeniobiorcach oraz o osobach ubiegających się o przyznanie świadczeń.

Dodatkowo zastosowanie znalazły dane pochodzące z pozaadministracyjnych źródeł tj. od: operatorów publicznych sieci telekomunikacyjnych, przedsiębiorców prowadzących sprzedaż i dystrybucję energii elektrycznej, podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w zakresie dystrybucji lub obrotu paliwami gazowymi, w zakresie przesyłu i wytwarzania energii cieplnej, dla których odbiorcą końcowym dokonującym zakupu są gospodarstwa domowe.

Uznano, że zakwalifikowane rejestry i systemy administracyjne zostaną wykorzystane jako:

- a. bezpośrednie źródło danych;
- b. źródło informacji do utworzenia wykazu podmiotów objętych spisem (wykaz osobowo-adresowo-mieszkaniowy);
- c. źródło informacji do imputacji, szacowania danych, porównań i określenia jakości danych.

1.4.2. Elektroniczny formularz spisowy

W spisie 2021 wykorzystywano formularz dostępny wyłącznie w formie elektronicznej.

Była to interaktywna aplikacja składająca się z kilku części: dane osoby (z którą przeprowadzany był spis lub która dokonywała samospisu), ustalenie adresu zamieszkania osoby, osoby w mieszkaniu/pomieszczeniu niebędącym mieszkaniem/obiekcie zbiorowego zakwaterowania, osoby przebywające za granicą, relacje rodzinne, kwestionariusze osobowe zawierające pytania z zakresu charakterystyki demograficzno-społecznej, narodowo-etnicznej, wyznaniowej i dotyczącej aktywności ekonomicznej osób oraz kwestionariusz mieszkaniowy zawierający pytania w zakresie opisu mieszkania i budynku.

Przyjęto zasadę, że osoba dorosła, która jako pierwsza zalogowała się do aplikacji spisowej, podawała informacje o mieszkaniu i wszystkich osobach w nim zamieszkałych, ustalała skład osobowy mieszkania, określała relacje rodzinne pomiędzy osobami. Następnie wypełniane były kwestionariusze osobowe osób zamieszkałych pod danym adresem.

Formularz elektroniczny wsparty był słownikami:

- a) miejscowości – miejscowość, województwo, powiat, gmina;
- b) krajów zamieszkania;
- c) krajów urodzenia;
- d) krajów obywatelstwa;
- e) etnonimów z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- f) języków z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- g) wyznań z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- h) rodzajów paliwa i źródeł energii – do określenia sposobu ogrzewania mieszkania;
- i) zawodów i specjalności. Słownik ten co do formy opierał się głównie na zawodach (grupach zawodów) opisanych w Klasyfikacji zawodów i specjalności (KZiS) na trzech lub czterech znakach. Słownik uzupełniono o zawody z KZiS występujące na sześciu znakach, które dobrze reprezentowały zbiorczą, czteroznakową grupę zawodów. W ograniczonej mierze wykorzystane zostały również popularne synonimy często używane w mowie potocznej;
- j) rodzajów działalności nierolniczej. Słownik został oparty na grupach rodzajów działalności oznaczonych w PKD 2007 trzema cyframi. Dokonano także uzupełnienia o niektóre nazwy klas, a także nieliczne synonimy rodzajów działalności występujące w mowie potocznej.

Aplikacja spisowa została również przystosowana na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Osoby głuche i głuchonieme miały możliwość skorzystania z internetowej aplikacji do samospisu, która spełniała normy WCAG 2.0 (wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych).

Osoby, które nie miały dostępu do Internetu mogły skorzystać z miejsc spisowych w najbliższym urzędzie gminy, gdzie, zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, była zapewniona obsługa również w języku migowym.

Przygotowano 4 wersje językowe aplikacji spisowej. Oprócz języka polskiego aplikacja była dostępna w języku angielskim, rosyjskim i ukraińskim.

Przygotowana została także odrębna aplikacja elektroniczna w celu realizacji spisu ludności w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Dane o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania przekazywali zarządzający tymi obiektami, w zakresie posiadanej dokumentacji. Aplikacja zawierała podstawowe informacje o typie obiektu i osobach w nim przebywających. Uzupełniając i niezależnie, osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania mogły samodzielnie przekazywać dane na swój temat poprzez samospis internetowy lub na żądanie poprzez wywiad telefoniczny.

1.5. Wybrane pojęcia i definicje spisowe

W rozdziale zaprezentowane zostały pojęcia i definicje spisowe, niezbędne do właściwej interpretacji wyników spisu 2021 w zakresie stanów ludności oraz jej charakterystyki demograficzno-społecznej.

Na podstawie wyników NSP 2021 zostały wyodrębnione następujące kategorie ludności:

1. Ludność według definicji krajowej.
2. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach publikacji informacje dotyczą kategorii ludności według definicji krajowej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność według definicji krajowej. Kategoria ta, z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju – obejmuje następujące grupy:

1. Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy) – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz – w momencie spisu:
 - a) były obecne (mieszkały w gminie),
 - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
 - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu m.in:
 - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
 - pobytu za granicą.
2. Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące. Dotyczy osób, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Do kategorii ludności danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce. Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność według definicji krajowej). Analogicznie wyodrębniana jest ludność dla poszczególnych miejscowości statystycznych.

Ludność rezydująca (rezydenci). Do rezydentów z punktu widzenia mieszkańców gminy zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania (gminą) przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą). Wyjątek stanowią polscy dyplomaci na placówkach oraz żołnierze stacjonujący na zagranicznych misjach wojskowych, którzy – mimo przebywania za granicą – zostali zaliczeni do stałych mieszkańców Polski (zgodnie z rekomendacjami EKG ONZ oraz Unii Europejskiej),
- b) osoby mieszkające czasowo w gminie przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy bez stałego pobytu w Polsce).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu kategorii rezydentów przyjęto (podobnie jak dla ludności według definicji krajowej): naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby przebywające np. w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 roku).

Ekonomiczne grupy wieku. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18–44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Stan cywilny – sytuacja prawna osoby określona na podstawie odpowiednich aktów stanu cywilnego. Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- ✓ kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim,
- ✓ żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim,
- ✓ wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka,
- ✓ rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Migracje zagraniczne – to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazdy do kraju (imi-gracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy. W zaleceniach ONZ migracje zagraniczne są zdefiniowane jako fakt zmiany kraju głównego miejsca zamieszkania, przy czym główne miejsce zamieszkania oznacza miejsce, w którym osoba spędza większość czasu podczas pewnego okresu; długość tego okresu może wynosić – w zależności od przyjętych uregulowań prawnych w poszczególnych krajach – 3 miesiące, 6 miesięcy, najczęściej co najmniej 12 miesięcy.

Przyjmując za kryterium obserwacji długość pobytu (nieobecności) migracje dzieli się na:

- **krótkookresowe** – pobyt czasowy trwający od 3 do 12 miesięcy,
- **długookresowe** – pobyt czasowy trwający co najmniej 12 miesięcy oraz zamieszkanie na stałe – bez względu na okres zamieszkiwania.

Migracje na pobyt stały to migracje związane z osiedleniem się w innym kraju na stałe (w świetle polskiego prawa: imigracja to dokonanie zameldowania na pobyt stały, zaś emigracja – dokonanie wymeldowania z pobytu stałego w Polsce).

Migracje czasowe to migracje związane z pobytem czasowym trwającym dłużej niż 3 miesiące. W szerszym ujęciu terminem tym można objąć wszystkie migracje o charakterze niedefinitywnym, tzn. nie na osiedlenie, a zatem według podziału zalecanego przez ONZ – migracje długookresowe i krótkookresowe.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

Emigrant to osoba przemieszczająca się z kraju za granicę na pobyt stały lub czasowy.

Imigrant to osoba przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy.

Kraj urodzenia zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby, np. jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało wpisać Litwa.

Rozstrzygnięcie takie zostało przyjęte w związku z koniecznością zabezpieczenia porównywalności, a przede wszystkim nie dublowania danych w skali międzynarodowej.

Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem, nie wskazuje ono na pochodzenie etniczne tej osoby i jest niezależne od pytania o narodowość. Dla osób nieposiadających obywatelstwa żadnego kraju przewidziana była możliwość odpowiedzi: nie posiadam obywatelstwa żadnego kraju. Jeśli

spisywana osoba posiadała obywatelstwa kilku krajów, zastosowano hierarchię wskazań: Polska, kraje UE, kraje trzecie.

Cudzoziemcem jest każda osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów. Cudzoziemcy, przybyli do Polski na pobyt stały, są traktowani jako osoby mieszkające stale, pozostali zaś, w zależności od czasu faktycznego pobytu w naszym kraju:

- jako przebywający czasowo (imigranci krótkookresowi) – w przypadku przebywania przez okres poniżej 12 miesięcy,,
- jako rezydenci (imigranci długookresowi) – w przypadku przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Bezpaństwowiec to osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego kraju (bezpaństwowcy są zaliczani do cudzoziemców).

Migracje wewnętrzne – to przemieszczenia ludności w granicach kraju.

W ramach migracji wewnętrznych wyróżnia się migracje:

- międzywojewódzkie, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego,
- wewnątrzwojewódzkie, czyli zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa,
- międzypowiatowe, czyli przemieszczenia ludności z jednego powiatu do innego,
- wewnątrzpowiatowe, czyli zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego powiatu.

Klasyfikując migracje wewnętrzne według charakteru administracyjnego obszarów, między którymi miała miejsce wędrówka, rozróżniamy następujące kierunki migracji:

- ze wsi do miast,
- z miast na wieś,
- z miast do miast,
- ze wsi na wieś.

Czasowe migracje wewnętrzne – to migracje związane z pobytem czasowym poza miejscem stałego zamieszkania trwającym lub zamierzającym trwać dłużej niż 3 miesiące.

Narodowość – przynależność narodowa lub etniczna – jest deklaratywną, opartą na subiektywnym odczuciu, indywidualną cechą każdego człowieka, wyrażającą jego emocjonalny, kulturowy lub wynikający z pochodzenia związek z określonym narodem lub wspólnotą etniczną. Narodowości (odczuwanej przynależności narodowo-etnicznej) nie należy mylić z przynależnością państwową – czyli obywatelstwem.

Język używany w kontaktach domowych – dotyczy języka używanego na co dzień w domu i odnosi się do języka mówionego lub migowego, który używany jest w kontaktach rodzinnych. Język używany w rodzinnych kontaktach domowych nie odnosi się do znajomości języków obcych.

Wyznanie (przynależność wyznaniowa) to formalne uczestnictwo lub emocjonalny związek osoby z określonym wyznaniem religijnym (kościołem lub związkiem wyznaniowym). Wyznanie powinno być określane na podstawie dobrowolnej deklaracji, w tym także – wyrażającej brak związku z jakimkolwiek wyznaniem (bez wyznania).

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie, eksternistycznie/stacjonarnie, niestacjonarnie, na odległość, korespondencyjnie) w kraju lub za granicą.

Poziom wykształcenia jest określany na podstawie klasyfikacji ISCED 2011:

- a) wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora – dotyczy osób z tytułem doktora, doktora habilitowanego lub profesora;
- b) wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów II stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich. Do tej kategorii zalicza się osoby, które posiadają dyplom lekarza;
- c) wyższe z tytułem licencjata, inżyniera lub równorzędnym – dotyczy osób z tytułem zawodowym licencjata, inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów I stopnia (licencjackich, inżynierskich);
- d) dyplom ukończenia kolegium – dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych;
- e) policealne – dotyczy osób, które posiadają świadectwo (dyplom) ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej), do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej. Do tej kategorii zalicza się również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie;
- f) średnie ogólnokształcące – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, liceum uzupełniającego lub które ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem;
- g) średnie zawodowe – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia realizującej jednocześnie program szkoły średniej);
- h) zasadnicze zawodowe/branżowe – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów, branżowej szkoły I stopnia;
- i) gimnazjalne – dotyczy osób, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum lub świadectwo ukończenia specjalnej szkoły przysposabiającej do pracy.
- j) podstawowe ukończone – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną szkoły powszechnej) niezależnie od tego, ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej oraz szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej;
- k) niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej lecz jej nie ukończyły, nigdy nie uczęszczały do szkoły.

Osoby niepełnosprawne (z niepełnosprawnościami) są to takie osoby, które posiadają odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoby, które takiego orzeczenia nie posiadają, lecz ich sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

Przez czynności codzienne (podstawowe) dla danego wieku należy rozumieć:

- dla niemowląt – prawidłową reakcją na bodźce zewnętrzne (tj. płacz, uśmiech, właściwe gesty i odruchy),
- dla dzieci w wieku przedszkolnym – zdolność brania udziału w grach i zabawach w grupie rówieśników,
- dla dzieci w wieku szkolnym – uczęszczanie do szkoły oraz uczestnictwo we wszystkich rodzajach obowiązkowych zajęć,
- dla osób w wieku aktywności zawodowej – pracę zawodową, naukę lub prowadzenie gospodarstwa domowego,
- dla osób w wieku starszym – podstawową samoobsługę przy czynnościach higienicznych, zakupach, przyrządzaniu posiłków itp.

Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, niezdolność do pracy, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwie:

- lekki stopień niepełnosprawności lub o częściowej niezdolności do pracy lub o celowości przekwalifikowania zawodowego lub o III grupie inwalidztwa lub o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym bez uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego;
- umiarkowany stopień niepełnosprawności lub o całkowitej niezdolności do pracy lub o II grupie inwalidztwa;
- znaczny stopień niepełnosprawności lub o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji lub o niezdolności do samodzielnej egzystencji lub o I grupie inwalidztwa lub o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym z uprawnieniami do zasiłku pielęgnacyjnego.

Ze względu na występujące ograniczenia wśród zbiorowości osób niepełnosprawnych rozróżnia się 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną. We wszystkich przypadkach chodzi o stany długotrwałe, tj. takie, które trwają lub przewiduje się, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

Statystyczny podział zbiorowości osób niepełnosprawnych wyróżnia trzy podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie, tj. takie, które posiadają odpowiednie orzeczenie/a wydane przez organ do tego uprawniony i równocześnie mają (odczuwają) ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku,
- osoby niepełnosprawne tylko prawnie, tj. takie, które posiadają odpowiednie orzeczenie/a wydane przez organ do tego uprawniony, ale nie deklarowały ograniczeń sprawności,
- osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie, które takiego/ich orzeczenia/orzeczeń nie posiada/ją, ale odczuwa/ją ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego stopień niepełnosprawności, niezdolność do pracy, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla osób poniżej 16 roku życia – posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający.

Grupy schorzeń powodujące ograniczenia zwykłych czynności życiowych:

- uszkodzenia i choroby narządu ruchu,
- uszkodzenia i choroby narządu wzroku,
- uszkodzenia i choroby narządu słuchu,
- choroby układu krążenia,
- choroby neurologiczne,
- inne schorzenia.

Należy podkreślić, że zbierane w ramach NSP 2021 dane odnoszące się do posiadanych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu, były gromadzone na zasadzie dobrowolności (deklaracja i subiektywna ocena respondenta) – zgodnie z przepisami ustawy o NSP 2021.

Obiekt zbiorowego zakwaterowania (OZZ) to zespół pomieszczeń (pokoje i innych pomieszczeń pomocniczych), zlokalizowanych w jednym lub kilku budynkach, zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi: opiekuńczo-wychowawcze, hotelarskie, zdrowotne bądź inne, które są związane z zamieszkaniem/przebywaniem zwykle większej liczby osób lub obiekt instytucji wyznaniowej. Do obiektów zbiorowego zakwaterowania zalicza się m.in. domy studenckie, hotele pracownicze, domy dziecka, domy pomocy społecznej, placówki dla bezdomnych, klasztory, domy zakonne.

Bezdomny to osoba, która z różnych przyczyn – ekonomicznych, rodzinnych lub administracyjnych – deklaruje brak stałego miejsca zamieszkania. Do osób bezdomnych nie należy zaliczać takich, które są pozbawione dachu nad głową z powodu wypadków losowych (kataklizmów, powodzi, pożarów itp.).

1.6. Klasyfikacje i grupowania wykorzystywane w zakresie ludności NSP 2021

1. Grupowania i klasyfikacje, określone w Rozporządzeniu Komisji (WE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów
2. The International Standard Classification of Education (ISCED – UOE, 2011)
3. International Standard ISO 3166-1, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions-Part 1: Country codes, ISO 3166-1: 2006 (E/F), International Organization on Standardization (Geneva, 2006 International Standard ISO 3166-1.

2. General remarks

2.1. Legal basis, deadline and the scope of the 2021 Census

The frames of the 2021 population and housing census subject matters, its scope, form, mode, statistical obligations limits were provided for in following legal acts

- Act of August 9, 2019 on the National Population and Housing Census 2021 (Journal of Laws of 2019, item 1775, of 2020, item 1486, of 2021, item 615, of 2021, item 1143), hereinafter: the Census 2021 Act;
- Act of June 29, 1995 on Official Statistics (Journal of Laws of 2021, item 955), hereinafter: the Act on Official Statistics.

and

- Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on population and housing censuses (Official Journal of the European Union, L 218, 13.8.2008, p. 14);
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (Official Journal of the European Union, L 119, 04.05.2016, p. 1) on the principles for processing personal data;
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities (Text with relevance for the EEA and for Switzerland) (OJ L 87, 31.3.2009, p. 164). L 87, 31.3.2009, p. 164), as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality.

In accordance with the provisions of the Census Act 2021, the Population and Housing Census was implemented from April 1 to September 30, 2021, as of March 31, 2021.

In the Current Activity section, the reference period was additionally the week ending on the survey reference date (i.e. the period from March 25 to March 31, 2021).

The 2021 Census was conducted as a complete survey and included:

- a) individuals who permanently reside and temporarily reside in dwellings, buildings, and other premises other than a dwelling – this also applied to persons temporarily or permanently staying abroad, if they had not deregistered from permanent residence in Poland;
- b) natural persons not having residence;
- c) dwellings, buildings, collective living quarters and premises other than a dwelling.

The census did not include:

- a) heads and foreign staff of diplomatic representations and consular offices of foreign countries, their family members and other persons enjoying privileges and immunities under the law, international agreements or generally recognized international customs;
- b) apartments, buildings, facilities and premises owned by diplomatic representations and consular offices of foreign countries.

2.2. Main objectives of the 2021 Census

In light of the dynamic changes occurring in socio-economic life, access to objective information, which is then the basis for making strategic decisions, becomes crucial. Population statistics and general family, social, economic, and housing characteristics of individuals are essential for studying and defining social, environmental, and regional policies in individual countries as well as larger communities/communities, including the European Union and the United Nations. Statistical data are both a starting point for the planning and implementation of short- and long-term policies, enable their ongoing monitoring, but also make it possible to assess the scale of events and phenomena occurring ad-hoc, requiring immediate decisions.

Having up-to-date, good quality and comparable data makes it possible to capture the processes taking place, to determine their trends and thus to react adequately. The value of the information collected for scientific and historical research is also not insignificant.

In view of the above, the most important assumed objectives of the population and housing census are:

- 1) to meet the information needs of the country, especially to collect information that cannot be obtained from other sources, especially from administrative sources;
- 2) to provide information at the level of units of the country's basic administrative division;
- 3) to present changes in the number of population and housing resources in comparison with the results of the previous census (the 2011 Census), together with a broad characterization of both the individual populations and the course of the basic processes, including: the status and demographic, social and economic structure of the population households and families living or staying in Poland, the size and directions of population mobility, economic activity, as well as the size of housing resources, their quality and effective use;
- 4) to collect information necessary for fulfilling Poland's international obligations towards the European Union and the United Nations;
- 5) to provide statistical data for the needs of creating and updating the survey data, both for determining the condition and structure of the population by demographic, social and economic characteristics and for drawing samples for sample surveys conducted in the post-census years in households.

2.3. Information scope of the 2021 Census

When determining the scope of the 2021 Census, an analysis of the use of the results of the previous census was carried out, as well as an analysis of new information needs. The possibility of obtaining this information from other sources, mainly from public administration information systems, as well as the need to maintain full comparability of data in time and international obligations specified in Regulation No. 763/2008 were also taken into account.

At the turn of 2016/2017, public consultations were conducted, in which comments and demand for census data were collected from central and local offices, local governments, research centers, national and ethnic associations and religious institutions

As a result of these activities, the following main topics were established:

- 1) Geographical characteristics of the population – place of residence,
- 2) Demographic characteristics of persons-sex, age, marital status, being in an informal relationship, country of birth, country of citizenship;
- 3) Households and families – the number and size private households and families, number and types of family nucleus, family type (two-parent or one-parent family), household status
- 4) Education – level of education
- 5) Biological and legal disability.

- 6) Internal and international migration, including temporary emigration and immigration, the country of previous residence; country of departure, ever living abroad; place of residence one year before the census,
- 7) Nationality and language used at home;
- 8) Religion affiliation (membership of a church or religious association);
- 9) Economic characteristics of persons, including: current economic activity – the employed, unemployed, economically inactive persons, professional characteristics of the employed;
- 10) Source of maintenance
- 11) Commuting to work

The following topics were established in the area of 'Housing and buildings':

- 1) Type of inhabited living quarters;
- 2) Characteristics of dwellings including occupancy status (inhabited, uninhabited), tenure status to occupied dwelling, ownership of dwelling, the size of dwelling including: number of rooms and useful floor area of dwellings, equipping dwellings with sanitary and technical installation, heating method of dwelling and type of fuel/source of energy to heat the dwelling (for inhabited dwellings);
- 3) Characteristics of buildings with dwellings, including: type of building, type of ownership of building, number of dwellings in building, year of building's completion, equipping buildings with technical facilities (water supply system, sewage system, gas supply system, central heating).

2.4. Data sources in the 2021 Census

2.4.1. Administrative registers and information systems used for the census

The information scope of the 2021 Census was collected about the entire population to be surveyed using a mixed method, i.e. from administrative registers and data collected directly from respondents by means of an electronic census form using online self-reporting, telephone interview, and interview with a census enumerator

Approximately 35 major registers and information systems were used in the 2021 Census. The following should be mentioned as priorities: the Universal Electronic System for Registration of the Population and registration collections of gminas in the field of population data; sets of data from the Social Insurance Institution system concerning payers of contributions, insured persons and persons receiving pensions, pre-retirement benefits or allowances, social pensions, self-paid cash benefits; Central Register of Insured Persons – with regard to data on persons covered by the health insurance system; Land and building register, National Register of Boundaries and Area of Administrative Units of Poland – as regards data on buildings and premises; The National Official Register of Territorial Division of the Country, as well as data from the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons, Agricultural Social Insurance Fund, the Pobył System, the POL-on System (integrated information system on Polish science and higher education), the Educational Information System, and information systems of powiat employment offices on the unemployed and job seekers; data from social welfare systems on benefit recipients and claimants.

Additionally, data from non-administrative data sources were used, i.e. from: operators of public telecommunication networks, entrepreneurs selling and distributing electric energy, entities conducting activity within the scope of collective sewage disposal and collective water supply, within the scope of distribution or trading in gaseous fuels, within the scope of transmission and generation of heat energy, for which the final customer purchasing are households.

It was considered that the eligible administrative registers and systems would be used as:

- a) direct source of data;
- b) source of information for creating a list of entities to be enumerated in the census (personal/address/housing list);
- c) source of information for imputation, data estimation, comparisons and data quality determination.

2.4.2. Electronic census form

The 2021 Census used an electronic-only form. It was an interactive application that consists of the following parts: data of the person (with whom the census was carried out or who did the online self-enumeration), determining the person's address of residence, persons in a dwelling/premises other than a dwelling/collective living quarters, persons staying abroad, family relations, personal questionnaires containing questions on demographic-social, migration, national or ethnic, religion and economic activity characteristics of the persons and a housing questionnaire containing questions on the description of the dwelling and the building.

It was assumed that the adult who first logged on to the census application provided information about the dwelling and all persons living there, established the personal composition of the dwelling, and defined family relations between persons. Subsequently, personal questionnaires were filled in for persons residing at the given address.

The electronic form was supported by dictionaries of:

- a) localities – locality, voivodship, powiat, gmina;
- b) countries of residence;
- c) countries of birth;
- d) countries of citizenship;
- e) ethnonyms with open text capabilities;
- f) languages used at home with open text capabilities;
- g) religion denominations with open text capabilities;
- h) fuel types and energy sources – to determine the method of heating the dwelling;
- i) occupations and specialties. This dictionary was mainly based on occupations (groups of occupations) described in the Classification of Occupations and Specialties (KZiS) in three or four characters. The dictionary was supplemented with occupations from the KZiS-occurring on six characters, which represented well the collective, four-character group of occupations. Also used to a limited extent are popular synonyms often used in colloquial speech;
- j) non-agricultural activities. The dictionary is based on groups of activities denoted by three digits in Polish Classification of Activities (PKD code) 2007. Additions have also been made to include some class names, as well as the few synonyms for types of activities found in colloquial speech.

The census app has also been adapted for persons with disabilities. Deaf and deafblind persons were able to use a web-based self-reporting application that met Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 standards. Those who did not have access to the Internet could use the census sites in the nearest municipal office, where, in accordance with the Act of August 19, 2011 on Sign Language and Other Means of Communication, service was also provided in sign language.

Four language versions of the census application were prepared. Apart from Polish, the application was available in English, Russian and Ukrainian.

A separate electronic application was also prepared for the purpose of carrying out a census in collective living quarters (CLQs). Data on persons staying in CLQs were submitted by the managers of these facilities,

within the scope of the available documentation. The application contained basic information on the type of facility and persons staying there. Complementarily and independently, persons staying in CLQs were able to provide on their own through an online self-enumeration or upon request through a telephone interview.

2.5. Selected census terms and definitions

The chapter presents census concepts and definitions necessary for the proper interpretation of the results of the 2021 Census in terms of population size and its demographic and social characteristics.

Based on the results of the Census 2021, the following population categories were distinguished:

1. Population by the national definition.
2. Residents (resident population).

In all tables of publications, the information refers to the category of population as defined by the national definition – hereinafter referred to as "population".

Population by the national definition. This category, from the point of view of the inhabitants of the gmina, i.e. the smallest administrative division of the country, includes the following groups:

1. Persons living permanently – these are persons who declared in the census that a given gmina is their permanent place of residence (regardless of whether they are registered there for permanent residence or not) and – at the time of the census:
 - a) were present (lived in the gmina),
 - b) were absent, but their absence was less than 3 months,
 - c) have been absent for more than 3 months, but their absence was due to, among others:
 - being in a penitentiary or investigative facility,
 - taying abroad.
2. Persons staying temporarily for more than 3 months. It applies to persons who declared in the census that their permanent place of residence is another gmina in the country, while they stayed in the place/ /gmina of the census temporarily (for more than 3 months) for the following reasons: study, work, family or housing conditions, treatment or rehabilitation, being in a nursing home.

The category of the actual population of a given gmina did not include persons who came from abroad for a temporary stay, i.e. those who did not have permanent residence in Poland. The category also does not include permanent residents of a given gmina who, at the time of the census, stayed outside the gmina for more than 3 months for reasons other than staying in a prison or staying abroad, i.e. persons who temporarily stayed in another gmina of the country (in accordance with the adopted definition, these persons were included there as the population according to the national definition). Similarly, the population for individual statistical localities is distinguished.

Resident population (residents). Residents from the point of view of the inhabitants of the commune include:

1. Permanent residents, except for persons residing outside their place of residence (gmina) for at least 12 months – regardless of their place of residence (in the country or abroad). The exceptions are Polish diplomats on posts and soldiers stationed on foreign military missions who, despite staying abroad, have been included as permanent residents of Poland (according to the recommendations of the UNECE and the Eurostat),
2. Persons temporarily residing in the gmina for at least 12 months, who came from another place in the country or from abroad (foreigners without permanent residence in Poland).

The following criteria were adopted as the criterion of population movement when distinguishing the category of residents (similarly to the population according to the national definition): study, work, family and housing conditions, treatment and rehabilitation, stay in a nursing home. This means that people staying in prisons or detention centers – regardless of the length of absence – are counted as residents of the locality where they lived before their “forced” departure.

Age of individuals is determined by the number of years completed as determined by comparing the full date of birth to the date of the census (known as the critical moment, March 31, 2021).

Economic age groups. The working age population is understood as the working age population. The ages of 18–64 were assumed for men, and 18–59 for women. Among the working-age population, the mobile age, i.e. aged 18–44, and the non-mobility age, i.e. men – 45–64, women – 45–59, are distinguished. The non-working age population is understood as the pre-working age population, i.e. up to 17 years of age and the post-working age population, i.e. men – 65 years and more, women – 60 years and more.

Marital status – due to national laws that set a lower age limit for marriage, censuses assume that marital status is defined for persons age 15 and older.

Under Polish law, there are four categories of marital status:

- ✓ single – persons who have never been legally married;
- ✓ married – persons whose marriage was contracted in accordance with secular law;
- ✓ widowed – persons whose legal marriage has ceased to exist because of the death of a spouse;
- ✓ divorced – persons whose marriage has been dissolved by a court decision.

Persons whose marriage has been legally separated by the court – continue to be married.

International migrations – are departures from the country of permanent residence (emigration) or arrivals to the country (immigration) in order to live permanently or for a temporary stay. In the UN recommendations, international migration is defined as the fact of changing the country of main residence, where main residence means the place where a person spends most of his time during a certain period; the length of this period may be – depending on the legal regulations adopted in individual countries – 3 months, 6 months, most often at least 12 months.

Taking the length of stay (absence) as the observation criterion, migrations are divided into:

- **short-term** – temporary stay from 3 to 12 months,
- **long-term** – temporary stay at least 12 months plus permanent residence – regardless of the period of residence.

Migrations for permanent residence are migrations related to settling in another country for permanent residence (in the light of Polish law: immigration is registration for permanent residence, and emigration – deregistration from permanent residence in Poland).

Temporary migrations are migrations related to a temporary stay lasting more than 3 months. In a broader sense, the term can cover all non-definitive migrations, i.e. not for settlement, and thus according to the division recommended by the UN – long-term and short-term migrations.

Migrant is a person who changes his place of residence.

Emigrant is a person moving from a country abroad for permanent residence or for temporary stay.

Immigrant is a person who came from abroad to a country for permanent residence or for temporary stay.

Country of birth – in accordance with international recommendations, the country of birth had to be specified by referring to the state borders valid at the moment of Census, and not on the day of birth, e.g. if a person was born in Vilnius, the country of birth should be Lithuania, regardless of the year of birth. Such

a solution was applied with a view to ensuring comparability, and especially to avoiding data duplication on the international scale.

Citizenship is defined as a particular connection (legal bond) between a person and the State. It does not show the ethnic origin and is not depended on nationality. For those who did not have citizenship of any country, there was an option to answer: do not have citizenship of any country. If the census respondent had citizenship of several countries, a hierarchy of indications was used: Poland, EU countries, third countries.

Foreigner is any person who does not have Polish citizenship, regardless of the fact of having or not having citizenship(s) of other countries. Foreigners who came to Poland for permanent residence are treated as permanent residents, while others, depending on the time of actual stay in our country:

- as temporarily residing (short-term immigrants) – in the case of staying for less than 12 months,
- as residents (long-term immigrants) – in the case of staying for at least 12 months.

Stateless person is a person who does not have the citizenship of any country (stateless persons are considered foreigners).

Internal migrations – are movements of people within the borders of the country.

As part of internal migrations, the following migrations are distinguished:

- inter-voivodship, i.e. population movements from one voivodeship to another,
- intra-voivodship, i.e. changes of place of residence within the same voivodeship,
- inter-powiat, i.e. population movements from one powiat to another,
- intra-powiat, i.e. changes of place of residence within the same powiat.

When classifying the internal migrations in terms of administrative character of the territories among which there was a movement, following directions of migration are distinguished:

- from urban to rural areas,
- from rural to urban areas,
- from one urban area to another,
- from one rural area to another.

Temporary internal migrations – are migrations related to a temporary stay outside the place of permanent residence lasting or intending to last longer than 3 months.

Nationality – national or ethnic affiliation – is a declarative individual characteristic of each person expressing his/her emotional, cultural or ancestral connection to a particular nation or ethnic community, which is based on subjective feeling. Nationality (felt national-ethnic affiliation) should not be confused with a citizenship.

Language used at home – refers to the language used on a daily basis at home and refers to the spoken or sign language that is used in family contacts. The language used in family home contacts does not relate to the knowledge of foreign languages.

Denomination (religious denomination) is the formal participation or emotional connection of a person with a specific religious denomination (church or religious association). Religion should be determined on the basis of a voluntary declaration, including one expressing no connection with any religion (no religion).

Education – this is the highest educational level achieved in a school-based system, or in any other training mode or form, recognised in compliance with the binding education system. The basis for classifying education to a given level is provided by a certificate (diploma) of completion of a certain school, irrespective of the mode of studying (e.g full-time, evening/weekend, part-time, by correspondence) in the country or abroad. Information on the educational level was obtained for all persons aged 13 years or more.

Educational attainment is determined by the ISCED 2011 classification:

- a) tertiary education with an academic degree of at least doctorate (Ph. D.) – shall be marked by persons with a doctoral or postdoctoral degree or with a title of professor;
- b) tertiary education with a master's degree, master's degree in engineering or equivalent degree – obtained after graduation from a second degree studies or long-cycle master's degree programmes. This category also includes individuals who hold a medical degree;
- c) tertiary education with a bachelor's (licentiate), engineer's or equivalent degree – marked by persons with a bachelor's, engineer's or equivalent degree – obtained after graduation from Bachelor's, engineer's or equivalent studies);
- d) college graduation diploma – applies to graduates of teacher training colleges and teacher training colleges of foreign languages (except for those organised within a higher education institution) and graduates of social services colleges;
- e) post-secondary education – applies to persons who have a certificate (diploma) of completion of a post-secondary school, admission to which was conditional upon possession of a secondary school leaving certificate. This category also includes those who have completed teacher training;
- f) general secondary education – shall be marked by persons who received a certificate of graduation from a general secondary school, profiled (specialised) secondary school, supplementary secondary school or who graduated from a lower secondary school (gimnazjum) before 1932;
- g) vocational secondary education – persons who have obtained a certificate of completion of a vocational secondary school (technical school, supplementary technical school, vocational secondary school, technical secondary school, art school of the second degree providing at the same time a secondary school curriculum);
- h) basic vocational/stage I sectoral vocational education – held a person who obtained a certificate of completion of: vocational school (basic vocational or agricultural school, industrial school), vocational or agricultural school, agricultural correspondence course at the level of basic vocational school only, school of masters, sectoral vocational school of the first degree;
- i) lower secondary (gimnazjum) – held by persons who have obtained a certificate of completion of lower secondary school or a certificate of completion of a special preparatory school. For those who graduated from lower secondary school (gimnazjum) before 1932, indicate general secondary education;
- j) primary – held by persons who have received a certificate of completion of: a primary school (before the war a common school) regardless of how many grades it had (eight, seven, six or formerly four), courses for workers in the scope of a primary school and a primary art school realising at the same time the curriculum of a primary school;
- k) incomplete primary or no school education – refers to persons who are attending primary school, attended primary school but did not complete it, who have never attended school.

Disabled persons (with disabilities) are persons who have an appropriate certificate issued by an authorized body or persons who do not have such a certificate, but their physical, mental or mental fitness permanently or periodically hinders, limits or prevents the performance of everyday activities, education, work and social roles.

Every day (basic) activities for a given age should be understood as:

- for infants, a normal response to external stimuli (i.e. cry, smile, appropriate gestures and reactions),
- for children at pre-school age – the ability to participate in games and play in a group of peers,
- for children at school age – school attendance and participation in all types of compulsory activities,
- for persons at working age – work, study or household activities, for elderly persons – basic self-care in hygiene, shopping, meal preparation, etc.

Degrees of disability, partial inability to work, recommendation for occupational re-training:

- a minor degree of disability, partial inability to work, recommendation for occupational re-training, disability class III, permanent or long-term inability to work in an agricultural holding without the right to the nursing benefit,
- a moderate degree of disability, total inability to work, or disability class II,
- a considerable degree of disability or total inability to work and function independently, or inability to function independently, or disability group I, or permanent or long-term inability to work in an agricultural holding while being entitled to the nursing benefit.

Due to the existing limitations among the disabled population, there are three degrees of limitation of the ability to perform basic activities: completely, severely or moderately limited. In all cases, these are long-term conditions, i.e. those that last or are expected to last for 6 months or more

The statistical division of the disabled population distinguishes three basic groups:

- persons with legal and biological disabilities, i.e. those who have an appropriate certificate issued by an authorized body and at the same time have (feel) limitation of ordinary (basic) life activities appropriate to their age,
- persons with disabilities only legally, i.e. those who have the appropriate certificate(s) issued by an authorized body, but have not declared any limitations in their abilities,
- persons with disabilities only biologically, i.e. those who do not have such a certificate(s), but feel/feel restricted in their usual (basic) life activities appropriate to their age.

The criterion for qualifying a given person as a group of legally disabled people was:

- for persons aged 16 and over – possession of a valid certificate issued by the relevant adjudicating authority, determining the degree of disability, incapacity for work, the advisability of retraining or disability,
- for persons under 16 years of age – possession of a valid certificate of disability issued by the adjudicating authority.

It should be emphasized that the data collected within the 2021 Census relating to the limitations in daily functioning were collected on a voluntary basis (declaration and subjective assessment of the respondent) – in accordance with the provisions of the Act on the 2021 Census.

A collective living quarters (CLQs) is a group of premises (rooms and other ancillary facilities), located in one or more buildings, occupied by one separate establishment, providing the following services: care and education, hotel, health or other, which are usually associated with the residence/stay of more people or facilities of religious institutions. A collective living quarters include: student dormitories, workers' hotels, children's homes, social assistance homes, facilities for the homeless, monasteries, monastic houses.

Homeless person is a person who, for various reasons – economic, family or administrative – declares the lack of a permanent place of residence. Homeless people do not include those who are deprived of a roof over their heads due to random accidents (cataclysms, floods, fires, etc.).

2.6. Classifications and groupings used for population in the 2021 Census

1. Groupings and classifications set out in Commission Regulation (EC) 2017/543 of 22 March 2017 laying down rules for the application of Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council on population and housing censuses as regards the technical specifications of the topics and of their breakdowns.
2. The International Standard Classification of Education (ISCED – UOE, 1997).
3. International Standard ISO 3166-1, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions-Part 1: Country codes, ISO 3166-1: 2006 (E/F), International Organization on Standardization (Geneva, 2006)International Standard ISO 3166-1.

3. Stan i struktura demograficzna ludności

3. Size and demographic structure of population

3.1. Stan ludności

3.1. Population size

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 r. pokazały, że w dniu 31 marca 2021 r. ludność Polski liczyła 38 036 118 osób zaliczanych do ludności według definicji krajowej. Od ostatniego spisu powszechnego, tj. od dnia 31 marca 2011 r. liczba ludności zmniejszyła się o 475 706 osób, tj. o 1,2%. Jednocześnie odnotowano spadek liczby ludności w miastach – o 657 120 osób, natomiast – o 181 414 osób zwiększyła się liczba mieszkańców wsi.

W 2021 r. ludność miejska stanowiła 59,8% ogółu, na wsi mieszkało 40,2% (w 2011 r. udziały wynosiły odpowiednio – 60,8% i 39,2%). Liczba mieszkańców miast maleje od szeregu lat, mimo że co roku nadawane są prawa miejskie dotychczasowym miejscowościom wiejskim (w okresie międzyspisywym powstały 52 nowe miasta). Proces ten głównie spowodowany jest rozwojem ośrodków podmiejskich. W okresie międzyspisywym tempo przyrostu ludności wiejskiej wyniosło 1,2%, w miastach stopa ubytku kształtowała się na poziomie minus 2,8%. Zwiększenie liczby ludności wiejskiej na niekorzyść miast w dużej mierze jest spowodowane rozwojem ośrodków podmiejskich (najczęściej skupionych wokół dużych miast), które zostały zasilone młodymi ludźmi – byłymi mieszkańcami miast. Należy też podkreślić, że w latach 2002–2021 saldo migracji między terenami miejskimi i wiejskimi było dodatnie dla wsi, natomiast przez ponad pięćdziesiąt lat – aż do 2000 roku – notowano odpływ ludności ze wsi do miast. Dodatkowo, na szybszy na wsi niż w miastach rozwój ludności niezmiennie ma wpływ większa dzietność rodzin mieszkających na wsi.

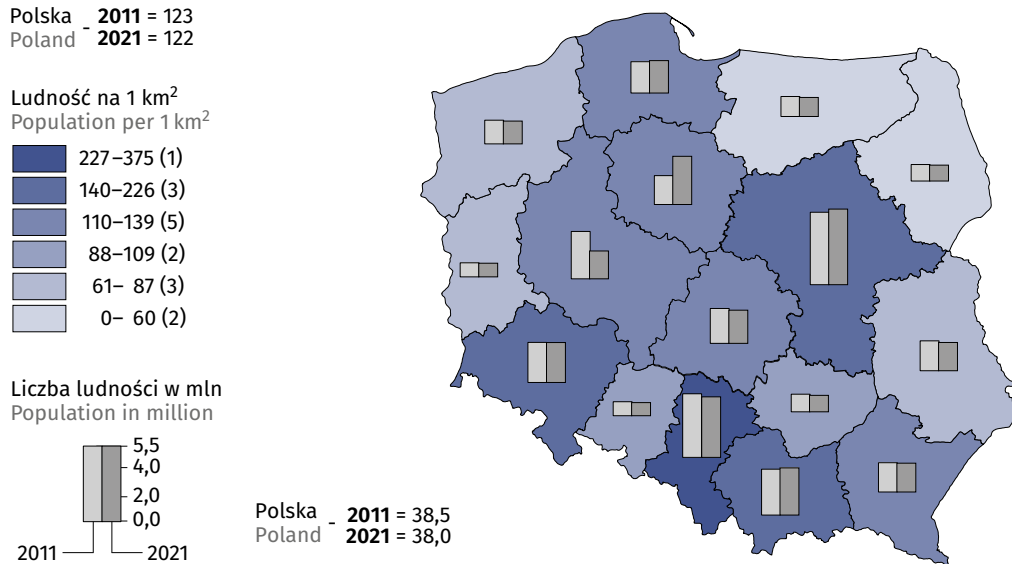
Tablica 3.1. Ludność w miastach i na wsi w latach 2011 i 2021
Table 3.1. Population in urban and rural areas in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % in %	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % in %	2011=100
Ogółem Total	38 511 824	100,0	38 036 118	100,0	98,8
Miasta Urban areas	23 405 892	60,8	22 748 772	59,8	97,2
Wieś Rural areas	15 105 932	39,2	15 287 346	40,2	101,2

Gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadających na 1 km² powierzchni kraju, wyniosła 122 osoby (w 2011 r. – 123); w miastach 1 017 (o 68 osób mniej niż w 2011 r.), na wsi 53 osoby – dekadę temu wskaźnik był nieznacznie niższy i wyniósł 52.

Województwem o najwyższej gęstości zaludnienia niezmiennie pozostaje województwo śląskie z liczbą 357 osób na km² (mniej o 18 osób w stosunku do wyników z 2011 r.). Najmniejszą gęstość zaludnienia notuje się w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim – 57 osób na km².

Mapa 3.1. Gęstość zaludnienia w latach 2011 i 2021
 Map 3.1. Population density in 2011 and 2021

Największym województwem pod względem liczby ludności w 2021 r. pozostaje nadal województwo mazowieckie liczące 5 514 699 mieszkańców, co stanowi 14,5% ogółu ludności kraju. W stosunku do poprzedniego spisu odnotowało ono największy przyrost liczby ludności, tj. o 246 039 osób. Kolejnym pod względem liczby ludności jest województwo śląskie liczące 4 402 950 osób, co stanowi 11,6% ogółu ludności kraju. W województwie śląskim liczba ludności zmniejszyła się o 227 416 osób.

W kolejnych największych pod względem liczby mieszkańców województwach odnotowano wzrosty: w wielkopolskim o 57 138, tym samym liczba ludności w województwie wyniosła w 2021 r. 3 504 579, w województwie małopolskim o 94 824 (liczba ludności wyniosła 3 432 295 osób).

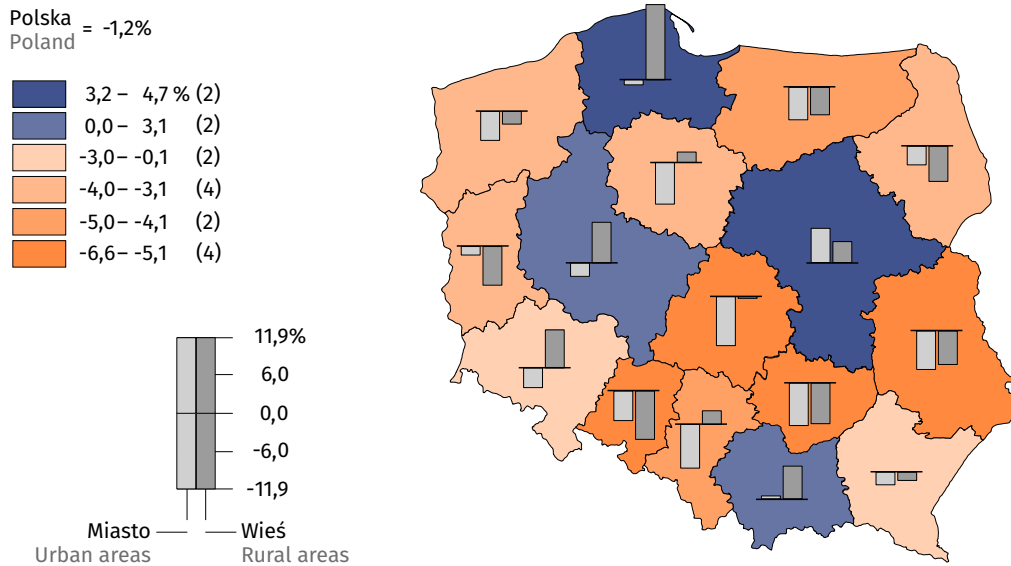
Z kolei najmniejszymi województwami są: opolskie liczące 954 133 mieszkańców, co stanowi 2,5% całej ludności kraju (spadek o 62 079 osób) oraz lubuskie z liczbą ludności 991 213, gdzie także odnotowano spadek w stosunku do 2011 r. o 31 630 osób.

Tablica 3.2. Ludność według województw w latach 2011 i 2021
 Table 3.2. Population by voivodships in 2011 and 2021

Województwa Voivodships	2011	2021	2011=100
POLSKA POLAND	38 511 824	38 036 118	98,8
Dolnośląskie	2 915 241	2 904 894	99,6
Kujawsko-pomorskie	2 097 635	2 027 261	96,6
Lubelskie	2 175 700	2 052 340	94,3
Lubuskie	1 022 843	991 213	96,9
Łódzkie	2 538 677	2 410 286	94,9
Małopolskie	3 337 471	3 432 295	102,8
Mazowieckie	5 268 660	5 514 699	104,7
Opolskie	1 016 212	954 133	93,9
Podkarpackie	2 127 286	2 093 360	98,4
Podlaskie	1 202 365	1 154 283	96,0
Pomorskie	2 276 174	2 357 320	103,6
Śląskie	4 630 366	4 402 950	95,1
Świętokrzyskie	1 280 721	1 196 557	93,4
Warmińsko-mazurskie	1 452 147	1 382 232	95,2
Wielkopolskie	3 447 441	3 504 579	101,7
Zachodniopomorskie	1 722 885	1 657 716	96,2

W okresie międzypisowym w większości województw odnotowano spadek liczby ludności, największy w świętokrzyskim – o 6,6%, opolskim – o 6,1% oraz lubelskim – o 5,7%. Z kolei najwyższy przyrost liczby ludności wystąpił w województwach: mazowieckim – o 4,7% i pomorskim – o 3,6%. Skala zmian liczby mieszkańców w poszczególnych województwach jest związana z rozwojem infrastruktury społeczno-gospodarczej i perspektywami na rynku pracy, co w konsekwencji warunkuje migracje (napływ lub brak odpływu przede wszystkim ludzi młodych), a następnie tworzenie rodzin.

Mapa 3.2. Przyrosty/ubytki liczby ludności miejskiej i wiejskiej w 2021 r.*
 Map 3.2. Increase/decrease of urban and rural population in 2021*

* W porównaniu z 2011 r.

* Compared to 2011.

3.2. Ludność według płci i wieku

3.2. Population by sex and age

W okresie międzypisowym nie zmieniły się istotnie proporcje ludności według płci; w dalszym ciągu mężczyźni stanowią 48,3% ogółu ludności, zaś kobiety – 51,7%.

Współczynnik feminizacji utrzymał się na poziomie z 2011 r. – na 100 mężczyzn przypada 107 kobiet. Wśród ludności miejskiej współczynnik feminizacji wyniósł 111 – podobnie jak w 2011 r., na wsi – 100 tj. o 1 p. proc. mniej niż w 2011 r. Współczynnik ten zmienia się wraz ze wzrostem wieku ludności; mężczyźni przeważają licznie aż do wieku 48 lat – współczynnik wynosi 99,6, wśród ludności od 49-go roku życia na 100 mężczyzn przypada już ponad 100 kobiet, a w najstarszych grupach (85 lat i więcej) – 260. Granica wieku liczebnej przewagi mężczyzn przesunęła się o 2 lata w stosunku do wyników NSP 2011, kiedy to odnotowano większą liczbę mężczyzn niż kobiet do wieku 46 lat.

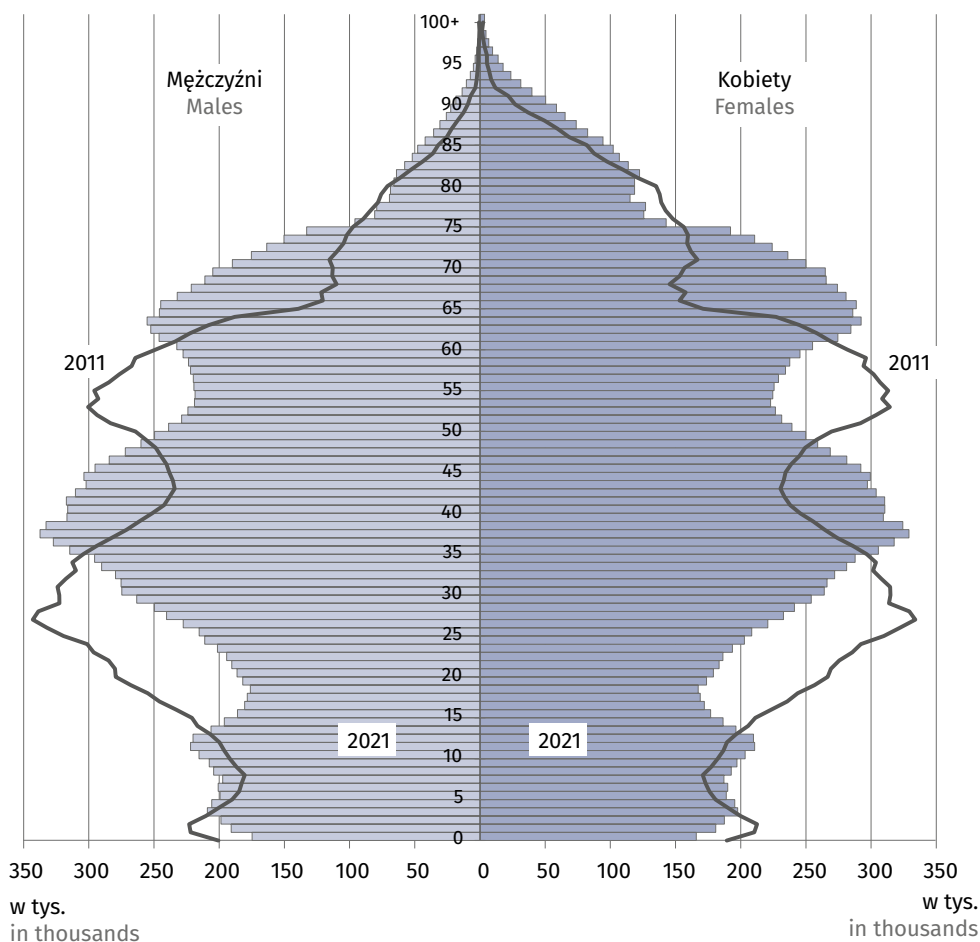
Tablica 3.3. Ludność według płci w latach 2011 i 2021

Table 3.3. Population by sex in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		przyrost/ubytek increase/ /decrease	2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % in %	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % in %		
Ogółem Total	38 511 824	100,0	38 036 118	100,0	-475706	98,8
Mężczyźni Males	18 643 870	48,4	18 388 894	48,3	-254976	98,6
Kobiety Females	19 867 954	51,6	19 647 224	51,7	-220730	98,9

Wyniki spisów 2021 i 2011 w zakresie struktury wieku ludności różnią się znacząco. Różnica ta jest przede wszystkim efektem przesuwania się w czasie wyżów i niżów demograficznych przez kolejne grupy wieku ludności. Zmiany w strukturze wieku ludności przedstawia poniższa piramida wieku.

Wykres 3.1. Piramida wieku ludności w 2021 r. na tle 2011 r.
Chart 3.1. Pyramid of population in 2021 against 2011

W wyniku niekorzystnych trendów demograficznych zmniejszył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. W spisie 2021 udział w ogólnej populacji ludności w wieku 0–17 lat wynosił 18,4% wobec 18,7% z 2011 roku. Mniej dzieci i młodzieży odnotowano zarówno wśród ludności miejskiej (spadek udziału o 0,1 p. proc. do 16,9%), jak i wiejskiej – udział tej grupy ludności wynosi 20,6% i w stosunku do 2011 r. jest mniejszy o 0,8 p. proc.

Tablica 3.4. Stan i struktura ludności według wieku w latach 2011 i 2021
 Table 3.4. Size and structure of population by age in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Ekonomiczne grupy wieku Economic age groups					popro- dukcyjny (60/65 lat i więcej) post-working (60/65 and more)
		przedpro- dukcyjny (0–17 lat) pre-working (0–17)	produkcyjny (18–59/64 lata) working (18–59/64)			niemobilny (45–59/64 lata) non-mobility (45–59/64)	
			razem total	mobilny (18–44 lata) mobility (18–44)			

w liczbach bezwzględnych
in absolute figures

Ogółem Total	2011	38511824	7202273	24797408	15418861	9378547	6512143
	2021	38036118	7000583	22554897	14052944	8501953	8480638
Miasta Urban areas	2011	23405892	3975859	15258306	9325898	5932408	4171727
	2021	22748772	3850367	13364093	8400807	4963286	5534312
Wieś Rural areas	2011	15105932	3226414	9539102	6092963	3446139	2340416
	2021	15287346	3150216	9190804	5652137	3538667	2946326

struktura pozioma (w %)
horizontal structure (in %)

Ogółem Total	2011	100,0	18,7	64,4	40,0	24,4	16,9
	2021	100,0	18,4	59,3	36,9	22,4	22,3
Miasta Urban areas	2011	100,0	17,0	65,2	39,8	25,3	17,8
	2021	100,0	16,9	58,7	36,9	21,8	24,3
Wieś Rural areas	2011	100,0	21,4	63,1	40,3	22,8	15,5
	2021	100,0	20,6	60,1	37,0	23,1	19,3

2011=100

Ogółem Total	2021	98,8	97,2	91,0	91,1	90,7	130,2
Miasta Urban areas	2021	97,2	96,8	87,6	90,1	83,7	132,7
Wieś Rural areas	2021	101,2	97,6	96,3	92,8	102,7	125,9

Podstawowy wpływ na zmniejszenie liczebności grupy osób w wieku przedprodukcyjnym miała niska liczba urodzeń żywych, która oscylowała od 386 tys. urodzeń w 2012 r. do 355 tys. w 2020 r.

W stosunku do 2011 r. spadła zarówno liczebność (o ponad 2,2 mln osób), jak i odsetek (o 3,0 p. proc.) ludności w wieku produkcyjnym. Przy czym odnotowano większy spadek udziału osób w wieku produkcyjnym mobilnym w ludności ogółem (o 3,1 p. proc.), niż udziału osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (o 2,0 p. proc.).

Wyraźnie zwiększył się natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym – z 16,9% do 22,3%, tj. o ponad 5 p. proc. Oznacza to, że w ciągu dekady przybyło blisko 2 miliony osób w grupie wieku 60/65 i więcej, a tym samym już przeszło co 5 mieszkańców Polski ma ponad 60 lat.

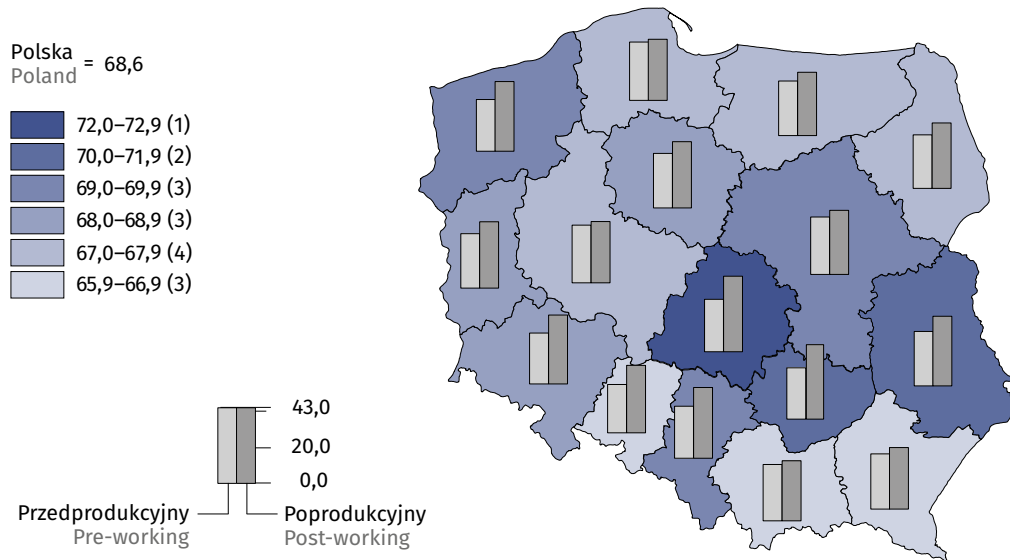
Na skutek zmian w ekonomicznych grupach wieku wzrósł współczynnik obciążenia. Oznacza to, że w 2021 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 69 osób w wieku nieprodukcyjnym; o blisko 14 osób więcej niż miało to miejsce w 2011 r.

Tablica 3.5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011 i 2021
Table 3.5. Population at non-working age per 100 persons at working age in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
2011	Ogółem Total	55	44	68
	przedprodukcyjny pre-working	29	29	30
	poprodukcyjny post-working	26	15	38
2021	Ogółem Total	69	54	86
	przedprodukcyjny pre-working	31	30	32
	poprodukcyjny post-working	38	24	53
Miasta Urban areas	2011	53	42	66
	2021	70	54	88
Wieś Rural areas	2011	58	47	72
	2021	66	53	82

Współczynnik obciążenia przyjął najniższe wartości w województwach opolskim, małopolskim i podkarpackim – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, najwyższy współczynnik (73) występuje w województwie łódzkim. We wszystkich województwach wskaźnik dla wieku poprodukcyjnego jest wyższy, niż dla wieku przedprodukcyjnego. Największe różnice odnotowano w województwie świętokrzyskim i łódzkim. Różnica pomiędzy wielkościami wskaźników wyniosła w nich ponad 13 (odpowiednio: 42 do 29 i 43 do 30). Oznacza to mniejszą liczbę osób, które będą wchodzić na rynek pracy od liczby ludności, która rynek ten już opuściła.

Mapa 3.3. Współczynnik obciążenia demograficznego w oparciu o ekonomiczne grupy wieku w 2021 r.
 Map 3.3. Demographic dependency ratio by economic age groups in 2021

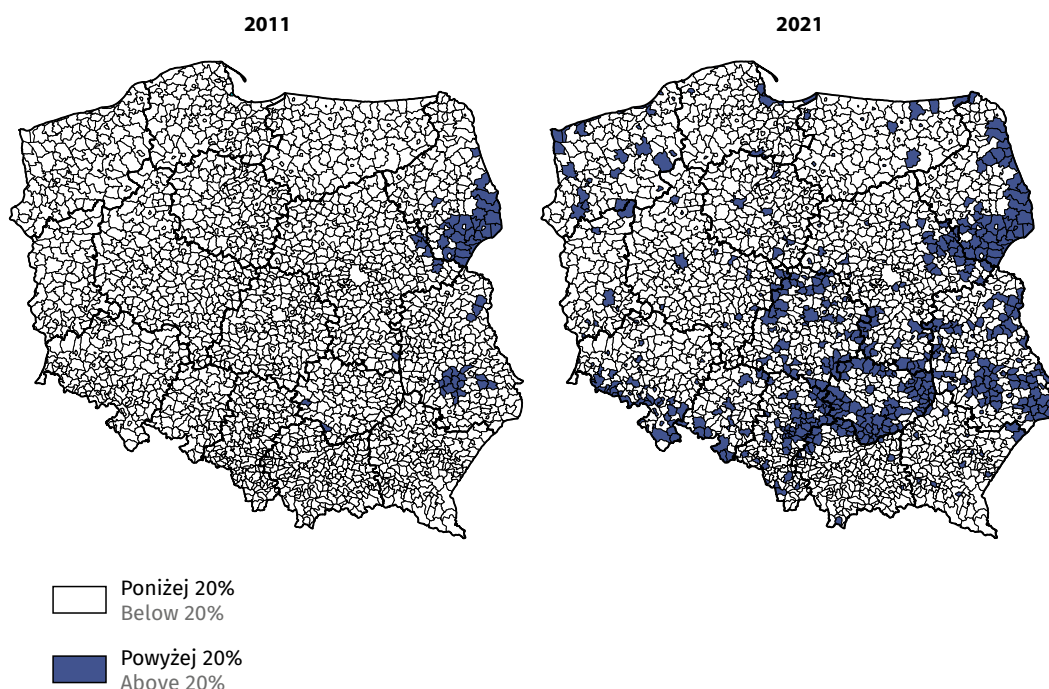
Malejący odsetek dzieci i młodzieży oraz starzenie się ludności w wieku produkcyjnym, a także coraz większy udział ludności w wieku emerytalnym stanowią stały, obserwowany od szeregu lat trend. Podstawową przyczyną jest niska dzietność, nie gwarantująca prostej zastępowalności pokoleń, co pogłębia proces starzenia się polskiego społeczeństwa.

W porównaniu do danych bilansowych z końca 2020 r. struktura wieku ludności ze spisu 2021 nie różni się istotnie. Niewielki spadek udziału (o 0,2 p. proc.) odnotowano w przypadku wieku produkcyjnego mobilnego, natomiast w przypadku wieku przedprodukcyjnego – niewielki wzrost (również o 0,2 p. proc.). Udziały pozostałych ekonomicznych grup wieku pozostały na zbliżonym poziomie, zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet. Większe różnice pomiędzy danymi pozyskanymi ze spisu 2021, a danymi opracowanymi na podstawie bilansu 2020 r. odnotowano wśród ludności wiejskiej. W przypadku ludności w wieku przedprodukcyjnym wzrost wyniósł 1,1 p. proc., natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym obniżył się o 1,3 p. proc. (dla wieku mobilnego o 1,5 p. proc.). Jednocześnie – ze względu na mniejszą (o 229 tys.) liczbę ludności uzyskaną w spisie 2021 w stosunku do bilansu z 2020 r. – liczebność ekonomicznych grup wieku uległa obniżeniu, aczkolwiek w różnym stopniu.

Porównanie wyników spisów z 2011 i 2021 roku pokazuje szybki proces starzenia się ludności, który ma miejsce obecnie w Polsce. W 2011 r. odsetek osób w wieku 65 i więcej lat był wyższy niż 20% w zaledwie 51. gminach (tj. około 2%). Gminy te były położone przede wszystkim w województwie podlaskim oraz lubelskim. W 2021 r. liczba gmin z udziałem osób starszych przekraczającym 20% wzrosła dziesięciokrotnie, stanowiły one już ponad 1/5 wszystkich gmin w Polsce. Najmłodsze demograficznie były obszary położone na Pomorzu i w Małopolsce. W tych województwach było stosunkowo niewiele gmin z wysokim odsetkiem osób w wieku 65 i więcej lat.

Mapa 3.4. Gminy, w których odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej wynosił 20% i więcej w latach 2011 i 2021

Map 3.4. Gminas with 20% or more of the population aged 65 and more in 2011 and 2021

Warto zaznaczyć, że w 2011 r. liczba gmin, gdzie udział osób w wieku 65 lat i więcej nie przekraczał 10%, wynosiła aż 221. Dziesięć lat później takich gmin pozostało zaledwie siedem. Najniższy odsetek osób starszych odnotowano w gminie Kleszczewo (pow. poznański, woj. wielkopolskie) – 8,9%, a także w gminie wiejskiej Komorniki (pow. poznański, woj. wielkopolskie) – 9,1% oraz gminie wiejskiej Stawiguda (pow. olsztyński, woj. warmińsko-mazurskie) – 9,3%.

Proces starzenia się społeczeństwa najlepiej obrazują wybrane wskaźniki. Mediana¹ jest jedną z podstawowych miar pozwalających określić zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa na przestrzeni lat. Kolejnymi miarami są m.in.: wskaźnik starości demograficznej², indeks starości³ oraz obciążenie demograficzne⁴ – w tym przypadku szczególnie ważna jest relacja między wskaźnikami cząstkowymi.

¹ Mediana (wiek środkowy) – parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła

² Udział (%) osób w wieku 65 i więcej lat w ogólnej populacji.

³ Liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat (liczba dziadków przypadająca na 100 wnuczków).

⁴ Liczba osób w skrajnych grupach wieku przypadająca na 100 osób w wieku środkowym, np. liczba dzieci (0–14 lat) oraz osób starszych (65 lat i więcej) na 100 osób w wieku 15–64 lata. Do obliczeń stosuje się także ekonomiczne grupy wieku, tj. wiek: przedprodukcyjny (1–17 lat), produkcyjny (18–59/64 lata) i poprodukcyjny (60/65 lat i więcej).

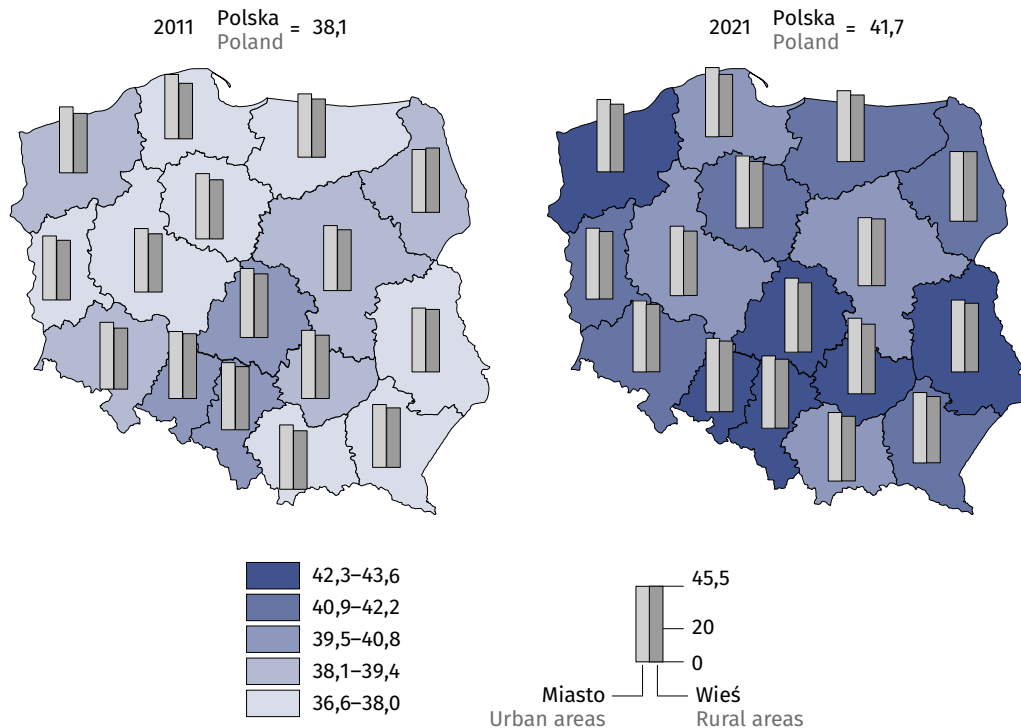
Tablica 3.6. Wybrane wskaźniki starzenia się ludności w latach 2011 i 2021
 Table 3.6. Selected population ageing indicators in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	Mediana wieku Median age	Wskaźnik starości demograficznej Old age ratio	Indeks starości Ageing index	Współczynnik obciążenia demograficznego Dependency ratio
NSP'2011 Censuses 2011	38	14	90	40
NSP'2021 Censuses 2021	42	19	119	52

Mediana wieku statystycznego mieszkańca Polski to obecnie prawie 42 lata i w ciągu minionych 10 lat polskie społeczeństwo postarzało się średnio o 4 lata. Mieszkańcy miast są starsi od mieszkańców wsi – obecnie średnio o ponad 3 lata.

Należy zwrócić uwagę, że mediana wieku najwolniej rośnie w województwach o już niemłodej populacji, ale z dużymi ośrodkami miejskimi i akademickimi. Wynika to z zachowania równowagi między starzeniem się osiadłych mieszkańców tych regionów a napływem osób młodych w celu podjęcia nauki lub w poszukiwaniu pracy. Należą do nich województwa: mazowieckie (które postarzało się na przestrzeni ostatnich 10 lat o 2,5 roku), dolnośląskie (3 lata) oraz łódzkie, małopolskie i pomorskie (o ponad 3 lata).

Mapa 3.5. Mediana wieku w latach 2011 i 2021
 Map 3.5. Median age in 2011 and 2021

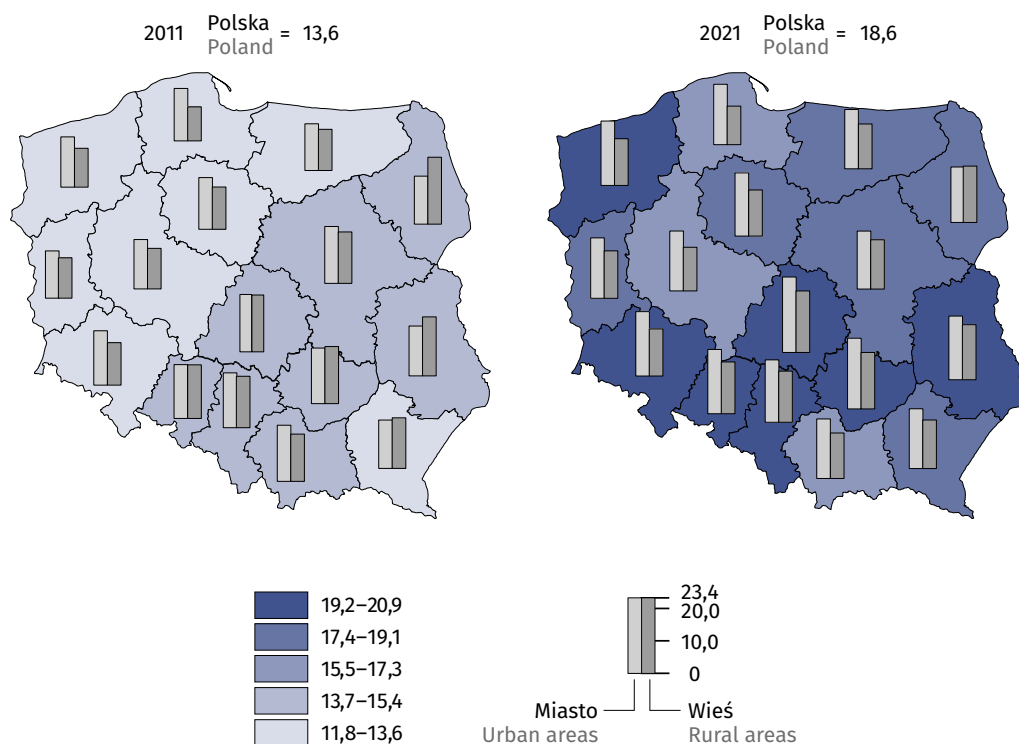

Wskaźnik starości demograficznej jest klasycznym miernikiem na określenie czy dana populacja jest już stara. Zgodnie z przedstawionymi w końcu lat 50. XX wieku rekomendacjami ONZ (brak nowych/zaktualizowanych rekomendacji) społeczność, w której 6% ludności osiągnęło 65. rok życia, można nazwać społeczeństwem starym. Taki odsetek Polska przekroczyła w pierwszej połowie lat 60. ubiegłego wieku – należy podkreślić, że wówczas w Polsce przeciętne trwanie życia kobiet było krótsze o ponad 5 lat niż obecnie, a mężczyzn – o ponad 7 lat.

W ciągu minionych 10 lat udział osób w starszym wieku dla Polski wzrósł o ponad 5 p. proc i obecnie wynosi 18,6%. W latach 2011–2021 największe tempo wzrostu odsetka osób w wieku 65 lat i więcej miało miejsce w województwie zachodniopomorskim – o 7 p. proc (z 12,4% do 19,4%).

Istotnie wzrósł on także w województwie lubuskim (o 6,6 p.proc) oraz dolnośląskim (o 6 p.proc). Natomiast najmniejszy przyrost liczby ludności w starszym wieku odnotowano w województwie małopolskim i mazowieckim – w obu o 3,6%.

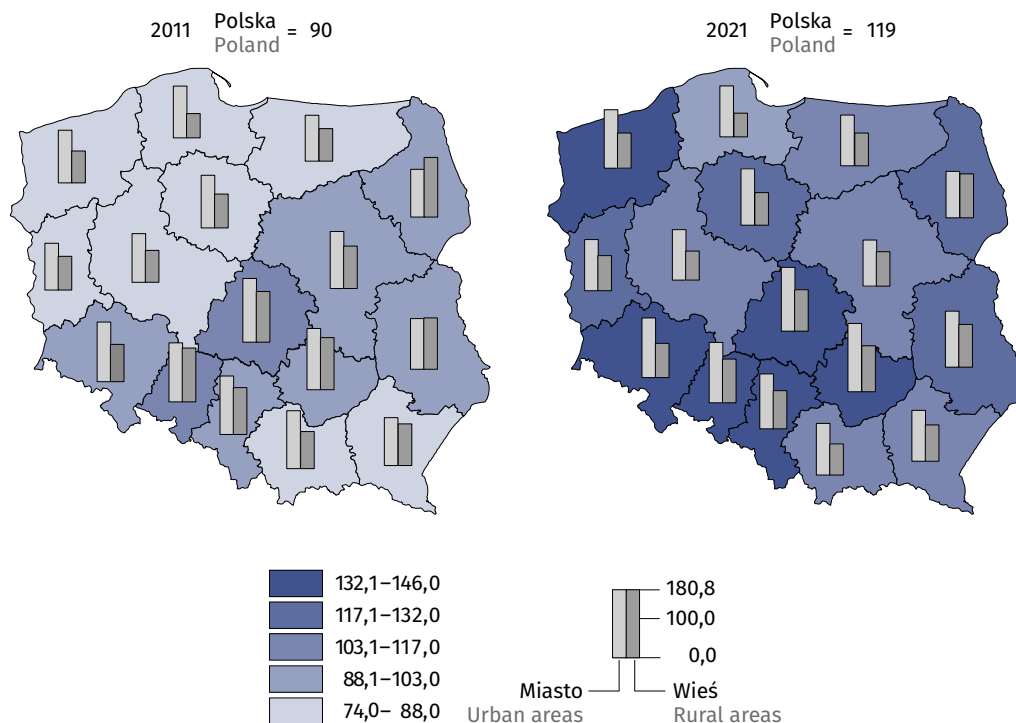
Mapa 3.6. Wskaźnik starości demograficznej w latach 2011 i 2021
Map 3.6. Old age ratio in 2011 and 2021

Spadek liczby urodzeń, jaki miał miejsce w ostatnich dziesięciu latach, powoduje znaczne pogorszenie proporcji między najmłodszymi a najstarszymi generacjami. Ten fakt znajduje odzwierciedlenie w wartościach przyjmowanych przez indeks starości. Oczywiście im niższa wartość miernika tym lepsze zabezpieczenie dla osób w starszym wieku, inaczej ujmując liczba dzieci (0–14 lat) stanowi „przeciwwagę” dla liczby ludności w wieku 65 i więcej lat. W 2011 r. w Polsce na 100 wnuczków przypadało 90 dziadków. W 2021 r. jest już ponad jeden do jednego, z przewagą dziadków – indeks starości wynosi 119. W 2021 r. nie było już województw, w których liczba dziadków byłaby niższa niż liczba wnuczków. Wyniki spisu 2021 pokazują, że najmniej korzystna sytuacja w tym zakresie ma miejsce w województwie świętokrzyskim (146 dziadków na 100 wnuczków), łódzkim (143) oraz opolskim (138).

Mapa 3.7. Indeks starości w latach 2011 i 2021

Map 3.7. Ageing index in 2011 and 2021

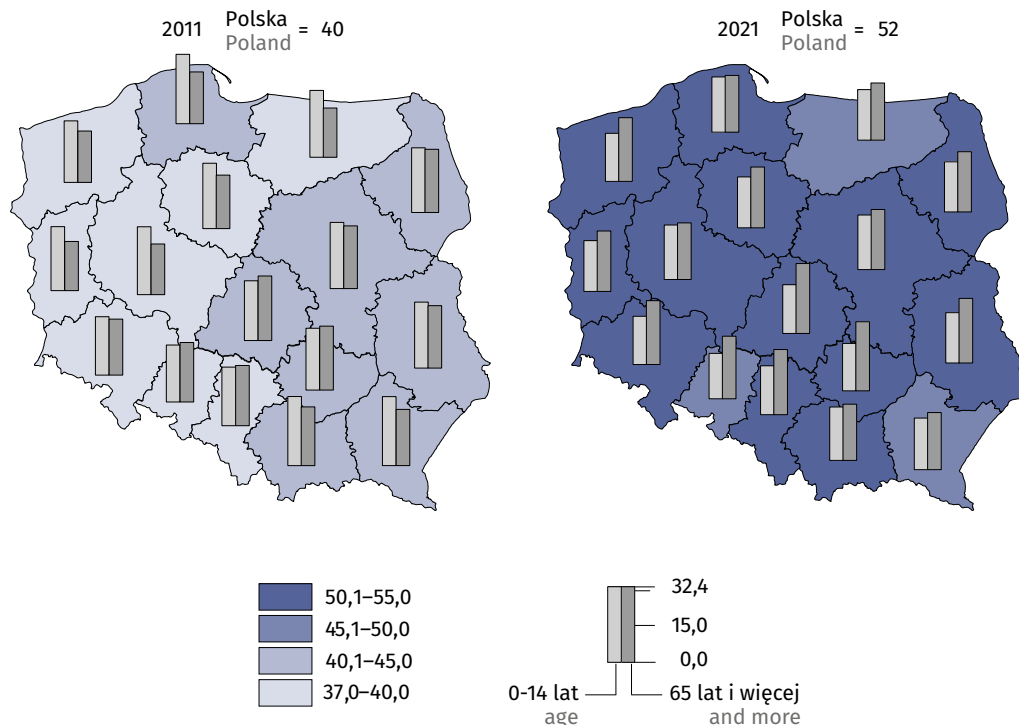

Analizując wielkość wskaźnika obciążenia demograficznego uwagę należy skoncentrować głównie na jego częściach składowych, tj. współczynnikach cząstkowych. Dla analizy dłuższego okresu zdecydowanie ważniejsze są jednak proporcje między udziałami dzieci i osób w starszym wieku niż ogólna wielkość wskaźnika.

W 2011 r. współczynnik obciążenia wyniósł 40, a jego składowe były prawie równe, tj. 21 stanowiły dzieci i 19 – osoby starsze. Natomiast w 2021 r. ogólna wartość współczynnika była wyższa i wynosiła 52, tj. więcej dzieci i osób starszych przypadało na 100 osób w wieku dojrzałym. Przy czym proporcje między cząstkowymi współczynnikami obciążenia są coraz mniej korzystne, tj. w 2021 r. na wskaźnik ogólny składało się 24 dzieci i ponad 28 osób w wieku 65 lat i więcej.

Najmniej korzystne relacje między cząstkowymi współczynnikami odnotowano w województwie świętokrzyskim – współczynnik obciążenia wyniósł tam 54 (w tym 22 stanowiły dzieci i 32 – osoby starsze). Obecnie w żadnym z województw nie mamy do czynienia z „pozytywną” (tj. na korzyść dzieci w wieku 0–14 lat) różnicą wielkości cząstkowych wskaźników. Najmniejsza dysproporcja ma miejsce w województwie pomorskim – 0,7 p. proc (niespełna 26 to dzieci i ponad 26 to osoby starsze).

Mapa 3.8. Współczynnik obciążenia demograficznego w latach 2011 i 2021
 Map 3.8. Dependency ratio in 2011 and 2021

3.3. Ludność według stanu cywilnego

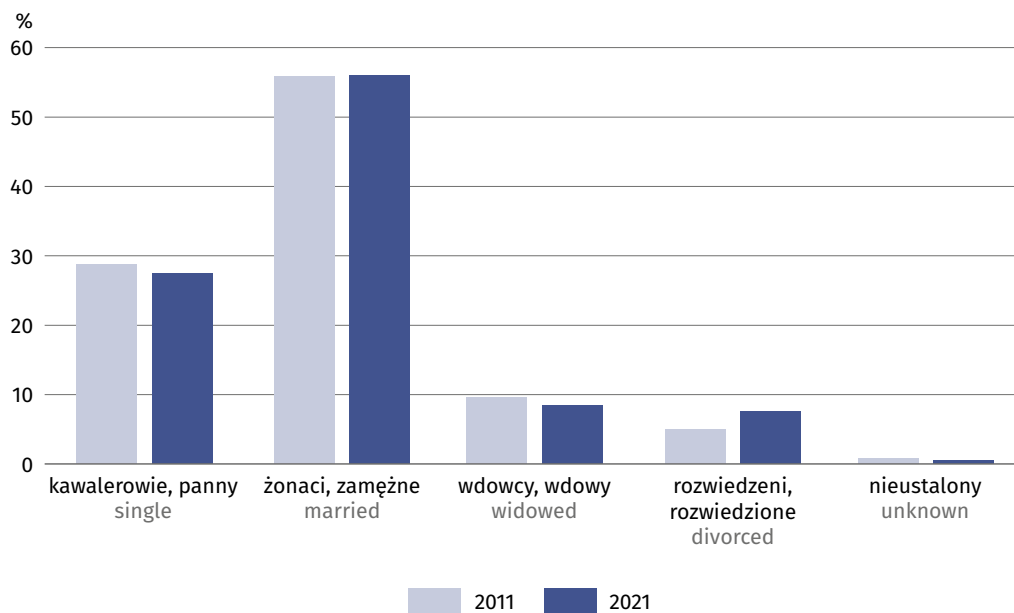
3.3. Population by marital status

Struktura ludności według stanu cywilnego uwarunkowana jest czynnikami demograficznymi, tj. liczbą osób w poszczególnych grupach wieku, liczbą małżeństw i rozwodów, liczbą zgonów, a także sytuacją społeczno-ekonomiczną kraju, wpływającą na podejmowanie decyzji prorodzinnych, tj. dotyczących zawierania związków małżeńskich i posiadania dzieci.

Stan cywilny – odnoszony do formalnoprawnej sytuacji respondentów – wyróżnia następujące kategorie: kawaler/panna, żonaty/zamężna, wdowiec/wdowa, rozwiedziony/rozwiedziona. Jednocześnie należy wyjaśnić, że osoby posiadające orzeczoną przez sąd separację zaliczane są do grupy żonaty/zamężnych.

Wyniki spisu 2021 pokazują zmiany, jakie zaszły w strukturze ludności według stanu cywilnego w stosunku do spisu 2011. Najbardziej liczną grupą wśród osób w wieku 15 lat i więcej są nadal osoby pozostające w związku małżeńskim, które stanowią nieco ponad połowę tej populacji – 56,0% (17 608 105 osób). W porównaniu z 2011 r. odnotowano nieznaczny wzrost wynoszący 0,7 p. proc. Kolejną grupą (której udział w stosunku do 2011 r. nieco się obniżył) są kawalerowie i panny, stanowiący 27,5% badanej populacji (w 2011 r. – 28,8%). Strukturę dopełniają osoby owdowiałe stanowiące 8,6% (w 2011 r. – 9,6%) oraz osoby rozwiedzione, których udział znacznie wzrósł – z 5,0% w 2011 r. do 7,6% w 2021 r.

Wykres 3.2. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w latach 2011 i 2021
 Chart 3.2. Population aged 15 and more by marital status in 2011 and 2021

W 2021 r. ponad co czwarty mężczyzna w wieku 15 lat i więcej był kawalerem; odsetek panien jest niższy – nie przekraczał 1/4 omawianej populacji. Różnica wynika z różnego wieku zawierania małżeństwa; kobiety w chwili ślubu są przeciętnie o dwa lata młodsze od mężczyzn.

Tablica 3.7. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.
 Table 3.7. Population aged 15 and more by marital status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kawalerowie, panny Single	Żonaci, zamężne Married	Wdowcy, wdowy Widowed	Rozwiedzeni, rozwiedzione Divorced	Nieustalony Unknown
w liczbach bezwzględnych in absolute figures						
Ogółem Total	32 098 312	8 826 147	17 960 930	2 702 192	2 430 340	178 703
Mężczyźni Males	15 340 686	4 917 973	8 838 962	445 645	1 040 178	97 928
Kobiety Females	16 757 626	3 908 174	9 121 968	2 256 547	1 390 162	80 775
Miasta Urban areas	19 467 371	5 333 347	10 551 093	1 652 200	1 800 411	130 320
Wieś Rural areas	12 630 941	3 492 800	7 409 837	1 049 992	629 929	48 383
struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	27,5	56,0	8,4	7,6	0,6
Mężczyźni Males	100,0	31,2	57,6	2,9	6,8	0,6
Kobiety Females	100,0	23,3	54,4	13,5	8,3	0,5
Miasta Urban areas	100,0	27,4	54,2	8,5	9,2	0,7
Wieś Rural areas	100,0	27,7	58,7	8,3	5,0	0,4

Odsetek żonatyh mężczyzn jest również wyższy (57,6%) w porównaniu z zamężnymi kobietami (54,4%). Różnica ta wynika z wyższej umieralności mężczyzn, powodującej częstsze owdowienia kobiet. Odsetek wdów jest blisko pięciokrotnie wyższy (13,5%) w porównaniu z odsetkiem wdowców (2,9%).

Wpływ nadumieralności mężczyzn uwidacznia się już wśród osób od 50-tego roku życia. Udział mężatek w tej grupie wieku jest o ponad 18 p. proc. niższy (wynosi 56,7%) w porównaniu z odsetkiem żonatyh (74,8%). W miarę przechodzenia do starszych grup wieku zjawisko nasila się – w rezultacie starsi mężczyźni najczęściej do końca życia pozostają żonaci.

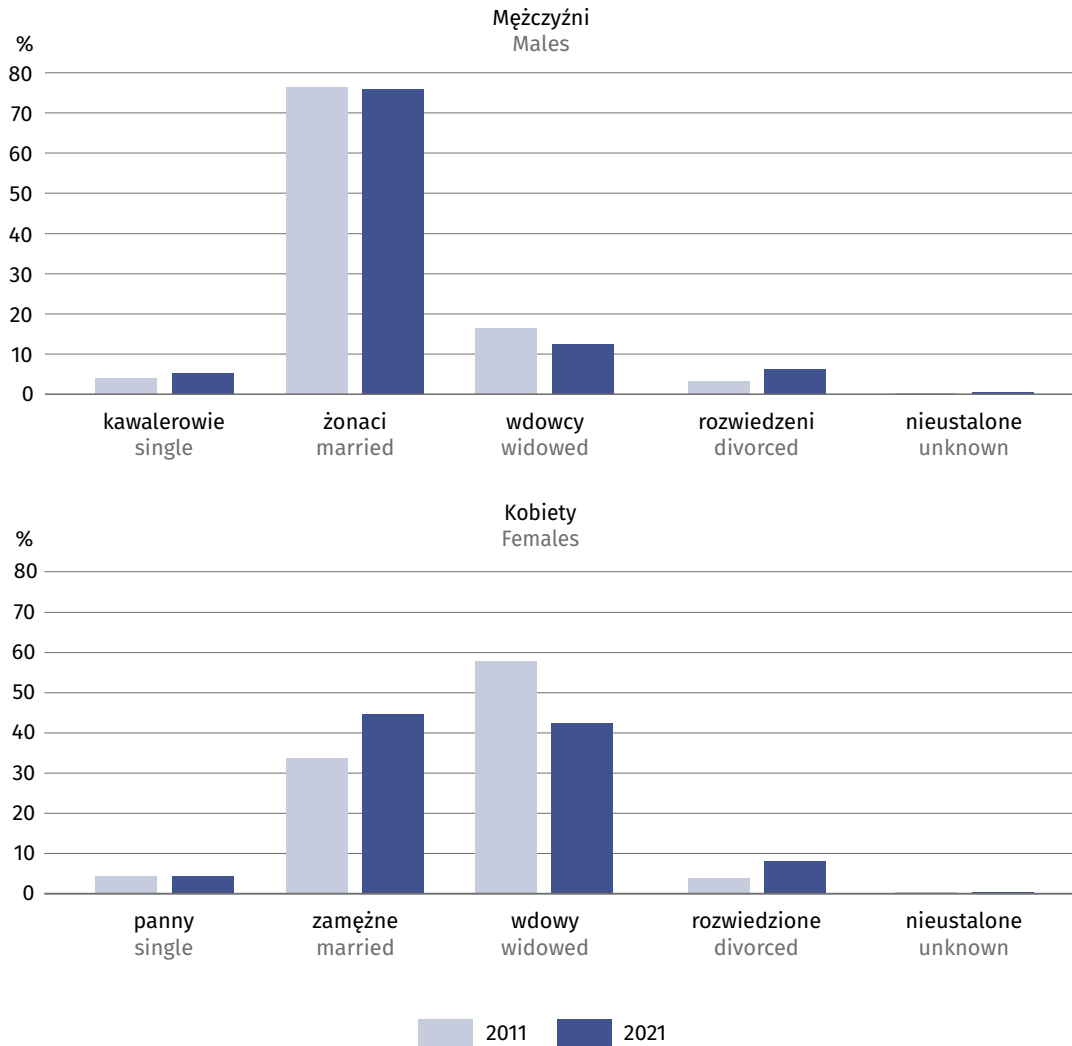
Osoby rozwiedzione stanowią w Polsce najmniej liczącą grupę osób (6,8% mężczyzn i 8,3% kobiet). Odsetki rozwiedzionych wzrastają w kolejnych grupach wieku – aż do 11–12% w wieku 50–64 lata, następnie maleją wraz ze wzrostem wieku.

Tablica 3.8. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego, płci i grup wieku w 2021 r.
Table 3.8. Population aged 15 and more by marital status, sex and age groups in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w tys. Total in thousands	W wieku At age				
		15–24	25–34	35–49	50–64	65 lat i więcej and more
Mężczyźni w tys. Males in thousands	15 340,7	1 886,3	2 611,4	4 539,3	3 473,5	2 830,2
struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)						
Kawalerowie Single	4 918,0	95,6	55,7	24,1	12,1	5,1
Żonaci Married	8 839,0	3,9	41,3	65,5	73,8	76,0
Wdowcy Widowed	445,6	0,0	0,0	0,3	2,4	12,4
Rozwiedzeni Divorced	1 040,2	0,0	2,0	9,4	11,2	6,1
Nieustalony Unknown	97,9	0,5	1,0	0,8	0,5	0,4
Kobiety w tys. Females in thousand	16 757,6	1 804,2	2 528,4	4 458,0	3 708,8	4 258,3
struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)						
Panny Single	3 908,2	92,9	41,4	16,7	6,7	4,5
Zamężne Married	9 122,0	6,4	54,1	70,0	70,4	44,7
Wdowy Widowed	2 256,5	0,0	0,2	1,4	10,3	42,5
Rozwiedzione Divorced	1 390,2	0,1	3,5	11,2	12,4	8,1
Nieustalony Unknown	80,8	0,6	0,8	0,6	0,3	0,3

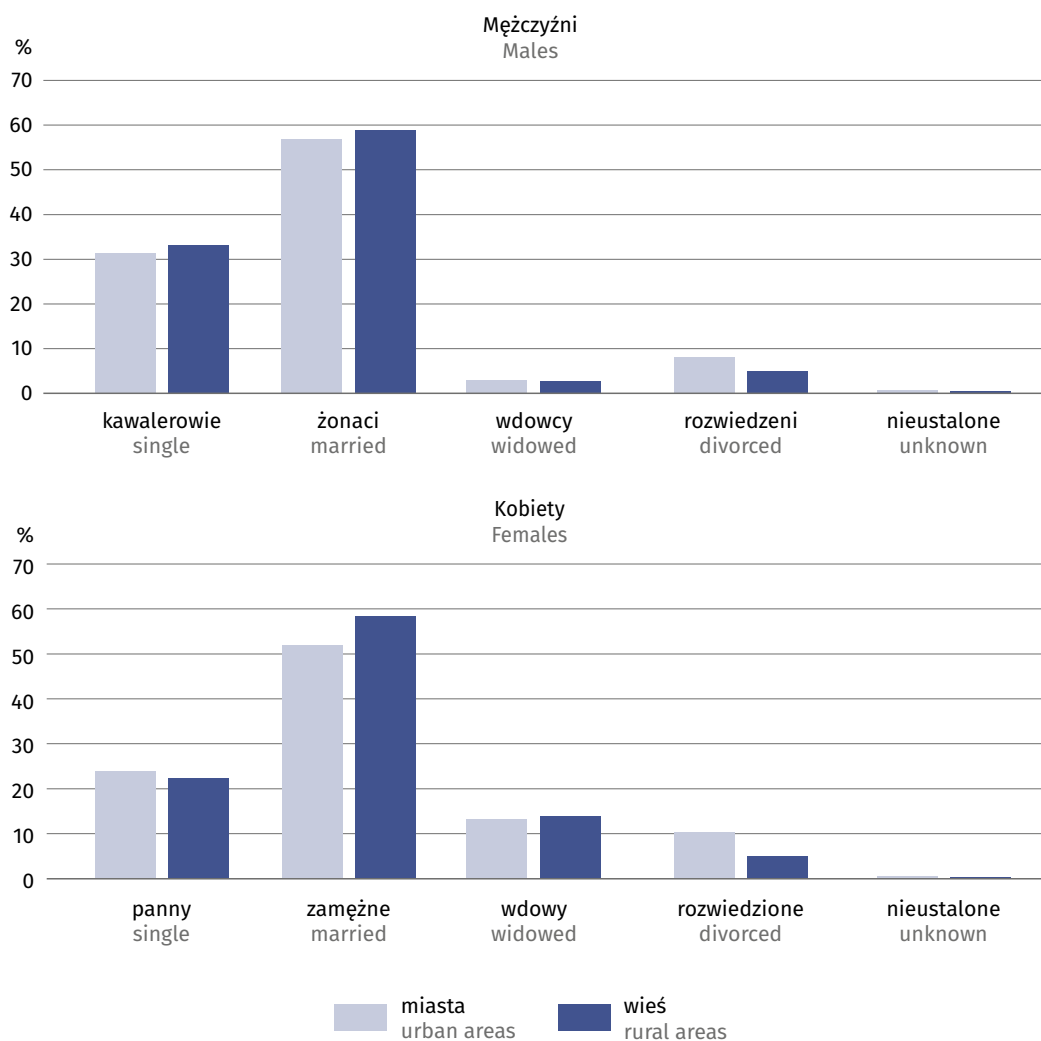
Zmiany jakie zaszły w 2021 r. w strukturze stanu cywilnego ludności w stosunku do 2011 r. szczególnie uwidaczniają się wśród kobiet w wieku 65 lat i więcej. Na przestrzeni dekady udział wdów w tej grupie wieku obniżył się o blisko 15 p. proc., z blisko 58% do ok. 43%. Natomiast odsetek mężatek zwiększył się o ponad 10 p. proc., a ich udział wyniósł prawie 45%. Wzrost odnotowano również w przypadku rozwiedzionych kobiet w najstarszej grupie wieku (o 4,4 p. proc.).

Wykres 3.3. Ludność w wieku 65 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w latach 2011 i 2021
 Chart 3.3. Population aged 65 and more by marital status and sex in 2011 and 2021

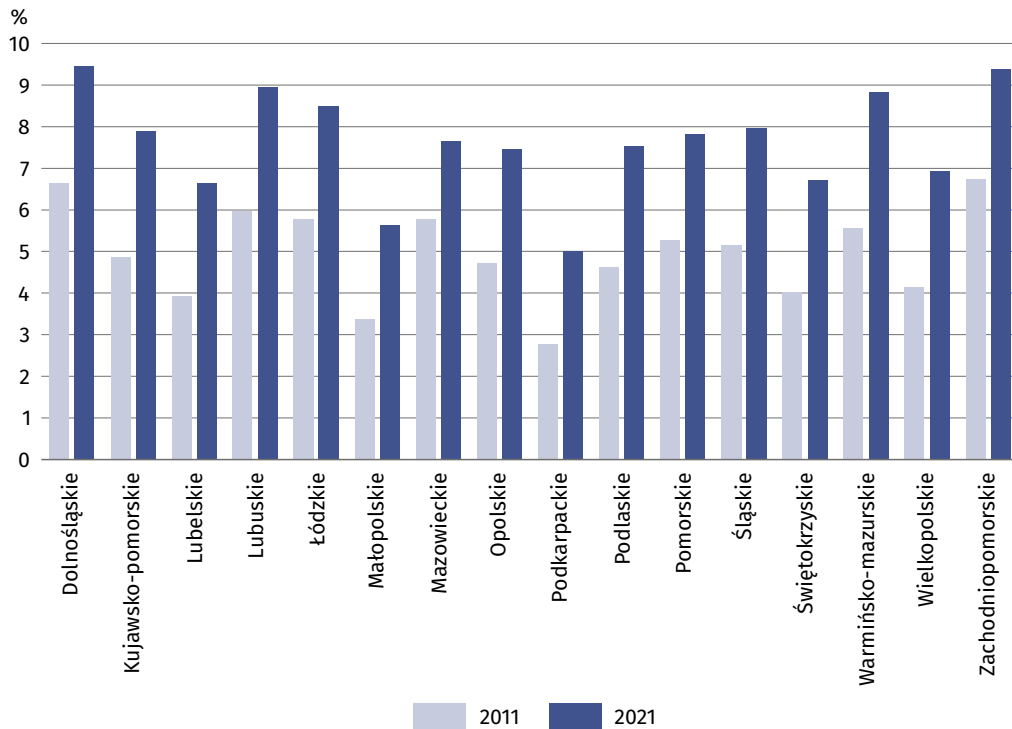
Struktura ludności według stanu cywilnego jest zróżnicowana w zależności od miejsca zamieszkania. Odsetek kawalerów na wsi jest większy niż w miastach (33,1% wobec 31,4%), odmiennie niż panien, które stanowią 22,3% kobiet na wsi oraz 23,9% w miastach. Mieszkańcy wsi częściej niż mieszkańcy miast pozostają w związku małżeńskim (58,7% osób wobec 54,2%), a różnica ta jest widoczna szczególnie w przypadku kobiet – mężatki stanowią 58,4% kobiet na wsi wobec 52,0% w miastach. Odsetek osób owdowiałych na wsi i w miastach jest zbliżony i wynosi odpowiednio 8,3% oraz 8,5%. Natomiast udział osób rozwiedzionych w miastach jest niemal dwukrotnie wyższy niż wśród mieszkańców wsi (9,2% wobec 5,0%).

Wykres 3.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w miastach i na wsi w 2021 r.
 Chart 3.4. Population aged 15 and more by marital status and sex in urban and rural areas in 2021

Dodatkowo zjawisko rozwodów jest zróżnicowane w poszczególnych województwach. Województwa Polski zachodniej, tj. dolnośląskie, zachodniopomorskie i lubuskie cechują się najwyższymi udziałami osób rozwiedzionych w populacji w wieku 15 lat i więcej (odpowiednio 9,4%, 9,4% oraz 9,0% wobec 7,6% dla Polski ogółem). Natomiast najmniejszy udział osób rozwiedzionych odnotowano w województwie podkarpackim (5,0%) i małopolskim (5,6%).

Wykres 3.5. Osoby rozwiedzione wg województw w latach 2011 i 2021
 Chart 3.5. Divorced by voivodships in 2011 and 2021

W 2021 r. we wszystkich województwach w stosunku do 2011 r. odnotowano wzrost odsetka osób rozwiedzionych. Największy – o 3,3 p. proc. – w województwie warmińsko-mazurskim oraz w województwach kujawsko-pomorskim i lubuskim (po 3 p. proc.). Najmniejsze zmiany w tym zakresie odnotowano natomiast w województwach mazowieckim, podkarpackim i małopolskim; udział osób rozwiedzionych w populacji ogółem tych województw wzrósł od 1,9 do 2,3 p. proc.

Podsumowanie

Obserwowane zmiany struktury ludności jakie zaszły na przestrzeni ostatniej dekady wskazują, że sytuacja ludnościowa Polski jest nadal trudna. Trwający proces starzenia się ludności Polski będący wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużanie trwania życia i dalszego trwania życia, jest pogłębiany przez niski poziom dzietności. Malejący odsetek dzieci i młodzieży oraz starzenie się ludności w wieku produkcyjnym, a także coraz większy udział ludności w wieku emerytalnym stanowią stały, obserwowany od szeregu lat trend.

W ciągu minionych 10 lat udział osób w starszym wieku dla Polski wzrósł o ponad 5 p. proc i obecnie wynosi 18,6%. Mediana wieku statystycznego mieszkańca Polski to obecnie prawie 42 lata i w ciągu minionych 10 lat polskie społeczeństwo postarzało się średnio o 4 lata.

Wyniki spisu 2021 pokazują również zmiany, jakie zaszły w strukturze ludności według stanu cywilnego w stosunku do spisu 2011. Najbardziej liczną grupą wśród osób w wieku 15 lat i więcej są nadal osoby pozostające w związku małżeńskim, które stanowią nieco ponad połowę tej populacji. W porównaniu do wyników poprzedniego spisu największe zmiany odnotowano wśród osób rozwiedzionych, których udział wzrósł o blisko 3 p. proc. w 2021 r.

Proces starzenia się ludności postrzegany w wymiarze jednostkowym i społecznym stawia trudne wyzwania o wielopłaszczyznowym wymiarze, a więc nie tylko w sferze ekonomicznej, lecz również zdrowotnej i socjalnej. Polska, dla której prognozy rozwoju ludności są obecnie niesprzyjające, będzie musiała zmierzyć się ze wszystkimi problemami wynikającymi z niekorzystnych trendów demograficznych. Dotyczy to także regionów i mniejszych jednostek terytorialnych, szczególnie tych o najstarszej strukturze wieku mieszkańców, w których dodatkowo proces starzenia będzie się najbardziej pogłębiał.

Summary

The observed changes in the population structure that have occurred over the last decade indicate that the population situation in Poland is still difficult. The ongoing aging process of the Poland's population, which is the result of the beneficial phenomenon of extending life expectancy, is deepened by the low fertility rate. The decreasing percentage of children and young people and the aging of the working-age population, as well as the increasing share of the population at retirement age, are a constant trend that has been observed for many years.

Over the past 10 years, the share of older people in Poland has increased by over 5 percentage points and currently amounts to 18.6%. The median age of population is now almost 42 years old, and over the past 10 years, Polish society has aged by an average of 4 years.

The results of the 2021 census also show changes in the population structure according to marital status compared to the 2011 census. The largest group among people aged 15 and over are still married, who constitute just over half of this population. Compared to the results of the previous census, the greatest changes were recorded among divorced people, whose share increased by nearly 3 percentage points in 2021.

The ageing of the population, which is perceived in individual and social terms, sets difficult, multifaceted challenges, not only in the economic but also in the psychological, medical and social spheres. Poland, for which the projections are currently unfavourable, will face all the problems arising from the demographic trends that are unfavourable for it. This also applies to the regions and smaller territorial units – especially those with the oldest age structure of inhabitants, in which the process of ageing will be most aggravated.

4. Kraj urodzenia i obywatelstwo

4. Country of birth and citizenship

Informacje o kraju urodzenia i obywatelstwie osób pozwalają na dodatkową charakterystykę ludności kraju. Dzięki nim możliwe jest wyodrębnienie pewnych subpopulacji z przeszłością migracyjną, czyli cudzoziemców urodzonych w kraju i za granicą oraz obywateli danego kraju urodzonych za granicą.

Kraj urodzenia rozumiano w spisie jako kraj, na terenie którego znajdowało się miejsce urodzenia osoby – w aktualnych granicach państwa w czasie przeprowadzania spisu. Oznaczało to, że jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało podać Litwę. Zasadę tę udało się zachować również w przypadku pobierania informacji o kraju urodzenia z rejestrów, w których na ogół jest wpisywana miejscowość urodzenia – miejscowości tej został przyporządkowany kraj urodzenia według aktualnych granic.

W spisie ludności i mieszkań 2021 istniała możliwość podania jednego obywatelstwa, w tym statusu bezpaństwowca (osoby nieposiadającej obywatelstwa żadnego kraju). W przypadku posiadania kilku obywatelstw, należało wybrać jedno, kierując się następującą hierarchią: Polska, kraje Unii Europejskiej, kraje trzecie. Określone zostały zasady, według których respondent powinien udzielić odpowiedzi w przypadku posiadania więcej niż jednego obywatelstwa:

- osoba posiadająca obywatelstwo polskie i inne powinna wybrać odpowiedź „Polska”;
- cudzoziemiec posiadający:
 - ♦ kilka obywatelstw, z których jedno jest obywatelstwem kraju należącego do Unii Europejskiej (UE) – powinien podać nazwę kraju należącego do UE,
 - ♦ obywatelstwo kilku krajów UE – powinien wpisać nazwę jednego z tych krajów (wybraną według uznania),
 - ♦ obywatelstwo kilku krajów nienależących do UE – powinien wpisać nazwę jednego z tych krajów (wybraną według uznania).

4.1. Ludność według kraju urodzenia

4.1. Population by country of birth

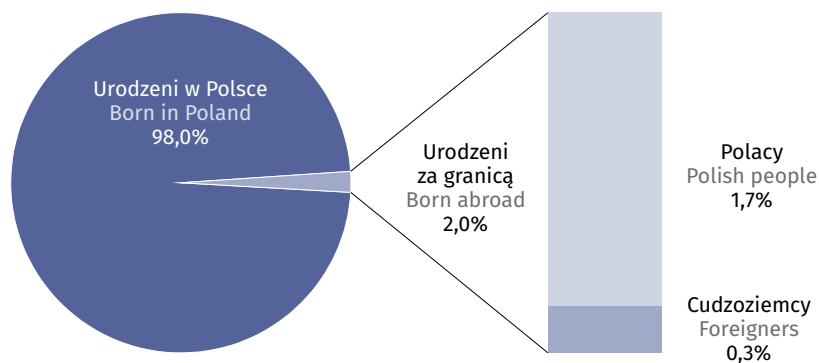
Wyniki spisu 2021 wykazały, że 98,0% (37 270 812 osób) stałych mieszkańców naszego kraju wskazało Polskę jako kraj swego urodzenia, a prawie 2,0% (746 357 osób) urodziło się poza obecnymi granicami Polski. W porównaniu z poprzednim spisem wzrósł odsetek osób urodzonych za granicą (o 0,2%). Porównanie liczby ludności według wybranych krajów urodzenia według ostatniego i poprzedniego spisu ludności i mieszkań (z 2011 r.) wskazuje, że największy wzrost, ponad sześciokrotny, wystąpił wśród osób urodzonych w Wielkiej Brytanii (o ponad 100 tys. osób), prawie trzykrotny wzrost dla osób urodzonych w Irlandii i dwukrotny dla urodzonych we Francji, Belgii oraz Włoszech. Jednocześnie o połowę zmniejszyła się liczba osób urodzonych na Litwie, a także o prawie jedną czwartą w Ukrainie i Białorusi. Dla 0,05% ludności (18 590 osób) – miejsce urodzenia nie zostało ustalone, jednakże 98,1% tych osób ma obywatelstwo polskie.

Tablica 4.1. Ludność według kraju urodzenia w latach 2011 i 2021
Table 4.1. Population by country of birth in 2011 and 2021

Kraj urodzenia Country of birth	2011			2021		
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	ludność ogółem =100% population total =100%	inny kraj ogółem =100% other country total =100%	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	ludność ogółem =100% population total =100%	inny kraj ogółem =100% other country total =100%
Ogółem Total	38 511 824	100,0	x	38 036 118	100,0	x
Polska Poland	37 820 761	98,2	x	37 270 812	98,0	x
Inny kraj Other country	674 866	1,8	100,0	746 357	2,0	100,0
w tym: of which:						
Ukraina Ukraine	227 426	0,6	33,7	176 174	0,5	23,6
Niemcy Germany	84 059	0,2	12,5	95 784	0,3	12,8
Białoruś Belarus	83 609	0,2	12,4	65 925	0,2	8,8
Litwa Lithuania	55 573	0,1	8,2	27 380	0,1	3,7
Rosja Russia	13 868	0,1	6,1	20 126	0,1	2,7
Wielka Brytania United Kingdom	19 929	0,1	5,6	126 250	0,3	16,9
Francja France	12 092	0,1	4,3	26 117	0,1	3,5
Stany Zjednoczone United States	15 052	0,0	2,2	26 683	0,1	3,6
Włochy Italy	10 935	0,0	1,6	20 087	0,1	2,7
Irlandia Ireland	8 364	0,0	1,2	23 386	0,1	3,1
Belgia Belgium	5 747	0,0	0,9	11 703	0,0	1,6
Nieustalone miejsce urodzenia Unknown place of birth	16 198	0,0	2,4	18 949	0,0	2,5

Zdecydowana większość urodzonych za granicą (86,2%) ma obywatelstwo polskie natomiast 13,8% (103 147 osób) posiada obywatelstwo innego kraju.

Wykres 4.1. Ludność według miejsca urodzenia w 2021 r.
Chart 4.1. Population by place of birth in 2021

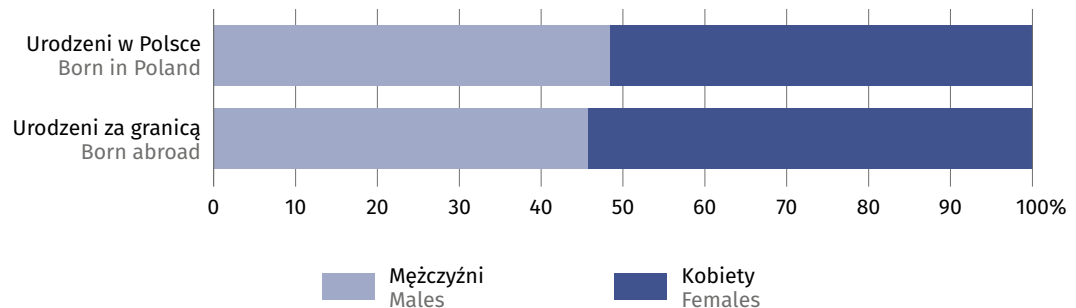

Oprócz oczywistej różnicy w liczebności wyodrębnionych na podstawie miejsca urodzenia analizowanej subpopulacji – czyli osób urodzonych w kraju i za granicą – widoczne są również znaczne różnice w strukturach ich wieku, a także płci, poziomu wykształcenia, stanu cywilnego i charakteru miejsca zamieszkania.

Wśród osób urodzonych za granicą dominują kobiety, przy czym ich odsetek w tej grupie jest większy niż wśród urodzonych w Polsce (odpowiednio 54,3% i 51,6%). W odniesieniu do spisu z 2011 r. o prawie 4 p.p. zmniejszył się odsetek kobiet urodzonych za granicą (z 58,1% do 54,3%), podczas gdy udział kobiet urodzonych w Polsce nie uległ w ciągu analizowanych 10 lat zmianie (51,5% w 2011 r.).

Wykres 4.2. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r. (w %)

Chart 4.2. Population by place of birth and sex in 2021 (in %)

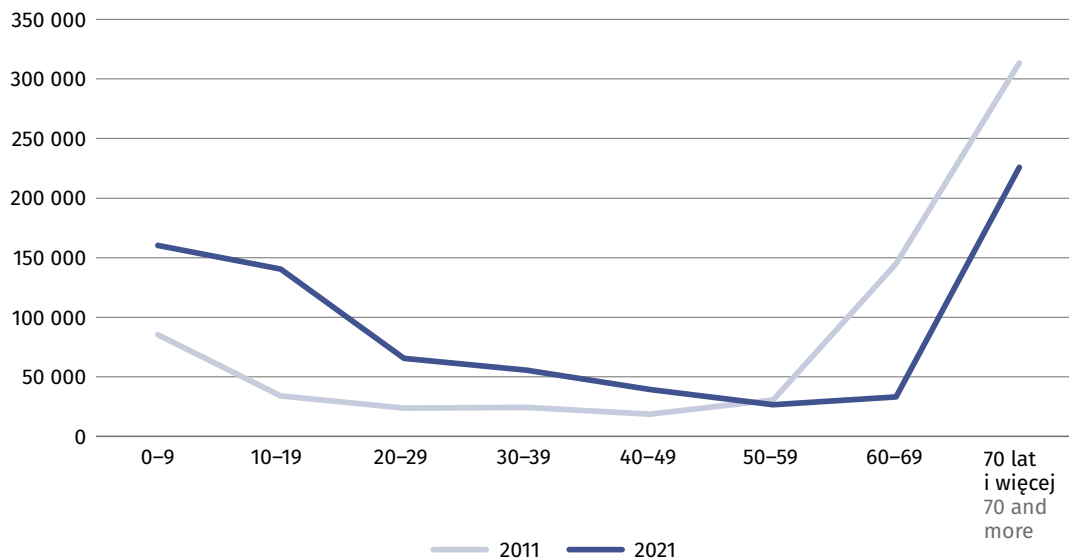

Odsetek ludności urodzonej za granicą różni się jednak wyraźnie w zależności od wieku – najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 0–9 lat – 21,5% (ponad 160 tys.) oraz 10–19 lat – 18,8%, jednocześnie prawie jedną trzecią osób urodzonych za granicą (niecałe 226 tys.) stanowią osoby w wieku 70 lat i więcej.

Warto zwrócić uwagę na różnicę w strukturze wieku osób urodzonych w Polsce i za granicą. W populacji urodzonych w kraju prawie co trzecia osoba była w wieku 30–49 lat (najliczniejsze grupy to osoby w wieku 30–39 i 40–49 lat – odpowiednio 16,0% i 15,4%). Dla populacji urodzonej za granicą osoby w wieku 30–49 lat stanowiły jedynie 12,7%, natomiast ponad 40% osób urodzonych za granicą było w wieku 0–19 lat (0–9 lat – 21,5% i 10–19 lat – 18,8%). Zważywszy na fakt, że ponad 120 tys. osób z tej grupy urodziło się w Wielkiej Brytanii, prawie 40 tys. w Niemczech i ponad 23 tys. w Irlandii, należy przypuszczać, że są to dzieci emigrantów przebywających czasowo za granicą z ostatnich 10 lat, które zostały zameldowane w Polsce, a tym samym wliczone do ludności Polski. Większość z nich wraz z rodzicami jednak w dalszym ciągu mieszka czasowo za granicą. Kolejną grupę stanowią osoby powyżej 70 roku życia, wśród których prawie 100 tys. wskazało Ukrainę jako kraj urodzenia, prawie 35 tys. – Białoruś oraz ponad 22 tys. – Litwę. Osoby te urodziły się przed zakończeniem II wojny światowej, głównie na terenach ówczesnej Polski. W ciągu 10 lat od poprzedniego spisu nastąpiła naturalna zmiana w strukturze wieku osób urodzonych za granicą. W 2011 r. osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły ponad 2/3 tej subpopulacji, natomiast w 2021 r. niewiele ponad 1/3. Ponad dwukrotnie wzrósł natomiast odsetek osób urodzonych za granicą poniżej 20-tego roku życia (z 17,6% w 2011 r. do 40,3% w 2021 r.). Jednocześnie wzrósł o ponad 10 p.p. odsetek osób w wieku 20–59 lat urodzonych za granicą (z 14,4% w 2011 r. do 25,0% w 2021 r.).

Wykres 4.3. Ludność urodzona za granicą według grup wieku w latach 2011 i 2021

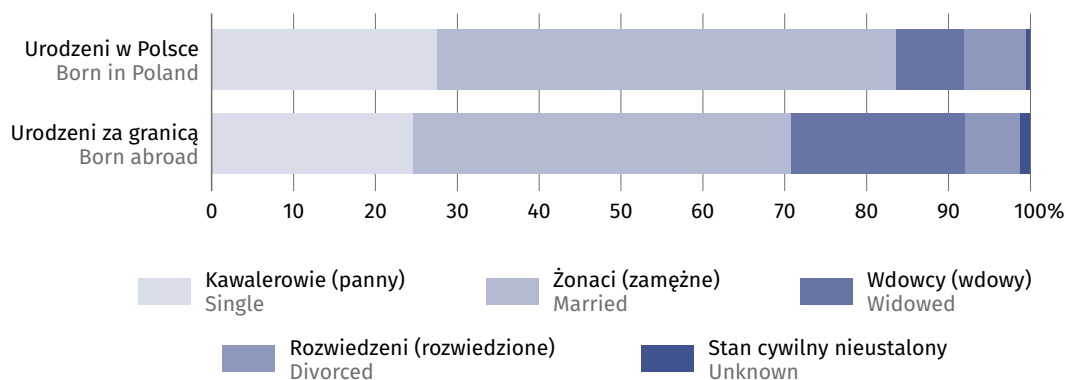
Chart 4.3. Foreign-born population by age group in 2011 and 2021

W związku z tym, że struktura wieku ludności urodzonej za granicą znacznie różni się od struktury wieku osób urodzonych w Polsce, różnice można zaobserwować również w strukturze stanu cywilnego obu subpopulacji. Wśród ludności w wieku 15 lat i więcej urodzonej poza Polską obserwuje się nieco mniejszy – niż wśród osób urodzonych w Polsce – odsetek osób, które nie założyły jeszcze rodziny, tj. kawalerów i panien (24,6% wobec 27,5%). Prawie trzykrotnie natomiast jest większy odsetek osób owdowiałych (21,3% wobec 8,2%), który wśród kobiet jest znacznie wyższy i wynosi 31,4%. Oznacza to, że prawie co trzecia kobieta w wieku 15 lat i więcej urodzona za granicą jest wdową (wśród kobiet urodzonych w Polsce w wieku 15 lat i więcej odsetek wdów wynosi 13,1%).

Wykres 4.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według miejsca urodzenia i stanu cywilnego w 2021 r. (w %)

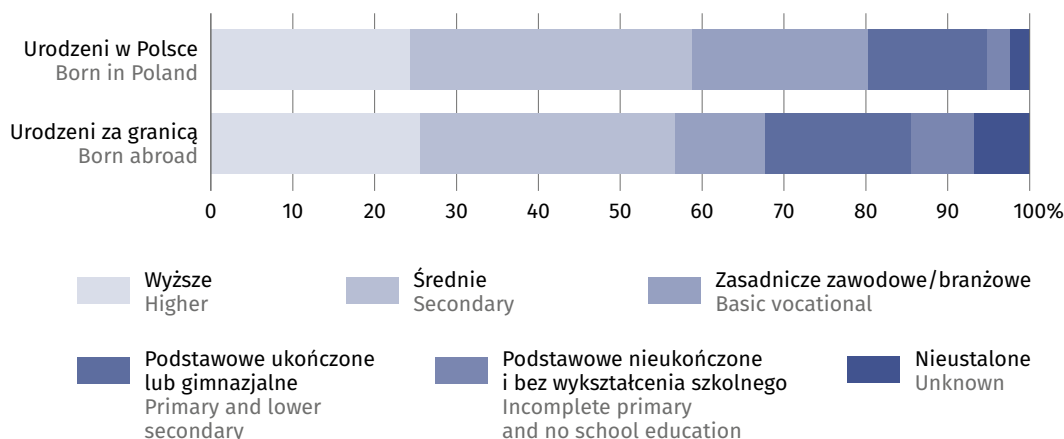
Chart 4.4. Population aged 15 and more by place of birth and legal marital status in 2021 (in %)

Porównanie struktury stanu cywilnego ludności według miejsca urodzenia z poprzednim spisem ludności mieszkań wskazuje na ponad dwukrotny wzrost kawalerów/panien urodzonych za granicą w 2021 r. (24,6% wobec 10,7% w 2011 r.) oraz wyraźny spadek wdów/wdowców (21,3% w 2021 r. wobec 32,5% w 2011 r.), niewielki spadek o prawie 5 p.p. (z 51,1% w 2011 r. do 46,2% w 2021 r.) wystąpił również w odniesieniu do osób żonatych/zameżnych urodzonych za granicą.

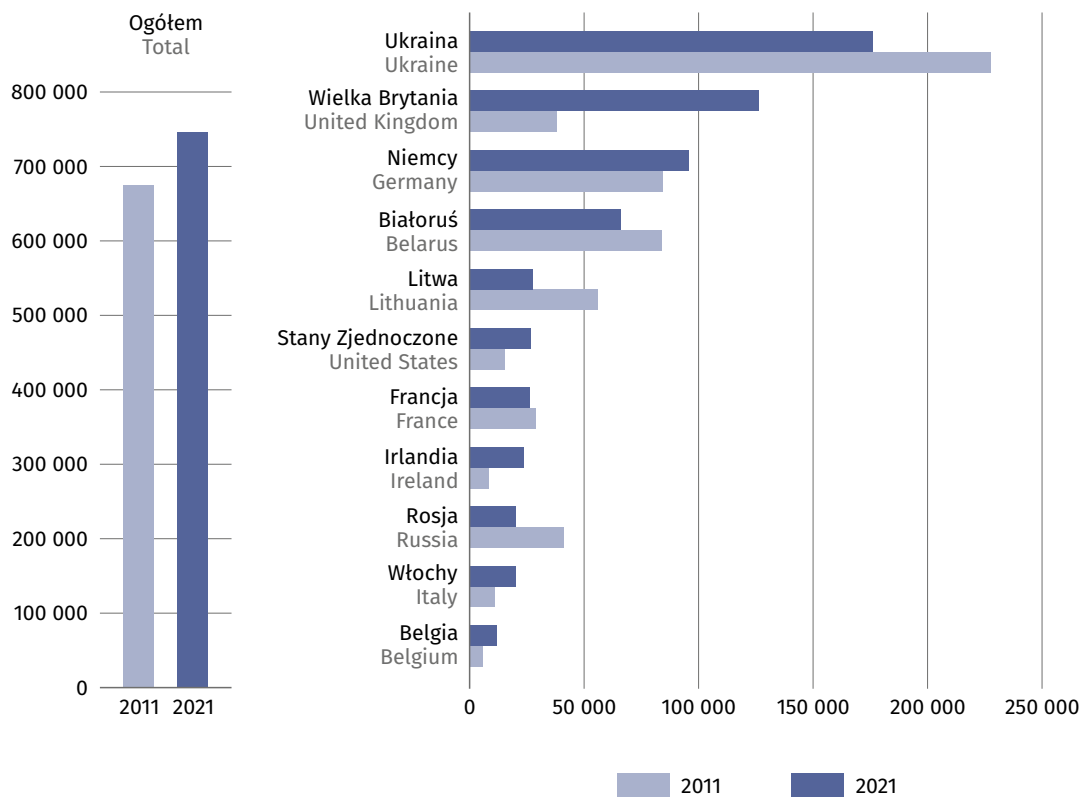
Wśród urodzonych za granicą odnotowano większy odsetek osób z wyższym wykształceniem niż wśród urodzonych w Polsce (odpowiednio 25,6% i 24,3% osób w wieku 13 lat i więcej), większy jest również odsetek osób w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (17,8% osób urodzonych za granicą wobec 14,5% urodzonych w Polsce), nieukończonym podstawowym oraz bez wykształcenia szkolnego (7,7% urodzonych za granicą i 2,8% urodzonych w Polsce). Największą grupę, zarówno wśród urodzonych w Polsce, jak i za granicą, stanowią osoby z wykształceniem średnim – po ponad 30%. Stosunkowo dobrze wykształcone są osoby urodzone w Ukrainie. Prawie 2/3 osób w wieku 13 lat i więcej ma co najmniej średnie wykształcenie, a 27,0% – wyższe. Jeszcze wyższy poziom wykształcenia reprezentują osoby urodzone w Białorusi, 68,3% z nich posiada co najmniej średnie wykształcenie, a prawie co trzecia (32,1%) posiada dyplom wyższej uczelni.

Wykres 4.5. Ludność w wieku 13 lat i więcej według miejsca urodzenia i poziomu wykształcenia w 2021 r. (w%)
Chart 4.5. Population aged 13 and more by place of birth and level of education 2021 (in%)

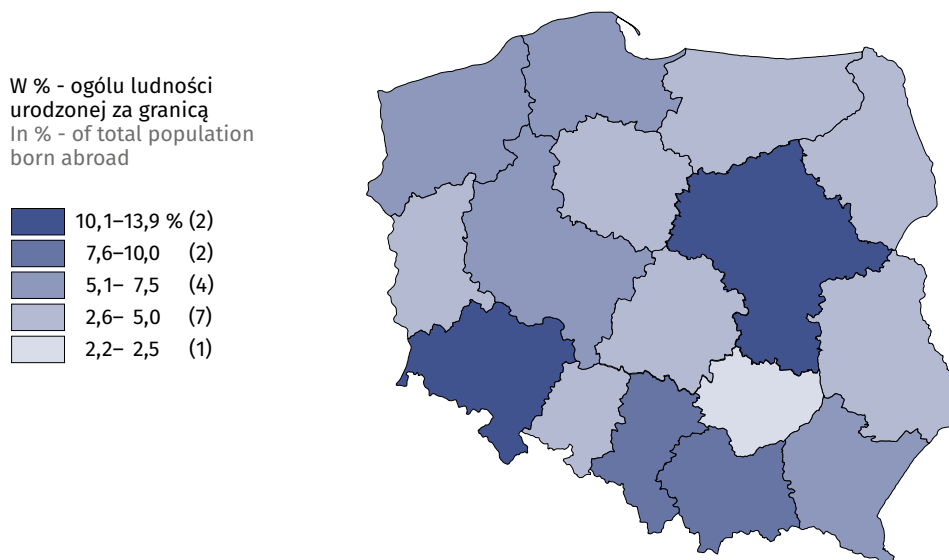
Mimo, iż odnotowano ponad 200 krajów urodzenia mieszkańców Polski (niejednokrotnie bardzo odległych), to 81,5% urodzonych za granicą urodziło się w 10 krajach (Ukraina, Wielka Brytania, Niemcy, Białoruś, Litwa, Stany Zjednoczone, Francja, Irlandia, Rosja i Włochy), 10,5% w kolejnych 10 krajach, 5,0% w następnych 20, a jedynie 3,0% w pozostałych przeszło 150 krajach. Podobnie jak w 2011 r. najczęściej osób urodziło się w Ukrainie, jednak w 2011 r. odsetek takich osób w ogólnej liczbie osób urodzonych za granicą wynosił 33,7%, natomiast w 2021 r. 23,6%. Na drugie miejsce z szóstego wysunęła się Wielka Brytania 16,9% w 2021 r. w porównaniu do 5,6% w 2011 r., wyprzedzając Niemcy, dla których wzrost w odniesieniu do spisu z 2011 r. wyniósł niespełna 0,3%.

Wykres 4.6. Ludność urodzona za granicą według wybranych krajów urodzenia w 2021 r.
 Chart 4.6. Foreign-born population by selected country of birth in 2021

Z prawie 750 tys. osób, które urodziły się za granicami Polski 13,9% mieszkało w województwie dolnośląskim (w 2011 r. – 21,2%). Kolejne województwa to: mazowieckie – 13,5% (w 2011 r. – 9,0%), małopolskie i śląskie – odpowiednio 8,0% i 7,9%. Na kolejnych miejscach znalazły się województwa pomorskie, podkarpackie, zachodniopomorskie i wielkopolskie (po ponad 6%).

Mapa 4.1. Ludność urodzona za granicą według województw zamieszkania w 2021 r.
 Map 4.1. Foreign-born population by voivodship of residence in 2021

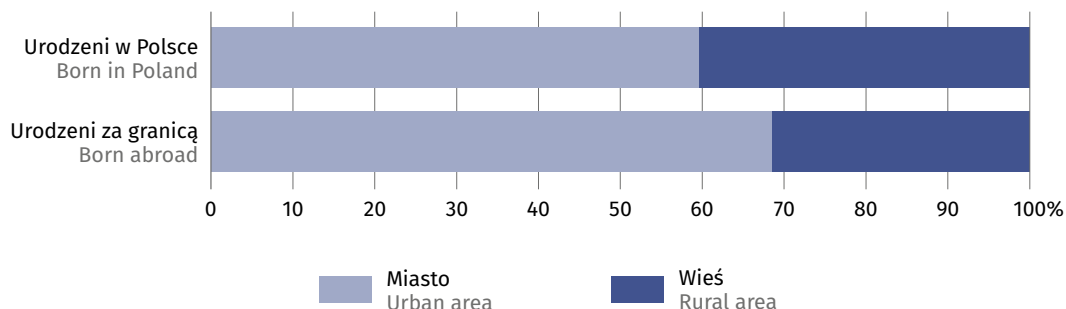

Województwa o największym odsetku ludności urodzonej poza granicami Polski wśród ogółu mieszkańców województwa to – podobnie jak w 2011 i 2002 r. – dolnośląskie i lubuskie (odpowiednio 3,6% i 3,4%), a w następnej kolejności opolskie (3,0%), zachodniopomorskie (2,9%) oraz warmińsko-mazurskie i podkarpackie, w których 2,3% mieszkańców wskazało jako miejsce urodzenia inny kraj. W większości są to województwa, na tereny których przesiedlano Polaków urodzonych na Wschodzie. We wszystkich wymienionych województwach udział osób urodzonych poza Polską zmniejszył się w stosunku do 2011 i 2002 r. Najniższy odsetek odnotowano w województwie wielkopolskim i łódzkim.

Średnio na 1000 mieszkańców Polski przypada ponad 19 osób urodzonych za granicą, ale w poszczególnych województwach liczby te wahają się od ponad 35 (w dolnośląskim) do niespełna 13 (w wielkopolskim i łódzkim). W województwie dolnośląskim zamieszkuje najwięcej osób urodzonych w Ukrainie, Niemczech, Białorusi i Rosji. Ponadto dość dużo osób urodzonych w Ukrainie mieszka w województwie mazowieckim, śląskim, opolskim i lubuskim, natomiast urodzonych w Wielkiej Brytanii – w województwie małopolskim, mazowieckim i podkarpackim. Urodzeni w Niemczech mieszkają głównie w województwach: dolnośląskim, śląskim i zachodniopomorskim.

Wśród osób urodzonych za granicą 68,6% mieszka w miastach, natomiast wśród urodzonych w Polsce odsetek ten wynosi 59,6%. Porównując preferencje miejsca zamieszkania z danymi ze spisu z 2011 r. można zauważyć, że zarówno wśród osób urodzonych w Polsce, jak i za granicą nastąpił spadek odsetka osób mieszkających w miastach, w odniesieniu do osób urodzonych w Polsce – nieznaczny (z 60,5% do 59,6%), a dla urodzonych za granicą nieco większy (z 73,0% do 68,6%).

Wykres 4.7. Ludność według miejsca urodzenia i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r. (w %)
Chart 4.7. Population by place of birth and place of residence in 2021 (in %)

4.2. Ludność według obywatelstwa

4.2. Population by citizenship

Wyniki spisu 2021 wykazały, że wśród stałych mieszkańców Polski ponad 99,7% (37 923 902 osoby) to obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, a tylko 0,3% (112 216 osób) stanowią cudzoziemcy⁵, tj. osoby bez polskiego obywatelstwa – w tym 111 809 osób wskazało obywatelstwo innego kraju, 66 osób określiło się jako bezpaństwowcy, natomiast dla 341 osób kraj obywatelstwa nie został ustalony. W ostatnim spisie, dzięki korzystaniu m.in. z rejestrów, tylko dla 341 osób nie udało się ustalić kraju obywatelstwa (wobec 8 805 w 2011 r. i 659 668 w 2002 r.).

Tablica 4.2. Ludność według kraju obywatelstwa w latach 2002, 2011 i 2021
Table 4.2. Population by citizenship in 2002, 2011 and 2021

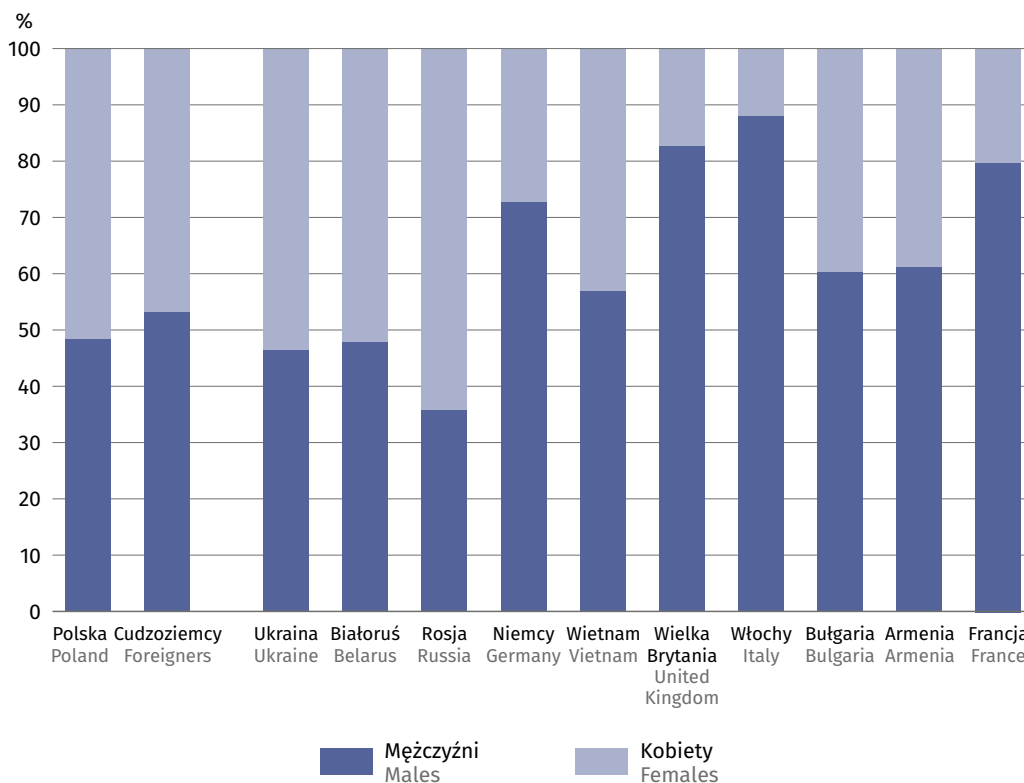
Kraj obywatelstwa Country of citizenship	2002	2011	2021
Ogółem Total	38 230 080	38 511 824	38 036 118
Polska Poland	37 529 751	38 445 564	37 923 902
Inny kraj Other country	40 185	55 436	111 809
w tym: of which:			
Ukraina Ukraine	5 374	13 408	53 048
Niemcy Germany	7 871	5 164	3 540
Białoruś Belarus	1 629	3 842	18 591
Litwa Lithuania	499	862	868
Rosja Russia	3 164	4 202	4 882
Wielka Brytania United Kingdom	678	1 543	1 950
Francja France	745	1 200	1 074
Wietnam Vietnam	1 459	2 631	2 792
Włochy Italy	649	1 448	1 877
Chiny China	179	1 002	793
Armenia Armenia	723	1 780	1 108
Bezpaństwowcy Stateless	476	2 020	66
Kraj nieustalony Country unknown	659 668	8 805	341

⁵ Analiza dotyczy osób z obywatelstwem innym niż polskie mieszkających w Polsce na stałe.

Mimo, iż liczba cudzoziemców mieszkających w Polsce na stałe nie jest zbyt duża, to populacja ta jest dosyć zróżnicowana biorąc pod uwagę ich płeć, wiek, stan cywilny i poziom wykształcenia. Widoczne są również różnice pomiędzy strukturą tych cech dla populacji cudzoziemców jako całości, a analogiczną strukturą w odniesieniu do obywateli polskich. Wśród ogółu osób z obywatelstwem niepolskim przeważają mężczyźni, którzy stanowią 53,2% tej subpopulacji (52,0% w 2011 r.). Odsetek mężczyzn wśród osób z obywatelstwem polskim wynosi 48,3%, bez zmian w porównaniu ze spisem ludności z 2011 r.

Wykres 4.8. Ludność według krajów obywatelstwa i płci w 2021 r.

Chart 4.8. Population by countries of citizenship and sex in 2021

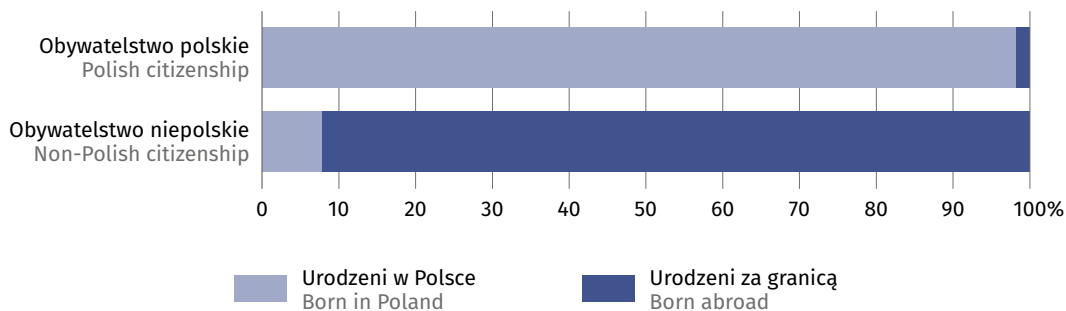

Udziały kobiet i mężczyzn różnią się jednakże w zależności od kraju obywatelstwa. Wśród obywateli Ukrainy i Białorusi kobiety stanowią odpowiednio 53,5% i 52,2% (w 2011 r. odpowiednio 70,4% i 65,8%), ale już pośród Rosjan – 64,2% i Litwinów – 66,0% (w 2011 r. 70,0% i 68,0%), podczas gdy wśród obywateli Niemiec – 27,2% (w 2011 r. 35,1%), natomiast Włoch – tylko 12,0% (w 2011 r. 19,9%). Z kolei udział kobiet wśród obywateli np. Egiptu to zaledwie 4,0%, Tunezji – 4,9%. Najwyższy odsetek kobiet, wystąpił wśród obywateli Tajlandii – 87,6% i Filipin – 80,4%. Powyższy wykres przedstawia strukturę płci dla dziesięciu najliczniej reprezentowanych krajów obywatelstwa.

Ponad 98% ludności Polski to osoby z obywatelstwem polskim urodzone w Polsce, natomiast 2% osób z polskim obywatelstwem urodziło się za granicą. Wśród tych osób są również ci, którzy nabyli obywatelstwo polskie w inny sposób niż poprzez urodzenie (zostało im ono nadane na podstawie zgody uprawnionego organu państwa, po spełnieniu wymaganych przepisami warunków prawnych⁶). Ponad 86% cudzoziemców urodziło się za granicą – są to imigranci, którzy przybyli do Polski i uzyskali tu prawo stałego pobytu. W Polsce mieszka również prawie 9 tys. cudzoziemców urodzonych w naszym kraju (blisko 14% ogółu cudzoziemców mających w Polsce prawo stałego pobytu).

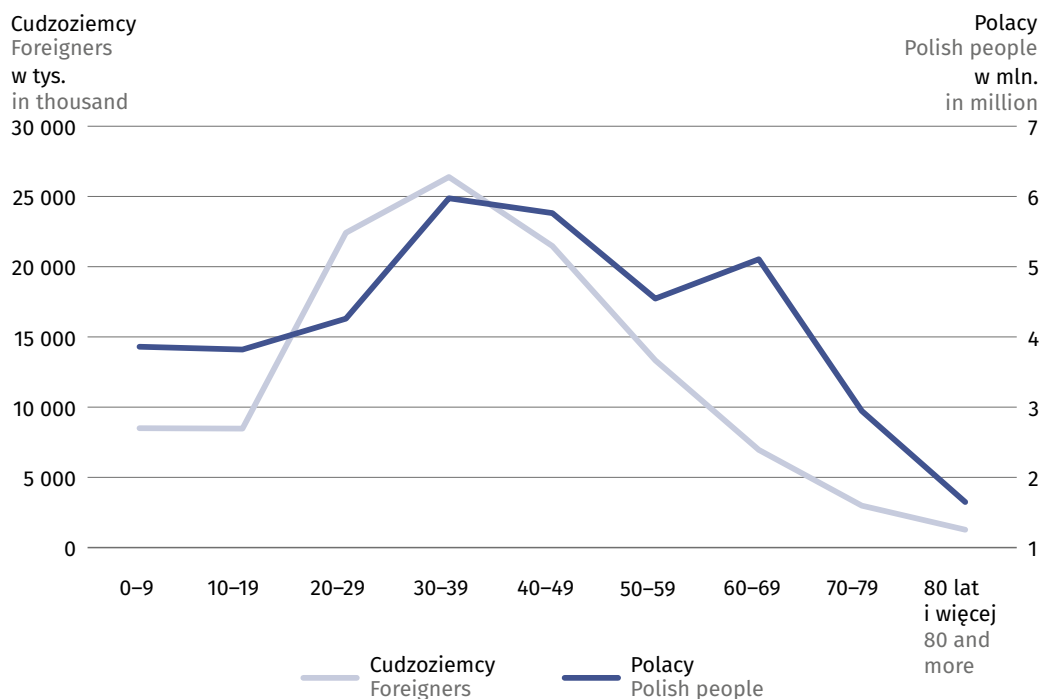
⁶ USTAWA z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20120000161/T/D20120161L.pdf> (dostęp 27.09.2023r.).

Wykres 4.9. Ludność według obywatelstwa i miejsca urodzenia w 2021 r. (w%)
Chart 4.9. Population by citizenship and place of birth in 2021 (in %)

Osoby, które decydują się na migrację są zwykle stosunkowo młode. W efekcie 62,9% mieszkańców Polski z obywatelstwem niepolskim jest w wieku wysokiej aktywności zawodowej (20–49 lata), podczas gdy wśród osób z polskim obywatelstwem odsetek ten wynosi jedynie 42,2%. Daje się również zauważyć znaczącą różnicę odsetka osób przed 20 rokiem życia wśród osób z obywatelstwem polskim (20,3%) i cudzoziemców (15,2%) oraz osób po 60 roku życia (odpowiednio 25,6% i 10,0%).

Wykres 4.10. Ludność według obywatelstwa i grup wieku w 2021 r.
Chart 4.10. Population by citizenship and age group in 2021

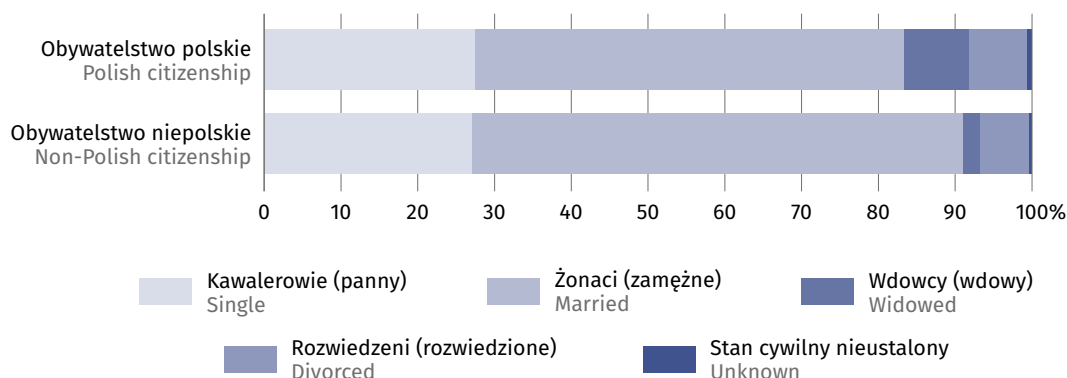

Struktura stanu cywilnego cudzoziemców niewiele różni się od struktury dla obywateli polskich i w porównaniu z danymi za 2011 r. różnice są nieznaczne. W związku z tym, że cudzoziemcy są relatywnie młodzi, najwięcej wśród nich jest osób zamężnych i żonaty (64,0%, w 2011 r. 64,9%) oraz kawalerów i panien (27,1%, w 2011 r. 22,2%). Zdecydowanie mniej natomiast niż wśród polskich obywateli, jest osób owdowiarych (2,3% wśród cudzoziemców, 13,5% wśród Polaków, w 2011 r. odpowiednio 4,4% i 9,6%), mniej jest również osób rozwiedzionych (odpowiednio 6,4% i 8,3%, w 2011 r. 6,5% i 5,0%). Struktura ta zależna jest jednak od płci i kraju obywatelstwa cudzoziemców. Biorąc pod uwagę 10 państw, których obywatele są

w Polsce najliczniej reprezentowaną grupą, największy odsetek żonaty i zamężnych odnotowano wśród obywateli Francji (70,1%), Wielkiej Brytanii (69,8%), Włoch (68,6%) i Armenii (68,0%), podczas gdy wśród obywateli Białorusi odsetek ten wynosił 56,1%. Wśród Białorusinów odsetek kawalerów i panien jest największy – taki stan cywilny deklarowało w 2021 r. 36,5% mieszkających w Polsce obywateli tego kraju będących w wieku 15 lat i więcej. Wysoki odsetek kawalerów i panien wystąpił również wśród obywateli Kazachstanu (34,9%).

Wykres 4.11. Ludność w wieku 15 lat i więcej według obywatelstwa i stanu cywilnego w 2021 r.(w %)

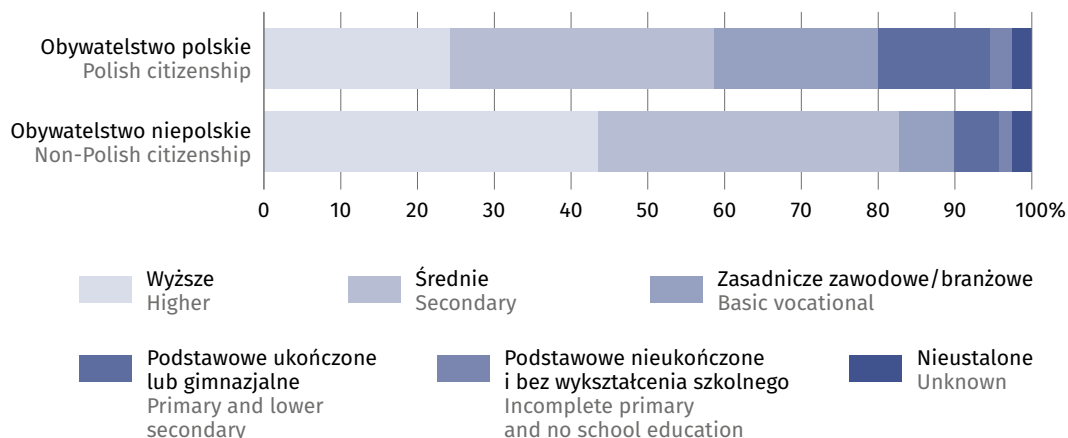
Chart 4.11. Population aged 15 and more by citizenship and legal marital status in 2021 (in %)

Osoby z obywatelstwem niepolskim są w większości dobrze wykształcone. Wśród cudzoziemców w wieku 13 lat i więcej wykształcenie wyższe posiada 43,6%, a 82,8% ma wykształcenie co najmniej średnie (w 2011 r. cudzoziemcy z wyższym wykształceniem stanowili 36,3%, a z co najmniej średnim 72,5%). Wśród obywateli polskich odsetki te wynoszą 24,2% dla osób z wyższym wykształceniem i 58,7% z co najmniej średnim (w 2011 r. 17,0% i 48,5%). W pierwszej dziesiątce – pod względem liczebności obywateli innych państw – największy odsetek osób z wykształceniem wyższym występuje wśród obywateli Francji – 66,7% i Wielkiej Brytanii – 61,0%. Wśród obywateli Ukrainy mieszkających w Polsce na stałe (w wieku 13 lat i więcej) wykształcenie wyższe posiada 39,2% (w 2011 r. 31,0%), a wśród obywateli Białorusi – 51,1% (w 2011 r. 36,0%). Ukraińcy w wieku 13 lat i więcej z co najmniej średnim wykształceniem stanowili aż 82,6%, a Białorusini 86,9% mieszkających w Polsce obywateli tych krajów. Potwierdza to opinię, że migrację bardzo często podejmują osoby dobrze wykształcone.

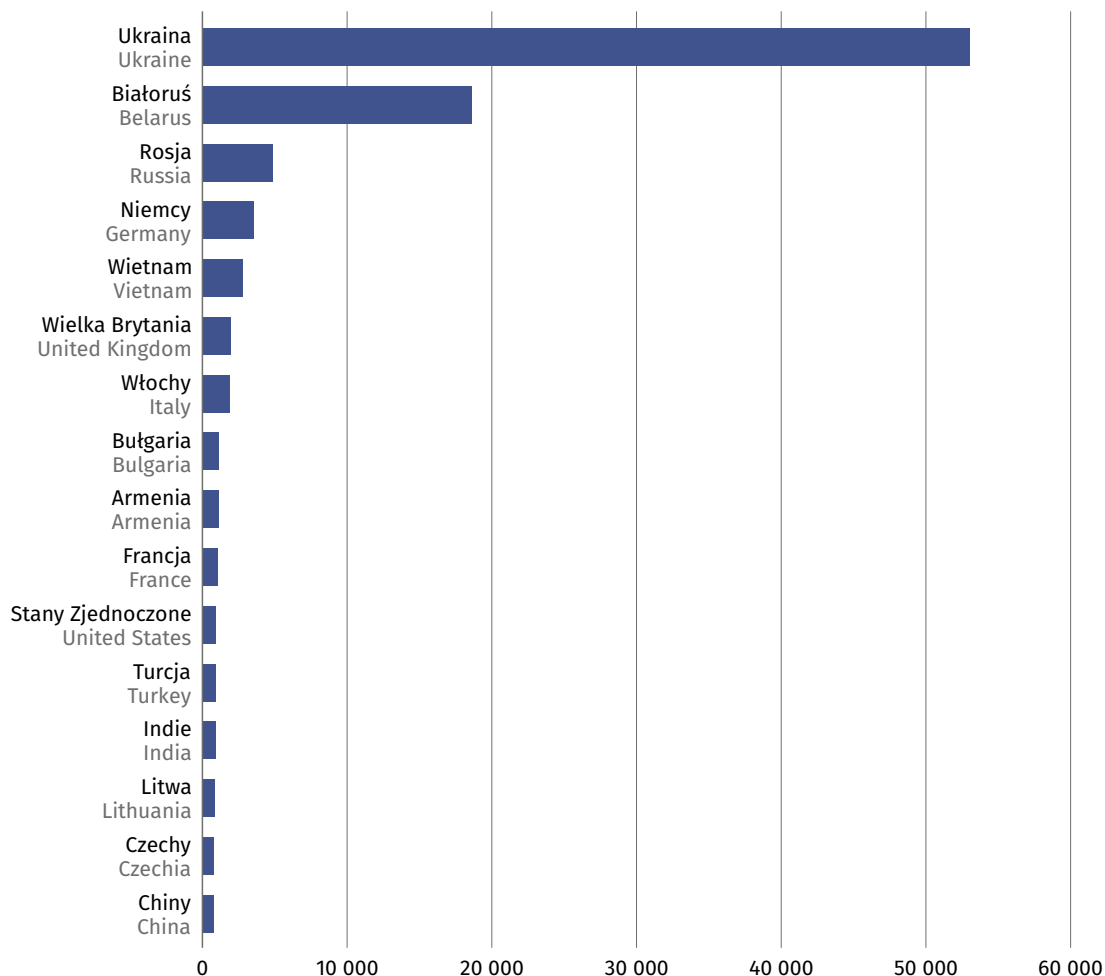
Wykres 4.12. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i obywatelstwa w 2021 r. (w %)

Chart 4.12. Population aged 13 and more by citizenship and education level in 2021 (in %)

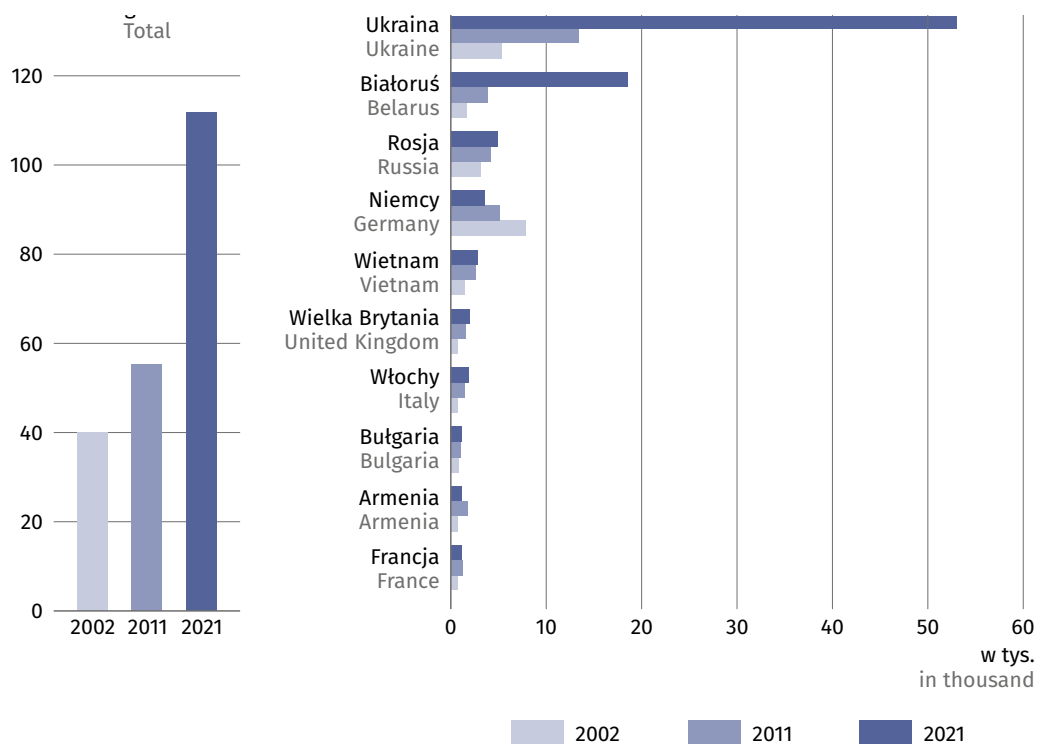
Wśród osób z obywatelstwem niepolskim mieszkających w Polsce na stałe najczęściej jest obywateli: Ukrainy (47,4% ogółu), Białorusi (16,6%), Rosji (4,4%), Niemiec (3,2%) i Wietnamu (2,5%). Obywatele tych pięciu państw stanowią prawie 3/4 cudzoziemców mieszkających w Polsce.

Wykres 4.13. Ludność z obywatelstwem niepolskim według kraju obywatelstwa w 2021 r.
Chart 4.13. Population with non-polish citizenship by country of citizenship in 2021

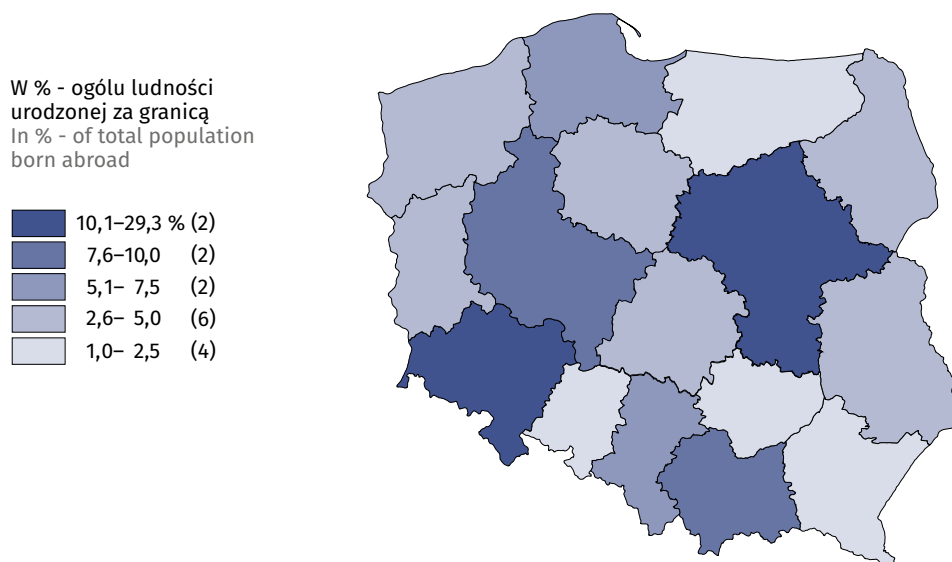
Porównując liczbę ludności z obywatelstwem innych krajów z poprzednich spisów ludności i mieszkań daje się zauważyć ponad 10-krotny wzrost liczby obywateli Ukrainy w ciągu ostatnich 20 lat i czterokrotny w porównaniu ze spisem z 2011 r. Podobne wzrosty obserwowane są w przypadku osób z obywatelstwem Białorusi, ponad 10-krotny wzrost w porównaniu ze spisem z 2002 r. i pięciokrotny z 2011 r. W ciągu 20 lat podwoiła się liczba obywateli Wietnamu, jednak w porównaniu ze spisem z 2011 r. wzrost wyniósł 5,7%. Jednocześnie na uwagę zasługuje ponad dwukrotny, w porównaniu z 2002 r. spadek liczby obywateli Niemiec. Mniej było również, w porównaniu z 2011 r., obywateli Armenii (spadek o 62,2%) i Francji (11,7%).

Wykres 4.14. Ludność z obywatelstwem niepolskim według kraju obywatelstwa w latach 2002, 2011 i 2021
 Chart 4.14. Population with non-polish citizenship by country of citizenship in 2002, 2011 and 2021

Rozmieszczenie terytorialne ludności z obywatelstwem niepolskim nie jest równomierne. W 2021 r. zdecydowanie najwięcej, bo 29,3% obywateli innych krajów, mieszkało na terenie województwa mazowieckiego. Dla porównania – w 2011 r. w województwie mazowieckim mieszkało ponad 31,0% obywateli innych krajów. Drugim województwem w 2021 r. pod względem liczby cudzoziemców było dolnośląskie – 12,9%, a kolejnym małopolskie – 7,7%. Najmniej cudzoziemców mieszkało w woj. świętokrzyskim – tylko 1,0% i warmińsko-mazurskim – 1,5%.

Mapa 4.2. Ludność z obywatelstwem niepolskim według województw zamieszkania w 2021 r.
Map 4.2. Population with non-polish citizenship by voivodship of residence in 2021.

Średnio na 10 000 mieszkańców Polski w 2021 r. przypadało około 29 osób z obywatelstwem innym niż polskie (w 2011 r. – 14 osób), jednak dla poszczególnych województw wskaźniki te wahały się od 59 (mazowieckie) do 9 (świętokrzyskie), w 2011 r. wskaźniki wojewódzkie na 10 000 ludności wahały się od 33 (mazowieckie) do 7 (świętokrzyskie).

Tablica 4.3. Ludność z obywatelstwem niepolskim według województw zamieszkania w 2021 r.
Table 4.3. Population with non-polish citizenship by voivodship of residence in 2021

Wyszczególnienie Specification	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W % In %	Na 10 000 ludności Per 10 000 population
Ogółem Total	111 809	100,0	29,4
Dolnośląskie	14 452	12,9	49,8
Kujawsko-Pomorskie	3 366	3,0	16,6
Lubelskie	4 744	4,2	23,1
Lubuskie	3 091	2,8	31,2
Łódzkie	5 163	4,6	21,4
Małopolskie	8 643	7,7	25,2
Mazowieckie	32 729	29,3	59,3
Opolskie	2 568	2,3	26,9
Podkarpackie	2 585	2,3	12,3
Podlaskie	4 205	3,8	36,4
Pomorskie	7 039	6,3	29,9
Śląskie	6 996	6,3	15,9
Świętokrzyskie	1 095	1,0	9,2
Warmińsko-Mazurskie	1 717	1,5	12,4
Wielkopolskie	8 482	7,6	24,2
Zachodniopomorskie	4 934	4,4	29,8

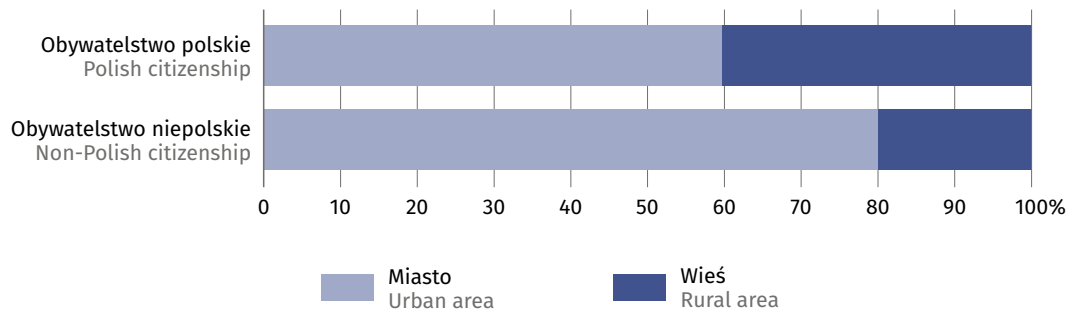
Jak już wspomniano, województwo mazowieckie jest najchętniej wybierane przez cudzoziemców jako miejsce stałego zamieszkania. W województwie mazowieckim osiedliło się 72,7% obywateli Wietnamu mieszkających w Polsce (bez zmian w stosunku do 2011 r.) i ponad połowa obywateli Chin (w 2011 r. 86,0%). Na Mazowszu mieszka również co drugi obywatel Nepalu i co drugi Irakijczyk (w 2011 r. nie odnotowano osób z obywatelstwem tych krajów) oraz prawie co drugi Turek (w 2011 r. podobnie). Ponadto województwo mazowieckie zamieszkuje 41,5% obywateli Indii mieszkających w Polsce (podobnie jak w 2011 r.) i 41,4% Francuzów, a także co trzeci obywatel Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Szwecji, Białorusi, Rosji oraz Egiptu.

Znacząca część obywateli Ukrainy mieszkająca w Polsce w 2021 r. osiedliła się, oprócz województwa mazowieckiego (24,6%), w województwach: dolnośląskim (15,9%), wielkopolskim (9,3%) i małopolskim (7,0%). W 2011 r. najwięcej Ukraińców mieszkało z kolei w województwie mazowieckim (29,9%), dolnośląskim (11,5%), lubelskim (9,6%) i podkarpackim (7,2%). W 2021 r. Białorusini najchętniej wybierali województwa: mazowieckie (34,0%), podlaskie (15,2%), dolnośląskie (10,3%) i pomorskie (9,2%), podczas gdy w 2011 r. mieszkali głównie na Podlasiu (24,9%) i Mazowszu (23,7%). Niemcy natomiast zamieszkiwali najczęściej w województwie dolnośląskim (14,7%), zachodniopomorskim (12,7%) i mazowieckim (11,8%), w 2011 r. najwięcej obywateli Niemiec mieszkało w województwie dolnośląskim (13,2%), opolskim i śląskim (po 11,8%) oraz mazowieckim (10,2%).

Osoby z obywatelstwem niepolskim w zdecydowanej większości mieszkają w miastach (80,0%). Dla porównania – odsetek osób z obywatelstwem polskim zamieszkałych w miastach wynosi 59,7%. W 2011 r. 75,4% cudzoziemców mieszkało w miastach, a osób z polskim obywatelstwem 60,7%.

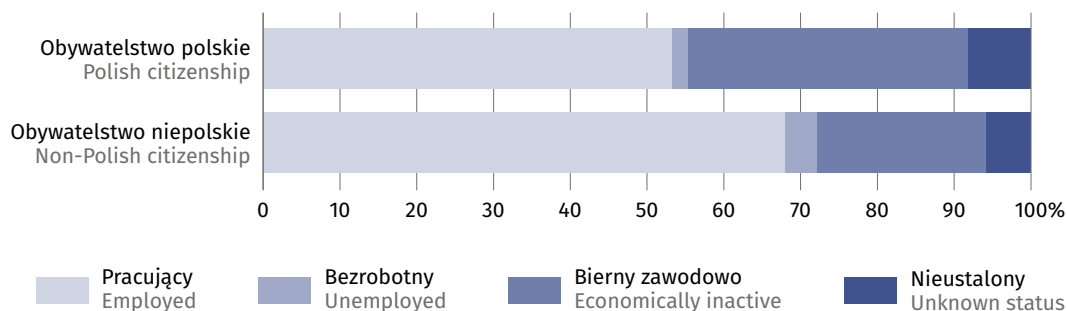
Wykres 4.15. Ludność według obywatelstwa i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r. (w %)

Chart 4.15. Population by citizenship and place of residence in 2021 (in %)

Ponad połowa ludności w wieku 15 lat i więcej to osoby pracujące, wśród cudzoziemców odsetek pracujących jest jeszcze wyższy i sięga 67,9%, a wśród mężczyzn z obywatelstwem niepolskim odsetek pracujących wynosi 71,7%, podczas gdy odsetek pracujących mężczyzn z polskim obywatelstwem to zaledwie 59,2%. Podobne proporcje występują w odniesieniu do pracujących kobiet, cudzoziemki pracujące stanowią 63,5% kobiet z niepolskim obywatelstwem, podczas gdy odsetek pracujących Polek wynosi 47,9%. Co piąty cudzoziemiec jest bierny zawodowo, z czego większość (56,5%) stanowią kobiety. Dla porównania wśród osób w wieku 15 lat i więcej z polskim obywatelstwem co trzecia jest bierna zawodowo, z czego 61% to kobiety.

Wykres 4.16. Ludność w wieku 15 lat i więcej według obywatelstwa i statusu na rynku pracy w 2021 r.
 Chart 4.16. Population at the age 15 and more by citizenship and status on the labor market in 2021

Podsumowanie

Wyniki spisu 2021 wykazały, że 98% (37 270 812 osób) stałych mieszkańców naszego kraju wskazało Polskę jako kraj swego urodzenia, a prawie 2% (746 357 osób) urodziło się poza obecnymi granicami Polski. W porównaniu z poprzednim spisem wzrósł o 0,2% odsetek osób urodzonych za granicą. Porównanie liczby ludności według wybranych krajów urodzenia według spisu ludności i mieszkań z 2011 r. i 2021 r., wskazuje, że największy wzrost, ponad sześciokrotny, wystąpił wśród osób urodzonych w Wielkiej Brytanii (o ponad 100 000 osób), prawie trzykrotny dla osób urodzonych w Irlandii i dwukrotny dla rodzonych we Francji, Belgii oraz Włoszech. Jednocześnie o połowę zmniejszyła się liczba osób urodzonych na Litwie, a także o prawie jedną czwartą w Ukrainie i Białorusi.

Odsetek ludności urodzonej za granicą różni się jednak wyraźnie w zależności od wieku – najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 0–9 lat – 21,5% oraz 10–19 lat – 18,8%, jednocześnie prawie jedną trzecią osób urodzonych za granicą stanowią osoby w wieku 70 lat i więcej.

Porównanie struktury stanu cywilnego ludności według miejsca urodzenia z poprzednim spisem ludności i mieszkań wskazuje na ponad dwukrotny wzrost kawalerów/panien urodzonych za granicą (24,6% w 2021 r. wobec 10,7% w 2011 r.) oraz wyraźny spadek wdów/wdowców (21,3% w 2021 r. wobec 32,5% w 2011 r.), niewielki spadek o prawie 5 p.p (z 51,1% w 2011 r. do 46,2% w 2021 r.) wystąpił również w odniesieniu do osób żonatych/zamężnych urodzonych za granicą.

Wśród urodzonych za granicą odnotowano większy odsetek osób z wyższym wykształceniem niż wśród urodzonych w Polsce (odpowiednio 25,6% i 24,3% osób w wieku 13 lat i więcej), większy jest również odsetek osób w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (17,8% osób urodzonych za granicą wobec 14,5% urodzonych w Polsce), nieukończonym podstawowym oraz bez wykształcenia szkolnego (7,7% urodzonych za granicą i 2,8% urodzonych w Polsce).

Z 746 357 osób, które urodziły się za granicami Polski 13,9% mieszkało w województwie dolnośląskim (w 2011 r. – 21,2%). Kolejne województwa to: mazowieckie – 13,5% (w 2011 r. – 9%), małopolskie i śląskie – odpowiednio 8,0% i 7,9%. Na kolejnych miejscach znalazły się województwa pomorskie, podkarpackie, zachodniopomorskie i wielkopolskie (po ponad 6%).

Dane ze spisu 2021 dotyczące obywatelstwa wykazały, że 99,7% (37 923 902 osoby) stałych mieszkańców Polski wskazało obywatelstwo polskie, a jedynie 0,3% (112 216 osób) nie posiada polskiego obywatelstwa. W tej grupie znajdują się cudzoziemcy (111 809 osób), którzy wskazali obywatelstwo innego kraju, bezpaństwowcy (66 osób), a także osoby o nieustalonym obywatelstwie (341). W porównaniu z poprzednim spisem zmalał o 0,1% odsetek osób z polskim obywatelstwem. Porównanie liczby ludności według wybranych krajów obywatelstwa według ostatniego i poprzedniego spisu ludności i mieszkań (z 2011 r.), wskazuje, że największy wzrost, ponad czterokrotny, wystąpił wśród obywateli Ukrainy oraz prawie pięciokrotny

dla osób z obywatelstwem Białorusi. Mniejszy wzrost w porównaniu ze spisem z 2011 r. (o około 30%) odnotowano wśród Włochów i Brytyjczyków, a także (o około 20%) wśród osób z obywatelstwem Rosji. Jednocześnie o około 40% zmniejszyła się liczba osób posiadających obywatelstwo Armenii i o 30% – osób z niemieckim obywatelstwem.

Odsetek osób z obywatelstwem innych krajów niż Polska różni się w zależności od wieku – najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 30–39 lat – 23,6% oraz 20–29 lat – 20,1%, ponadto 19,2% cudzoziemców stanowią osoby w wieku 40–49 lat. W porównaniu do struktury wieku cudzoziemców z 2011 r. odnotowano w 2021 r. wzrost wśród osób poniżej 30-tego roku życia (o 5,6% wśród osób w wieku 20–29 lat oraz po prawie 0,8% w grupach osób w wieku 0–9 i 10–19 lat).

Porównanie struktury stanu cywilnego cudzoziemców z poprzednim spisem ludności i mieszkań wskazuje na 5,1% wzrost kawalerów/panien w 2021 r. (27,1% wobec 22,0% w 2011 r.) oraz wyraźny spadek wdów/wdowców (2,3% w 2021 r. wobec 4,4% w 2011 r.), niewielki spadek z 65,0% w 2011 r. do 64,0% w 2021 r. wystąpił również w odniesieniu do osób żonatych/zamężnych posiadających obywatelstwo niepolskie, natomiast odsetek osób rozwiedzionych pozostał bez zmian, na poziomie 6,4%.

Wśród cudzoziemców odnotowano większy odsetek osób z wyższym wykształceniem, niż wśród osób z polskim obywatelstwem (odpowiednio 43,6% i 24,2% osób w wieku 13 lat i więcej), większy jest również odsetek osób z wykształceniem średnim (39,2%).

Z 111 809 cudzoziemców mieszkających w Polsce 29,3% mieszkało w województwie mazowieckim (w 2011 r. – 31%). Kolejne województwa to: dolnośląskie – 12,9% (w 2011 r. – 8,4%), małopolskie – 7,7% i wielkopolskie – 7,6% (w 2011 r. odpowiednio 7,5% i 6%). Na kolejnych miejscach znalazły się województwa pomorskie i śląskie (po 6,3%).

Summary

The results of the 2021 census showed that 98.0% (37,270,812 persons) of permanent residents of our country indicated Poland as their country of birth, and almost 2.0% (746,357 persons) were born outside the current borders of Poland. Compared to the previous census, the percentage of persons born abroad increased by 0.2%. A comparison of the population by selected countries of birth according to the 2011 and 2021 census of population and housing shows that the largest increase, over sixfold, occurred among persons born in Great Britain (by over 100,000 persons), almost threefold for persons born in Ireland and twice for those born in France, Belgium and Italy. At the same time, the number of persons born in Lithuania decreased by half, and the number of persons born in Ukraine and Belarus decreased by almost a quarter.

However, the percentage of the population born abroad differs significantly depending on age – the largest group are persons aged 0–9 years – 21.5% (over 160,000) and 10–19 years – 18.8%, at the same time almost one third of born abroad (less than 226,000) are persons aged 70 and over.

A comparison of the structure of the marital status of the population by place of birth with the previous census of population and housing indicates a more than twofold increase in single born abroad (24.6% in 2021 compared to 10.7% in 2011) and a clear decline in widowed. (21.3% in 2021 compared to 32.5% in 2011), a slight decrease of almost 5 percentage points (from 51.1% in 2011 to 46.2% in 2021) also occurred in relation to married persons born abroad.

Among those born abroad, there was a higher percentage of persons with higher education than among those born in Poland (25.6% and 24.3% of persons aged 13 and over, respectively), and the percentage of persons aged 13 and over with primary education was also higher. and lower secondary school (17.8% of persons born abroad compared to 14.5% of persons born in Poland), not completed primary school and no school education (7.7% of persons born abroad and 2.8% of persons born in Poland).

With 746,357 of persons born outside Poland, 13.9% lived in the Dolnośląskie voivodship (in 2011 – 21.2%). The following voivodships are: Mazowieckie – 13.5% (in 2011 – 9.0%), Małopolskie and Śląskie – 8.0%. The

next places were taken by Pomorskie, Podkarpackie, Zachodniopomorskie and Wielkopolskie voivodships (over 6.0% each).

Data from the 2021 census on citizenship showed that 99.7% (37,923,902 persons) of Poland's usual residents indicated Polish citizenship, and only 0.3% (112,216 persons) did not have Polish citizenship. This group includes foreigners (111,809 persons) who indicated citizenship of another country, stateless persons (66 persons), and persons with unknown citizenship (341). Compared to the previous census, the percentage of persons with Polish citizenship decreased by 0.1%. Comparison of the population number by selected countries of citizenship according to the last and previous census of population and housing (from 2011) indicates that the largest increase, more than fourfold, occurred among citizens of Ukraine and almost fivefold for persons with citizenship Belarus. A smaller increase compared to the 2011 census (by about 30.0%) was recorded among persons with Italian and British citizenship, as well as (by about 20.0%) among persons with Russian. At the same time, the number of persons with Armenian citizenship decreased by about 40.0% and the number of persons with German citizenship decreased by 30.0%.

The percentage of persons with citizenship of countries other than Poland varies depending on age – the largest group are persons aged 30–39 – 23.6% (over 26,000) and 20–29 years – 20.1%, and 19.2% foreigners are persons aged 40–49. Compared to the age structure of foreigners in 2011, in 2021 there was an increase among persons under 30 years of age (by 5.6% among persons aged 20–29 and almost 0.8% in the groups of persons aged 0–9 and 10–19 years old).

Comparison of the structure of the marital status of foreigners with the previous census of population and housing indicates a 5.1% increase in single in 2021 (27.1% compared to 22.0% in 2011) and a clear decrease in widowed (2.3% in 2021 compared to 4.4% in 2011), a slight decrease from 65.0% in 2011 to 64.0% in 2021 also occurred in relation to married persons with non-Polish citizenship, while the percentage of divorced persons remained unchanged, at over 6.4%.

Among foreigners, there was a higher percentage of persons with higher education than among persons with Polish citizenship (respectively 43.6% and 24.2% of persons aged 13 and over), and the percentage of persons with secondary education was also higher (39.2%).

With over 111,809 foreigners living in Poland, over 29.3% lived in the Mazowieckie voivodship (in 2011 – 31.0%). The next voivodeships are: Dolnośląskie – 12.9% (in 2011 – 8.4%), Małopolskie – 7.7% and Wielkopolskie – 7.6% (in 2011, 7.5% and 6.0%, respectively). The next places were taken by the Pomorskie and Śląskie voivodships (6.3% each).

5. Poziom wykształcenia ludności

5. Educational level of population

Poziom wykształcenia oznacza najwyższy ukończony cykl kształcenia niezależnie od formy kształcenia (dziennej, wieczorowej, zaocznej, eksternistycznej/stacjonarnej, niestacjonarnej, na odległość, korespondencyjnej) w kraju lub za granicą uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia do danego poziomu wykształcenia jest uzyskanie odpowiedniego dokumentu – świadectwa lub dyplomu ukończenia szkoły. Zgodnie z przyjętymi założeniami i ustaleniami międzynarodowymi zalecane jest określanie poziomu wykształcenia wszystkim osobom w wieku 15 lat i więcej. W Polsce w spisach powszechnych poziom wykształcenia ustalany jest osobom w wieku 13 lat i więcej, co wynika z obowiązującego systemu kształcenia i ukończenia pierwszego z poziomów edukacji. Należy podkreślić, że kategorie poziomów wykształcenia, jak też wszystkie agregacje poszczególnych poziomów wykształcenia zarówno z NSP 2011, jak też NSP 2021 dokonane na potrzeby analizy zostały opracowane na podstawie klasyfikacji ISCED 2011.

Należy pamiętać, że w wyniku reformy systemu oświaty z 2017 roku z dniem 31 sierpnia 2019 r. zostały zlikwidowane gimnazja (od roku szkolnego 2017/2018 nie były już prowadzone rekrutacje na kolejny rok szkolny). W konsekwencji tych zmian w pierwszych klasach szkół średnich i branżowych naukę rozpoczęli uczniowie ostatniego rocznika absolwentów gimnazjów i pierwszego rocznika absolwentów ośmioletniej szkoły podstawowej, co miało wpływ na strukturę ludności według najniższych poziomów wykształcenia (tj. gimnazjalnego oraz podstawowego).

Ze względu na zastosowanie dokładnych wag przy uogólnianiu wyników z badania reprezentacyjnego w NSP 2011 mogą wystąpić rozbieżności w sumowaniu danych za 2011 r. na wyższe poziomy agregacji.

5.1. Poziom wykształcenia ludności w latach 2011 i 2021

5.1. Education level of the population in 2011 and 2021

Według wyników NSP 2021 liczba ludności w wieku 13 lat i więcej, dla której ustalany był poziom wykształcenia wyniosła 32 883 419 i w porównaniu do wyników NSP 2011 r. zmniejszyła się o 1,9% (tj. o 621, 8 tys. osób). Proporcje według płci dla tej grupy ludności nie uległy zmianie – nadal przeważają kobiety, a ich liczba w 2021 r. wyniosła 17 140 354 co stanowiło 52,1% udział (w 2011 r. było to 52,0%), natomiast liczba mężczyzn wynosiła 15 743 065 (tj. 47,9%). Nieznacznie zmieniła się struktura ludności w wieku 13 lat i więcej uwzględniając miejsce zamieszkania, w miastach udział tej zbiorowości osób wyniósł 60,5% i zmniejszył się w porównaniu do 2011 r. o 1 p. proc. na korzyść wsi.

Analiza poszczególnych kategorii poziomów wykształcenia wskazuje natomiast na zróżnicowanie poziomu wykształcenia ludności, jakie dokonało się w okresie międzypisowym.

W NSP 2021 wśród osób w wieku 13 lat i starszych dominującą pozycję w strukturze ludności według poziomu wykształcenia stanowili absolwenci szkół średnich (ogólnokształcących i zawodowych), których było 10 131 071 i stanowili prawie 31% ogółu tej populacji. Należy zwrócić uwagę, że pomimo spadku w okresie międzypisowym liczby ludności w wieku 13 lat i więcej to udział osób posiadających wykształcenie średnie pozostał na zbliżonym poziomie, a ich liczba w 2011 r. wynosiła 9 704 770 co stanowiło 29,0% ogółu tej populacji. Warto podkreślić, że w omawianym okresie zwiększył się o 2,1 p. proc. udział osób o wykształceniu średnim zawodowym i wyniósł 19,3% w strukturze według poziomu wykształcenia, natomiast udział osób, które posiadały ukończoną szkołę średnią ogólnokształcącą pozostał na zbliżonym poziomie – niewiele ponad 11%. Należy dodać, że udział osób z wykształceniem policealnym, zaliczanym do grupy wykształcenia średniego, nie zajmował znaczącej pozycji w strukturze ludności według poziomu wykształcenia i wyniósł w 2021 r. 3,5% (w 2011 r. – 2,5%).

Tablica 5.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w latach 2011 i 2021
 Table 5.1. Population aged 13 and more by educational level in 2011 and 2021

Poziom wykształcenia Educational level	2011		2021		2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	
Ogółem Total	33 505 264	100,0	32 883 419	100,0	98,1
Mężczyźni Males	16 075 648	48,0	15 743 065	47,9	97,9
Kobiety Females	17 429 616	52,0	17 140 354	52,1	98,3
Miasta Urban areas	20 604 111	61,5	19 892 394	60,5	96,5
Wieś Rural areas	12 901 153	38,5	12 991 025	39,5	100,7
Wyższe* Tertiary*	5 735 592	17,1	8 050 067	24,5	140,4
z tego: of which:					
wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora an academic degree of at least doctorate	153 791	0,5	223 566	0,7	145,4
wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym a master's degree, master's degree in engineering or equivalent degree	3 990 369	11,9	5 787 448	17,6	145,0
wyższe z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym a bachelor's (licentiate), engineer's, or equivalent degree	1 549 571	4,6	1 981 267	6,0	127,9
Policealne Post-secondary	826 512	2,5	1 140 501	3,5	138,0
Średnie Secondary	9 704 770	29,0	10 131 071	30,8	104,4
z tego: of which:					
średnie zawodowe vocational secondary	5 761 940	17,2	6 354 176	19,3	110,3
średnie ogólnokształcące general secondary	3 942 831	11,8	3 776 895	11,5	95,8
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational/ sectoral	7 260 817	21,7	7 000 906	21,3	96,4
Gimnazjalne Lower secondary	1 650 932	4,9	924 976	2,8	56,0
Podstawowe ukończone Primary completed	6 133 739	18,3	3 874 564	11,8	63,2
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and without school education	456 969	1,4	959 284	2,9	209,9
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	1 735 934	5,2	802 050	2,4	46,2

* Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. * Including persons holding a college graduation diploma.

Na drugim miejscu pod względem liczebności (8 050 067) były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym, a ich udział wynosił 24,5% wśród ludności w wieku 13 lat i więcej. W okresie międzypisowym odnotowano najbardziej dynamiczny wzrost tej grupy osób o 2 314 475 tj. nieco ponad 40%. Osoby posiadające tytuł magistra stanowiły 17,6% w strukturze ludności według poziomu wykształcenia, natomiast z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym 6,0%. Najniższy 0,7% udział w strukturze miały osoby z najwyższym poziomem wykształcenia tj. posiadające tytuł naukowy co najmniej doktora. We wszystkich poziomach wykształcenia wyższego obserwowany jest dynamiczny wzrost w stosunku do 2011 r. – dla osób ze stopniem naukowym co najmniej doktora oraz z tytułem magistra o ponad 45%, natomiast dla osób posiadających tytuł inżyniera, licencjata lub równorzędny o prawie 28%.

Wykształcenie zasadnicze zawodowe nadal zajmuje znaczące miejsce w strukturze ludności według poziomu wykształcenia, a liczba osób o tym poziomie wykształcenia w 2021 r. wynosiła 7 000 906, co stanowiło 21,3% udział. W ciągu ostatnich 10 lat nastąpił nieznaczny spadek liczby osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, czy też branżowe – o prawie 260,0 tys. tj. o 3,6%.

Zbiorowość osób posiadających wykształcenie podstawowe w 2021 r. liczyła 3 874 564 i znacząco (prawie o 40%) obniżył się udział takich osób w strukturze ludności według poziomu wykształcenia – z 18,3% w 2011 r. do poziomu 11,8% w 2021 r. Zmniejszył się również udział osób z wykształceniem gimnazjalnym – z 4,9% do poziomu 2,8%. Wynika to przede wszystkim z mniejszej liczby dzieci, które wchodziły w wiek edukacji w kolejnych latach, zmian w systemie edukacji oraz wymierania osób w najstarszych grupach wieku, które legitymowały się niższymi poziomami wykształcenia.

5.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci

5.2. Population aged 13 and more by educational level and sex

Struktura ludności według poziomu wykształcenia różni się w zależności od płci. Według wyników NSP 2021 zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet najwięcej było osób legitymujących się wykształceniem średnim – odpowiednio 4 907 052 tj. 31,2% i 5 224 019 tj. 30,5%, a ich odsetek w porównaniu do 2011 r. utrzymywał się na podobnym poziomie. Wśród osób o wykształceniu średnim zawodowym więcej było mężczyzn (21,6%) niż kobiet (17,2%) i w porównaniu do 2011 r. ich udział wzrósł odpowiednio: dla mężczyzn o 2,9 p. proc., a dla kobiet o 1,3 p. proc. Natomiast w grupie osób z wykształceniem ogólnokształcącym, nadal przeważały kobiety stanowiąc 13,2% w stosunku do ogółu kobiet, a wśród mężczyzn osoby te stanowiły 9,6%.

Tablica 5.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2011 i 2021 r.
 Table 5.2. Population aged 13 and more by educational level and sex in 2011 and 2021

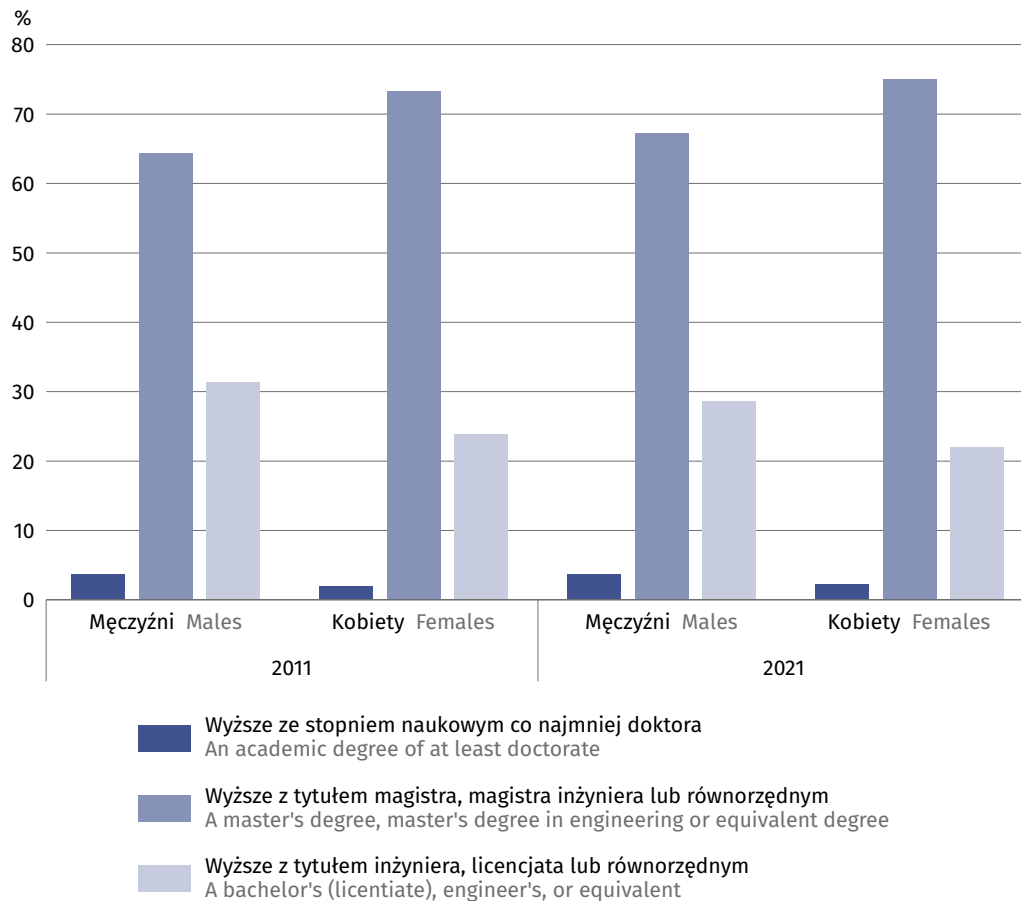
Poziom wykształcenia Educational level	Mężczyźni Males				Kobiety Females			
	2011		2021		2011		2021	
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)
Ogółem Total	16 075 648	100,0	15 743 065	100,0	17 429 616	100,0	17 140 354	100,0
Wyższe* Tertiary*	2 385 329	14,8	3 194 701	20,3	3 350 263	19,2	4 855 366	28,3
Policealne Post-secondary	228 739	1,4	338 275	2,1	597 772	3,4	802 226	4,7
Średnie Secondary	4 443 114	27,6	4 907 052	31,2	5 261 657	30,2	5 224 019	30,5
z tego: of which:								
średnie zawodowe vocational secondary	2 998 660	18,7	3 397 713	21,6	2 763 280	15,9	2 956 463	17,2
średnie ogólnokształcące general secondary	1 444 454	9,0	1 509 339	9,6	2 498 376	14,3	2 267 556	13,2
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational/sectoral	4 489 876	27,9	4 180 628	26,6	2 770 941	15,9	2 820 278	16,5
Gimnazjalne Lower secondary	882 706	5,5	529 218	3,4	768 226	4,4	395 758	2,3
Podstawowe ukończone Primary completed	2 644 550	16,5	1 684 862	10,7	3 489 189	20,0	2 189 702	12,8
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and wi- thout school education	168 310	1,0	479 147	3,0	288 659	1,7	480 137	2,8
Nieustalony poziom wykształce- nia Unknown	833 024	5,2	429 182	2,7	902 910	5,2	372 868	2,2

* Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. * Including persons holding a college graduation diploma.

W 2021 r. kobiety częściej niż mężczyźni posiadały dyplom ukończenia studiów wyższych 4 855 366 tj. 28,3% ogółu kobiet w wieku 13 lat i więcej, natomiast wśród 15 743 065 mężczyzn było ich 3 194 701 i ich udział wynosił 20,3%. W 2011 r. udziały dla obu płci o tym poziomie wykształcenia były niższe i wynosiły odpowiednio: 19,2% dla kobiet, 14,8% dla mężczyzn.

Analizując z kolei poszczególne szczeble poziomu wykształcenia wyższego dla mężczyzn i kobiet warto zaznaczyć, że wśród osób z wykształceniem wyższym najczęściej posiadało tytuł magistra, magistra inżyniera lub równorzędny. W 2021 r. 3/4 kobiet z wyższym wykształceniem ukończyło uczelnie zdobywając tytuł magistra, wśród mężczyzn udział był nieco niższy (67,2%). Nieco więcej mężczyzn z wyższym wykształceniem posiadało tytuł naukowy co najmniej doktora (3,7% wobec 2,2% dla kobiet) oraz kończyło szkoły uzyskując tytuł licencjata, inżyniera lub równorzędny (28,6% – kobiety 22,0%) i w porównaniu do 2011 r. zmniejszyły się nieznacznie udziały dla obu płci.

Wykres 5.1. Ludność z wyższym wykształceniem według płci w 2011 i 2021 r.
 Chart 5.1. Population with tertiary education and sex in 2011 and 2021

Również mężczyźni (4 180 628 tj. 26,6% ogółu mężczyzn) zdecydowanie częściej niż kobiety (2 820 278 tj. 16,5% ogółu kobiet) deklarowali ukończenie zasadniczej szkoły zawodowej. W porównaniu do 2011 r. udziały dla oby płci o tym poziomie wykształcenie pozostały na zbliżonym poziomie.

Blisko 13% wśród ogółu kobiet miało ukończoną szkołę podstawową, natomiast wśród mężczyzn udział ten był niższy i kształtował się na poziomie blisko 11%. W 2011 r. udziały te były znacznie wyższe i kształtowały się odpowiednio – kobiety 20,0%, mężczyźni 16,5%.

Udział kobiet i mężczyzn, którzy nie mieli ukończonego wykształcenia na poziomie podstawowym oscylował na poziomie 3,0%, natomiast dla ponad 2% poziom wykształcenia nie został ustalony.

5.3. Ludność według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania

5.3. Population by educational level and place of residence

Czynnikiem różnicującym strukturę ludności według poziomu wykształcenia jest również miejsce zamieszkania. Pomimo wzrostu poziomu wykształcenia ludności Polski w dalszym ciągu struktura poziomu wykształcenia ludności wiejskiej różni się od tej odnotowanej wśród mieszkańców miast.

Według wyników spisu w 2021 r. wśród 19 892 394 ludności w wieku 13 lat i więcej zamieszkałej w miastach prawie jedną trzecią (5 770 464 tj. 29,0%) stanowiły osoby, które ukończyły uczelnie wyższe. Wśród 12 991 025 osób zamieszkałych na wsi udział osób o wyższym wykształceniu był znacznie niższy wyniósł 17,5%. Z kolei w 2011 r. co piąty mieszkaniec miast i zaledwie co 10 mieszkańców wsi legitymował się dyplomem studiów wyższych. Należy w tym miejscu podkreślić, iż wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem na wsi jest w dużej mierze skorelowany z rozwojem ośrodków podmiejskich. W okresie międzypisowym tempo przyrostu ludności wiejskiej wyniosło 1,2%, natomiast w miastach stopa ubytku kształtowała się na poziomie minus 2,8%.

Tablica 5.3. Ludność w wieku 13 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia oraz miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021

Table 5.3. Population aged 13 and more by sex, educational level and place of residence in 2011 and 2021

Poziom wykształcenia Educational level	Miasta Urban areas				Wieś Rural areas			
	2011		2021		2011		2021	
	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)
Ogółem Total	20 604 111	100,0	19 892 394	100,0	12 901 153	100,0	12 991 025	100,0
Wyższe* Tertiary*	4 445 894	21,6	5 770 464	29,0	1 289 698	10,0	2 279 603	17,5
Policealne Post-secondary	633 519	3,1	819 756	4,1	192 992	1,5	320 745	2,5
Średnie Secondary	6 617 126	32,1	6 315 478	31,7	3 087 644	23,9	3 815 593	29,4
z tego: of which:								
średnie zawodowe vocational secondary	3 816 800	18,5	3 802 673	19,1	1 945 140	15,1	2 551 503	19,6
średnie ogólnokształcące general secondary	2 800 326	13,6	2 512 805	12,6	1 142 504	8,9	1 264 090	9,7
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational/ sectoral	3 841 341	18,6	3 603 885	18,1	3 419 476	26,5	3 397 021	26,1
Gimnazjalne Lower secondary	877 553	4,3	503 460	2,5	773 379	6,0	421 516	3,2
Podstawowe ukończone Primary completed	2 825 781	13,7	1 825 125	9,2	3 307 958	25,6	2 049 439	15,8

Tablica 5.3. Ludność w wieku 13 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia oraz miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021 (dok.)

Table 5.3. Population aged 13 and more by sex, educational level and place of residence in 2011 and 202 (cont.)

Poziom wykształcenia Educational level	Miasta Urban area				Wieś Rural area			
	2011		2021		2011		2021	
	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bez-względnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and without school education	180 551	0,9	509 003	2,6	276 418	2,1	450 281	3,5
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	1 182 346	5,7	545 223	2,7	553 588	4,3	256 827	2,0

* Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. * Including persons holding a college graduation diploma.

Zarówno wśród ludności zamieszkałej w miastach, jak i na wsi w 2021 r. nadal dominującym poziomem wykształcenia było wykształcenie średnie. Zbiorowość takich osób w miastach wyniosła 6 315 478 co stanowiło 31,7%, natomiast na wsi 3 815 593 i odsetek ten wyniósł 29,4%. Zwraca uwagę, że w porównaniu do 2011 r. w miastach udział takich osób pozostał na zbliżonym poziomie natomiast wyższy udział takich osób (o 5,5 p. proc.) odnotowano na wsi. Należy dodać, że przeszło co piąta osoba zarówno w miastach, jak też na wsi miała ukończoną średnią szkołę zawodową. Udział osób, które ukończyły szkołę ogólnokształcącą (w miastach wyniósł 12,6%, na wsi 9,7%).

Co czwarty mieszkaniec wsi (3 397 021) posiadał wykształcenie zasadnicze zawodowe – w miastach zbiorowość ta liczyła 3 603 885 i ich udział był znacznie niższy niż na wsi i stanowił 18,1%. Najwięcej osób z wykształceniem podstawowym (2 049 439) mieszkało na wsi i udział tej grupy w 2021 r. wyniósł 15,8% i w porównaniu do 2011 r. udział ten zmniejszył się prawie o 10 p. proc. Tylko co dziesiąty mieszkaniec miasta posiadał wykształcenie podstawowe.

5.4. Poziom wykształcenia ludności według wieku

5.4. Educational level of the population by age

Wielu interesujących informacji na temat wykształcenia ludności dostarcza również analiza prowadzona według grup wieku. Zauważa się, że w 2021 r. najwyższy udział osób legitymujących się wykształceniem wyższym stanowiły osoby pomiędzy 25 a 44 rokiem życia i odsetek ich wyniósł 58,2% wśród ogółu ludności o tym poziomie wykształcenia. W kolejnych grupach wieku odsetek takich osób zmniejsza się i w grupie 45–49 lat co dziesiąta osoba miała wyższe wykształcenie, a w grupie wieku 50–54 co piętnasta. Natomiast wśród osób z wyższym wykształceniem osoby starsze – powyżej 80 roku życia – stanowiły niewielki 2,4% udział.

Tablica 5.4. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia oraz grup wieku w 2021 roku

Table 5.4. Population aged 13 and more by educational level and age groups in 2021

Grupy wieku Age groups	Ogółem* w liczbach bezwzględ- nych Grand total* in absolute figures	Poziom wykształcenia Educational level						
		Wyższe** Tertiary**	Średnie i policealne Secondary and post-secondary			Zasadnicze zawodowe/ branżowe Basic vocational/ sectoral	Gimnazjalne i podsta- wowe ukończone Lower secondary and primary completed	Podstawowe nieukoń- czone i bez wy- kształcenia szkolnego Primary not completed and without school education
			razem total	w tym: of which:				
				średnie zawodowe vocational secondary	średnie ogólno- kształcące general secondary			
		struktura pionowa (w %)			vertical structure (in %)			
Ogółem Total	32 883 419	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
13–14 lat	785 107	–	–	–	–	–	0,7	78,2
15–19	1 761 972	–	2,7	1,2	5,9	0,7	27,4	4,1
20–24	1 928 464	3,8	10,2	7,7	16,2	2,8	3,0	0,9
25–29	2 353 503	11,5	7,6	6,6	9,9	3,6	2,9	0,7
30–34	2 786 349	15,5	8,7	7,0	11,3	4,5	3,8	1,0
35–39	3 214 593	17,0	9,7	9,5	9,3	7,2	3,4	0,9
40–44	3 070 840	14,2	9,0	9,5	7,5	9,3	3,6	1,2
45–49	2 711 921	9,6	8,1	8,6	6,7	11,0	4,0	0,9
50–54	2 273 624	6,3	6,8	7,7	5,2	10,9	3,9	0,7
55–59	2 284 283	5,2	7,3	8,7	4,8	11,6	4,1	0,7
60–64	2 624 326	4,9	8,9	10,3	5,7	12,9	5,9	0,8
65–69	2 488 397	4,3	8,3	9,7	5,8	11,3	8,0	0,8
70–74	1 924 848	3,4	6,1	6,7	5,1	7,7	8,3	0,9
75–79	1 022 942	1,8	2,7	2,8	2,5	3,1	6,9	1,0
80 lat i więcej and more	1 652 250	2,4	3,8	3,9	4,0	3,6	14,2	7,1

* Łącznie z nieustalonym poziomem wykształcenia. * Including unckown educational level.

** Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. ** Including persons holding a college graduation diploma.

Wśród osób posiadających wykształcenie średnie i policealne największą grupę (z blisko 40% udziałem) stanowiły osoby do 40 r.ż., w tym osoby w grupie wieku 20–24 lata stanowiły najwyższy (10,2%) udział. Warto podkreślić, że wśród osób z wykształceniem ogólnokształcącym osoby w omawianej grupie wieku do 40 lat stanowiły ponad połowę zbiorowości z tym wykształceniem, a najwyższy 16,2% udział odnotowano również w grupie wieku 20–24 lata, gdzie jeszcze kontynuowana jest nauka na kolejnym szczeblu edukacji. Dla porównania warto dodać, że wśród osób z wykształceniem średnim zawodowym co trzecia miała mniej niż 40 lat.

Z kolei wykształcenie zasadnicze zawodowe najczęściej posiadały osoby w grupie wieku 45–69 lat i odsetek ich wyniósł przeszło 57,6% w stosunku do ogółu osób o tym poziomie wykształcenia. Należy podkreślić, że osoby w młodszych grupach wieku – do 30 roku życia – zdecydowanie najrzadziej wybierały zasadnicze szkoły dające przygotowanie zawodowe, co było konsekwencją zmian w systemie szkolnictwa.

Rozpatrując kolejne poziomy wykształcenia w powiązaniu z wiekiem zaobserwowano, że osoby, które ukończyły szkołę na poziomie gimnazjum i szkoły podstawowej, to głównie osoby młode w wieku 13–19 lat, które w większości kontynuują naukę i ich udział wyniósł 28,1%. W pozostałych analizowanych grupach wieku wśród osób o tych poziomach wykształcenia ich udział jest nieznaczny. Należy jednak zwrócić uwagę na wyższy udział osób po 65-tym roku życia o wykształceniu gimnazjalnym i podstawowym, który wyniósł 37,4%.

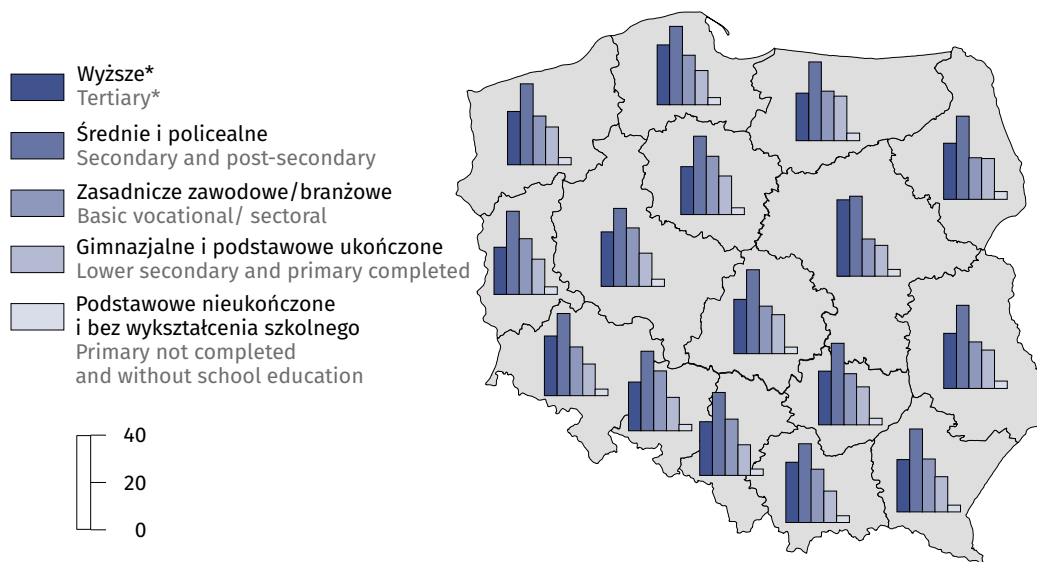
Wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego dotyczy głównie osób najmłodszych – 13–14 lat (78,2%), a także najstarszych w wieku 80 lat i więcej (7,1%).

5.5. Zróżnicowanie regionalne

5.5. Regional diversity

Poziom wykształcenia ludności jest zróżnicowany terytorialnie. Najwięcej osób w każdym z województw posiada wykształcenie średnie. Udział osób o tym poziomie wykształcenia jest porównywalny we wszystkich województwach (ponad 30,0%).

Mapa 5.1. Poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej według województw w 2021 r.
Map 5.1. Educational level of the population aged 13 and more by voivodships in 2021

* Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. * Including persons holding a college graduation diploma.

Większe zróżnicowanie obserwuje się wśród osób z wykształceniem wyższym. Największy odsetek zamieszkuje województwa: mazowieckie (32,4%) – przy średniej dla kraju 24,5%, małopolskie (25,6%), pomorskie (25,4%), dolnośląskie (25,3%). Warto zaznaczyć, że w województwie mazowieckim grupa osób z wykształceniem wyższym jest ponad dwa razy większa niż grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Dla porównania najniższymi odsetkami osób posiadających wykształcenie wyższe charakteryzowały się województwa: lubuskie, warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie i opolskie z ponad 20,0% udziałem.

Warto też zwrócić uwagę na udziały osób o wykształceniu zasadniczym zawodowym zamieszkujące w poszczególnych województwach. Najwyższe udziały takich osób odnotowano w województwach: opolskim 25,4%, wielkopolskim 24,8% i kujawsko-pomorskim 24,7%. Z kolei najniższe w województwach: mazowieckim 15,8% oraz podlaskim 17,6%.

W 2021 r. najwięcej osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym zamieszkiwało w województwach: warmińsko-mazurskim (18,9%), podlaskim (17,3%) oraz łódzkim (16,5%). Należy podkreślić, iż w tych województwach występuje wysoki udział osób starszych, które częściej posiadają niższe poziomy wykształcenia. Wskaźnik starości tj. udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji w wymienionych województwach wynosił odpowiednio: warmińsko-mazurskim (17,7%), podlaskim (18,5%) oraz najwyższy w łódzkim (20,9%).

Podsumowanie

W okresie międzypisowym obserwowany jest stały wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców Polski. Według wyników NSP 2021 r. blisko 60% osób w wieku 13 lat posiadało wykształcenie wyższe, średnie i policealne, a w 2011 r. osoby te stanowiły blisko połowę omawianej populacji. Szczególnie warto podkreślić dynamiczny wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem, który w ciągu 10 lat wyniósł ponad 40%. W 2021 r. prawie 1/4 populacji w wieku 13 lat i więcej miała wyższe wykształcenie. Udział kobiet był wyższy niż mężczyzn, a udziały kształtowały się odpowiednio: 28,3% dla kobiet i 20,3% dla mężczyzn. Warto podkreślić, iż kobiety częściej decydowały się na podnoszenie poziomu wykształcenia i w okresie międzypisowym nastąpił wzrost ich udziału o blisko 45%.

Pomimo iż mieszkańcy wsi z wyższym wykształceniem stanowili 17,5% ogółu osób w wieku 13 lat tam zamieszkałych, to w miastach udział takich osób w strukturze według wykształcenia był wyższy i stanowił 29%. Jednak w ciągu 10 lat to na wsi obserwowany był bardzo dynamiczny wzrost – o prawie 77% udziału z wyższym wykształceniem, a sytuacja ta jest w dużej mierze skorelowana z rozwojem ośrodków podmiejskich.

Wykształcenie średnie posiadała co trzecia osoba w wieku 13 lat i więcej zamieszkała zarówno w miastach, jak i na wsi i liczebnie zbiorowość tych osób była największa wśród ogółu omawianej zbiorowości. Należy dodać, że dla tej grupy osób udziały w porównaniu do 2011 r. pozostały na zbliżonym poziomie.

Wykształcenie zasadnicze zawodowe częściej posiadali mężczyźni (ponad 1/4), a wśród kobiet udział był niższy i wynosił 16,5%. Nadal więcej było osób z wykształceniem zasadniczym mieszkało na wsi (ponad 26%), w miastach ponad 18% – porównywalnie jak w 2011 r.

Najwięcej osób z wykształceniem podstawowym mieszkało na wsi i udział tej grupy w 2021 r. wyniósł 15,8% i w porównaniu do 2011 r. udział ten zmniejszył się prawie o 10 p. proc. Tylko co dziesiąty mieszkaniec miasta posiadał wykształcenie podstawowe.

Osoby z nieukończonym poziomem wykształcenia stanowiły niewielki – ponad 2% udział w strukturze ludności według poziomu wykształcenia.

Summary

Since last Census in 2011 a constant increase in the level of education of Polish population is observed. According to the results of the 2021 Census, nearly 60% of people aged 13 had tertiary, secondary and post-secondary education, and in 2011 these persons accounted for nearly half of mentioned population. Especially worth emphasizing is the dynamic growth of the share of persons with tertiary education, which amounted to over 40% in 10 years. In 2021, almost a quarter of the population aged 13 and more had a tertiary education. The share of women was higher than the share of men, which means 28.3% for women and 20.3% for men, accordingly. It is important to highlight the women more often decided to raise the level of education and in the intercensal period there was an increase in their share by nearly 45%.

Despite the fact that the inhabitants of rural areas with higher education constituted 17.5% of the total number of persons aged 13 and more living there, in urban areas the share of such persons in the structure by education level was higher and accounted for 29%. However, over the last 10 years, a very dynamic

growth has been observed in the rural areas – by almost 77% the share of tertiary education, and this situation is strongly correlated with the development of suburban areas.

Every third person aged 13 and more living both in urban and rural areas had secondary education, and the number of these persons was the largest among the total population. It is necessary to add that for this persons, the shares remained at a similar level comparing to 2011.

Men were more likely to have basic vocational education (more than 1/4), and among women the share was lower and amounted to 16.5%. There were still more persons with primary education living in rural areas (over 26%), in urban area over 18% – comparing to 2011.

The largest number of persons with primary education lived in rural areas and the share of this group in 2021 amounted to 15.8%, which decreased by almost 10 percentage points compared to 2011. Only one in ten inhabitants of the urban area had primary education.

Persons with an incomplete level of education constituted a small share – over 2% – in the structure of the population by level of education.

6. Osoby z niepełnosprawnościami

6. Persons with disabilities

Jedną z grup ludności, wymagającą stałego monitorowania pod względem zachodzących zmian w strukturze, jest zbiorowość osób z niepełnosprawnościami, dla której informacje pozyskiwane są cyklicznie w spisach powszechnych.

Zgodnie z definicją przyjętą w spisach powszechnych za osobę niepełnosprawną uważa się osobę, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz jej sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

W NSP 2021 dane o osobach niepełnosprawnych były gromadzone na podstawie informacji o posiadaniu aktualnego prawnego orzeczenia o niepełnosprawności oraz subiektywnej oceny respondenta dotyczącej ograniczenia sprawności, przy czym dotyczyło to stanów długotrwałych, tj. takich, które trwały lub przewidywano, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

Zbieżne kryteria wyodrębniania osób niepełnosprawnych stosowane w kolejnych spisach pozwalają na prezentację osób niepełnosprawnych według różnych grup i kategorii:

- **osoby niepełnosprawne prawnie**, tj. które posiadały odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niezależnie czy odczuwały ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku czy też nie),
- **osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie**, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla ich wieku.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla osób poniżej 16 roku życia – posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający.

Wśród ogółu osób niepełnosprawnych stosowany jest również podział wyodrębniający osoby niepełnosprawne według stopnia ograniczenia sprawności, niezależnie czy posiadały orzeczenie prawne. Dla tej zbiorowości gromadzone były informacje o grupach schorzeń powodujących te ograniczenia. W NSP 2021 była możliwość wskazania maksymalnie 3 schorzeń powodujących ograniczenia sprawności, dodatkowo pozyskiwana była również informacja o głównym schorzeniu powodującym ograniczenia sprawności.

Należy podkreślić, że zgodnie z przepisami ustawy o NSP 2021 informacja o stopniu posiadanych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu oraz rodzaju schorzeń była gromadzona na zasadzie dobrowolności (deklaracja i subiektywna ocena respondenta). W związku z dobrowolnym charakterem pytań o samoocenę dotyczącą ograniczenia zdolności wykonywania codziennych czynności spowodowaną problemami zdrowotnymi trwającymi 6 miesięcy lub dłużej oraz na pytania o grupy schorzeń powodujących te ograniczenia – 1 955,1 tys. osób odmówiło udzielenia odpowiedzi (w tym 1 014,0 tys. kobiet i 941,1 tys. mężczyzn).

Ze względu na zastosowanie dokładnych wag przy uogólnianiu wyników z badania reprezentacyjnego w NSP 2011 mogą wystąpić rozbieżności w sumowaniu danych za 2011 r. na wyższe poziomy agregacji.

6.1. Stan i struktura osób niepełnosprawnych

6.1. Size and structure of disabled persons

Wyniki spisu ludności w 2021 r. wykazały, że liczba osób niepełnosprawnych wyniosła 5 447 548 osób, którzy stanowili 14,3 % ogólnej populacji Polski. W porównaniu do wyników NSP 2011 r. liczba osób z niepełnosprawnościami zwiększyła się o 750 501, tj. o 16,0% (w 2011 r. – 4 697 048).

Biorąc pod uwagę podział osób niepełnosprawnych na podstawowe kategorie to według wyników NSP 2021, wśród ogółu osób niepełnosprawnych – podobnie jak w 2011 r. – dominowały osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność (niepełnosprawni prawnie), których liczba wyniosła 3 471 193 (63,7%). W porównaniu do 2011 r. nastąpił wzrost liczebności tej grupy osób niepełnosprawnych o 10,8%.

W okresie międzyspisywym zwiększyła się również liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie (tzn. nie posiadających prawnego orzeczenia stwierdzającego niepełnosprawność, natomiast deklarujących odczuwanie ograniczenia sprawności z 1 565 591 w 2011 r. do 1 976 355 w 2021 r., tj. o 26,2%.

Tablica 6.1. Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w 2011 i 2021 r.

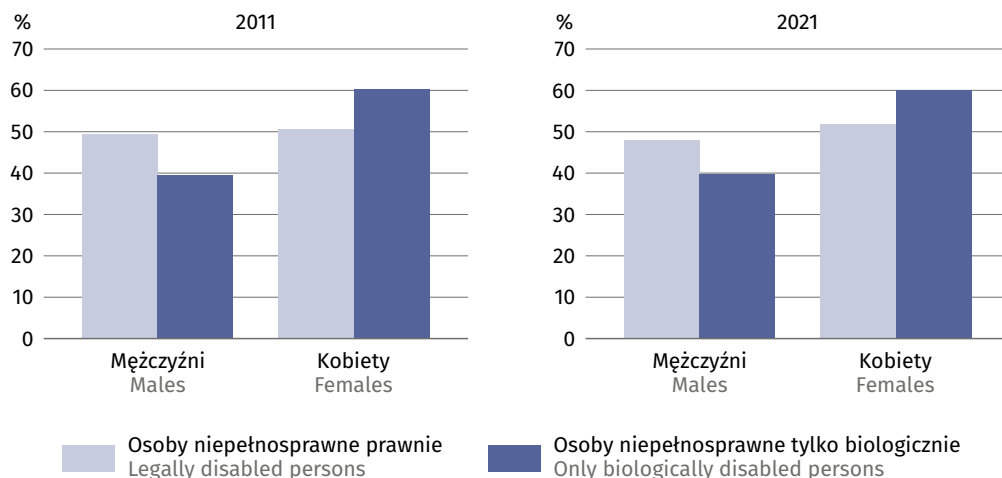
Table 6.1. Disabled persons by category of disability and sex in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	
Osoby niepełnosprawne – ogółem Disabled persons total	4 697 048	100,0	5 447 548	100,0	116,0
prawnie legally	3 131 456	66,7	3 471 193	63,7	110,8
tylko biologicznie only biologically	1 565 591	33,3	1 976 355	36,3	126,2
Mężczyźni Males	2 166 911	46,1	2 456 605	45,1	113,4
Kobiety Females	2 530 136	53,9	2 990 943	54,9	118,2

W 2021 r. wśród zbiorowości osób z niepełnosprawnościami nadal przeważały kobiety (54,9% wobec 45,1% mężczyzn), w 2011 r. udział kobiet w strukturze niepełnosprawnych był nieco niższy (53,9%).

Należy podkreślić, że w okresie międzyspisywym nie uległy zmianie proporcje według płci biorąc pod uwagę kategorię niepełnosprawności. Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni deklarowały posiadanie ograniczeń sprawności i w grupie osób niepełnosprawnych tylko biologicznie stanowiły ponad 60%.

Wykres 6.1. Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w 2011 i 2021 r.
 Chart 6.1. Disabled persons by sex and category of disability in 2011 and 2021

W miastach w 2021 r. mieszkało 3 357 421 osób niepełnosprawnych i stanowili oni 14,8% ogółu ludności tam mieszkającej. W porównaniu do wyników poprzedniego spisu zbiorowość ta zwiększyła się o 11,2%. Wśród ogółu niepełnosprawnych mieszkańców miast zdecydowanie przeważały kobiety, które stanowiły 56,2% (wobec 43,8% mężczyzn) i w porównaniu do 2011 r. proporcje według płci nieznacznie się zmieniły (kobiety 54,9%, mężczyźni 45,1%)

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w miastach wyniosła 2 204 913, co stanowiło 65,7% ogółu niepełnosprawnych tam zamieszkałych i w porównaniu do 2011 r. ich liczba zwiększyła się o 5,5%. Natomiast bardziej dynamiczny wzrost obserwuje się w grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie – o 24,1% (z 928 534 do 1 152 508 w 2021 r.).

W okresie międzyspisywym większy wzrost (o 24,5%) liczby osób z niepełnosprawnościami wystąpił na wsi niż w miastach (wzrost z 1 679 012 do 2 090 127). Analogicznie jak wśród ludności miejskiej, tak i na wsi w 2021 r. dominowały kobiety (52,8%) i w porównaniu do 2011 r. ich udział pozostał na niezmiennym poziomie. Uwzględniając kategorie niepełnosprawności również na wsi – w porównaniu do 2011 r. – obserwowany jest wzrost o nieco ponad jedną piątą liczby osób niepełnosprawnych prawnie, których liczba wynosiła 1 266 280 i stanowili oni nieco ponad 60% wśród ogółu osób z niepełnosprawnościami. Natomiast liczba mieszkańców wsi niepełnosprawnych tylko biologicznie wzrosła z 637 058 do 823 847, tj. o 29,3%.

Tablica 6.2. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania i kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021

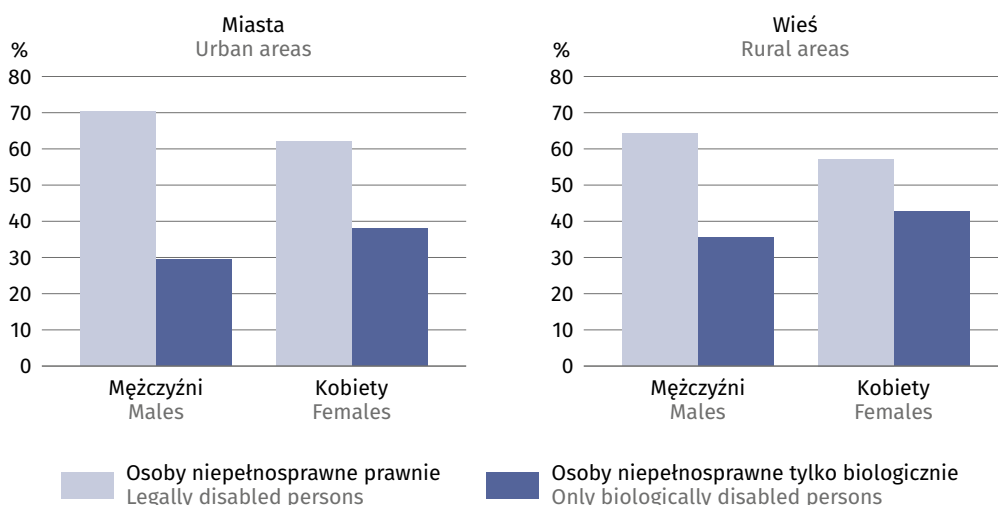
Table 6.2. Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		2011 =100%	Miasta Urban areas		2011 =100%	Wieś Rural areas		2011 =100%
	2011	2021		2011	2021		2011	2021	
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures			w liczbach bezwzględnych in absolute figures			w liczbach bezwzględnych in absolute figures		
Osoby niepełnosprawne ogółem Disabled persons total	4 697 048	5 447 548	116,0	3 018 036	3 357 421	111,2	1 679 012	2 090 127	124,5
prawnie legally	3 131 456	3 471 193	110,8	2 089 502	2 204 913	105,5	1 041 954	1 266 280	121,5
tylko biologicznie only biologically	1 565 591	1 976 355	126,2	928 534	1 152 508	124,1	637 058	823 847	129,3
Mężczyźni Males	2 166 911	2 456 605	113,4	1 362 113	1 470 035	107,9	804 799	986 570	122,6
Kobiety Females	2 530 136	2 990 943	118,2	1 655 923	1 887 386	114,0	874 213	1 103 557	126,2
struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)									
Osoby niepełnosprawne ogółem Disabled persons total	100,0	100,0		100,0	100,0		100,0	100,0	
prawnie legally	66,7	63,7		69,2	65,7		62,1	60,6	
tylko biologicznie only biologically	33,3	36,3		30,8	34,3		37,9	39,4	
Mężczyźni Males	46,1	45,1		45,1	43,8		47,9	47,2	
Kobiety Females	53,9	54,9		54,9	56,2		52,1	52,8	

Wyniki spisu 2021 dotyczące osób niepełnosprawnych według płci, miejsca zamieszkania oraz kategorii niepełnosprawności wskazują, że mężczyźni, którzy są mieszkańcami miast (70,4%) częściej niż mężczyźni na wsi (64,4%) posiadali prawne orzeczenie o niepełnosprawności (niepełnosprawni prawnie), tym samym udział niepełnosprawnych tylko biologicznie mężczyzn był wyższy na wsi 35,6% (w miastach 29,6%). Również wśród ogółu niepełnosprawnych kobiet zamieszkałych w miastach wyższy był udział niepełnosprawnych prawnie (62%) niż wśród kobiet mieszkających na wsi, gdzie ich udział wyniósł 57,2%.

Wykres 6.2. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania oraz kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Chart 6.2. Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2021

6.2. Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności oraz posiadanych ograniczeń sprawności

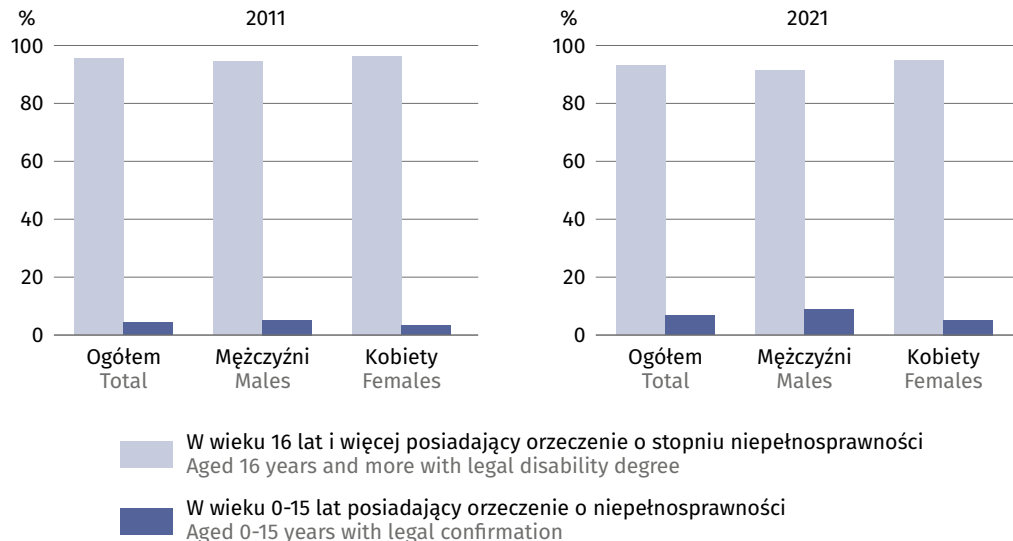
6.2. Disabled persons by disability degree and activity limitations

Przy analizie wyników w zakresie zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie w kontekście stopnia ograniczenia sprawności oraz posiadanego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność należy mieć na uwadze wiek osób niepełnosprawnych.

Stopień niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany, lekki) ustalany jest bowiem wyłącznie osobom w wieku 16 lat i więcej. Natomiast osobom do 16 roku życia ustalany jest jedynie fakt posiadania prawnego orzeczenia o niepełnosprawności.

W 2021 r. wśród 3 471 193 niepełnosprawnych prawnie, osoby w wieku 16 lat i więcej stanowiły nieco ponad 93% i w porównaniu do 2011 r. ich udział zmniejszył się o 2,6 p. proc. Kobiety posiadające prawne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności stanowiły prawie 95% ogółu kobiet niepełnosprawnych prawnie, a mężczyźni nieco ponad 91%. W 2011 r. udziały dla kobiet i mężczyzn wynosiły odpowiednio: 96,6% oraz 94,8%.

Wykres 6.3. Osoby niepełnosprawne prawnie według płci w 2011 r. i 2021 r.
 Chart 6.3. Legally disabled persons by sex in 2011 and 2021

W porównaniu do 2011 r. wzrósł natomiast udział osób w wieku 0–15⁷ lat posiadających prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność (z 4,3% do 6,9%). Przy czym obserwowany jest większy wzrost udziału chłopców posiadających orzeczenie o niepełnosprawności o 3,6 p. proc., których udział w 2021 r. wyniósł 8,8%, natomiast udział dziewczynek wyniósł 5,2% (wzrost o 1,8 p. proc.). W miastach chłopcy posiadający orzeczenie o niepełnosprawności stanowili 8,6% wśród niepełnosprawnych prawnie poniżej 16-tego roku życia, a dziewczynki 4,7%. Na wsi udziały dla najmłodszych niepełnosprawnych wynosiły odpowiednio: chłopcy 9,3%, dziewczynki 6,1%.

Wyniki spisu 2021 r. pokazały, że niezależnie od płci – zarówno w miastach, jak i na wsi – wśród niepełnosprawnych prawnie powyżej 16 lat – najczęściej było osób posiadających umiarkowany stopień niepełnosprawności. W miastach udział osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oscylował na poziomie nieco ponad 43% dla obu płci, natomiast na wsi wynosił odpowiednio: dla mężczyzn 40,7% a dla kobiet 38,8%. Na kolejnym miejscu znalazły się osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. W miastach udział mężczyzn wynosił 24,7%, kobiet 28,1%. Warto zauważyć, że na wsi udział osób niepełnosprawnych o znacznym stopniu niepełnosprawności był wyższy niż w miastach i wynosił 34,8% dla kobiet i 28,2% dla mężczyzn. W miastach przeszło co czwarta osoba niepełnosprawna miała orzeczoną lekki stopień niepełnosprawności, natomiast na wsi prawie co piąta.

Analizując wyniki spisu uwzględniając subiektywną ocenę osób dotyczącą zdolności wykonywania czynności podstawowych dla danego wieku obserwuje się zróżnicowanie w ocenie występujących ograniczeń w zależności od tego, czy osoby posiadają orzeczenie prawne, czy tylko deklarują niepełnosprawność biologiczną.

Niezależnie od posiadanego stopnia niepełnosprawności, każda z osób niepełnosprawnych prawnie oceniała występujące ograniczenia (lub ich brak). Przy czym dotyczyło to stanów długotrwałych, tj. takich, które trwały lub przewidywano, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

⁷ Ze względu na stan epidemii/zagrożenia epidemicznego wirusem SARS-CoV-2 w 2021 r., w kategorii osób 0–15 lat zostały ujęte również osoby w wieku od 16 lat do 17 lat i 6 m-cy, dla których wskazano, że orzeczenia o niepełnosprawności zostały wydłużone z mocy prawa – ich udział w grupie w wieku 0–15 posiadających orzeczenie o niepełnosprawności był znikomy i stanowił 0,1%.

Zdecydowana większość (ponad 58%) niepełnosprawnych prawnie deklarowała posiadanie ograniczeń utrudniających codzienne funkcjonowanie czyli byli zarazem niepełnosprawnymi biologicznie. Wśród nich (bez względu na posiadany stopień niepełnosprawności) 7,0% deklarowało całkowite ograniczenie sprawności, 16,0% poważne, natomiast 35,0% umiarkowane ograniczenie. Pozostali zaś (41,9%) to osoby niepełnosprawne wyłącznie prawnie, które nie wskazały jakichkolwiek ograniczeń w funkcjonowaniu lub ich ograniczenia były krótkotrwałe.

Tablica 6.3. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania, kategorii i stopnia niepełnosprawności oraz ograniczenia sprawności w 2021 r.

Table 6.3. Disabled persons by sex, place of residence, category and degree of disability and activity limitation in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban area			Wieś Rural area		
		ogółem total	mężczyźni males	kobiety females	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures						
Osoby niepełnosprawne – ogółem Disabled persons – total	5 447 548	3 357 421	1 470 035	1 887 386	2 090 127	986 570	1 103 557
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	3 471 193	2 204 913	1 034 847	1 170 066	1266 208	635 198	631 082
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	1 976 355	1 152 508	435 188	717 320	823 847	351372	472 475
	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)						
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności: aged 16 years and more with disability degree:	93,1	93,5	91,4	95,3	92,3	90,7	93,9
znacznym considerable	28,3	26,5	24,7	28,1	31,5	28,2	34,8
umiarkowanym moderate	42,1	43,4	43,3	43,6	39,8	40,7	38,8
lekkim minor	22,6	23,5	23,4	23,6	21,1	21,8	20,3
w wieku 0–15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności* aged 0–15 years with disability certificate*	6,9	6,5	8,6	4,7	7,7	9,3	6,1

* Łącznie z osobami w wieku od 16 lat do 17 lat i 6 m-cy, których orzeczenia o niepełnosprawności zostały wydłużone z mocy prawa ze względu na stan epidemii lub zagrożenia epidemicznego wirusem SARS-CoV-2 w 2021 r.

* Including persons aged 16 to 17 years and 6 months whose disability certificates have been extended by law due to the state of epidemic or epidemic threat of the SARS-CoV-2 virus in 2021 r.

Tablica 6.3. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania, kategorii i stopnia niepełnosprawności oraz ograniczenia sprawności w 2021 r. (dok.)

Table 6.3. Disabled persons by sex, place of residence, category and degree of disability and activity limitation in 2021 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban area			Wieś Rural area		
		ogółem total	mężczyźni males	kobiety females	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females
	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)						
Osoby niepełnosprawne prawnie według ograniczeń sprawności: Legally disabled persons by activity limitation:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
odczuwający ograniczenia sprawności: perceiving activity limitations:	58,1	55,9	55,4	56,3	61,9	61,0	62,7
całkowite totally	7,0	6,1	6,1	6,2	8,7	8,0	9,4
poważne severely	16,0	15,1	14,8	15,4	17,5	16,8	18,2
umiarkowane moderately	35,0	34,6	34,6	34,7	35,7	36,2	35,2
nieodczuwający ograniczeń** having no limitation**	41,9	44,1	44,6	43,7	38,1	39,0	37,3
		struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)					
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności: Only biologically disabled persons perceiving activity limitations:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
całkowite totally	2,8	2,7	2,4	2,9	3,0	2,6	3,2
poważne severely	16,6	16,3	16,3	16,3	17,0	17,0	17,0
umiarkowane moderately	80,6	81,0	81,3	80,8	80,0	80,4	79,7

** Osoby niepełnosprawne tylko prawnie. ** Only legally disabled persons.

W miastach brak jest istotnego zróżnicowania pomiędzy niepełnosprawnymi prawnie mężczyznami i kobietami odczuwającymi występujące ograniczenia sprawności. Niepełnosprawni mieszkańcy miast najczęściej odczuwali je w sposób umiarkowany (34,6%). Całkowite ograniczenie deklarowało 6,1%, a poważne 15,1%. Niepełnosprawni nieodczuwający ograniczeń stanowili 44,1%.

Niepełnosprawni prawnie mieszkańcy wsi nieco częściej niż mieszkańcy miast deklarowali całkowite (8,7%) lub poważne ograniczenie sprawności (17,5%). Zarówno w miastach, jak i na wsi, na zbliżonym poziomie był udział osób niepełnosprawnych deklarujących umiarkowane ograniczenie sprawności (odpowiednio: w miastach 34,6%, na wsi 35,7%).

Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie znacznie rzadziej deklarowały całkowite ograniczenie sprawności niż osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność (2,8%), nieco częściej poważne – 16,6%, natomiast ograniczenie sprawności w stopniu umiarkowanym aż 80,6%. Należy podkreślić, że nie obserwuje się znaczącego zróżnicowania między mieszkańcami miast i wsi dla kategorii niepełnosprawnych biologicznie.

6.3. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku

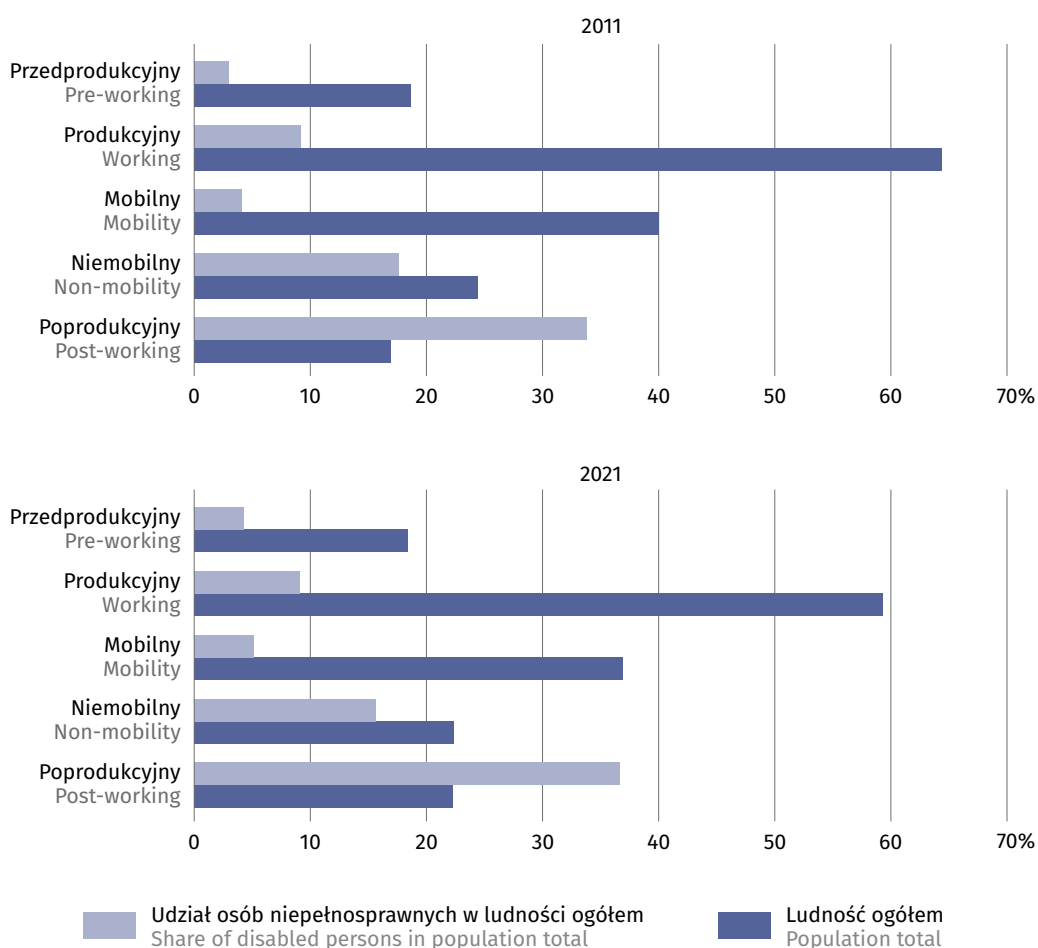
6.3. Disabled persons by economic age groups

Częstość występowania problemów związanych z ograniczeniami w wykonywaniu zwykłych czynności rośnie wraz z wiekiem, dlatego ważne jest scharakteryzowanie osób niepełnosprawnych według wieku wśród ogółu ludności w danej grupie wieku.

W okresie międzypisowym nastąpił spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, natomiast obserwowany jest wzrost udziału osób z niepełnosprawnościami wśród ludności ogółem w tej grupie wieku (z 3,0% w 2011 r. do 4,3% w 2021 r.) Obserwowany jest też spadek liczby osób w wieku produkcyjnym wśród ludności ogółem, jednak udział osób niepełnosprawnych w tej grupie wieku pozostał na zbliżonym (9%) poziomie w porównaniu do 2011 r.

Najliczniejszą grupę niepełnosprawnych stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym i wśród nich nastąpił największy wzrost udziału osób niepełnosprawnych (z 33,8% do 36,6%), przy czym wśród ogółu ludności nastąpił wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w porównaniu do 2011 r. o 5,4 p. proc i w 2021 r. stanowili oni 22,3%.

Wykres 6.4. Udział osób niepełnosprawnych wśród ogółu ludności w danej grupie wieku w 2011 i 2021 r.
Chart 6.4. Share of persons with disabilities among the total population in a given age group in 2011 and 2021

Rozpatrując zbiorowość niepełnosprawnych należy zauważyć, że istnieją silne zależności pomiędzy wiekiem, płcią a ograniczeniem sprawności. Wyraźna różnica między płcią jest już widoczna w grupie osób w wieku 0–17 lat (tj. w wieku przedprodukcyjnym), gdzie chłopcy stanowili 7,4% a dziewczynki 3,9%. Warto zaznaczyć, że w tej najmłodszej grupie wieku niepełnosprawni posiadający prawne orzeczenie stanowili 7,6%, natomiast niepełnosprawni tylko biologicznie stanowili niecałe 2%.

Znaczące różnice pomiędzy płcią osób niepełnosprawnych widać również wśród osób w wieku produkcyjnym, gdzie udział kobiet wynosił blisko 28%, a mężczyzn prawie 50% – co oznacza, że co drugi niepełnosprawny mężczyzna był w wieku produkcyjnym (z czego co 3 był w wieku niemobilnym). Przeszło co druga osoba w wieku produkcyjnym posiadała orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, a ponad co trzecia (28,4%) deklarowała posiadanie ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu.

Inaczej kształtują się proporcje osób niepełnosprawnych według płci w wieku poprodukcyjnym, gdzie dominowały kobiety stanowiąc 68,2% (mężczyźni 43,4%).

Tablica 6.4. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Table 6.4. Disabled persons by economic age groups, sex and category of disability in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w liczbach bezwzględnych Total in absolute figures	Ekonomiczne grupy wieku Economic age groups				
		przedpro- dukcyjny pre-working	produkcyjny working			poproduk- cyjny post- -working
			razem total	mobilny mobility	niemobilny non-mobility	
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
Ogółem Total	5 447 548	5,5	37,5	13,1	24,4	57,0
Mężczyźni Males	2 456 605	7,4	49,2	15,6	33,6	43,4
Kobiety Females	2 990 943	3,9	27,8	11,1	16,8	68,2
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disables persons	3 471 193	7,6	42,6	15,2	27,4	49,8
Mężczyźni Males	1 670 045	9,6	52,9	17,2	35,7	37,5
Kobiety Females	1 801 148	5,7	33,1	13,4	19,7	61,2
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	1 976 355	1,9	28,4	9,4	19,0	69,7
Mężczyźni Males	786 560	2,6	41,5	12,2	29,3	55,8
Kobiety Females	1 189 795	1,3	19,8	7,5	12,2	78,9

Należy podkreślić, że zarówno wśród osób niepełnosprawnych prawnie, jak i tylko biologicznie występuje przewaga mężczyzn we wszystkich analizowanych grupach wieku – z wyjątkiem poprodukcyjnego.

Wśród niepełnosprawnych prawnie w wieku poprodukcyjnym kobiety stanowiły ponad 61%, natomiast w grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie już blisko 80%. Z kolei udziały mężczyzn były nieco niższe niż kobiet i wynosiły odpowiednio 37,5% wśród mężczyzn niepełnosprawnych prawnie w wieku poprodukcyjnym i ponad 55% wśród niepełnosprawnych tylko biologicznie w tej grupie wieku.

6.4. Osoby niepełnosprawne według grup schorzeń

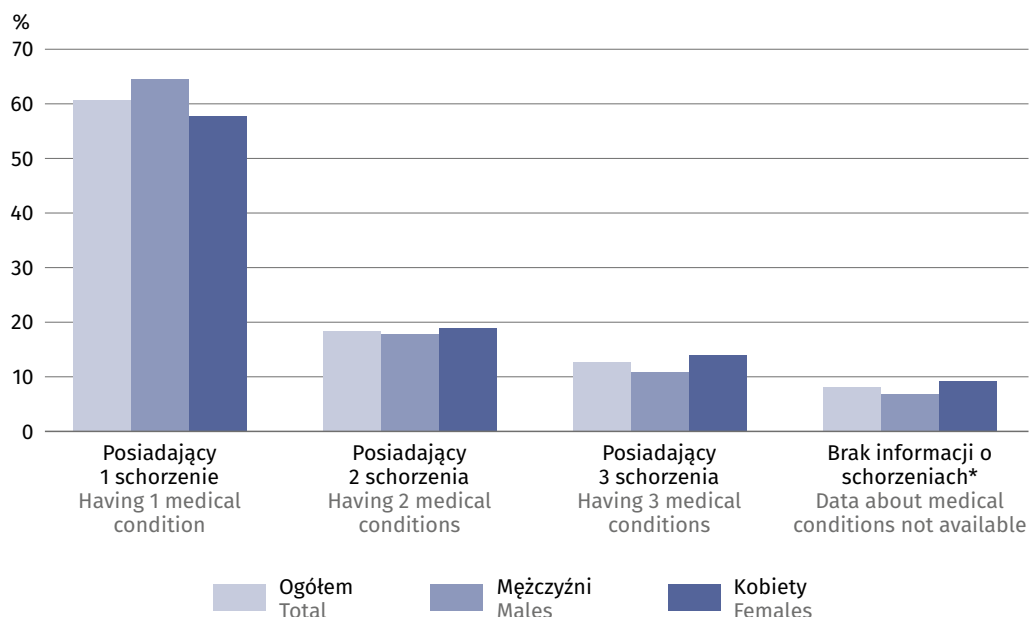
6.4. Disabled persons by groups of medical conditions

Informacje o grupach schorzeń powodujących ograniczenia związane z codziennym funkcjonowaniem pozwalają przedstawić szerszą charakterystykę zbiorowości osób niepełnosprawnych biologicznie. Należy podkreślić, że w badaniu spisowym w 2021 r. informacje dotyczące odczuwania ograniczeń w codziennych obowiązkach oraz grup schorzeń je powodujących były pytaniami dobrowolnymi (subiektywna ocena respondenta), a respondent wskazywał maksymalnie trzy najważniejsze schorzenia. W przypadku posiadania więcej niż jednego schorzenia powodującego ograniczenia sprawności, należało zaznaczyć schorzenie główne, które najbardziej utrudnia codzienne życie. Wyodrębniono następujące grupy schorzeń: narządu ruchu, narządu wzroku, narządu słuchu, układu krążenia, neurologiczne oraz inne.

Według wyników spisu powszechnego w 2021 r., wśród ogółu osób z niepełnosprawnościami (5 447 548) zdecydowana większość, bo 3 991 659 (tj. 71,1%) deklarowała niepełnosprawność biologiczną. Wśród tej zbiorowości były zarówno osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność, jak również osoby, które takiego dokumentu nie posiadały, ale deklarowały posiadanie ograniczeń w wykonywaniu codziennych czynności. W dalszej analizie nie będą brane pod uwagę osoby niepełnosprawne tylko prawnie, które nie deklarowały jakichkolwiek ograniczeń sprawności. Zbiorowość ta według wyników NSP 2021 liczyła 1 455 889 osób.

Wśród osób niepełnosprawnych, które odczuwały ograniczenia sprawności największą grupę stanowiły osoby u których wystąpiło jedno schorzenie 2 424 086 (tj. 60,7%). Dwa schorzenia wskazało 734 939 (tj. 18,4%), a trzy 505 895 (tj. 12,7%). Ponad 184 tys. osób odmówiło udzielenia odpowiedzi o występujące u nich schorzenia.

Wykres 6.5. Osoby niepełnosprawne biologicznie według płci i liczby posiadanych schorzeń w 2021 r.
Chart 6.5. Biologically disabled persons by sex and number of medical conditions in 2021

* Dotyczy nieustalonego rodzaju schorzenia oraz odmowy odpowiedzi.

* It concerns unknown type of medical condition and a refusal to answer.

Rozpatrując płeć osób niepełnosprawnych biologicznie zauważa się, że ponad 64% mężczyzn stwierdziło, że występowała u nich jedna choroba będącą przyczyną ograniczeń, 17,7% miało dwa schorzenia, 10,9% trzy, natomiast 6,8% nie udzieliło informacji w tym zakresie. Kobiety, nieco rzadziej niż mężczyźni deklarywały posiadanie tylko jednego schorzenia (57,8%), przeszło co piąta miała dwa schorzenia, a 14% trzy schorzenia będące przyczyną ograniczeń sprawności. Kobiety częściej niż mężczyźni, odmawiały udzielenia odpowiedzi (9,3%).

Informacja o głównym schorzeniu – w przypadku posiadania więcej niż jednego – jest istotna dla rozpoznania, które schorzenie w sposób najbardziej dotkliwy utrudniało codzienne funkcjonowanie. W grupie 3 991 659 osób niepełnosprawnych biologicznie 37,5% uznało za główną przyczynę swoich ograniczeń sprawności uszkodzenia i choroby narządu ruchu. Kobiety (nieco ponad 40%) częściej niż mężczyźni (33,9%) wskazywały tę grupę schorzeń jako główną. Blisko 27% niepełnosprawnych wskazało, że głównym schorzeniem powodującym ich ograniczenia sprawności są choroby neurologiczne i choroby układu krążenia, przy czym nieco częściej tego typu schorzenia wskazywali mężczyźni niż kobiety.

Uszkodzenia i choroby narządu wzroku i słuchu były w kategorii przyczyn najrzadziej wybieranych wśród osób niepełnosprawnych biologicznie. Natomiast blisko 17% osób wskazało, że główne schorzenie powodujące ograniczenia w ich funkcjonowaniu należy do grupy – inne osobno nie wymienione. Należy podkreślić, że dla 11,9% osób niepełnosprawnych biologicznie nie udało się określić głównego schorzenia utrudniającego codzienne funkcjonowanie. Odsetek braków informacji wśród ogółu niepełnosprawnych mężczyzn wynosił 10,5%, natomiast wśród kobiet był nieco wyższy – 13,0%.

Tablica 6.5. Osoby niepełnosprawne biologicznie według płci, głównej grupy schorzenia oraz stopnia ograniczenia sprawności w 2021 r.

Table 6.5. Biologically disabled persons by sex, main medical condition group and activity limitation degree in 2021

Wyszczególnienie Specification	Główna grupa schorzenia Main medical condition group							
	Ogółem w liczbach bezwzględnych Total in absolute figures	narządu ruchu locomotive system	narządu wzroku visual system	narządu słuchu hearing	układu krążenia cardio- vascular	neurologiczne neuro- logical	inne schorzenia other conditions	nieustalone unknown
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Osoby niepełnosprawne biologicznie ogółem Biologically disabled persons total	3 991 659	37,5	4,2	2,8	13,0	13,7	16,9	11,9
odczuwające ograniczenie sprawności: perceiving activity limitation:								
całkowite totally	300 245	35,5	4,3	0,9	6,1	28,5	16,0	8,6
poważne severely	882 987	40,5	5,1	2,0	11,9	17,3	16,9	6,3
umiarkowane moderately	2 808 427	36,7	3,9	3,3	14,0	11,0	17,1	14,0
Mężczyźni Males	1 747 805	33,9	4,2	3,2	14,9	15,2	18,2	10,5
odczuwający ograniczenie sprawności: perceiving activity limitation:								
całkowite totally	132 916	31,5	4,2	1,0	6,9	30,4	17,8	8,1
poważne severely	390 278	35,0	4,8	2,2	13,7	19,4	18,7	6,1
umiarkowane moderately	1 224 611	33,8	4,0	3,8	16,1	12,2	18,0	12,1
Kobiety Females	2 243 854	40,3	4,2	2,5	11,5	12,5	16,0	13,0
odczuwające ograniczenie sprawności: perceiving activity limitation:								
całkowite totally	167 329	38,6	4,4	0,9	5,5	27,0	14,6	9,1
poważne severely	492 709	44,8	5,3	1,9	10,4	15,6	15,5	6,5
umiarkowane moderately	1 583 816	39,0	3,8	2,9	12,5	10,0	16,3	15,5

Analiza danych pokazuje, że istnieje wyraźny związek pomiędzy występującymi schorzeniami a stopniem ograniczenia sprawności. Wśród 1 747 805 niepełnosprawnych mężczyzn, jako przyczynę całkowitego ograniczenia sprawności, wymieniane były najczęściej uszkodzenia i choroby narządów ruchu (31,5%), schorzenia neurologiczne (30,4%) oraz inne schorzenia osobno nie wymienione (17,8%). Choroby układu krążenia i choroby wzroku dla ponad 11% mężczyzn były powodem całkowitego ograniczenia. Najrzadziej wymieniane były choroby słuchu – 1,0%.

Również przy poważnym ograniczeniu sprawności mężczyźni najczęściej wymieniali choroby narządów ruchu – 35,0% (których udział był nawet wyższy niż przy całkowitym ograniczeniu), choroby neurologiczne ponad 19%, inne schorzenia osobno nie wymienione – blisko 19% oraz choroby układu krążenia – 13,7%, które zdecydowanie częściej niż przy całkowitym ograniczeniu powodowały utrudnienia w codzien-

nym funkcjonowaniu. W porównaniu do wcześniej analizowanej grupy zwiększył się odsetek mężczyzn ze schorzeniami wzroku (4,8%) oraz słuchu (2,2%).

Omawiając ostatnią kategorię stopnia ograniczenia sprawności dla mężczyzn, tzn. odczuwających ograniczenia sprawności w sposób umiarkowany zauważa się, że wśród tej grupy to również choroby narządów ruchu utrudniały funkcjonowanie 33,8% mężczyzn. Następnie inne schorzenia osobno nie wymienione – 18,0%, choroby układu krążenia – 16,1%, a także neurologiczne – 12,2%.

Analizując wpływ wybranych grup chorób na ograniczenia w funkcjonowaniu właściwym dla wieku, zauważa się, że wśród 2 243 854 kobiet niepełnosprawnych biologicznie, jako całkowite ograniczenie sprawności najczęściej wymieniane były (podobnie jak wśród mężczyzn) schorzenia narządu ruchu – 38,6%. Do grup chorób równie często wymienianych należały również choroby neurologiczne (27,0%) oraz inne schorzenia osobno nie wymienione (14,6%). Choroby układu krążenia i choroby wzroku wymieniło odpowiednio 5,5% i 4,4% kobiet, natomiast najrzadziej choroby słuchu – 0,9%.

Aż u prawie 45% kobiet przy poważnym ograniczeniu sprawności występowały schorzenia narządu ruchu. W porównaniu do wcześniej omawianej grupy zwiększył się prawie dwukrotnie odsetek kobiet z chorobami układu krążenia (10,4%). Wyższy był również udział kobiet, które chorowały na inne schorzenia osobno nie wymienione (15,5%) oraz z chorobami narządu wzroku (5,3%) i narządu słuchu (1,9%). Przy umiarkowanym stopniu ograniczeń sprawności kobiety również najczęściej wymieniały schorzenia narządu ruchu (39,0%), inne schorzenia osobno nie wymienione (16,3%), schorzenia układu krążenia (12,5%), a także choroby neurologiczne (10,0%).

6.5. Zróżnicowanie regionalne występowania niepełnosprawności w 2021 r.

6.5. Regional diversity of disability prevalence in 2021

Analizując zróżnicowanie terytorialne i występujące tam natężenie niepełnosprawności obserwuje się, że wśród 16 województw największą liczbę osób niepełnosprawnych mierzonych wskaźnikiem na 1 000 ludności odnotowano w województwie lubuskim. Wskaźnik dla tego województwa wynosił aż 182 i był zdecydowanie wyższy od średniego wskaźnika dla kraju wynoszącego 143.

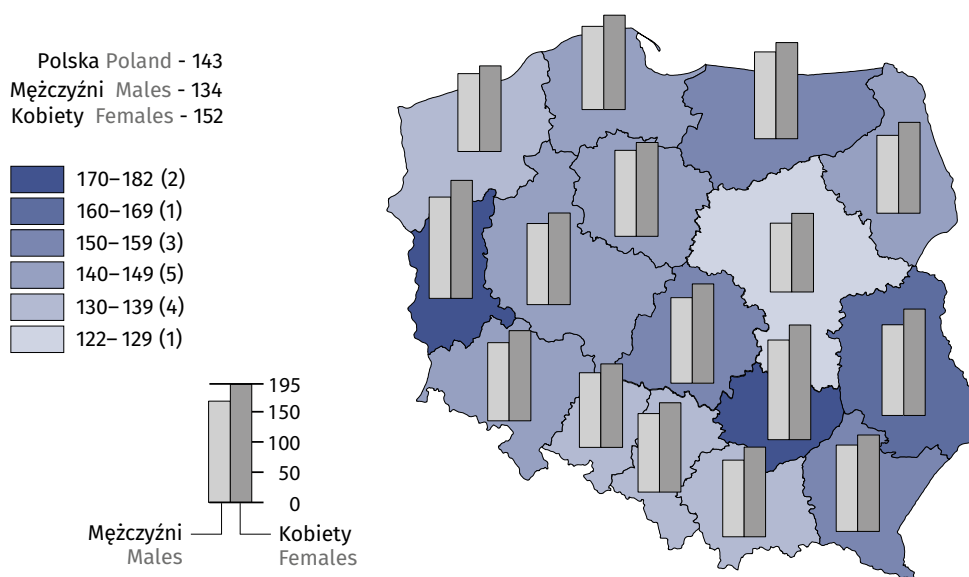
Kolejnym województwem o dość wysokim natężeniu występowania niepełnosprawności jest świętokrzyskie, w którym na 1 000 ludności przypadało 177 osób niepełnosprawnych (w tym 165 mężczyzn i 190 kobiet). Województwo lubelskie również charakteryzowało się stosunkowo wysokim – powyżej średniej dla kraju – natężeniem występowania osób niepełnosprawnych (163 osób niepełnosprawnych na 1 000 ludności). Dla kobiet i mężczyzn wynosił odpowiednio: 150 mężczyzn i 176 kobiety.

Z kolei relatywnie najrzadziej problem niepełnosprawności występował w województwie mazowieckim – na 1 000 ludności przypadały 122 osoby niepełnosprawne. Podobnie jak wśród województw o najwyższym natężeniu niepełnosprawności w mazowieckim więcej było niepełnosprawnych kobiet (130) niż niepełnosprawnych mężczyzn (114).

Kolejne województwa, w których częstość występowania niepełnosprawności kształtowała się poniżej średniego wskaźnika dla kraju to: opolskie 131 osób, zachodniopomorskie 135 i małopolskie 138 osób.

Mapa 6.1. Częstość występowania niepełnosprawności według płci i województw w 2021 r. (na 1 000 ludności)

Map 6.1. The frequency of disability by sex and voivodships in 2021 (per 1 000 population)

Prowadząc analizę częstości niepełnosprawności pod względem miejsca zamieszkania wskaźniki w większości wyglądają bardzo podobnie do tych przedstawionych powyżej, opisujących sytuację dla populacji całego kraju.

Wśród mieszkańców miast wskaźnik częstości niepełnosprawności na 1 000 wszystkich mieszkańców miast był nieco wyższy (148) niż ten dla kraju (143). Województwa z pierwszej trójki posiadających najniższy wskaźnik częstości wyglądały identycznie jak dla całego kraju i były to województwa: mazowieckie (121), opolskie (138), zachodniopomorskie (139) i dodatkowo podlaskie (również 139 osób).

Z kolei najwięcej osób niepełnosprawnych mieszkających w miastach było w województwie świętokrzyskim (194 osoby), następnie w lubuskim (191), łódzkim (164) i lubelskim (161).

Wyniki częstości występowania niepełnosprawności wśród mieszkańców wsi wskazują, że najmniej osób niepełnosprawnych mieszkało w województwie opolskim (123). Kolejne województwa, gdzie natężenie osób niepełnosprawnych na wsi było niskie to: śląskie (124), mazowieckie (124) i dolnośląskie (126). Na uwagę zasługuje fakt, że województwa: śląskie i dolnośląskie plasowały się wcześniej w okolicach średniego krajowego wskaźnika częstości występowania niepełnosprawności.

Województwa, gdzie natężenie osób niepełnosprawnych mieszkających na wsi mierzone wskaźnikiem na 1 000 ludności było zdecydowanie powyżej średniego wskaźnika dla kraju to: lubelskie i lubuskie (165 osób), świętokrzyskie (164) i podkarpackie (150). W tej kategorii mieszkańców wsi jedynym nowym, wcześniej nie wspomnianym województwem jest podkarpackie.

Tablica 6.6. Częstość występowania niepełnosprawności według płci, miejsca zamieszkania oraz województw w 2021 r.

Table 6.6. The frequency of disability by sex, place of residence and voivodships in 2021

Wyszczególnienie Specification	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	Razem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Razem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
	na 1 000 osób per 1 000 population					
Polska Poland	148	137	157	137	129	144
Dolnośląskie	146	134	157	126	120	131
Kujawsko-pomorskie	157	149	165	137	133	141
Lubelskie	161	149	172	165	150	179
Lubuskie	191	175	206	165	155	174
Łódzkie	164	150	176	135	127	143
Małopolskie	144	130	157	132	123	140
Mazowieckie	121	112	130	124	118	130
Opolskie	138	129	147	123	117	128
Podkarpackie	153	145	160	150	141	159
Podlaskie	139	128	148	142	130	154
Pomorskie	153	141	165	136	132	140
Śląskie	144	134	153	124	118	129
Świętokrzyskie	194	181	206	164	152	175
Warmińsko-mazurskie	158	148	167	142	138	147
Wielkopolskie	153	142	163	131	125	137
Zachodniopomorskie	139	132	146	127	122	131

6.6. Zróżnicowanie regionalne występowania niepełnosprawności według kategorii osób niepełnosprawnych

6.6. Regional differentiation of disability prevalence by category of disabled persons

Wśród ogółu osób niepełnosprawnych w 2021 r. zdecydowaną większość stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie – ich udział (dla Polski) wyniósł 63,7% wobec 36,3% niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie. W 2011 r. struktura ta wyglądała odpowiednio 66,7% (niepełnosprawni prawnie) i 33,3% (niepełnosprawni tylko biologicznie).

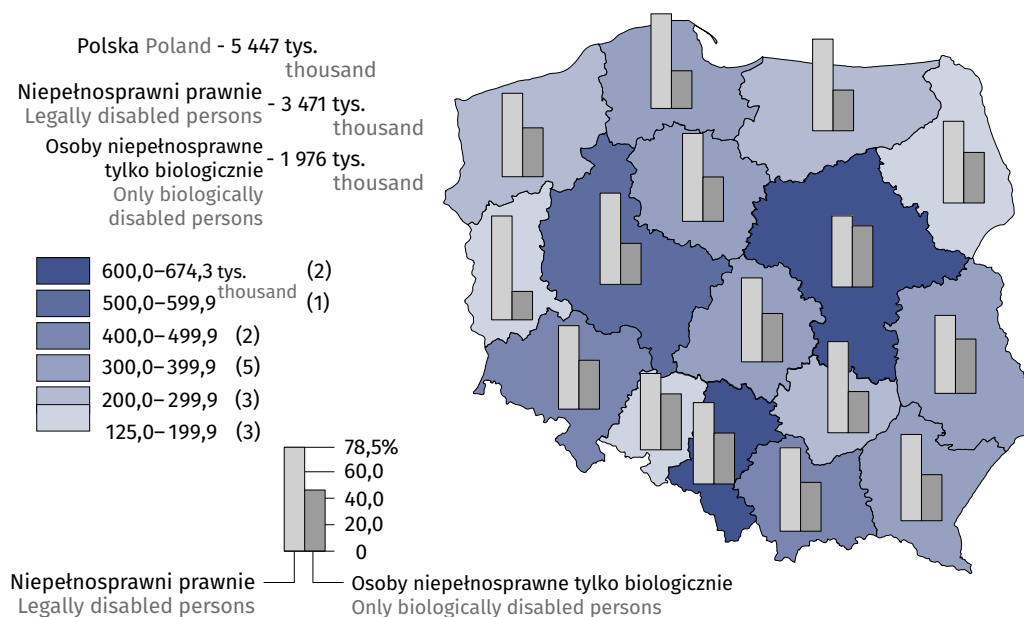
Wśród ogółu osób z niepełnosprawnościami w danym województwie, najwięcej osób niepełnosprawnych prawnie – mieszkało w województwie lubuskim (78,5%) i ich udział był wyższy od średniego wskaźnika dla kraju o prawie 15 p. proc. Na kolejnym miejscu uplasowało się województwo pomorskie z odsetkiem w wysokości 71,5% osób niepełnosprawnych prawnie oraz województwa: warmińsko-mazurskie (69,3%)

i wielkopolskie (69,0%). W wymienionych wyżej województwach odnotowano z kolei najniższy udział osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie, które nie miały orzeczenia prawnego.

Natomiast województwa o najwyższym udziale niepełnosprawnych tylko biologicznie to województwo mazowieckie (46,3%), opolskie (42,3%) oraz lubelskie (41,1%). Warto też nadmienić, że wskaźnik osób niepełnosprawnych tylko biologicznie dla Polski wynosił 36,3%. W tych też województwach udział osób niepełnosprawnych prawnie był na najniższym poziomie.

Mapa 6.2. Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności i województw w 2021 r.

Map 6.2. Disabled persons by category of disability and voivodships in 2021

6.7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego

6.7. Disabled persons aged 15 and more by marital status

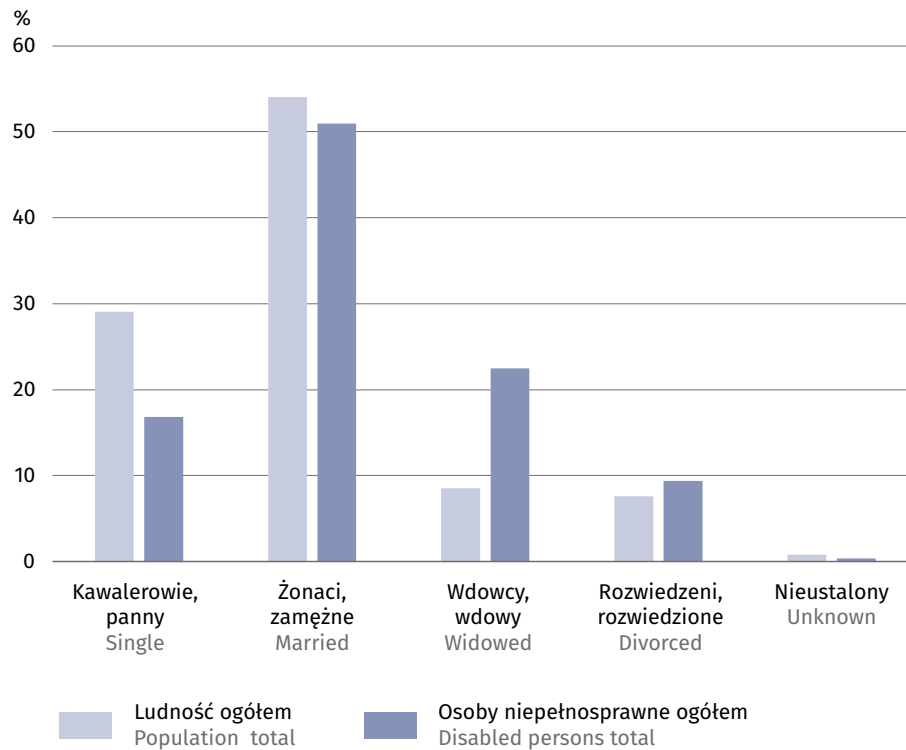
W 2021 r. liczba osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej, dla której ustalany jest stan cywilny, wynosiła 5 198 829 – mężczyźni liczyli 2 304 378, a kobiety 2 894 451. Analizując strukturę osób niepełnosprawnych według stanu cywilnego obserwuje się, iż przeszło połowę – podobnie jak wśród ogółu ludności Polski – stanowiły osoby żonate/zamężne.

Zwraca uwagę fakt, że w subpopulacji osób niepełnosprawnych – wdowy i wdowcy stanowili 22,5%, natomiast wśród ogółu ludności udział osób o tym stanie cywilnym był znacznie niższy i wynosił 8,4%. Również w grupie osób niepełnosprawnych udział osób rozwiedzionych jest wyższy niż wśród ogółu ludności (9,4% wobec 7,6%).

Natomiast wśród osób z niepełnosprawnościami obserwuje się zdecydowanie mniejszy – niż wśród ogółu ludności – udział osób o stanie cywilnym kawaler/panna, którzy stanowili 16,8% (dla ogółu udział ten wynosił 27,5%).

Wykres 6.6. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 6.6. Disabled persons aged 15 and more by marital status in relation to the total population in 2021

Wśród osób niepełnosprawnych widoczne jest również zróżnicowanie w stanie cywilnym mężczyzn i kobiet w odniesieniu do miejsca zamieszkania. Wśród ogółu niepełnosprawnych mężczyzn mieszkających w miastach 20,7% stanowili kawalerowie, panny zaś 12,6%. Zdecydowanie wyższy odsetek był żonatych mężczyzn (prawie 60%) w porównaniu z zamężnymi kobietami (niewiele ponad 42%), co wynika z wyższej umieralności mężczyzn powodującej owdowienia kobiet. Odsetek wdów wyniósł aż 32,4% wobec 8,6% mężczyzn. Osoby rozwiedzione stanowiły 12,5% wśród kobiet i o 2 p. proc. mniej wśród mężczyzn.

Nieco inaczej przedstawiała się struktura osób niepełnosprawnych według stanu cywilnego zamieszkałych na wsi. Prawie co czwarty mężczyzna z analizowanej zbiorowości był kawalerem, natomiast co dziewiąta kobieta była panną. Żonaci mężczyźni stanowili nieco ponad 60%, natomiast udział zamężnych kobiet stanowił blisko połowę (46,4%). Podobnie jak w miastach odnotowuje się wysoki odsetek wdów (36,4%) wśród mieszkanek wsi w porównaniu do mężczyzn – udział wdowców wyniósł 7,6%. Na wsi niewielki był udział osób niepełnosprawnych, którzy się rozwiedli – 6,1% wśród mężczyzn i 5,4% wśród kobiet.

Tablica 6.7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, stanu cywilnego i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Table 6.7. Disabled persons aged 15 and more by sex, marital status and place of residence in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w liczbach bez- względnych Total in absolute figures	Stan cywilny Marital status				
		kawalerowie, panny single	żonaci, zamężne married	wdowcy, wdowy widowed	rozwiedzeni, rozwidzione divorced	nieustalony unknown
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
Ogółem Total	5 198 829	16,8	51,0	22,5	9,4	0,3
Mężczyźni Males	2 304 378	22,5	60,1	8,2	8,7	0,4
Kobiety Females	2 894 451	12,2	43,7	33,9	9,9	0,3
Miasta Urban areas	3 210 125	16,1	49,7	22,2	11,6	0,4
Mężczyźni Males	1 379 148	20,7	59,7	8,6	10,5	0,5
Kobiety Females	1 830 977	12,6	42,2	32,4	12,5	0,4
Wieś Rural areas	1 988 704	18,0	53,1	23,0	5,7	0,2
Mężczyźni Males	925 230	25,3	60,7	7,6	6,1	0,3
Kobiety Females	1 063 474	11,6	46,4	36,4	5,4	0,2

6.8. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia

6.8. Disabled persons aged 15 and more by educational level

W spisie ludności 2021 r. wszystkim osobom w wieku 13 lat i więcej ustalony został najwyższy ukończony poziom wykształcenia, niezależnie czy był on uzyskany w szkole dziennej, wieczorowej lub w systemie zaocznym. Jednak dla opracowania charakterystyk osób niepełnosprawnych według innych cech przyjęto prezentowanie danych o poziomie wykształcenia dla ludności w wieku 15 lat i więcej.

W 2021 r. wśród 5 198 829 osób z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej najwięcej było osób o wykształceniu średnim (łącznie z policealnym) – 1 651 327, co stanowiło 31,8% udziału w strukturze poziomu wykształcenia tej zbiorowości osób.

Częściej szkoły średnie kończyły kobiety, a ich udział wynosił 34,1% wśród ogółu niepełnosprawnych kobiet, natomiast udział mężczyzn o tym poziomie wykształcenia był nieco niższy i wynosił 28,9% wśród ogółu niepełnosprawnych mężczyzn. Warto dodać, że prawie co trzecia osoba niepełnosprawna mieszkająca w mieście miała wykształcenie średnie – na wsi przeszło co czwarta.

Znaczące miejsce w strukturze osób niepełnosprawnych według poziomu wykształcenia zajmuje wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe. Liczba niepełnosprawnych o tym poziomie wykształcenia wyniosła 1 462 500, co stanowiło 28,1% udziału. Ten poziom wykształcenia zdecydowanie częściej posiadali mężczyźni (36,2%), niż kobiety (21,7%). Należy podkreślić, że nieco wyższy – blisko o 5,6 p. proc. – jest udział osób o wykształceniu zasadniczym zawodowym wśród mieszkańców wsi, który wynosił 31,6%.

Kolejne miejsce pod względem liczebności 1 283 753 (tj. blisko 25%) zajmują osoby niepełnosprawne, które ukończyły gimnazjum lub szkołę podstawową. Kobiety częściej niż mężczyźni posiadały ten poziom wykształcenia (27,7% wobec 20,9% dla mężczyzn).

Nieco ponad 637 615 osób (tj. 12,3%), wśród osób niepełnosprawnych legitymowało się wykształceniem wyższym. Kobiety z wyższym wykształceniem stanowiły ponad 13%, natomiast mężczyzn było nieznacznie mniej – nieco ponad 11%. Należy podkreślić, że udział osób niepełnosprawnych z wyższym wykształceniem ponad dwukrotnie był wyższy wśród mieszkańców miast (15,5%) niż wsi (7,0%).

Najniższy (2,1%) w strukturze poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych, był udział osób, które nie ukończyły szkoły podstawowej.

Tablica 6.8. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Table 6.8. Disabled persons aged 15 and more by sex, educational level and place of residence in 2021

Wyszczególnienie Specification	Poziom wykształcenia Educational level					
	Ogółem* Total*	w tym: of which:				
		wyższe** tertiary**	po licealne i średnie post secondary and secondary	zasadnicze zawodowe/ branżowe basic vocational/ sectoral	gimnazjalne i podstawowe lower secondary and primary	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego primary not completed and without school education
w liczbach bezwzględnych in absolute figures						
Ogółem Total	5 198 829	637 615	1 651 327	1 462 500	1 283 753	110 152
Mężczyźni Males	2 304 378	259 609	665 160	833 923	482 160	42 094
Kobiety Females	2 894 451	378 006	986 167	628 577	801 593	68 058
Miasta Urban areas	3 210 125	497 506	1 190 089	833 497	603 508	48 982
Wieś Rural areas	1 988 704	140 109	461 238	629 003	680 245	61 170
struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	12,3	31,8	28,1	24,7	2,1
Mężczyźni Males	100,0	11,3	28,9	36,2	20,9	1,8
Kobiety Females	100,0	13,1	34,1	21,7	27,7	2,4
Miasta Urban areas	100,0	15,5	37,1	26,0	18,8	1,5
Wieś Rural areas	100,0	7,0	23,2	31,6	34,2	3,1

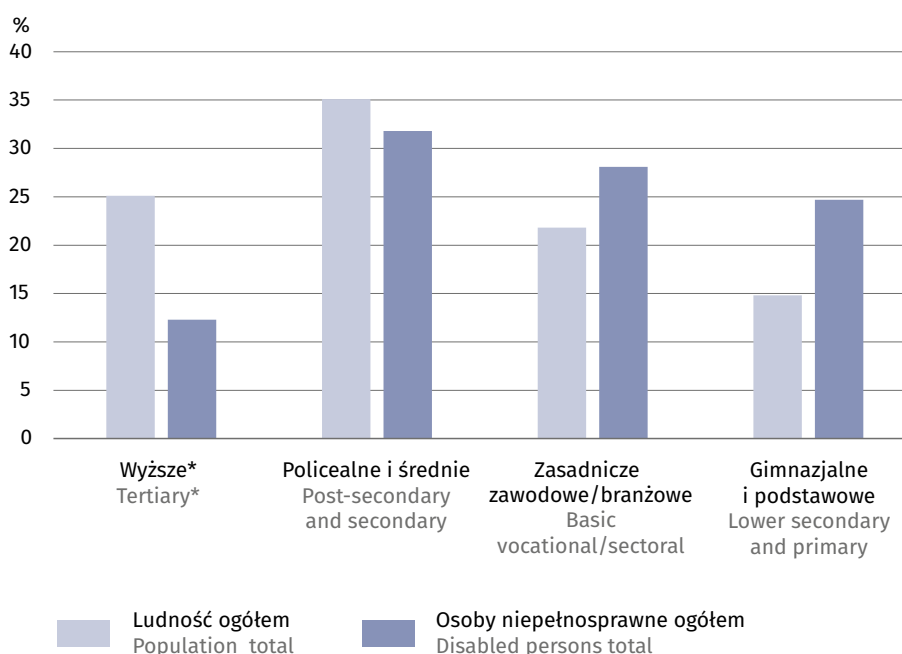
* Łącznie z nieustalonym poziomem wykształcenia. * Including unknown level of education.

** Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. ** Including persons holding a college graduation diploma.

Dokonując analizy poziomu wykształcenia osób z niepełnosprawnościami warto odnieść się do struktury poziomu wykształcenia dla ogółu ludności. Zwraca uwagę fakt, że osoby niepełnosprawne posiadają mniej korzystną strukturę poziomu wykształcenia w stosunku do ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Wśród niepełnosprawnych niższy niż wśród ogółu ludności, jest udział posiadających wykształcenie wyższe (12,3% wobec 25,1%). Przeszło połowa zbiorowości osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe lub gimnazjalne i podstawowe, natomiast wśród ogółu ludności ten poziom wykształcenia miała co trzecia osoba. Zbliżone są jedynie udziały osób posiadających wykształcenie średnie – ponad 30%.

Wykres 6.7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 6.7. Disabled persons aged 15 and more by educational level in relations to the total population in 2021

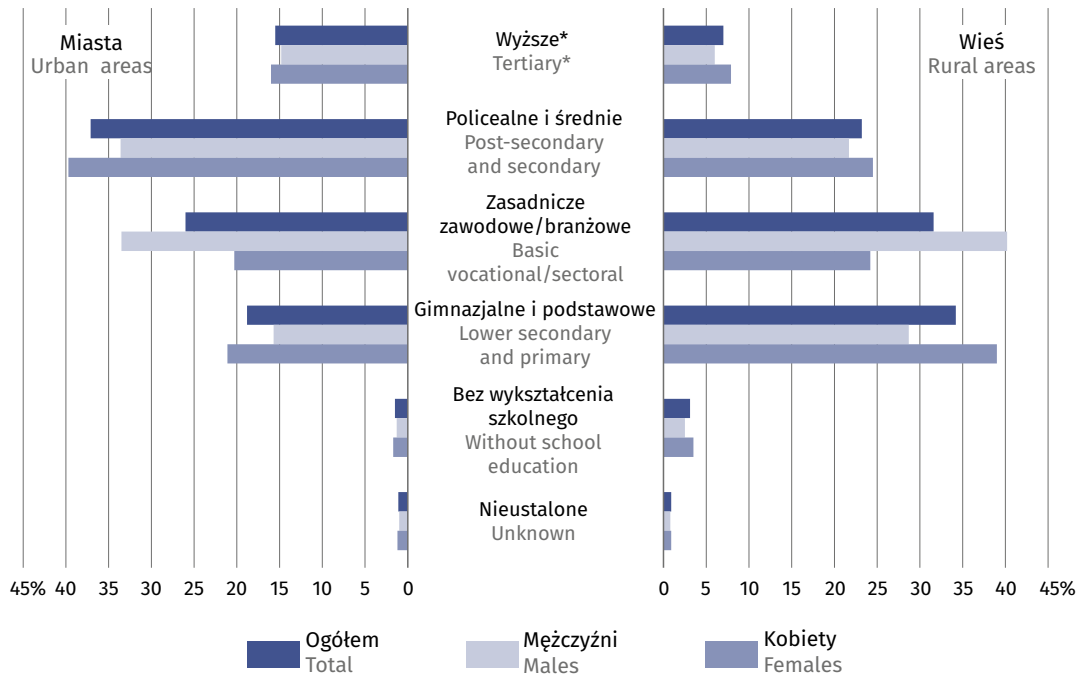
* Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium

* Including persons holding a college graduation diploma.

Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest wyraźnie zróżnicowany ze względu na miejsce zamieszkania i płeć. Niepełnosprawni mieszkańcy miast – zarówno mężczyźni, jak i kobiety – byli lepiej wykształceni niż niepełnosprawni mieszkańcy wsi. Odsetek niepełnosprawnych mieszkańców miast posiadających wykształcenie co najmniej średnie wynosił 52,6%, podczas gdy na wsi osiągnął 30,2%. Oznacza to, że udział osób niepełnosprawnych poniżej tego poziomu wykształcenia w miastach stanowił ponad 47%, podczas gdy na wsi było to niecałe 70%. Wśród niepełnosprawnych mieszkanek miast najwyższy współczynnik obserwuje się w wykształceniu policealnym i średnim (39,7%), podczas gdy na wsi było to 24,5%. Mężczyźni z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym stanowili najwyższy odsetek (40,2%) wśród niepełnosprawnych mieszkańców wsi. W miastach ten odsetek był o 6,7 p. proc. niższy. Natomiast kobiety posiadające wykształcenie gimnazjalne i podstawowe stanowiły największą grupę (39,0%) wśród niepełnosprawnych mieszkanek wsi. Wśród kobiet w miastach odsetek ten był zdecydowanie niższy i wynosił 21,1%. Z kolei w grupie osób bez wykształcenia szkolnego najwyższy współczynnik odnotowano wśród mieszkanek wsi, natomiast wśród mieszkanek miast był on o 1,8 p. proc. niższy.

Wykres 6.8. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Chart 6.8. Disabled persons aged 15 and more by sex, level of education and place of residence in 2021

* Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium

* Including persons holding a college graduation diploma.

6.9. Osoby niepełnosprawne według statusu na rynku pracy

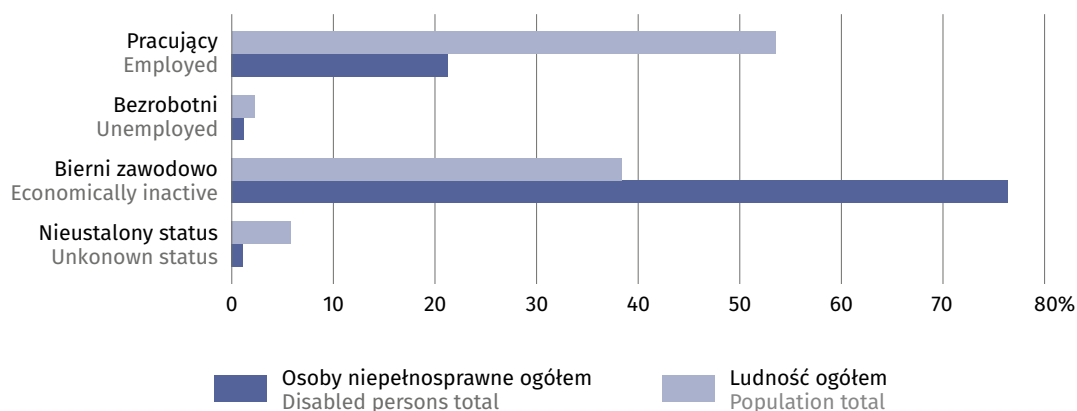
6.9. Disabled persons by labour market status

Charakteryzując populację osób niepełnosprawnych według cech demograficzno-społecznych warto również przedstawić informacje na temat ich aktywności ekonomicznej.

Wśród ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej, która według danych NSP 2021 wynosiła 32 098 312, osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej (5 198 829) stanowiły 16,2% ogółu populacji Polski, w tym wieku – mężczyźni 2 304 378, a kobiety 2 894 451.

Wykres 6.9. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 6.9. Disabled persons aged 15 and more by labour market status in relations to the total population in 2021

Największą zbiorowość wśród niepełnosprawnych według statusu na rynku pracy stanowiły osoby bierne zawodowo 3 970 819, co stanowiło ponad 76% populacji niepełnosprawnych (wśród ogółu ludności udział tej grupy osób był znacznie niższy i wynosił niecałe 40%). Zdecydowanie częściej niepełnosprawne kobiety, niż mężczyźni, były bierne zawodowo, a udziały kształtowały się odpowiednio: 80,6% kobiety, 71,0% mężczyźni. Dla omawianej kategorii niepełnosprawnych biernych zawodowo nie obserwuje się różnic wśród niepełnosprawnych mieszkańców miast i wsi, gdzie udział takich osób był zbliżony i oscylował na poziomie 76%.

Kolejną najliczniejszą grupą – wśród ogółu niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej – były osoby pracujące (1 109 265), które stanowiły 21,3% (udział dla Polski – to 53,5%). Należy zwrócić uwagę, że 1/4 mężczyzn posiadających ograniczenia sprawności było osobami pracującymi. W przypadku niepełnosprawnych kobiet, tylko co 6 była osobą pracującą.

Osoby bezrobotne stanowiły niewielki (1,2%) udział wśród osób z niepełnosprawnościami.

Podobnie jak wśród kategorii biernych zawodowo, również w grupie pracujących i bezrobotnych nie obserwuje się różnic biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania osób niepełnosprawnych.

Tablica 6.9. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i statusu na rynku pracy w 2021 r.
 Table 6.9. Disabled persons aged 15 and more by sex and labour market status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Pracujący Employed	Bezrobotni Unemployed	Bierni zawodowo Economically inactive	Nieustalony status Unknown status
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures				
Ogółem Total	5 198 829	1 109 265	61 061	3 970 819	57 684
Mężczyźni Males	2 304 378	590 233	35 939	1 636 745	41 461
Kobiety Females	2 894 451	519 032	25 122	2 334 074	16 223
Miasta Urban areas	3 210 125	685 606	40 140	2 444 824	39 555
Wieś Rural areas	1 988 704	423 659	20 921	1 525 995	18 129
struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)					
Ogółem Total	100,0	21,3	1,2	76,4	1,1
Mężczyźni Males	100,0	25,6	1,6	71,0	1,8
Kobiety Females	100,0	17,9	0,9	80,6	0,6
Miasta Urban areas	100,0	21,4	1,3	76,2	1,1
Wieś Rural areas	100,0	21,3	1,1	76,7	1,2

Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych jest zależna od stopnia ograniczenia sprawności ponieważ wraz ze wzrostem stopnia ograniczenia sprawności maleje aktywność zawodowa, tzn. wzrasta liczba niepełnosprawnych o statusie biernych zawodowo.

W 2021 r. wśród osób niepełnosprawnych, które deklarowały całkowite ograniczenie sprawności, udział osób biernych zawodowo wynosił prawie 96%, natomiast pracujących 4,2%. W kolejnej grupie – niepełnosprawnych o poważnym ograniczeniu sprawności – bierni zawodowo stanowili nieco mniejszy udział (89,7%), a osoby pracujące już tylko 9,9%. W grupie niepełnosprawnych o umiarkowanym ograniczeniu sprawności nieco ponad 75% osób miało status biernych zawodowo, podczas gdy 23,6% stanowiły osoby pracujące, a 1,3% – osoby bezrobotne.

Nieco inną sytuację obserwuje się w wśród osób niepełnosprawnych, które posiadały orzeczenie o niepełnosprawności, ale według własnej oceny nie mieli ograniczeń sprawności. W tej grupie niepełnosprawnych odsetek pracujących wynosił 27,7% natomiast biernych zawodowo 66,3%.

Aktywność zawodowa niepełnosprawnych mężczyzn była wyższa niż kobiet i dotyczyło to każdego stopnia ograniczenia sprawności.

Wśród osób o całkowitym ograniczeniu sprawności 6,2% mężczyzn i 2,6% kobiet posiadało status osoby pracującej. W grupie osób o poważnym ograniczeniu niepełnosprawności, pracowało 13,9% mężczyzn i 6,9% kobiet, a w grupie o umiarkowanym ograniczeniu sprawności wielkości te wyniosły odpowiednio 29,5% oraz 19,2%. Także wśród osób niepełnosprawnych tylko prawie (bez ograniczeń sprawności), odsetek pracujących mężczyzn był o ponad 3 p. proc. wyższy niż kobiet i wynosił 29,2%. Podobne tendencje – tzn. wyższe udziały dla mężczyzn niż kobiet – wśród posiadających całkowite, poważne i umiarkowane ograniczenia sprawności – zaobserwowano również dla bezrobotnych osób niepełnosprawnych.

Inaczej wyglądała sytuacja wśród niepełnosprawnych biernych zawodowo, gdzie, jak przedstawiono we wcześniejszej analizie, przeważały kobiety. Wśród osób biernych posiadających całkowite ograniczenie sprawności udział kobiet wynosił ponad 97%, natomiast mężczyzn był nieco niższy i wynosił prawie 94%.

Większe różnice zauważa się w grupie biernych zawodowo o poważnym ograniczeniu sprawności. Wśród niepełnosprawnych kobiet udział tej grupy wyniósł prawie 93%, a wśród niepełnosprawnych mężczyzn – nieco ponad 85%. W grupie niepełnosprawnych kobiet o umiarkowanym stopniu ograniczenia sprawności, bierne zawodowo stanowiły blisko 80%. Dla porównania udział niepełnosprawnych mężczyzn, biernych zawodowo o takim stopniu ograniczenia sprawności był niższy o ponad 11 p. proc. Wśród osób posiadających jedynie prawne orzeczenie o niepełnosprawności odsetek nieaktywnych zawodowo był najniższy. Udział kobiet w tej grupie wyniósł 69,9%, a mężczyzn 62,3%.

Tablica 6.10. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, statusu na rynku pracy i stopnia ograniczenia sprawności w 2021 r.

Table 6.10. Disabled persons aged 15 and more by sex, labour market status and activity limitation degree in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w liczbach bezwzględ- nych Total in absolute figures	Pracujący Employed	Bezrobotni Unemployed	Bierni zawodowo Economically inactive	Nieustalony status Unknown status
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)			
Ogółem Total	5 198 829	21,3	1,2	76,4	1,1
Odczuwające ograniczenie sprawności: Perceiving activity limitation:	3 860 416	19,1	1,0	79,9	0,0
całkowite totally	289 216	4,2	0,1	95,8	–
poważne severely	857 715	9,9	0,4	89,7	0,0
umiarkowane moderately	2 713 485	23,6	1,3	75,1	0,0
Nieposiadające ograniczeń Without limits	1 338 413	27,7	1,7	66,3	4,3
Mężczyźni Males	2 304 378	26,1	1,6	72,3	0,0
Odczuwający ograniczenie sprawności: Perceiving activity limitation:	1 666 742	24,3	1,4	74,4	0,0
całkowite totally	126 396	6,2	0,1	93,7	–
poważne severely	374 441	13,9	0,6	85,5	0,0
umiarkowane moderately	1 165 905	29,5	1,8	68,7	0,0
Nieposiadający ograniczeń Without limits	637 636	29,2	2,1	62,3	6,5
Kobiety Females	2 894 451	18,0	0,9	81,1	0,0
Odczuwające ograniczenie sprawności: Perceiving activity limitation:	2 193 674	15,2	0,7	84,1	0,0
całkowite totally	162 820	2,6	0,0	97,4	–
poważne severely	483 274	6,9	0,2	92,9	0,0
umiarkowane moderately	1 547 580	19,2	0,9	79,9	0,0
Nieposiadające ograniczeń Without limits	700 777	26,4	1,4	69,9	2,3

Podsumowanie

Według wyników NSP 2021 liczba osób z niepełnosprawnościami wyniosła 5 447 548 osób, co stanowiło 14,3% ogólnej populacji Polski. W grupie niepełnosprawnych nadal przeważały kobiety (prawie 55%). Na przestrzeni 10 lat nastąpił wzrost liczby osób niepełnosprawnych o 750 501, tj. o 16,0%. W miastach w 2021 r. mieszkało 3 357 421 osób niepełnosprawnych i stanowili oni 14,8% ogółu ludności tam mieszkającej. W porównaniu do wyników poprzedniego spisu zbiorowość ta zwiększyła się o 11,2%.

Większy wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami wystąpił na wsi (z 1 679 012 do 2 090 127, tj. o 24,5%).

Według ekonomicznych grup wieku w 2021 r. najliczniejszą grupę niepełnosprawnych stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym i ich udział stanowił 57,0%. Prawie co trzecia osoba niepełnosprawna była w wieku produkcyjnym, a grupa najmłodszych niepełnosprawnych w wieku 0–17 lat stanowiła 5,5% wśród ogółu niepełnosprawnych.

Z analizy zbiorowości osób niepełnosprawnych według statystycznego podziału na dwie podstawowe kategorie, tj. niepełnosprawnych prawnie i biologicznie wynika, że wśród osób z niepełnosprawnościami dominowały osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność, których liczba w 2021 r. wyniosła 3 471 193 i stanowili oni 63,7% – w porównaniu do 2011 r. odnotowano wzrost o 10,8%.

Bardziej dynamiczny wzrost, o ponad 1/4, obserwuje się jednak w grupie osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie (tj. takich, które nie posiadają orzeczenia prawnego potwierdzającego niepełnosprawność, ale deklarują subiektywne odczuwanie ograniczenia aktywności). Ta populacja osób niepełnosprawnych w 2021 r. wyniosła 1 976 355 osób.

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie – niezależnie od płci i miejsca zamieszkania (miasta, wieś) – najwięcej osób posiadało umiarkowany stopień niepełnosprawności – przeszło co druga osoba. Ponad 28% niepełnosprawnych prawnie posiadało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności – przy czym wyższy był udział osób z takim orzeczeniem wśród niepełnosprawnych mieszkańców wsi – co trzecia osoba. Najmniejszy był udział osób, dla których orzeczono lekki stopień niepełnosprawności (22,6%).

W grupie 3 991 659 osób niepełnosprawnych biologicznie (tzn. deklarujących ograniczenia sprawności) największy udział (60,7%) stanowiły osoby, u których wystąpiło jedno schorzenie powodujące ograniczenia sprawności, dwa schorzenia wskazało 18,4%, a trzy 12,7%. Ponad 37% spośród tej grupy niepełnosprawnych uznało za główną przyczynę swoich ograniczeń sprawności uszkodzenia i choroby narządu ruchu, a blisko 27% choroby neurologiczne i choroby układu krążenia – przy czym nieco częściej tego typu schorzenia wskazywali mężczyźni niż kobiety.

Wśród osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej ponad połowę stanowiły osoby o stanie cywilnym żonaty/zamężna. Drugą grupę w strukturze stanu cywilnego osób niepełnosprawnych stanowili wdowcy i wdowy 22,5% – przy czym udział kobiet był czterokrotnie wyższy niż mężczyzn i wynosił prawie 34%. Prawie 17% niepełnosprawnych to kawalerowie i panny, a 9,4% to osoby rozwiedzione.

Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej posiadają mniej korzystną strukturę poziomu wykształcenia w stosunku do ogółu ludności. Wśród niepełnosprawnych niższy niż wśród ogółu ludności, jest udział posiadających wykształcenie wyższe (12,3% wobec 25,1%). Przeszło połowa zbiorowości osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe lub gimnazjalne i podstawowe, natomiast wśród ogółu ludności ten poziom wykształcenia miała co trzecia osoba. Zbliżone są jedynie udziały osób posiadających wykształcenie średnie – ponad 30%.

Wśród osób niepełnosprawnych według statusu na rynku pracy najwyższy – ponad 76% stanowiły osoby bierne zawodowo, natomiast osoby pracujące 21,3%. Z kolei osoby bezrobotne stanowiły niewielki (1,2%) udział wśród osób z niepełnosprawnościami.

Summary

According to the 2021 census results the number of disabled persons amounted to 5,447,548 persons, which constituted 14.3% of the total population of Poland. The group of disabled persons was still dominated by women (almost 55%). Over 10 years, there has been an increase in the number of persons with disabilities of 750,501 persons, i.e. by 16.0%. In 2021, 3,357,421 persons with disabilities lived in urban areas and accounted for 14.8% of the total population living there. Compared to the results of the previous census, this population increased by 11.2%

However, a greater increase in the number of disabled occurred in the rural areas (from 1,679,012 up to 2,090,127, i.e. by 24.5%).

According to economic age groups, in 2021, the most numerous group of persons with disabilities were at post working aged, with a share of 57.0%. Almost every third person with disabilities was at working age, and the group of the youngest disabled aged 0–17 represented 5.5% of the total disabled.

The analysis of the population of disabled persons according to the statistical breakdown into two basic categories, i.e. legally and biologically disabled, shows that persons with disabilities were dominated by persons with a legal certificate confirming their disability, the number of which in 2021 amounted to 3,471,193 and they constituted 63.7% – compared to 2011, there was an increase of 10.8%.

However, a more dynamic increase of over 1/4 is observed in the group of only biologically disabled persons (i.e. those who do not have a legal certificate confirming disability, but declare subjective perceivment of activity limitation). This population of disabled persons in 2021 amounted to 1,976,355 persons.

Among persons with disabilities legally confirmed – regardless of sex and place of residence (urban and rural areas) – the most persons had a moderate degree of disability – more than every second person. Over 28% of the legally disabled had a certificate of severe disability, with a higher share of persons with such a certificate among disabled rural residents – every third person. The lowest share was of persons with minor degree of disability (22.6%).

In the group of 3,991,659 persons with biological disabilities, i.e. declaring activity limitations in their abilities, the largest share (60.7%) were persons who experienced one condition causing limited activity, two diseases were indicated by 18.4% and three by 12.7%. More than 37% of this group considered the main cause of their limitations was damage and diseases of the musculoskeletal system, and nearly 27% considered neurological and cardiovascular diseases – slightly more often indicated by men than women.

Among persons with disabilities aged 15 and over, more than half were married. The second group in the marital status structure of the disabled were widowers and widows 22.5% – the share of women was four times higher than that of men and amounted to almost 34%. Almost 17% of the disabled are single and 9.4% are divorced.

Persons with disabilities aged 15 and over have a less favorable education level structure comparing to the total population. Among the disabled, the share of those with tertiary education is lower than the general population (12.3% compared to 25.1%).

More than half of the disabled population has basic vocational or secondary and primary education, while every third person among the general population had this level of education. Only the shares of persons with secondary education – are similar (over than 30%).

Among persons with disabilities according to their status on the labour market, over than 76% were inactive, while working persons constituted 21.3%. In turn, unemployed people constituted a small share of persons with disabilities (1.2%).

7. Przynależność narodowo-etniczna, język i wyznanie

7. National-ethnic identifications, language used at home and religion

Dane o narodowości, języku i wyznaniu mają w badaniach statystycznych specyficzny status, ponieważ odnoszą się do najbardziej subiektywnych, delikatnych i wrażliwych aspektów życia badanych jednostek, które są dość trudno dostępne dla badania statystycznego. Jednocześnie polskie społeczeństwo cechuje się stosunkowo niewielkim udziałem przedstawicieli mniejszości etnicznych, językowych i wyznaniowych, a także ich nierównomiernym i znacznym rozproszeniem, co poważnie utrudnia ujmowanie ich w badaniach statystycznych, w szczególności ustalanie ich stanów liczebnych i struktury.

Polska statystyka publiczna zdobyła już pewne doświadczenie w podejmowaniu zagadnień etniczno-kulturowych w ramach badań spisowych. Pytania z tego obszaru zostały bowiem już uwzględnione we wszystkich trzech ostatnich powszechnych spisach ludności, jakie odbyły się po transformacji ustrojowej w Polsce, choć w różnym ujęciu i zakresie, bo pytania o narodowość i język zadano w 2021 r. po raz trzeci, zaś o wyznanie – po raz drugi.

W założeniach metodologicznych dotyczących badania cech etniczno-kulturowych w powszechnym spisie ludności w 2021 r. położono nacisk na zachowanie porównywalności danych z poprzednim spisem ludności, co skutkowało przyjęciem identycznych rozwiązań w zakresie stosowanych definicji oraz kształtu pytań jak w badaniu spisowym z 2011 r.

Należy również podkreślić, że mimo iż metodologia przyjęta do realizacji spisu ludności w 2021 r. zakładała wykorzystanie zróżnicowanych źródeł danych, w tym rejestrów administracyjnych, informacje z zakresu narodowości, języka i wyznania w zasadzie mogły być pozyskiwane wyłącznie za pomocą technik ankietowych, tzn. otrzymywanych odpowiedzi na pytania kwestionariusza spisowego.

7.1. Przynależność narodowo-etniczna

7.1. National-ethnic identifications

Podobnie jak w dwóch poprzednich badaniach spisowych w powszechnym spisie ludności w 2021 r. przyjęta została koncepcja „subiektywnej narodowości”, w myśl której przynależność osób do określonej społeczności narodowej lub etnicznej była określana w drodze swobodnej deklaracji narodowościowej spisywanych osób.

W powszechnym spisie ludności w 2021 r. utrzymane zostało rozwiązanie, zastosowane po raz pierwszy w spisie z 2011 r., pozwalające osobom spisywanym wyrażenie również złożonej tożsamości narodowościowej, co umożliwiono poprzez zadanie dwóch pytań (pytania podwójnego) o przynależność narodowo-etniczną.

Elastyczna formuła pytania o przynależność narodowo-etniczną – umożliwiającą zadeklarowanie przynależności do jednej lub dwóch kategorii etnicznych, poprzez zaznaczenie odpowiedniej odpowiedzi pod pytaniem lub wybór pozycji z obszernego słownika etnonimów, albo poprzez swobodny otwarty zapis deklaracji narodowo-etnicznej w polu tekstowym – przyczyniła się do uzyskania wielu (około 250) różnorodnych rodzajów identyfikacji. Były to zarówno deklaracje przynależności do grup narodowych i etnicznych, jak i etno-regionalnych, regionalnych, a nawet lokalnych.

Z możliwości wyrażenia podwójnych tożsamości etnicznych skorzystało 1 006 925 spisywanych osób. Na podstawie wyników uzyskanych w spisie ludności 2021 można stwierdzić, że wśród mieszkańców Polski dominuje ludność o jednorodnej polskiej tożsamości narodowej obejmująca 36 620 217 osób, co stanowi 96,28% ogółu ludności.

Jednocześnie polską i inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną zadeklarowało 974 852 osób (2,56%). Deklarujący wyłącznie niepolską przynależność narodową lub etniczną stanowili grupę liczącą 429 921 osób (1,13%), z czego 32 073 (0,08%) – to identyfikujący się z dwiema niepolskimi narodowościami.

Tablica 7.1. Ludność według struktury identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.
Table 7.1. Population by the national-ethnic identifications structure in 2021

Identyfikacja narodowo-etniczna National-ethnic identification	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W % In %
Ogółem Total	38 036 118	100,00
Wyłącznie polska Polish only	36 620 217	96,28
Polska i inna niż polska Polish and non-Polish	974 852	2,56
z polską jako pierwszą with Polish as the first	879 483	2,31
z polską jako drugą with Polish as the second	95 369	0,25
Wyłącznie inna niż polska Non-Polish only	429 921	1,13
jednorodna (pojedyncza) homogeneous (single)	397 848	1,05
złożona (podwójnie niepolska) complex (doubly non-Polish)	32 073	0,08
Nieustalona Unknown	11 128	0,03
Polska – razem Polish – total	37 595 069	98,84
Inna niż Polska – razem Non-Polish – total	1 404 773	3,69

W odniesieniu do 11 128 (0,03%) mieszkańców Polski nie ustalono żadnych danych dotyczących przynależności narodowo-etnicznej. Przypadki nieustalonych danych dotyczą w podobnym zakresie wszystkich pytań z dziedziny narodowości, języka i wyznania, i wynikają głównie z faktu niewzięcia udziału w badaniu spisowym, np. z powodu przebywania za granicą lub innych przyczyn. Wynikały również z sytuacji osób przebywających czasowo za granicą, a spisywanych przez ich domowników w Polsce, którzy mieli możliwość uniknięcia odpowiedzi na niektóre pytania dotyczące nieobecnych. Ponadto pewna część nieustalonych danych dotyczy osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, w odniesieniu do których z założenia nie zadawano wielu pytań spisowych, ograniczając się jedynie do ustalania kilku podstawowych informacji.

Należy zaznaczyć, że znaczna część z ogólnej liczby braków odpowiedzi – w odniesieniu do pytań etnicznych – została zredukowana w toku prac nad walidacją danych, poprzez zastosowanie procedur imputacji.

Wyniki ostatniego spisu wskazują na utrzymywanie się poczucia odrębności etnicznej społeczności regionalnych w Polsce, chociaż w większości przypadków wiąże się to z jednoczesnym odczuwaniem polskiej tożsamości narodowej. Do najliczniejszych innych niż polskie identyfikacji narodowo-etnicznych należy bowiem zaliczyć deklaracje śląskie i kaszubskie.

W sumie odnotowano – jako odpowiedź na pierwsze lub drugie pytanie etniczne – 596 224 deklaracji śląskich, przy czym mniej niż 1/3 z tego (187 372) wyrażono jako identyfikację pojedynczą, częściej natomiast, bo w 385 046 przypadkach wskazywano identyfikację śląską łącznie z polską. Z kolei wśród 179 685 osób deklarujących przynależność kaszubską 166 839 stanowiły takie, które zadeklarowały przynależność polsko-kaszubską, zaś tylko 11 961 (niespełna 7%) – wyłącznie przynależność kaszubską.

Tablica 7.2. Ludność według rodzaju i kolejności identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.
 Table 7.2. Population by the type and order of the national-ethnic identifications in 2021

Rodzaj identyfikacji narodowo-etnicznej Type of the national-ethnic identification	Identyfikacja zadeklarowana jako pierwsza Identification declared as the first one		Identyfikacja zadeklarowana jako druga Identification declared as the second one	Razem – niezależnie od liczby i kolejności deklaracji Total – regardless of the number and order of the declare identifications	
	razem total	w tym jako jedyna of which declared as the only one		razem* total*	w tym występująca z polską of which with Polish identification
Ogółem Total	38 036 118	37 018 065	1 006 925	380 36 118	37 595 069
Polska Polish	37 499 700	3 6620 217	95 369	37 595 069	x
Inna niż polska Non-Polish	525 290	397 848	911 556	1 404 773	974 852
śląska Silesian	236 588	187 372	359 636	596 224	385 046
kaszubska Kashubian	15 177	11 961	164 508	179 685	166 839
niemiecka German	42 558	23 495	101 619	144 177	98 336
ukraińska Ukrainian	64 909	45 777	17 531	82 440	34 076
białoruska Belarusian	43 693	35 370	12 914	56 607	19 997
angielska English	4 685	3 123	49 739	54 424	50 700
amerykańska American	2 610	1 678	25 146	27 756	25 613
włoska Italian	3 377	2 241	16 603	19 980	17 400
żydowska Jewish	8 064	6 036	9 092	17 156	9 650
rosyjska Russian	10 977	7 831	5 017	15 994	6 992
francuska French	2 079	1 319	12 660	14 739	13 148
łemkowska Lemko	9 226	7 346	4 381	13 607	5 149
romska Romany	9 026	7 096	4277	13 303	5 827
irländzka Irish	944	627	10 694	11 638	10 866
litewska Lithuanian	8 088	7 291	2 199	10 287	2 757
holenderska Dutch	1 089	744	9 165	10 254	9 339
inna other	62 200	48 541	106 375	167 330	113 117
Nieustalona Unknown	11 128	x	x	11 128	x

* Kolumna zawiera zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań – dane nie sumują się.

* The column contains the answers from two questions – the data do not add up.

Identyfikacje niemieckie w 2021 r. wskazało w sumie 144 177 osób, z czego 23 495 zadeklarowało narodowość niemiecką jako jedyną, a 98 336 – wraz z narodowością polską.

Do liczniejszych grup deklarujących w spisie ludności w 2021 r. inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną, chociaż nieco mniejszych niż zbiorowość identyfikujących się z narodem niemieckim i już nie osiągniętych liczby 100 tys. należy zaliczyć jeszcze społeczność ukraińską (82 440) i białoruską (56 607) oraz – co może wydawać się nieco zaskakujące – angielską (54 424).

W odniesieniu do czterech kolejnych, pod względem liczebności, grup narodowych suma deklaracji odnotowanych jako odpowiedzi na pierwsze lub drugie pytanie etniczne kształtuje się między 15–30 tys., tzn.: amerykańskiej (27 756), włoskiej (19 980), żydowskiej (17 156) i rosyjskiej (15 994).

W przypadku czterech kolejnych grup łączna liczba deklaracji uzyskanych na podstawie pierwszego i drugiego pytania etnicznego jest jeszcze wyraźnie większa niż 10 tys., tj.: francuskiej (14 739), łemkowskiej (13 607), romskiej (13 303) i irlandzkiej (11 638), zaś w dwóch następnych – litewskiej (10 287) i holenderskiej (10 254) – nieznacznie przekroczyła tę liczbę.

Tablica 7.3. Ludność według identyfikacji narowo-etnicznych w latach 2011 i 2021
Table 7.3. Population by the national-ethnic identifications in 2011 and 2021

Rodzaj identyfikacji narowo-etnicznej Type of the national-ethnic identification	Identyfikacja – razem (wyrażona w pierwszej lub drugiej deklaracji) Identification – total (expressed in the first or second declaration)			W tym zadeklarowana jako jedyna Of which declared as the only identification		
	2011	2021		2011	2021	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers*	w %	in % (2011=100%)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w %	in % (2011=100%)
Ogółem Total	38 511 824	38 036 118	98,8	37 072 615	37 018 065	99,9
Polska Polish	37 393 651	37 595 069	100,5	36 522 211	36 620 217	100,3
Inna niż polska Non-Polish	1 467 743	1 404 773	95,7	550 404	397 848	72,3
w tym of which						
śląska Silesian	846 719	596 224	70,4	375 635	187 372	49,9
kaszubska Kashubian	232 547	179 685	77,3	16 377	11 961	73,0
niemiecka German	147 814	144 177	97,5	44 549	23 495	52,7
ukraińska Ukrainian	51 001	82 440	161,6	27 630	45 777	165,7
białoruska Belarusian	46 787	56 607	121,0	30 195	35 370	117,1
angielska English	10 495	54 424	518,6	1 193	3 123	261,8
amerykańska American	11 838	27 756	234,5	813	1 678	206,4
włoska Italian	8 641	19 980	231,2	912	2 241	245,7
żydowska Jewish	7 508	17 156	228,5	1 636	6 036	368,9
rosyjska Russian	13 046	15 994	122,6	5 176	7 831	151,3
francuska French	7 999	14 739	184,3	1 094	1 319	120,6
łemkowska Lemko	10 531	13 607	129,2	5 612	7 346	130,9
romska Romany	17 049	13 303	78,0	9 899	7 096	71,7
irlandzka Irish	2 131	11 638	546,1	217	627	288,9
litewska Lithuanian	7 863	10 287	130,8	4 830	7 291	151,0
holenderska Dutch	3 927	10 254	261,1	520	744	143,1
norweska Norwegian	1 489	8 967	602,2	151	345	228,5
Nieustalona Unknown	521 470	11 128	2,1	x	x	x

* Kolumny zawierają zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań – dane nie sumują się.

* The column contain the answers from two questions – the data do not add up.

Przystępując do analizy zmian jakie dokonały się między dwoma ostatnimi spisami w zakresie stanów liczebnych zbiorowości etnicznych wypada nakreślić pewien kontekst demograficzny zauważając, że w porównywanych okresach zmniejszyła się ogólna liczba ludności o około 476 tys. (-1,2%). Z drugiej jednak strony, o mniej więcej tyle samo w liczbach absolutnych zmniejszyła się liczba braków danych (o 510 tys.), co w rezultacie daje w przybliżeniu podobne w obu okresach badania zbiorowości „netto”, w obrębie których mogą być porównywane stany liczebne poszczególnych społeczności narodowościowych.

Mając na względzie powyższe, można na wstępie zauważyć, że w porównaniu do 2011 r. nieznacznie wzrosła (o ponad 200 tys. czyli o 0,5%) liczebność osób narodowości polskiej i jednocześnie zmalała o 63 tys. (-4,3% stanu z 2011 r.) liczności osób identyfikujących się z innymi niż polska społecznościami (w obu przypadkach – liczone po obu deklaracjach). Jednocześnie wśród większości zbiorowości liczących co najmniej 10 tys. członków można zaobserwować wzrosty liczebności.

Ten pozorny paradoks wynika z faktu, że w porównywaniu do stanu z 2011 r. spadkami liczebności zostały naznaczone trzy największe zbiorowości niepolskie. Dotyczy to przede wszystkim obu największych zbiorowości etno-regionalnych, które w 2011 r. zaznaczyły się spektakularnymi wzrostami samozaliczających się do nich osób w stosunku do 2002 r., tzn. Ślązaków, gdzie odnotowujemy zmniejszenie o 29,6%, a także Kaszubów – o 22,7% łącznej liczby deklaracji w porównaniu do 2011 r.

W przypadku społeczności Niemców liczebności ogółu identyfikacji zmniejszyła się o zaledwie 2,5%, ale wzięwszy pod uwagę to, że podobna sytuacja wystąpiła również w okresie 2002–2011 r., możemy mówić o pewnej niewielkiej, ale systematycznej tendencji spadkowej.

W odniesieniu do zbiorowości Niemców, ale również Ślązaków, uwagę zwracają dość znaczne spadki liczebności w obrębie podgrupy deklaracji jednorodnych (wyraźniejsze niż te zaobserwowane w ogólnej liczbie identyfikacji), wynoszące odpowiednio -50,1% w przypadku pojedynczych identyfikacji śląskich oraz -47,3% – niemieckich.

W przypadku Kaszubów analogiczny wskaźnik wynoszący -27,0% jest mniej więcej proporcjonalny do zmian zachodzących w łącznej liczbie deklaracji i wydaje się nie mieć tak istotnego znaczenia, jeśli wziąć pod uwagę fakt, że liczba identyfikacji jednorodnych i ich udział w ogólnej liczbie identyfikacji kaszubski był relatywnie biorąc niewielki również w 2011 r.

Ostatnią spośród liczących więcej niż 10 tys. społecznością doznającą zmniejszenia liczebności są Romowie, w przypadku których mamy do czynienia ze spadkami wynoszącymi -22,0% w odniesieniu do ogółu deklaracji oraz -28,3% – deklaracji jednorodnych.

Wśród pozostałych analizowanych zbiorowości niepolских (10 tys.+), które odznaczają się wzrostami liczebności w porównaniu do 2011 r. można wyróżnić dwie specyficzne kategorie.

Pierwsza, wyróżniająca się największymi wzrostami i ogólnie – można by nawet stwierdzić – zaskakująco wysokimi liczebnościami ustalonymi w ramach ostatniego spisu obejmuje grupy osób deklarujących takie narodowości jak: angielska, amerykańska, włoska, francuska, irlandzka i holenderska. Tę kategorię grup narodowych – poza francuską (wzrost o 84,3%) – charakteryzują takie wielkości przyrostu, że ustalone dla nich w 2021 r. stany liczebne są wielokrotnościami tych uzyskanych w 2011 r., a wskaźniki wzrostu kształtują się wśród nich od ponad 130% w przypadku deklaracji włoskiej i amerykańskiej do około 419% w przypadku angielskich i 446% dla irlandzkiej. A już np. w odniesieniu do liczącej obecnie nieco poniżej 9 tys. grupie deklaracji norweskich nastąpił sześciokrotny wzrost w stosunku do 2011 r.

Cechą wspólną wszystkich tych rodzajów nacji – która powinna posłużyć jako wstępna hipoteza do analiz wyjaśniających ten fenomen wzrostu liczebności – jest fakt, że są to nacje związane z krajami będącymi popularnymi kierunkami migracji mieszkańców Polski – miejscami przebywania czasowego części osób zaliczanych do ludności Polski.

Drugą kategorię spośród większych grup identyfikacji narodowych, w odniesieniu do których nastąpił wzrost liczebności, są takie, które odnoszą się do nacji mających w Polsce tradycyjny i prawny status mniejszości, tzn.: Żydów (wzrost o 128,5%), Ukraińców (+61,6%) i Białorusinów (+21,0%).

O ile w przypadku Ukraińców i Białorusinów przyczyny wzrostu można rozpatrywać w kontekście efektów migracji do Polski z krajów sąsiednich, to w przypadku Żydów sytuacja wydaje się nieco bardziej skomplikowana. Tym bardziej, że w odniesieniu do tej społeczności odnotowujemy jeszcze większy niż w przypadku łącznej liczby identyfikacji żydowskich – również najwyższy w całym omawianym zestawieniu – wskaźnik wzrostu identyfikacji jednorodnych, wynoszący +268,9%.

Przedstawione wyżej opisy zmian stanów liczebnych zbiorowości etnicznych mają charakter wstępny i wskazują jedynie na potrzebę prowadzenia dalszych analiz, uwzględniających pogłębione przekroje i badanie stwierdzonych zmian w relacji do takich zmiennych jak np. kraj urodzenia, obywatelstwo, miejsce przebywania oraz historia migracyjna osób.

Analizując strukturę deklaracji narodowo-etnicznych ludności w perspektywie jej terytorialnego zróżnicowania zauważamy, że ludność o innych niż polska identyfikacjach narodowo-etnicznych skoncentrowana jest przede wszystkim w województwie śląskim, a poza tym w województwach: pomorskim, opolskim, mazowieckim, dolnośląskim i podlaskim.

W województwie śląskim zamieszkuje prawie 576 039, czyli 41,0% ogółu deklarujących niepolską – lub polską z niepolską jednocześnie – przynależność narodowo-etniczną. W województwie tym zamieszkuje większość spośród deklarujących w spisie przynależność śląską oraz duża część spośród deklarujących niemiecką.

Kolejne prawie 214 710, czyli 15,3% populacji spisywanych osób o innych niż polskie identyfikacjach narodowo-etnicznych, to mieszkańcy województwa pomorskiego. Należy przy tym zauważyć, że w województwie tym zamieszkuje znakomita większość spośród deklarujących w spisie przynależność kaszubską.

Także znacząca część, bo obejmująca 116 790 osób, czyli 8,3% zbiorowości osób o innych niż polskie identyfikacjach, lokuje się w województwie opolskim, a w głównej mierze stanowią ją osoby deklarujące przynależność śląską i niemiecką.

Inne większe skupiska ludności o niepolskich tożsamościach występują na terenie województwa mazowieckiego, gdzie odnotowano ponad 107 559 (7,7 %) innych niż polska, a przy tym bardzo różnorodnych, deklaracji narodowościowych, a także dolnośląskiego (62 376 osób – 4,4%) małopolskiego (56 734 osób – 4,0%) oraz podlaskiego, gdzie 43 208 osób zadeklarowało niepolską – najczęściej białoruską – przynależność narodowo-etniczną, co stanowi 3,1% ogółu wszystkich osób o niepolskich identyfikacjach.

W konsekwencji opisanej dyslokacji społeczności niepolskich, wymienione województwa – poza mazowieckim, małopolskim i dolnośląskim – odznaczają się także relatywnie najwyższymi udziałami ludności o innych niż polska identyfikacjach narodowo-etnicznych: osoby o identyfikacjach niepolskich (względnie polskich i niepolskich) stanowią 13,1% ogółu mieszkańców województwa śląskiego, 12,2% – opolskiego, 9,1% – pomorskiego i 3,7% – podlaskiego.

7.2. Język używany w domu

7.2. Language used at home

W spisie ludności w 2021 r., podobnie jak w dwóch poprzednich spisach, obok pytania o przynależność narodowo-etniczną zadawano pytanie o język używany w kontaktach domowych, które dawało respondentom możliwość wymienienia dwóch języków niepolskich, niezależnie od tego, czy były one używane z językiem polskim, czy też nie. W sumie odnotowano w spisie około 350 rodzajów określeń języka.

Tablica 7.4. Ludność według języka używanego w domu w 2021 r.

Table 7.4. Population by language used at home in 2021

Język używany w domu Language used at home	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W % In %
Ogółem Total	38 036 118	100,00
Wyłącznie polski Only Polish	36 256 834	95,32
Polski i niepolski(e) Polish and non-Polish	1 611 784	4,24
polski i jeden niepolski Polish and one non-Polish	1 467 247	3,86
polski i dwa niepolskie Polish and two non-Polish	144 537	0,38
Wyłącznie niepolski(e) Only non-Polish	135 119	0,36
jeden niepolski one non-Polish	123 048	0,32
dwa niepolskie two non-Polish	12 071	0,03
Nieustalony Unknown	32 381	0,09
Polski – razem Polish – total	37 868 618	99,56
Niepolski – razem Non-Polish – total	1 746 903	4,59

Tablica 7.5. Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu* w 2021 r.
 Table 7.5. Population by type and number of languages used at home* in 2021

Język używany w domu Language used at home	Ogółem Total	Używający w domu Persons using at home			Nie ustalono Not stated
		tylko jednego języka only one language	więcej niż jednego języka more than one language	w tym polskiego of which Polish language	
Ogółem Total	38 036 118	36 379 882	1 623 855	1 611 784	32 381
Polski Polish	37 868 618	36 256 834	1 611 784	x	–
Inny niż polski Non-Polish	1 746 903	123 048	1 623 855	1 611 784	–
angielski English	737 276	23 274	714 002	707 487	–
śląski Silesian	467 145	54 957	412 188	409 266	–
niemiecki German	216 342	7 878	208 464	204 366	–
kaszubski Kashubian	89 198	1 777	87 421	87 381	–
rosyjski Russian	63 271	4 820	58 451	56 572	–
ukraiński Ukrainian	55 104	7 992	47 112	45 882	–
francuski French	41 895	1 930	39 965	39 224	–
włoski Italian	38 388	2 899	35 489	35 007	–
hiszpański Spanish	29 480	1 418	28 062	27 137	–
niderlandzki Dutch	17 633	732	16 901	16 473	–
białoruski Byelorussian	17 325	1 654	15 671	15 238	–
norweski Norwegian	14 157	466	13 691	13 460	–
szwedzki Swedish	10 318	329	9 989	9 808	–
polski język migowy Polish Sign Language	9 267	2 079	7 188	7 070	–
romski Romany	7 284	724	6 560	6 546	–
łemkowski Lemko	6 147	1 229	4 918	4 848	–
litewski Lithuanian	5 422	2 799	2 623	2 596	–
grecki Greek	5 339	256	5 083	5 001	–
czeski Czech	5 328	199	5 129	5 030	–
inny other	65 636	5 636	60 000	56 787	–
Nieustalony Unknown	32 381	–	–	–	32 381

* Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego języka – dane w kolumnach nie sumują się.

* Respondents were able to indicate more than one language – the data in the columns do not add up.

Na podstawie wyników badania spisowego można stwierdzić, że w zdecydowanej większości ludność Polski posługuje się w kontaktach domowych językiem polskim. Używanie tego języka zadeklarowało bowiem w sumie ponad 37 868 618 osób, co stanowi 99,6% ogółu ludności, a większość z tego, bo 36 256 834, czyli 95,3%, posługuje się nim jako jedynym. Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 1 746 903 (4,6%), przy czym najczęściej stwierdzano, iż jest on używany na przemian z językiem polskim – 1 611 784 (4,2%). Znacznie rzadziej badani stwierdzali, iż rozmawiają w domu wyłącznie w jednym lub dwóch językach niepolskich – 135 119 (0,36%).

Według danych spisowych językami niepolskimi, którymi ludność Polski najczęściej posługuje się w kontaktach domowych są: angielski (737 276), śląski (467 145), niemiecki (216 342), kaszubski (89 198), rosyjski (63 271), ukraiński (55 104), a następnie: francuski (41 895), włoski (38 388), hiszpański (29 480), niderlandzki (17 633) oraz białoruski (17 325).

Analizując zmiany dotyczące skali wykorzystywania poszczególnych języków do kontaktów domowych, jakie zaszły od 2011 r. wypada ogólnie zauważyć, że nie zmienił się w zasadzie zakres wykorzystywania w kontaktach domowych języka polskiego (wzrost o 0,1%) natomiast znacząco, bo o 84,2% wzrosła liczebność zbiorowości posługujących się w kontaktach domowych językami niepolskimi.

Na poziomie poszczególnych języków niepolskich można zauważyć pewne wzorce, które w pewnym stopniu korespondują z tym, co zaobserwowano w dziedzinie zmian dotyczących liczb deklaracji narodowościowych, przy czym w przypadku języka zmiany te wydają się być bardziej radykalne.

Przejawia się to w tendencji, którą w uproszczeniu można by ująć w ten sposób, że w stosunku do 2011 r. pomniejszeniu uległy raczej liczebności największych grup użytkowników takich języków niepolskich, które tradycyjnie używane były na ziemiach polskich, w tym: śląski (-11,8%), kaszubski (-17,5%), białoruski (-34,5%) oraz romski (-49,7%). Natomiast znaczące wzrosty w stosunku do poprzedniego spisu można odnotować w odniesieniu do liczb użytkowników takich języków, które mają jakieś powiązania z procesem migracji międzynarodowych (zarówno do- jak i z Polski), gdzie mamy do czynienia np. z 15-krotnym wzrostem w przypadku języka norweskiego (+1 451%), 7-krotnym – angielskiego (+612%), a także ponad 5-krotnym: niderlandzkiego, szwedzkiego i hiszpańskiego, ponad 3-krotnym: francuskiego, włoskiego, greckiego i rosyjskiego, 2-krotnym: ukraińskiego i niemieckiego.

Tablica 7.6. Ludność według języków używanych w domu w latach 2011 i 2021
 Table 7.6. Population by languages used at home in 2011 and 2021

Język używany w domu Language used at home	2011	2021	
	w liczbach bezwzględnych* in absolute numbers*	w %	in % (2011=100%)
Ogółem Total	38 511 824	38 036 118	98,8
Polski Polish	37 815 606	37 868 618	100,1
Inny niż polski Non-Polish	948 523	1 746 903	184,2
w tym: of which:			
angielski English	103 541	737 276	712,1
śląski Silesian	529 377	467 145	88,2
niemiecki German	96 461	216 342	224,3
kaszubski Kashubian	108 140	89 198	82,5
rosyjski Russian	19 805	63 271	319,5
ukraiński Ukrainian	24 539	55 104	224,6
francuski French	10 677	41 895	392,4
włoski Italian	10 295	38 388	372,9
hiszpański Spanish	5 770	29 480	510,9
niderlandzki Dutch	2 653	17 633	664,6
białoruski Byelorussian	26 448	17 325	65,5
norweski Norwegian	913	14 157	1 550,6
szwedzki Swedish	1 583	10 318	651,8
polski język migowy Polish Sign Language	983	9 267	942,7
romski Romany	14 468	7 284	50,3
łemkowski Lemko	6 279	6 147	97,9
litewski Lithuanian	5 303	5 422	102,2
grecki Greek	1 609	5 339	331,8
czeski Czech	14 51	5 328	367,2
Nieustalony Unknown	519 698	32 381	6,2

* Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego języka - dane w kolumnach nie sumują się.

* Respondents were able to indicate more than one language - the data in the columns do not add up.

7.3. Przynależność wyznaniowa

7.3. Religious affiliation

W 2021 r. pytanie o przynależność wyznaniową znalazło się na formularzu do spisu ludności w Polsce po raz drugi w powojennej historii spisów powszechnych. Tak jak w poprzednim spisie pytanie to miało charakter dobrowolny, co znalazło odzwierciedlenie w postaci zamieszczenia odpowiednich informacji o fakultatywnym charakterze pytania w instrukcji do spisu oraz uwzględnienia przy pytaniu o wyznanie opcji pozwalającej na ominięcie pytania o treści: „nie chcę odpowiadać na to pytanie”.

Tablica 7.7. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.
 Table 7.7. Population by declared religious affiliation in 2021

Przynależność do wyznania religijnego Religious affiliation	Ogółem Total	W procentach: Percentage of:		
		ogółu ludności total population	udzielających odpowiedzi na pytanie answering the question on religion	należących do wyznania belonging to a religion
Ogółem Total	38 036 118	100,00	x	x
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question on religion	30 212 506	79,43	100,00	x
należący do wyznania Belonging to a religion	27 601 000	72,57	91,36	100,00
Kościół katolicki – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki) Catholic Church – Latin rite (Roman Catholic Church)	27 121 331	71,30	89,77	98,26
Kościół prawosławny Orthodox Church	151 648	0,40	0,50	0,55
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	108 754	0,29	0,36	0,39
Kościół Ewangelicko-Augsburski Evangelical Church of the Augsburg Confession	65 407	0,17	0,22	0,24
Kościół katolicki – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) Catholic Church – Byzantine-Ukrainian rite (Greek Catholic Church)	33 209	0,09	0,11	0,12
Kościół Zielonoświątkowy Pentecostal Church	30 105	0,08	0,10	0,11
Kościół Starokatolicki Mariawitów Old Catholic Mariavite Church	12 248	0,03	0,04	0,04
chrześcijaństwo (ogólna deklaracja wyznaniowa) Christianity (general declaration of religion)	8 828	0,02	0,03	0,03
Kościół Polskokatolicki Polish-Catholic Church of the Republic of Poland	6 942	0,02	0,02	0,03
Kościół Chrześcijan Baptystów Baptist Union	5 181	0,01	0,02	0,02
Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu The Karma Kagyu Diamond Way Buddhist Association	3 236	0,01	0,01	0,01
Kościół Adwentystów Dnia Siódmego Seventh-Day Adventist Church	3 129	0,01	0,01	0,01
inne other	50 982	0,13	0,17	0,18
nienależący do żadnego wyznania not belonging to any religion	2 611 506	6,87	8,64	x
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question on religion	7 807 553	20,53	x	x
Nie ustalono Not stated	16 059	0,04	x	x

Z możliwości – formalnie dopuszczalnej oraz przewidzianej w założeniach metodologicznych badania spisowego – odmowy udzielania odpowiedzi na pytanie o wyznanie skorzystało 20,5% respondentów, co odpowiada liczbie 7 807 553 mieszkańców Polski.

Tak znaczący udział odmów odpowiedzi na pytanie o wyznanie w ostatnim badaniu spisowym, który – co warto podkreślić – jest blisko trzykrotnie większy niż w spisie z 2011 r. (7,1%), w dużej mierze może wynikać z istotnej odmienności ostatniego badania spisowego, na tle poprzednich, pod względem struktury wykorzystania poszczególnych technik realizacji ankiety spisowej, a wyrażającej się bezprecedensowo wysokim udziałem respondentów samodzielnie spisujących się przez internet⁸.

W odniesieniu do 16 059 osób, co odpowiada 0,04% badanej populacji, nie uzyskano żadnego stanowiska wobec pytania o wyznanie (nie ustalono), co z kolei oznacza znaczną redukcję obiektywnych braków danych w stosunku do NSP 2011 (1,63%).

Stosunkowo wysoki udział respondentów uchylających się od odpowiedzi na pytanie wyznaniowe, poważnie utrudnia zadanie stworzenia precyzyjnego opisu stanów liczebnych poszczególnych wyznań, jak i liczebności społeczności bezwyznaniowców. Jednak z drugiej strony można zauważyć, że udział osób o nieustalonym statusie wyznaniowym nie jest – relatywnie biorąc – na tyle duży, aby mógł zupełnie uniemożliwić odtworzenie czy choćby przybliżenie struktury wyznaniowej mieszkańców Polski, albowiem badanie spisowe pozwala określić status wyznaniowy w odniesieniu do 79,4% ogółu ludności Polski.

Wyniki spisu wskazują, że większość społeczeństwa polskiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi: 27 601 000 mieszkańców Polski uznaje siebie za członków – wiernych, sympatyków – kościołów, związków wyznaniowych, denominacji i ruchów religijnych. Liczba ta stanowi 72,6% ogółu ludności Polski lub – jeśli odnieść ją do populacji osób, od których uzyskano odpowiedzi o przynależności wyznaniowej – 91,4% populacji osób o znanym statusie wyznaniowym. Z kolei zbiorowość nienależących do żadnego wyznania liczy 2 611 506 osób, tym samym społeczność osób bezwyznaniowych obejmuje 6,9% ogółu ludności Polski, zaś 8,6% – populacji osób o rozpoznanej sytuacji wyznaniowej.

Niewspółmiernie większa skala odmów odpowiedzi na pytanie o wyznanie w 2021 r. w porównaniu do 2011 r. poważnie ogranicza również możliwości porównywania wyników z zakresu wyznania z dwóch ostatnich spisów, a w wymiarze liczebności bezwzględnych czyni to zadanie w zasadzie bezcelowym. Wobec czego jedyną miarodajną płaszczyzną porównań wydaje się struktura deklaracji w obrębie zbiorowości osób udzielających odpowiedzi na pytanie. Na podstawie tego kryterium należy zauważyć, że w ciągu 10 lat między spisami wśród odpowiadających na pytanie zmalał o 6 p.p. udział ludności deklarującej przynależność do kościołów i związków wyznaniowych (z 97,4% w 2011 r. do 91,4% w 2021 r.), a co za tym idzie – w sposób oczywisty – o tyle samo wzrósł odsetek osób bezwyznaniowych, przy czym w ujęciu relatywnym udział osób bezwyznaniowych zwielokrotnił się ponad trzykrotnie (z 2,6% w 2011 r. do 8,6% w 2021 r.). W odniesieniu do osób bezwyznaniowych można jeszcze dodać, że wzrost ten – mimo znaczącej liczby odmów – jest dostrzegalny również w wymiarze liczb absolutnych (w 2021 r. więcej o ponad 1 682 tys.).

Wyniki spisu potwierdzają statystycznie dominującą pozycję Kościoła Katolickiego obrządku łacińskiego. Zbiorowość zaliczających się do wiernych Kościoła rzymskokatolickiego liczy 27 121 331 osób, co stanowi 71,3% ogółu ludności i 89,8% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

Niemniej jednak, zaobserwowany w okresie między spisami globalny spadek udziału osób należących do wyznań siłą rzeczy znajduje swoje odzwierciedlenie w sytuacji statystycznej Kościoła Rzymskokatolickiego, które wyraża się mniejszym o 6,2 p.p., w porównaniu do 2011 r. (96,0%), udziałem jego wiernych wśród ogółu osób ujawniających w badaniu spisowym swój status wyznaniowy.

⁸ Jak się wydaje ta forma udziału w badaniu (CAWI), kiedy respondent ma sposobność do swobodnego analizowania kwestionariusza spisowego, w połączeniu ze wzrostem świadomości praw do ochrony informacji, sprzyja korzystaniu z możliwości pomijania pytań fakultatywnych i jednocześnie wrażliwych.

Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych – włączając w to deklaracje wiernych innych niż łaćński obrządków Kościoła Katolickiego – liczące w sumie prawie 480 tys. osób, mają w naszym kraju wyraźnie mniejszościowy charakter. Najliczniejsza w tej grupie społeczność wiernych Kościoła Prawosławnego to według danych spisowych, zbiorowość licząca 151 648 osób, co stanowi 0,40% ludności Polski oraz 0,50% populacji o ustalonym statusie wyznaniowym.

Tablica 7.8. Osoby, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o wyznanie według przynależności do wyznania w latach 2011 i 2021

Table 7.8. Persons answering the question on religion by religious affiliation in 2011 and 2021

Przynależność do wyznania religijnego Religious affiliation	2011		2021	
	w liczbach bezwzględnych In absolute numbers	w % in %	w liczbach bezwzględnych In absolute numbers	w % in %
Udzielający odpowiedzi na pytanie – ogółem Persons answering the question – total	35 151 372	100,00	30 212 506	100,00
Należący do wyznania Belonging to a religion	34 221 953	97,36	27 601 000	91,36
w tym: of which:				
Kościół katolicki – obrządek łaćński (Kościół rzymskokatolicki) Catholic Church – Latin rite (Roman Catholic Church)	33 728 734	95,95	27 121 331	89,77
Kościół prawosławny Orthodox Church	156 284	0,44	151 648	0,50
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	137 308	0,39	108 754	0,36
Kościół Ewangelicko-Augsburski Evangelical Church of the Augsburg Confession	70 766	0,20	65 407	0,22
Kościół katolicki – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół grecko-katolicki) Catholic Church – Byzantine-Ukrainian rite (Greek Catholic Church)	33 281	0,09	33 209	0,11
Kościół Zielonoświątkowy Pentecostal Church	26 433	0,08	30 105	0,10
Kościół Starokatolicki Mariawitów Old Catholic Mariavite Church	9 990	0,03	12 248	0,04
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	929 420	2,64	2 611 506	8,64

Biorąc pod uwagę ograniczone warunki porównań ze spisem z 2011 r. można generalnie stwierdzić, że według wyników NSP 2021 Kościół Prawosławnych utrzymał stan liczebny wiernych sprzed 10 lat, a z przyjętej tu perspektywy analizy zmian między spisami wypada ponadto zauważyć, że udział wiernych prawosławia w ogólnej zbiorowości osób określających swój status wyznaniowy wzrósł o 0,06 p.p.

Drugą pod względem liczebności pozycję wśród mniejszościowych społeczności wyznaniowych w Polsce, utrzymują przedstawiciele wyznania Świadkowie Jehowy. Według spisu mieszkańcy Polski zaliczający się do grona członków i sympatyków tego wyznania tworzą zbiorowość liczącą 108 754 osób, czyli 0,29% ogółu ludności. Natomiast udział Świadców Jehowy w populacji osób, które określiły w ostatnim spisie swoją sytuację wyznaniową to 0,36%, co w porównaniu do 2011 r. oznacza spadek o 0,03 p.p.

Trzecim co do wielkości, spośród innych niż rzymskokatolickie, wyznaniem są w Polsce luteranie, czyli wierni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, liczący 65407 osób, co stanowi 0,17% ogółu ludności Polski, a 0,22% (w porównaniu do 2011 r.: +0,02 p.p.) – ogółu osób o określonym statusie wyznaniowym.

O mniej więcej połowę mniejszą niż luteranie zbiorowość tworzą członkowie Kościoła Katolickiego, praktykujący w innym niż – najbardziej rozpowszechniony w Kościele katolickim – ryt łaciński, tzn. w obrządku bizantyjsko-ukraińskim, określanym także jako Kościół Grekokatolicki. Według danych spisu 2021 społeczność zadeklarowanych grekokatolików w Polsce to 33 209 osób, co daje udział wynoszący 0,09% wśród ogółu ludności, zaś w gronie osób o określonym statusie wyznaniowym – 0,11%, a tym samym większy o 0,02 p.p. niż w 2011 r.

Do większych – jak na polskie realia – wyznań niekatolickich należy zaliczyć jeszcze Kościół Zielonoświątkowy zrzeszający według deklaracji spisywanych osób 30 105 członków (0,08% ogółu ludności i 0,10% populacji o określonym statusie wyznaniowym), a także liczącą 12 248 członków (0,03% ogółu i 0,04% udzielających odpowiedzi) – społeczność Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. W odniesieniu do obu wyżej wymienionych kościołów należy odnotować tendencję wzrostową w stosunku do 2011 r., obserwowalną zarówno pod względem udziałów ich przedstawicieli w subpopulacji składających deklaracje wyznaniowe (odpowiednio: +0,02 i +0,01 p.p.), ale również w wymiarze ich bezwzględnych stanów liczebnych, gdzie można stwierdzić przyrosty o odpowiednio: 3,7 oraz 2,3 tys. członków.

Członkowie kilkudziesięciu pozostałych kościołów, związków wyznaniowych i ruchów religijnych, względnie – wyznawcy różnego rodzaju prądów i nurtów religijnych, stanowią zbiorowość obejmującą w sumie 78,3 tys. mieszkańców Polski, co stanowi 0,21% ludności Polski oraz 0,26% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym.

Podsumowanie

Wśród mieszkańców Polski dominuje ludność o jednorodnej polskiej tożsamości narodowej obejmująca 96,28 % ogółu ludności. Jednocześnie polską i inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną zadeklarowało 2,56% ludności. Deklarujący wyłącznie niepolską przynależność narodową lub etniczną stanowili grupę obejmującą 1,13% populacji.

Do najliczniejszych innych niż polskie identyfikacji narodowo-etnicznych należy zaliczyć deklaracje śląskie (596 224) i kaszubskie (179 685) oraz niemieckie (144 177). Jednakże w każdej z tych grup odnotowano spadki liczebności w porównaniu do 2011 r. W odniesieniu do społeczności Ślązaków wystąpiło zmniejszenie o 29,6%, Kaszubów – o 22,7%, a Niemców – o 2,5% łącznej liczby deklaracji ustalonych w 2011 r.

Odnotowano również relatywnie znaczące, a przy tym wielokrotne wzrosty liczb identyfikacji z nacjami charakterystycznymi dla krajów będących popularnymi kierunkami emigracji z Polski, takich jak angielska, amerykańska, włoska, francuska, irlandzka i holenderska.

W zdecydowanej większości ludność Polski posługuje się w kontaktach domowych językiem polskim. Używanie tego języka zadeklarowało bowiem w sumie 99,6% ogółu ludności, a większość z tego, bo 95,3%, posługuje się nim jako jedynym. Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 4,6%, przy czym najczęściej stwierdzano, iż jest on używany wraz z językiem polskim – 4,2%.

Według danych spisowych językami niepolskimi, którymi ludność Polski najczęściej posługuje się w kontaktach domowych są: angielski (737 276), śląski (467 145), niemiecki (216 342), kaszubski (89 198),

W porównaniu do poprzedniego spisu nie zmienił się w zasadzie zakres wykorzystywania w kontaktach domowych języka polskiego, natomiast znacząco, bo o 84,2%, zwiększyła się zbiorowość osób posługujących się w kontaktach domowych językami niepolskimi.

W przypadku pytania o wyznanie odnotowano pokaźny udział odmów odpowiedzi obejmujący 20,5% populacji, który jest blisko trzykrotnie większy niż w spisie z 2011 r. (7,1%). Skala odmów odpowiedzi na pytanie wyznaniowe poważnie utrudnia zadanie stworzenia precyzyjnego opisu stanów liczebnych po-

szczególnych wyznań, jak i liczebności społeczności bezwyznaniowców, a tym samym – znacząco ogranicza możliwości porównywania wyników z zakresu wyznania z dwóch ostatnich spisów.

Niemniej jednak wyniki spisu wskazują, że większość społeczeństwa polskiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi: 27601000 mieszkańców Polski uznaje siebie za członków – wiernych, sympatyków – kościołów, związków wyznaniowych, denominacji i ruchów religijnych. Liczba ta stanowi 72,6% ogółu ludności Polski oraz 91,4% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

W ciągu 10 lat od poprzedniego spisu wśród udzielających odpowiedzi na pytanie o wyznanie zmalał o 6 p.p. udział ludności deklarującej przynależność do kościołów i związków wyznaniowych (z 97,4 w 2011 r. do 91,4 w 2021 r.), a co za tym idzie, o tyle samo wzrósł odsetek osób bezwyznaniowych, przy czym w ujęciu relatywnym udział osób bezwyznaniowych zwielokrotnił się ponad trzykrotnie (z 2,6% w 2011 r. do 8,6% w 2021 r.).

Summary

The Polish population is dominated by those with a homogeneous Polish national identification, comprising 96.28% of the total population. At the same time, Polish and non-Polish national and ethnic identification was declared by 2.56% of the population. Those declaring only a non-Polish national or ethnic identification constituted a group comprising 1.13% of the population.

The most numerous national-ethnic identifications other than Polish include Silesian (596,224), Kashubian (179,685) and German (144,177) declarations. However, declines in numbers were recorded in each of these groups compared to 2011. In relation to the Silesian community, there was a decrease by 29.6%, the Kashubian – by 22.7%, and the German – by 2.5% of the total number of declarations established in 2011.

There were also relatively significant, and at the same time multiple, increases in the number of identifications with nations characteristic of countries that are popular destinations for emigration from Poland, such as English, American, Italian, French, Irish and Dutch.

The vast majority of the Polish population uses Polish at home. A total of 99.6% of the population declared that they use this language, and most of them, 95.3%, use it as the only language. Persons using a language other than Polish at home contacts constituted a group of 4.6%, with the most frequent declaration being that it is used together with Polish – 4.2%.

According to census data, the non-Polish languages most often used by the Polish population at home are: English (737,276), Silesian (467,145), German (216,342), Kashubian (89,198).

Compared to the previous census, there has been virtually no change in the extent to which Polish is used at home, while the number of persons using non-Polish languages at home contacts has increased significantly, by 84.2%.

For the question on religion, a significant share of refusals to answer was recorded, accounting for 20.5% of the population which is almost three times higher than in the 2011 Census (7.1%). The scale of refusals to answer the religion question seriously hampers the task of creating a precise description of the numbers of individual denominations, as well as the size of the non-denominational community, and also limits the possibility of comparing the results regarding religion from the last two censuses.

Nevertheless, the census results indicate that the majority of Polish society identifies with religious institutions: 27,601,000 Polish residents consider themselves members – believers, supporters – of churches, religious associations, denominations and religious movements. This number constitutes 72.6% of the total population of Poland and 91.4% of the population of persons with recognised religious status.

Over the 10 years since the previous census, the share of the population responding to the question on religion has decreased by 6 p.p. among those declaring membership of churches and religious associations (from 97.4 in 2011 to 91.4 in 2021), and thus the proportion of non-denominational persons has increased by the same amount, while in relative terms, the share of persons without a denomination has multiplied more than tripled (from 2.6% in 2011 to 8.6% in 2021).

8. Migracje zagraniczne na pobyt czasowy

8. International migration for temporary stay

Przy ustaleniu zakresu badania migracji zagranicznych w spisie ludności i mieszkań 2021 kierowano się przede wszystkim wypełnieniem zobowiązań wynikających z aktów prawnych Unii Europejskiej. Uwzględniono również potrzeby krajowe, w szczególności zawarte w krajowych strategiach oraz programach rozwoju regionalnego. Istotne było również uzyskanie w 2021 r. informacji o tych zagadnieniach, które objęte były spisem w 2011 r.⁹ Zachowanie kontynuacji jest bowiem niezbędne dla prowadzenia analiz porównawczych.

W spisie 2021 zdecydowano się na zbadanie wyłącznie tych tematów z zakresu migracji zagranicznych, które określone zostały w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. jako tematy obowiązkowe tzw. core topics. W ramach tych zagadnień badano w polskim spisie fakt przebywania kiedykolwiek za granicą. Spis zawierał również pytania o miejsce zamieszkania rok przed spisem oraz poprzednie miejsce zamieszkania i rok przybycia do miejscowości obecnego zamieszkania. Badanie dotyczące przebywania kiedykolwiek za granicą pozwoliło wyodrębnić m.in. osoby, które po co najmniej rocznym pobycie na emigracji powróciły do Polski.

Ze względu na duże zapotrzebowanie na informacje o emigracji i imigracji na pobyt czasowy podjęto w spisie również próbę zbadania tego typu migracji, przy czym badano zarówno migracje krótkookresowe (na okres do 12 miesięcy), jak i długookresowe (na okres 12 miesięcy lub dłuższy).

Terminu „imigracja na pobyt czasowy” używa się w polskiej statystyce w przypadkach, kiedy osoba przybyła z zagranicy, ale nie uzyskała prawa pobytu stałego w Polsce, czyli możliwości zameldowania się na stałe¹⁰. Zakłada się wtedy, że jest to pobyt czasowy. Należy zaznaczyć, że według dotychczas stosowanej w Polsce krajowej definicji zamieszkania, ludność Polski stanowią stali mieszkańcy Polski, w tym osoby, które przebywają czasowo za granicą (bez względu na okres przebywania), ale zachowały stałe zameldowanie w Polsce. Do ludności nie są natomiast zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo. Mimo to osoby te przebywają na terytorium Polski i istnieje potrzeba wiedzy o liczbie i cechach demograficzno-społecznych i ekonomicznych tej grupy ludności¹¹. Podobnie terminu „emigracja na pobyt czasowy” używa się wówczas, gdy osoba przebywa za granicą, zachowując jednocześnie stałe zameldowanie w Polsce – istnieje zatem domniemanie, że wyjazd ten nie jest definitywny (od momentu wymeldowania z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem na stałe za granicę osoba nie jest już zaliczana do ludności Polski). Znajomość zasobów migracyjnych, będących efektem migracji czasowych, jest niezbędna przy ustalaniu liczby ludności rezydującej, której definicja opiera się na kryterium przebywania lub nieobecności w kraju przez co najmniej 12 miesięcy.

Bardzo dużo uwagi przy konstruowaniu kwestionariusza spisowego poświęcono badaniu emigracji. Złożoność tego badania polegała przede wszystkim na zapewnieniu kompletności danych. Informacje o emigrantach przebywających czasowo za granicą pozyskano bezpośrednio od osób przebywających czasowo za granicą. Było to możliwe dzięki szerokiemu wykorzystaniu metody samospisu internetowego i wywiadu telefonicznego. Niemniej brano pod uwagę, że nie do wszystkich obywateli polskich przebywa-

⁹ Wyłącznie w zakresie tzw. tematów obowiązkowych (tzw. core topics). W NSP 2011 zagadnienia odnoszące się do migracji zagranicznych badano bardziej szczegółowo. Po wstąpieniu w 2004 r. Polski do Unii Europejskiej istniało duże krajowe zapotrzebowanie na informacje z tego zakresu, a zwłaszcza dotyczące emigracji na pobyt czasowy. Z tego względu moduł poświęcony obszarowi migracji, zawarty w badaniu reprezentacyjnym, zawierał poza tematami obowiązkowymi, szereg zagadnień dodatkowych, niewymaganych w rundzie spisów ok. 2010 r. przez program danych statystycznych Eurostat-u, na przykład: przyczyny migracji, liczbę lat przebywania za granicą, rok powrotu, zawód wykonywany przed wyjazdem (o ile osoby pracowały przed wyjazdem z Polski), czy osoby pracowały za granicą i jeśli pracowały, czy praca, którą wykonywały była zgodna z ich kwalifikacjami, znajomość języka polskiego w przypadku cudzoziemców, posiadanie obywatelstwa polskiego od urodzenia, możliwość zadeklarowania 3 obywatelstw, kraj urodzenia rodziców, plany migracyjne.

¹⁰ Ustawa z 24 września 2010 o ewidencji ludności (DZ.U.2010 nr 217, poz. 1427) rozdz. 4 i 5.

¹¹ Imigrantem jest osoba (posiadająca obywatelstwo polskie lub obywatelstwo innego kraju lub będąca bezpaństwowcem), która przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy. Osoby nieposiadające obywatelstwa polskiego w świetle prawa polskiego są cudzoziemcami.

jących za granicą, zwłaszcza w krajach pozaeuropejskich i o długim okresie nieobecności w Polsce, może dotrzeć informacja o obowiązku dokonania spisu. Dlatego zdecydowano, że na pytania dotyczące osób przebywających za granicą będą mogli także odpowiadać członkowie gospodarstwa domowego emigranta, którzy pozostali w kraju lub inne osoby mogące udzielić tego typu informacji, mieszkające w Polsce w mieszkaniach, w których osoby przebywające za granicą były nadal zameldowane na stałe. Opracowane zostały dwa kwestionariusze: emigranta krótkookresowego (osoby mieszkającej za granicą poniżej 1 roku) i emigranta długookresowego (osoby mieszkającej za granicą co najmniej 1 rok).

Bardzo dużym wyzwaniem w NSP 2021 r. było zbadanie skali i struktury czasowych imigracji. W 2011 r. liczba osób przebywających w Polsce czasowo była wyraźnie niedoszacowana. Przyczyn tego stanu rzeczy było co najmniej kilka. Z pewnością jedną z nich była niedostatecznie intensywnie prowadzona strategia popularyzacji badania w środowisku imigranckim, zwłaszcza pośród cudzoziemców¹². W 2021 r. w przygotowanej kampanii popularyzacji NSP 2021 bardzo dużo miejsca poświęcono na działania związane z dotarciem do tej subpopulacji z odpowiednim przekazem informacyjnym. Realizację tego przedsięwzięcia prowadzonego przez statystykę publiczną wsparły organizacje, samorządy¹³, jak również sami pracodawcy, zatrudniający cudzoziemców. Przygotowano w trzech językach (angielskim, ukraińskim i rosyjskim) zarówno aplikację formularzową, jak i szczegółowe wytyczne do samospisu. W przypadku realizacji spisu metodą CATI każdy cudzoziemiec nieznający języka polskiego mógł liczyć na wsparcie ankieterów telefonicznych, którzy posługiwali się co najmniej jednym z ww. języków.

Niemniej należy podkreślić, że imigranci należą do grup zdefiniowanych przez Eurostat jako tzw. trudnych do zbadania (ang. hard-to-reach population). Każdy z krajów realizujących badania terenowe (jak spis ludności czy badania reprezentacyjne), pomimo podejmowanych szeroko zakrojonych działań, napotyka na duże trudności w dotarciu do tej populacji i jej spisaniu. Kluczowym zatem źródłem w uzupełnieniu informacji o stanie i strukturze imigrantów mogą być rejestry. Jednakże trzeba pamiętać, że źródła administracyjne mogą nie zawierać szeregu danych, które pozwalają na pełną charakterystykę cudzoziemców. Czasami braki danych są na tyle duże, że zastosowanie imputacji jest obciążone zbyt dużym błędem, zwłaszcza gdy istnieje konieczność prezentowania danych na najniższych poziomach rozmieszczenia terytorialnego w połączeniu z różnymi układami tematycznymi.

W NSP 2021 w bezpośrednim badaniu (tj. poprzez samospis, wywiad telefoniczny lub z udziałem rachmistrza spisowego) zbadano 25,4% imigrantów przebywających w Polsce czasowo¹⁴, z rejestrów pozyskano dane dla 74,6% badanej populacji. Oznacza to, że dla prawie trzech czwartych stałych mieszkańców innych krajów przebywających w Polsce czasowo występują braki danych dla wielu cech, które nie są rejestrowane w źródłach administracyjnych lub ich pokrycie jest bardzo niewielkie lub rejestrowane dane są bardzo słabej jakości.

8.1. Imigracje czasowe

8.1. Temporary immigration

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 potwierdziły obserwowany w ostatnich latach wzrost liczby stałych mieszkańców innych krajów przebywających w Polsce czasowo. Spis wykazał, że w Polsce przebywało czasowo 1 433 779 imigrantów. W porównaniu ze spisem 2011 r. nastąpił ponad 25-krotny wzrost liczby imigrantów przebywających w Polsce czasowo (w 2011 r. – 56,3 tys.).

¹² W NSP 2011 prawdopodobnie osoby wynajmujące imigrantom mieszkania (najczęściej Polacy) mylnie sądziły, że spis dotyczy wyłącznie obywateli polskich lub tych, którzy w Polsce mieszkają na stałe. Podobnie podchodzili do badania sami imigranci. Kolejną kwestią bardzo utrudniającą skuteczne dotarcie do cudzoziemców w 2011 r. była bariera językowa. Warto zaznaczyć, że formularz do badania reprezentacyjnego w NSP 2011 zawierał około 100 pytań, liczne z nich wymagały obszernych wyjaśnień i komentarzy. Zrozumienie pytań i poprawne udzielenie odpowiedzi wymagało znajomości języka polskiego na co najmniej dobrym poziomie. Alternatywnym rozwiązaniem był formularz wyłącznie w języku angielskim.

¹³ Np. Związek Ukraińców w Polsce: <https://ukraincy.org.pl/spis-ludnosci-2021/>, Urząd Miasta Warszawa: <https://um.warszawa.pl/-/spis-powszechny-obowiazkowy-takze-dla-cudzoziemcow> (dostęp: 27.10.2023)

¹⁴ Oszacowana populacja imigrantów według sposobu spisania CAxI – 25% (w tym CAPI – 13,35%, CAPI – 2,41%, CATI – 9,24%), badanie w OZZ – 0,40. <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/narodowy-spis-powszechny-ludnosci-i-mieszkan-2021-ocena-jakosci-danych,2,1.html> (dostęp: 27.10.2023)

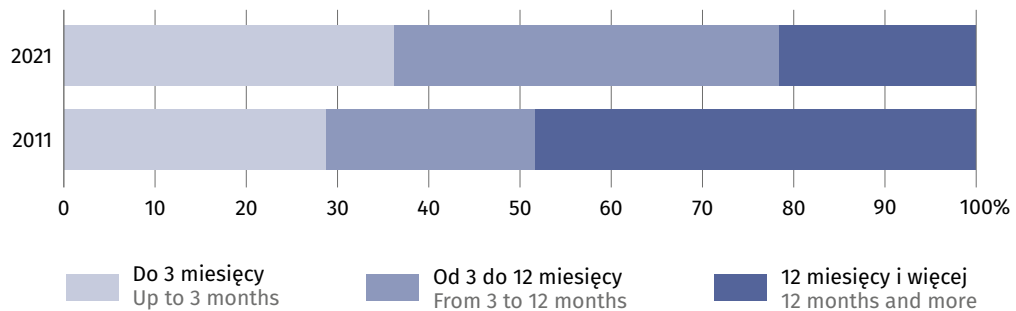
8.1.1. Imigranci przebywający czasowo w Polsce według okresu przebywania

8.1.1. Immigrants staying temporarily in Poland by period of residence

W 2021 roku imigranci najczęściej (42,2%) przebywali w Polsce od 3 do 12 miesięcy oraz (36,2%) do 3 miesięcy, natomiast jedynie co piąty imigrant przebywał w Polsce co najmniej 12 miesięcy. Dane dotyczące imigrantów czasowych w podziale na okres przebywania różnią się istotnie od danych uzyskanych w poprzednim spisie, według których w 2011 r. prawie co drugi imigrant przebywał w Polsce 12 miesięcy i więcej, a jedynie co piąty przebywał od 3 do 12 miesięcy.

Wykres 8.1. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według okresu przebywania w 2011 i 2021 r. (w %)

Chart 8.1. Immigrants temporary stay in Poland by period of residence in 2011 and 2021 (in %)

Tablica 8.1. Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.

Table 8.1. Immigrants temporary stay in Poland in 2021

Okres przebywania Period of residence	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
				razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers									
Razem Total	1433779	894407	539372	1047704	651239	396465	386075	243168	142907
Do 3 m-cy Up to 3 months	519511	330186	189325	371340	233823	137517	148171	96363	51808
Od 3 do 12 m-cy From 3 to 12 months	604959	368239	236720	424987	262857	162130	179972	105382	74590
12 m-cy i więcej 12 months and more	309309	195982	113327	251377	154559	96818	57932	41423	16509
w % (struktura pozioma) in % (horizontal structure)									
Razem Total	100,0	62,4	37,6	73,1	45,4	27,7	26,9	17,0	10,0
Do 3 m-cy Up to 3 months	100,0	63,6	36,4	71,5	45,0	26,5	28,5	18,5	10,0
Od 3 do 12 m-cy From 3 to 12 months	100,0	60,9	39,1	70,3	43,5	26,8	29,7	17,4	12,3
12 m-cy i więcej 12 months and more	100,0	63,4	36,6	81,3	50,0	31,3	18,7	13,4	5,3

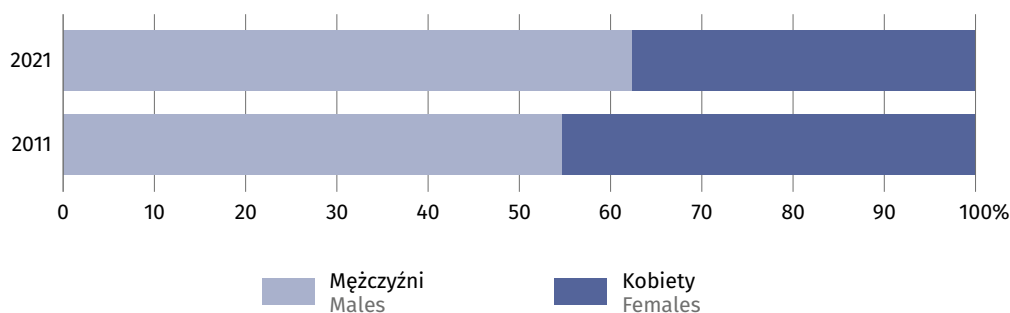
8.1.2. Cechy demograficzno-społeczne imigrantów

8.1.2. Demographic and social characteristics of immigrants

Wśród imigrantów przebywających w Polsce czasowo w 2021 r. przeważali mężczyźni, którzy stanowili 62,4% ogółu (w 2011 r. 54,7%). Liczebną przewagę mężczyzn nad kobietami odnotowano w przypadku większości krajów poprzedniego zamieszkania (podobnie jak w poprzednim spisie ludności i mieszkań), jednak w przypadku imigrantów z Niemiec, Włoch, Holandii, Turcji i Gruzji przewaga mężczyzn była ponad czterokrotna. Jedynie wśród imigrantów mieszkających na stałe w Rosji, Litwie i Bułgarii przewaga mężczyzn jest niewielka (do kilku procent). Jest to znacząca różnica w porównaniu do 2011 r., gdzie wśród imigrantów z Ukrainy, Białorusi, Rosji, Litwy i Kazachstanu przeważały kobiety.

Wykres 8.2. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według płci w 2011 i 2021 r. (w %)

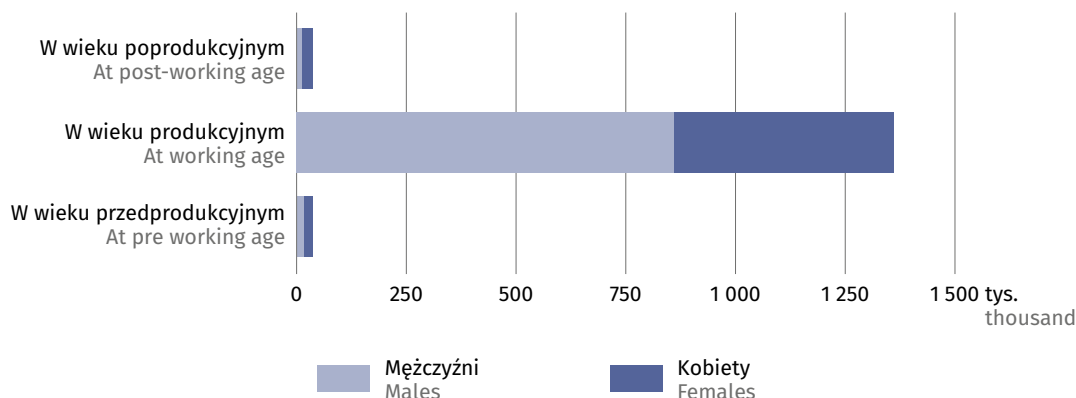
Chart 8.2. Immigrants temporary stay in Poland by sex in 2011 and 2021 (in %)

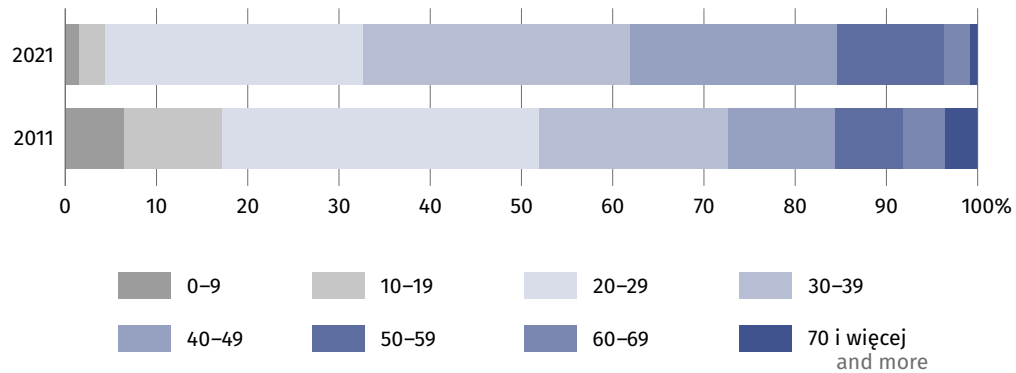
Imigranci są stosunkowo młodą subpopulacją. Ponad połowa z nich nie przekroczyła 40-ego roku życia, z czego osoby w wieku 20–40 lat stanowiły 57,6% ogółu imigrantów. Prawie co trzeci imigrant był w wieku 20–30 lat. Dzieci i młodzież (osoby w wieku 0-19 lat) stanowiły 4,3% ogółu imigrantów przebywających czasowo w Polsce, a osoby, które przekroczyły 60 rok życia jedynie 3,7%. W porównaniu do struktury wieku imigrantów ze spisu ludności i mieszkań z 2011 r. odnotowano wyraźny wzrost odsetka imigrantów w wieku 40–49 (z 11,8% do 22,6%) oraz w wieku 30–39 lat (z 20,7% do 29,2%) przy jednoczesnym czterokrotnym spadku odsetka osób poniżej 20 roku życia (z 17,2% do 4,3%), a także ponad dwukrotnym spadku odsetka osób w wieku 60 lat i więcej (z 8,2% do 3,7%).

Wykres 8.3. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.

Chart 8.3. Immigrants temporary stay in Poland by economic age groups and sex in 2021

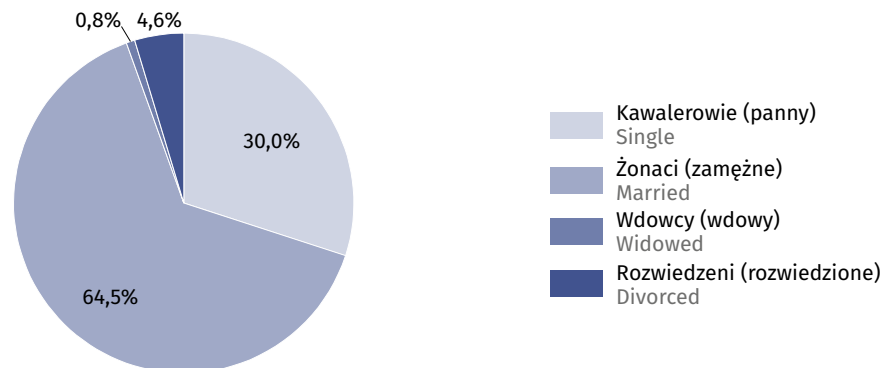
Wykres 8.4. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według grup wieku w 2011 i 2021 r. (w %)
 Chart 8.4. Immigrants temporarily stay in Poland by age groups in 2011 and 2021 (in %)

Analiza danych dotyczących stanu cywilnego imigrantów (w wieku 15 lat i więcej) wskazuje, że do Polski przybywają zarówno osoby pozostające w związkach małżeńskich (35,6%, w 2011 r. 39,2%), jak i kawalerowie/panny (16,5%, w 2011 r. 33,2%), dla 44,9% imigrantów stan cywilny nie został ustalony. Struktura stanu cywilnego mężczyzn i kobiet nie wykazuje różnic przekraczających 3,0%. Znaczące różnice stanu cywilnego występują jednakże w odniesieniu do imigrantów długookresowych, gdzie co drugi imigrant pozostawał w związku małżeńskim, prawie co trzeci był kawalerem lub panną. Wśród imigrantów długookresowych odsetek osób z nieustalonym stanem cywilnym wyniósł jedynie 15,9%.

Wykres 8.5. Imigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo według stanu cywilnego w 2021 r. (w %)*

Chart 8.5. Immigrants aged 15 and more staying in Poland temporarily by legal marital status in 2021 (in %)**

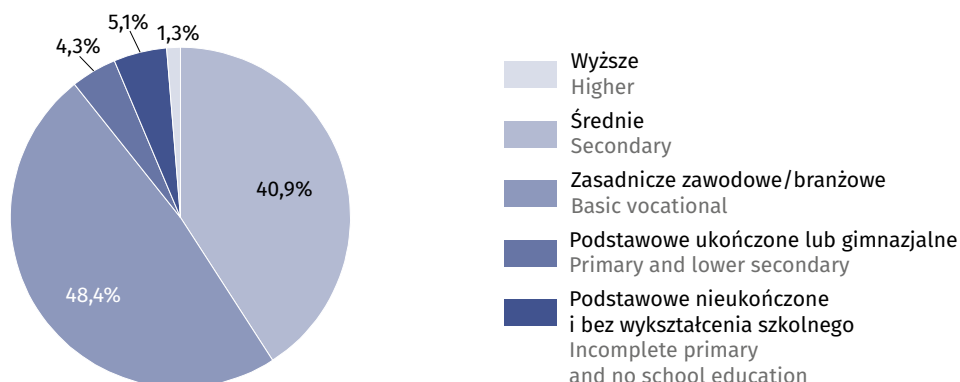
* W odsetkach ogółu imigrantów, dla których ustalono stan cywilny.

** In the percentage of all immigrants for whom marital status has been established.

Imigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo w przeważającej części (73,6%) nie mieli ustalonego poziomu wykształcenia. Dotyczyło to zarówno większości mężczyzn (77,8%), jak i kobiet (66,6%). Jednak w zbadanej grupie imigrantów z ustalonym poziomem wykształcenia odsetek osób z wyższym wykształceniem był dość wysoki 40,9%, przy czym udział kobiet – imigrantek z wyższym wykształceniem był nieco wyższy (43,2%) w porównaniu do mężczyzn (38,7%). Co trzeci imigrant z wyższym wykształceniem mieszkał w województwie mazowieckim, a co piąty w dolnośląskim. Wśród imigrantów w wieku 13 lat i więcej przybyłych z Ukrainy 11,6% posiadało dyplom wyższej uczelni, z Białorusi – 13,1%, z Rosji – 21,7%, jednak najwyższy odsetek osób z wyższym wykształceniem spośród 10 najliczniejszych krajów przyjazdu imigrantów został odnotowany wśród osób przybyłych z Indii – 34,3%.

Wykres 8.6. Imigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo według poziomu wykształcenia w 2021 r. (w %)*

Chart 8.6. Immigrants aged 13 and more temporary stay in Poland by education level in 2021 (in %)**

* W odsetkach ogółu imigrantów, dla których ustalono poziom wykształcenia.

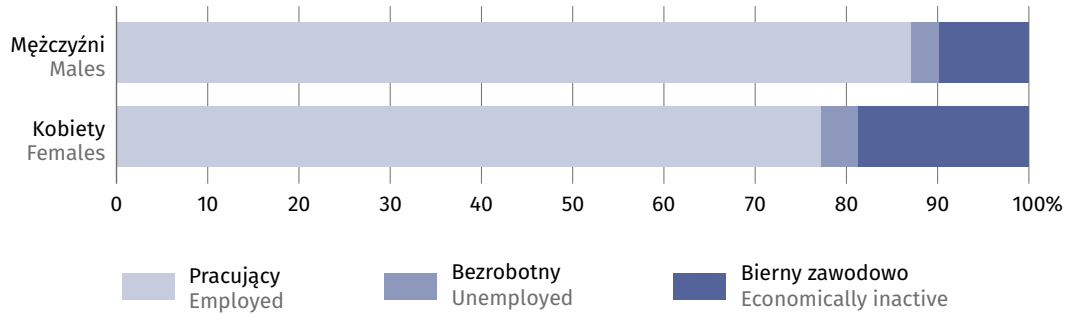
** In the percentage of all immigrants for whom the education level has been established.

W związku z tym, że dla większości imigrantów przebywających w Polsce czasowo w wieku 13 lat i więcej nie ustalono poziomu wykształcenia, to przy założeniu, że struktura wykształcenia wszystkich imigrantów jest taka sama jak struktura wykształcenia tych imigrantów, dla których uzyskano informacje o poziomie wykształcenia, została rozszacowana struktura poziomu wykształcenia imigrantów, aby można było zorientować się ile osób o danym poziomie wykształcenia przebywa czasowo w Polsce. Należy zastrzec, że symulacja taka jest obarczona sporym błędem, ponieważ zbadana grupa jest zbyt mała w stosunku do ogółu. W oparciu o symulację przeliczenia liczby osób z nieustalonym poziomem wykształcenia, uzyskane wyniki wskazują, że 574 668 imigrantów w wieku 13 lat i więcej, przebywających w Polsce czasowo posiada wyższe wykształcenie (151 417 – ustalone wyższe wykształcenie, 422 784 – rozszacowanie strukturą imigrantów z ustalonym wykształceniem wyższym) a 680 530 ma wykształcenie średnie (179 456 – ustalone średnie wykształcenie, 501 074 – doszacowanie imigrantów z wykształceniem średnim). Liczba osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia wynosi 18 266 (4772 – dane ustalone, 18 096 – dane szacunkowe).

Podobnie jak w przypadku poziomu wykształcenia 67,6% zbiorowości imigrantów przebywających w Polsce czasowo w wieku 15 lat i więcej miało nieustalony status na rynku pracy, jednak spośród pozostałych 32,4% imigrantów z ustalonym statusem, aż 82,9% stanowili pracujący, z których większość (59,8%) to mężczyźni. W wyniku rozszacowania liczby imigrantów w wieku 15 lat i więcej przebywających w Polsce czasowo z nieustalonym statusem na rynku pracy pozyskano informację, że na 1 401 329 imigrantów w wieku 15 lat i więcej przypada ponad 1 161 136 pracujących (357 968 – dane ustalone, 785 168 – dane szacunkowe), 49 133 bezrobotnych i 191 060 imigrantów biernych zawodowo. Analizując jednak aktywność ekonomiczną imigrantów z poszczególnych krajów, uzyskano informacje, że co drugi imigrant przebywający w Polsce czasowo w wieku 15 lat i więcej przybyły z Ukrainy, Białorusi, Gruzji, Nepalu i Uzbekistanu był pracujący, co trzeci z Wietnamu, Mołdawii, Rosji i Armenii był aktywny na rynku pracy, najmniejszy natomiast odsetek pracujących został odnotowany wśród imigrantów z Niemiec (5,6%) oraz Bułgarii (10,9%). Wśród pracujących imigrantów 59,8% stanowili mężczyźni a wśród imigrantów biernych zawodowo 59,1% stanowiły kobiety.

Wykres 8.7. Imigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający w Polsce czasowo według statusu na rynku pracy i płci w 2021 r. (w %)*

Chart 8.7. Immigrants aged 15 and more temporary stay in Poland by status on the labour market and sex in 2021 (in %)**

* W odsetkach ogółu imigrantów, dla których ustalono status na rynku pracy.

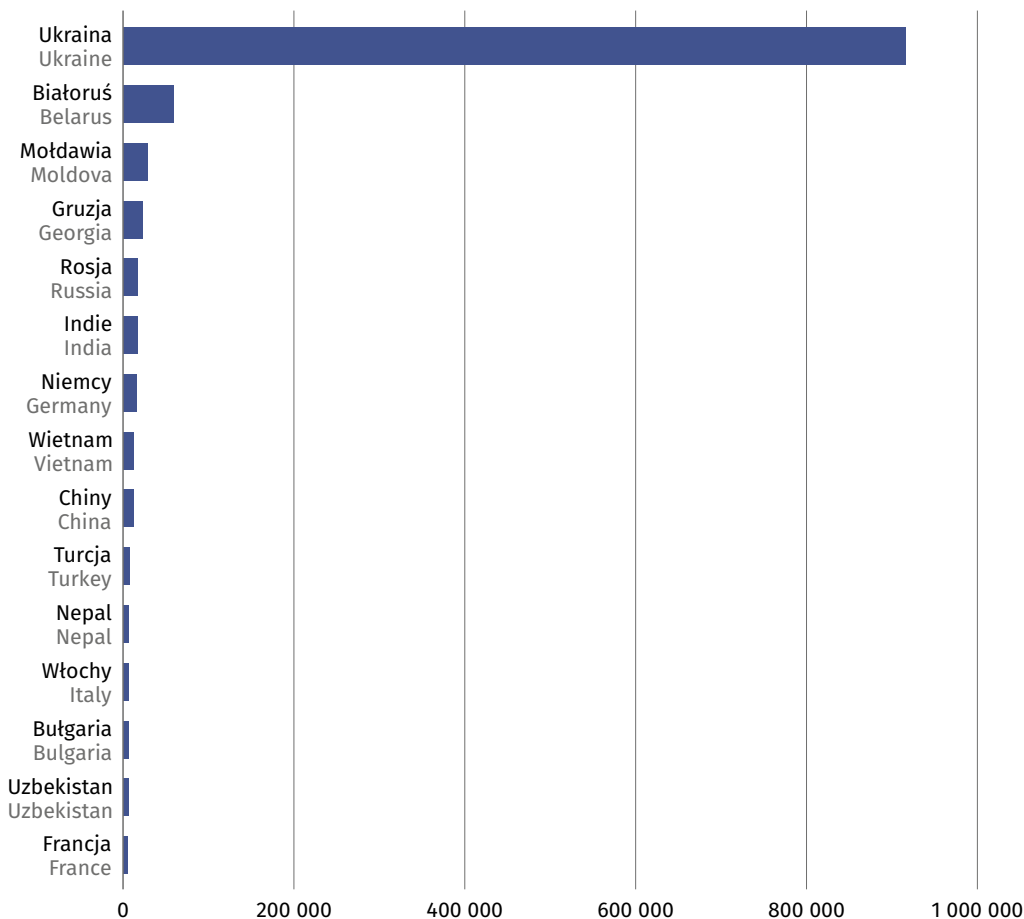
** In the percentage of all immigrants for whom status on the labour market has been established.

8.1.3. Kraj poprzedniego zamieszkania imigrantów

8.1.3. Country of previous residence of immigrants

Najwięcej imigrantów, podobnie jak w 2011 r. przybyło z krajów sąsiednich: z Ukrainy 916 299 osób co stanowiło 63,9% (w 2011 – 21,2%) i Białorusi – 58 974 (4,1%, w 2011 analogicznie – 5,7%). Na trzecim miejscu znalazła się Mołdawia, z której przybyło 28 248 (2,0%) imigrantów, (w 2011 r. imigranci z Mołdawii nie zostali odnotowani). Wśród imigrantów pochodzących z najliczniej reprezentowanych krajów około 60-70% stanowili mężczyźni. Na uwagę zasługuje rosnąca liczba imigrantów z krajów Azji, jakkolwiek w poprzednim spisie dość licznie reprezentowani byli imigranci z Chin i Wietnamu, to obecnie te liczby wzrosły dziesięciokrotnie, dodatkowo w 2021 r. odnotowano dość znaczny napływ imigrantów czasowych z Indii i Nepalu. W porównaniu ze spisem z 2011 r. nastąpił prawie 20-krotny wzrost imigrantów przebywających w Polsce czasowo z krajów Azji i Ameryki Południowej oraz ponad 8-krotny z Afryki.

Wykres 8.8. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według kraju poprzedniego zamieszkania w 2021 r.
 Chart 8.8. Immigrants temporary stay in Poland by country of previous residence in 2021

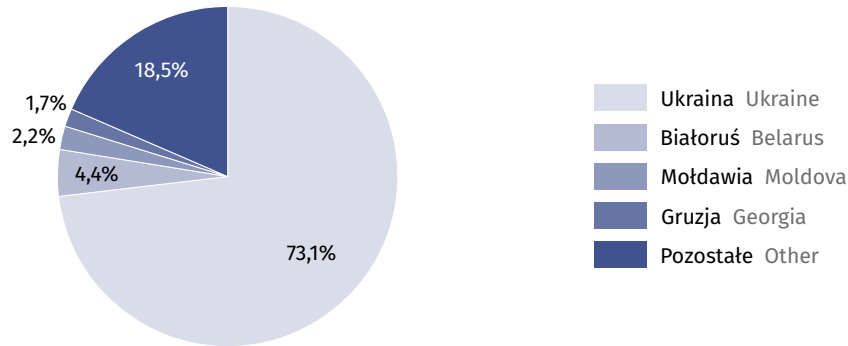

8.1.4. Obywatelstwo i kraj urodzenia imigrantów

8.1.4. Citizenship and country of birth of immigrants

Imigranci to w zdecydowanej większości obywatele innych krajów, tj. Ukrainy (73,1%), Białorusi (4,4%), Mołdawii (2,2%) i Gruzji (1,7%). Obywatelstwo polskie posiadało jedynie 80 osób, 5 osób to bezpaństwowcy, natomiast dla 13 imigrantów nie ustalono kraju obywatelstwa.

Wykres 8.9. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według kraju obywatelstwa w 2021 r. (w %)
 Chart 8.9. Immigrants temporary stay in Poland by country of citizenship in 2021 (in %)

Wśród imigrantów przebywających w Polsce czasowo 79,9% urodziło się za granicą, 1,9% imigrantów urodziło się w Polsce (w 2011 r. prawie co czwarty imigrant urodził się w Polsce), natomiast 18,2% imigrantów miało nieustalone miejsce urodzenia, w tej grupie większość (64,5%) stanowili mężczyźni.

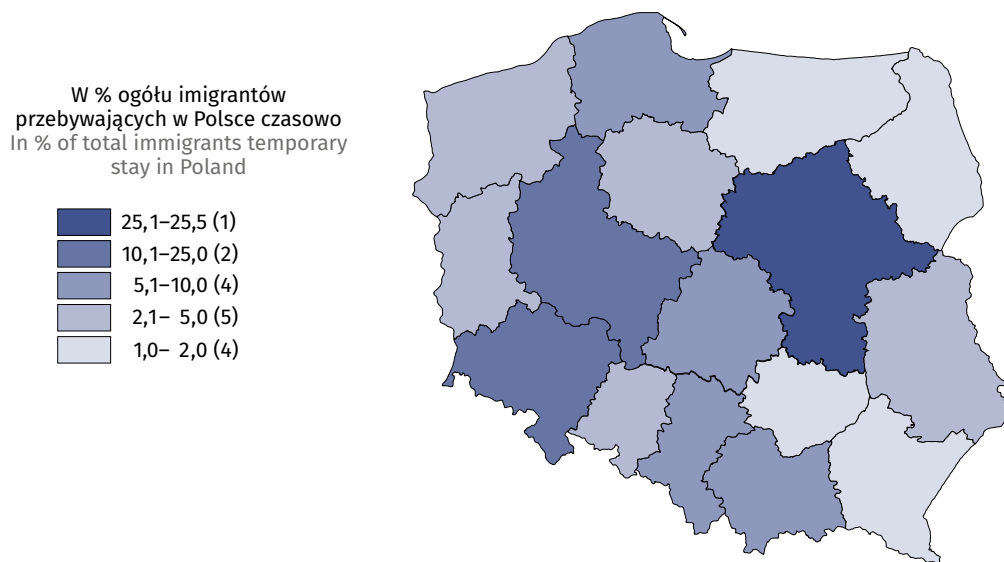
8.1.5. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według miejsca zamieszkania

8.1.5. Immigrants temporary stay in Poland by place of residence

Rozmieszczenie imigrantów na terenie kraju – podobnie jak ludności z obywatelstwem niepolskim – nie jest równomierne. Ponad połowa imigrantów przebywała na terenie 4 województw (mazowieckiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego i śląskiego). Najwięcej, bo przeszło co czwarty imigrant mieszkał na terenie woj. mazowieckiego (363 054 osób), podobnie jak w 2011 r. Kolejnymi województwami, choć o znacznie mniejszym udziale imigrantów były: wielkopolskie – 11,5% (w 2011 r. 5,9%), dolnośląskie – 10,9% (w 2011 r. 8,9%) oraz śląskie – 8,4% (bez zmian w porównaniu do 2011 r.) Najmniej imigrantów odnotowano w województwie świętokrzyskim – 1,1% (podobnie jak w 2011 r.).

Mapa 8.1. Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.

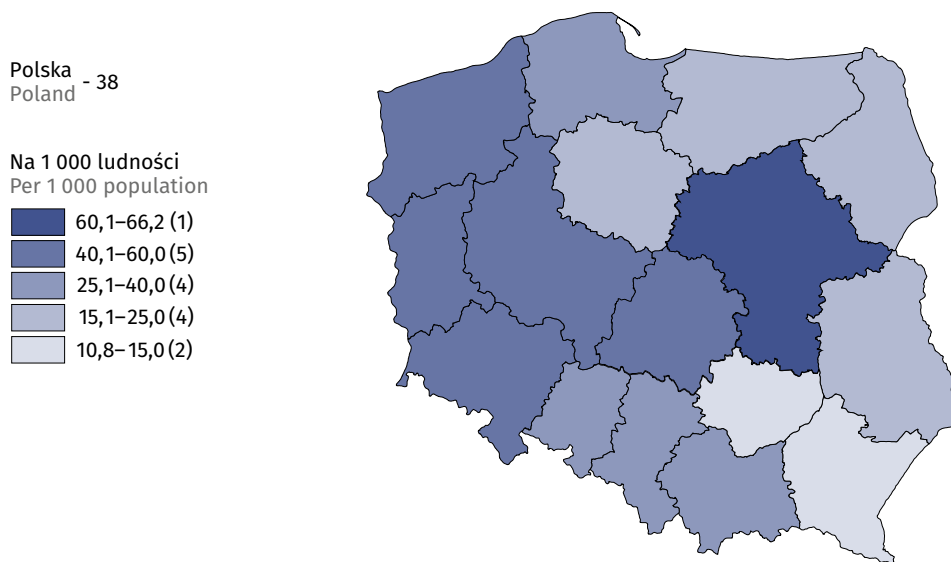
Map 8.1. Immigrants temporary stay in Poland in 2021

Biorąc z kolei pod uwagę liczbę imigrantów w odniesieniu do liczby mieszkańców w danym województwie, najwyższe współczynniki na 1 000 ludności odnotowano w województwach: mazowieckim (66 osób), lubuskim (59 osób) i dolnośląskim (53 osoby), najniższe zaś w świętokrzyskim (13 osób) i podkarpackim (11 osób). Współczynnik imigracji na 1 000 ludności dla Polski wyniósł 38.

Mapa 8.2. Imigranci przebywający w Polsce czasowo na 1 000 ludności w 2021 r.

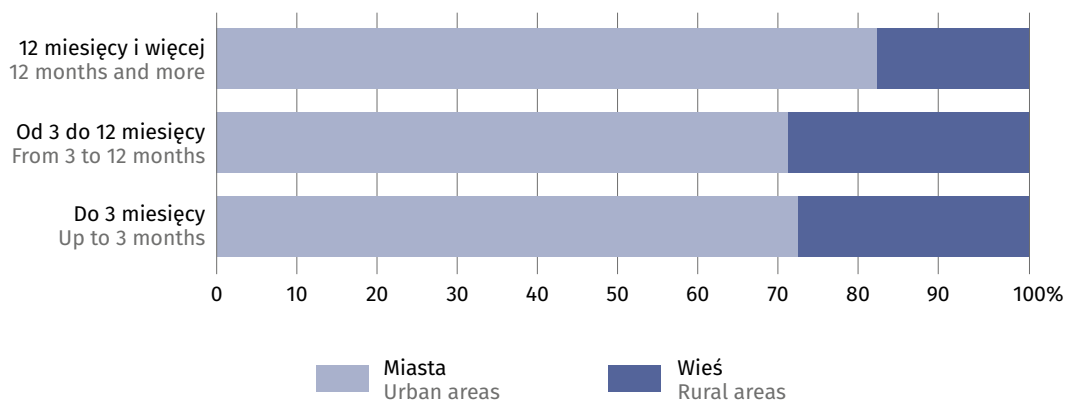
Map 8.2. Immigrants temporary stay in Poland per 1 000 population in 2021

Zdecydowana większość imigrantów – 73,1% przebywała w miastach (spadek w stosunku do 2011 r. o prawie 8,4 p.p). Preferencje miejsca zamieszkania mężczyzn i kobiet w 2021 r. były podobne. Niewielkie różnice odnotowano jedynie na korzyść zamieszkiwania w miastach wśród imigrantów długookresowych (81,3%).

Wykres 8.10. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według charakteru miejsca zamieszkania i okresu przebywania w 2021 r. (w %)

Chart 8.10. Immigrants temporary stay in Poland by place of residence and period of residence in 2021 (in %)

8.2. Emigranci przebywający czasowo za granicą

8.2. Emigrants temporary stay abroad

Wyniki spisu ludności w 2021 r. wykazały, że w momencie spisu 1 447 386¹⁵ osób mających stałe miejsce zamieszkania w Polsce przebywało czasowo poza krajem. Oznacza to, że średnio na każde 1 000 mieszkańców Polski przypadało 38 osób przebywających czasowo za granicą. W spisie pozyskano – oprócz danych dotyczących podstawowych cech demograficznych emigrantów (płeć, wiek) – szeroki zakres informacji, m.in. o kraju przebywania, co pozwoliło ustalić kierunki emigracji z Polski oraz okresie przebywania za granicą, umożliwiającym wyodrębnienie emigracji krótkookresowych i długookresowych. W spisie ludności i mieszkań z 2011 r. informacje dotyczące emigrantów czasowych obejmowały osoby przebywające za granicą powyżej 3 miesięcy, natomiast zakres spisu 2021 był szerszy i uwzględniał również stałych mieszkańców Polski przebywających za granicą czasowo do 3 miesięcy.

8.2.1. Emigranci przebywający czasowo za granicą według okresu przebywania

8.2.1. Emigrants temporary stay abroad by period of residence

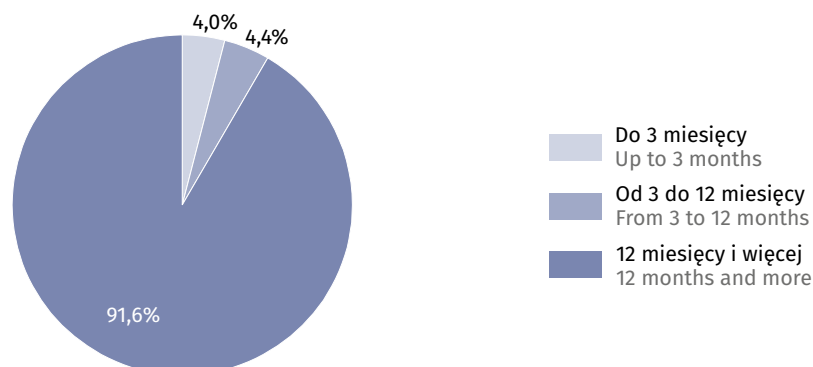
W 2021 r. 91,6% emigrantów (1 326 100 osób) stanowili emigranci długookresowi, którzy przebywali za granicą 12 miesięcy lub dłużej. Pozostałe 8,4% (121 286 osób) to emigranci krótkookresowi, czyli osoby przebywające za granicą do 12 miesięcy, w 2011 r. emigranci długookresowi stanowili 77,6%.

Tablica 8.2. Emigranci przebywający za granicą czasowo w 2021 r.
Table 8.2. Emigrants temporary stay abroad in 2021

Okres przebywania Period of residence	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
				razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers									
Razem Total	1447386	709242	738144	882508	424217	458291	564878	285025	279853
Do 3 m-cy Up to 3 months	58173	35200	22973	33316	19402	13914	24857	15798	9059
Od 3 do 12 m-cy From 3 to 12 months	63113	32770	30343	38622	19449	19173	24491	13321	11170
12 m-cy i więcej 12 months and more	1326100	641272	684828	810570	385366	425204	515530	255906	259624
w % (struktura pozioma) in % (horizontal structure)									
Razem Total	100,0	49,0	51,0	61,0	29,3	31,7	39,0	19,7	19,3
Do 3 m-cy Up to 3 months	100,0	60,5	39,5	57,3	33,4	23,9	42,7	27,1	15,6
Od 3 do 12 m-cy From 3 to 12 months	100,0	52,9	48,1	61,2	30,8	30,4	38,8	21,1	17,7
12 m-cy i więcej 12 months and more	100,0	48,4	51,6	61,1	29,1	32,0	38,9	19,3	19,6

¹⁵ Ocena jakości wyników z zakresu emigracji czasowej, w tym trwającej co najmniej 12 miesięcy została zaprezentowana w uzupełniającym rozdziale do wydanej w kwietniu 2023 r. publikacji pt. „NSP 2021 Ocena jakości danych”. Ocena wyników znajduje się na stronie GUS pod adresem: <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/> – dostęp: 31.08.2023 r.

Wykres 8.11. Emigranci przebywający za granicą czasowo według okresu przebywania w 2021 r. (w %)
Chart 8.11. Emigrants temporary stay abroad by period of residence in 2021 (in %)

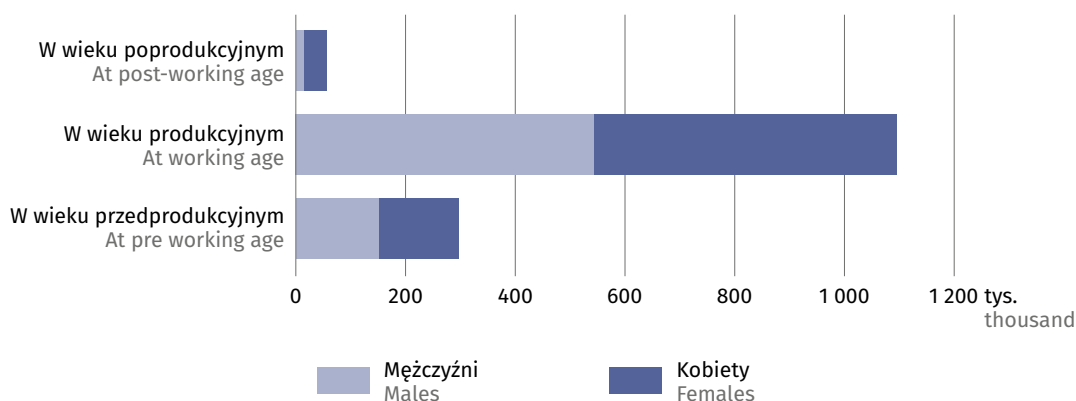
8.2.2. Cechy demograficzno-społeczne emigrantów

8.2.2. Demographic and social characteristics of emigrants

Wśród emigrantów przebywających czasowo za granicą nieznacznie przeważały kobiety, które stanowiły 51,6% mieszkańców Polski przebywających poza krajem. Przewaga mężczyzn wystąpiła jedynie wśród emigrantów krótkookresowych, głównie przebywających za granicą do 3 m-cy. Udziały kobiet i mężczyzn różnią się jednak w zależności od kraju przebywania, np. wśród emigrantów przebywających czasowo we Włoszech kobiety stanowiły 77,4%, podczas gdy w Norwegii jedynie 38,4%. Porównanie struktury płci emigrantów długookresowych ze spisem ludności i mieszkań 2011 r. nie wykazało zmian.

Emigranci to w większości osoby młode, 3/4 z nich było w wieku produkcyjnym (w 2011 r. 83,0%), w tym 63,7% w wieku 20–49 lat. Dzieci i młodzież (osoby w wieku 0–17 lat) w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 20,5% ogółu emigrantów (w 2011 r. 13,2%) a osoby w wieku poprodukcyjnym – jedynie 3,8% (bez zmian w porównaniu z 2011 r.), natomiast tej grupie wieku było prawie trzykrotnie więcej kobiet.

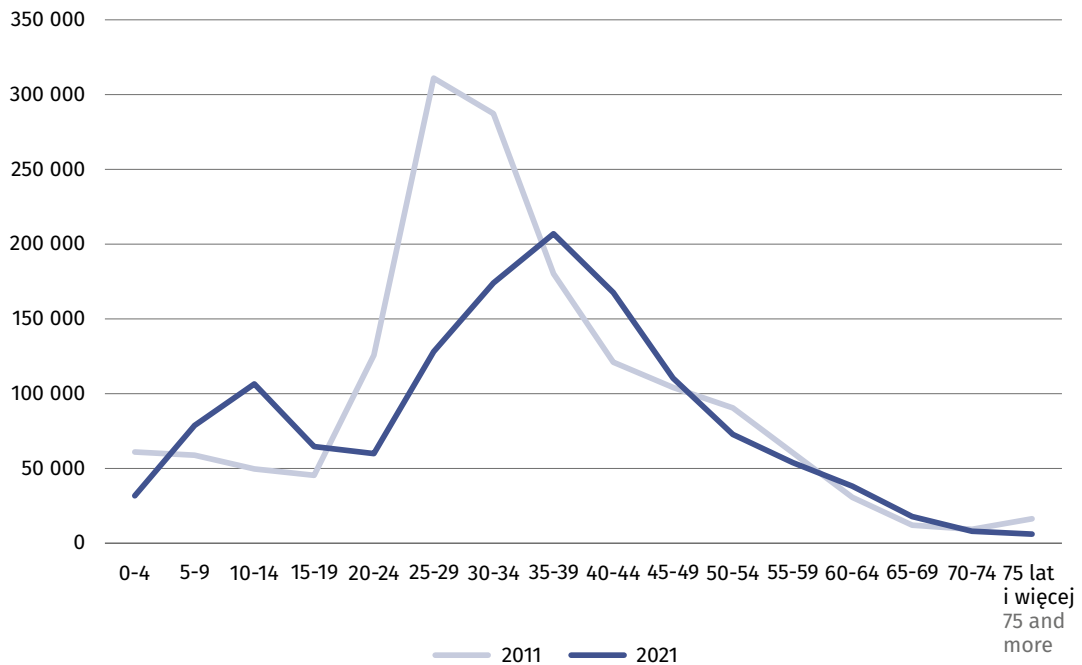
Wykres 8.12. Emigranci przebywający za granicą czasowo według płci i ekonomicznych grup wieku w 2021 r.
Chart 8.12. Emigrants temporary stay abroad by sex and economic age groups in 2021

Wśród emigrantów długookresowych, w porównaniu ze spisem z 2011 r., wystąpił dwukrotny wzrost osób przed 20 rokiem życia lecz wyraźnie zmniejszyła się liczba emigrantów przebywających za granicą czasowo w wieku 20–30 lat, udział procentowy tej grupy wieku w strukturze emigrantów spadł o 13,7 p. proc (z 27,9% w 2011 do 14,2% w 2021). Prawie co trzeci emigrant długookresowy, zarówno w 2011 i 2021 r., był w wieku 30–40 lat, wzrósł natomiast o 1/3 udział osób w wieku 40–50 (z 14,4% w 2011 r do 21,0% w 2021 r.).

Wykres 8.13. Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy i więcej według grup wieku w 2011 i 2021 r.

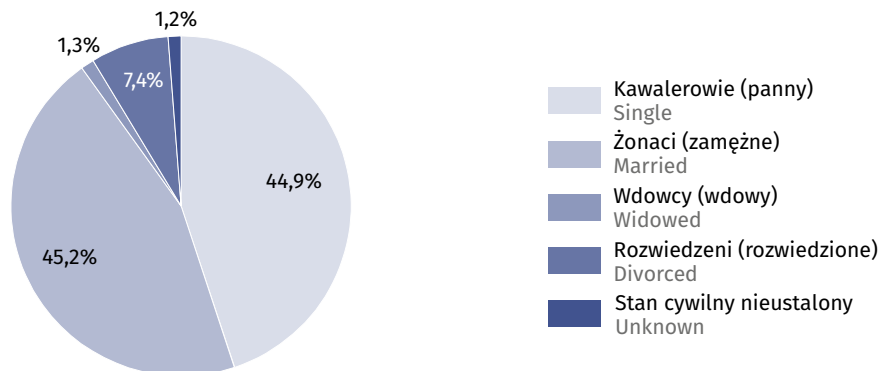
Chart 8.13. Emigrants temporary stay abroad 12 months and more by age groups in 2011 and 2021

Analiza danych dotyczących stanu cywilnego emigrantów (w wieku 15 lat i więcej) wskazuje, że za granicę wyjeżdżają zarówno osoby pozostające w związkach małżeńskich (45,2%, odpowiednio w 2011 r. – 44,6%) jak i kawalerowie/panny (44,9%, w 2011 r. 34,3%), jedynie dla 1,2% emigrantów stan cywilny nie został ustalony (w 2011 r. 12,5%). Struktura stanu cywilnego mężczyzn i kobiet w wieku 15 lat i więcej przebywających czasowo za granicą nie wykazuje różnic przekraczających 4,0%. Natomiast wśród emigrantów przebywających za granicą od 3 do 12 miesięcy kawalerowie/panny stanowili 61,9% a osoby pozostające w związku małżeńskim 27,9%.

Wykres 8.14. Emigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający za granicą czasowo według stanu cywilnego w 2021 r. (w %)

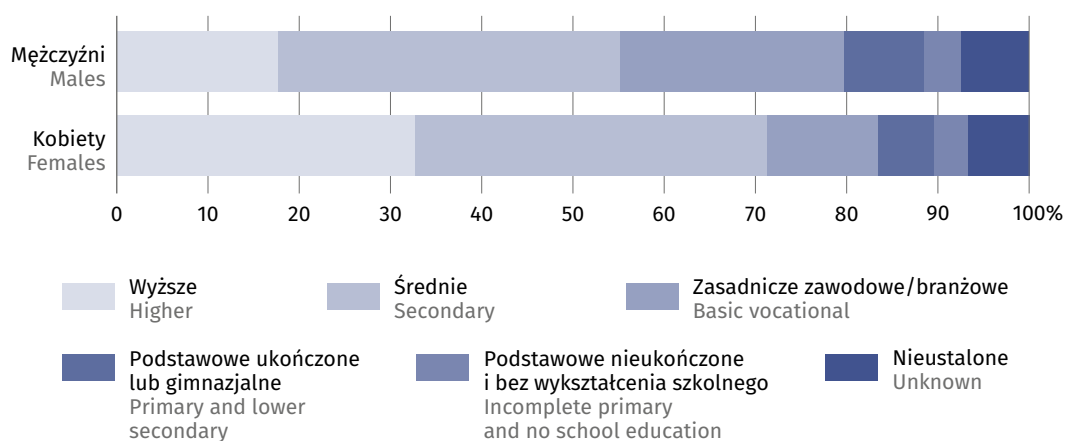
Chart 8.14. Emigrants aged 15 and more temporary stay abroad by legal marital status in 2021 (in%)

Emigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający za granicą czasowo w przeważającej części (63,4%) posiadali co najmniej średnie wykształcenie a co czwarty emigrant legitymował się dyplomem wyższej uczelni, przy czym w grupie osób z wyższym wykształceniem znalazło się dwa razy więcej kobiet (209 924, wobec 107 477 mężczyzn), co trzecia emigrantka posiadała wyższe wykształcenie a wśród mężczyzn – 17,7%. Co ósmy emigrant z wyższym wykształceniem wyjechał za granicę z województwa mazowieckiego, co dziesiąty z małopolskiego. Co czwarty emigrant z Polski w wieku 13 lat i więcej, przebywający czasowo w Wielkiej Brytanii, Irlandii, Norwegii, Danii, Szwecji, Austrii i na Islandii posiadał wyższe wykształcenie, jednak najwyższy odsetek emigrantów z wyższym wykształceniem został odnotowany wśród osób przebywających czasowo w Luksemburgu – 66,0%, Australii – 58,8%, Szwajcarii – 46,2%, Finlandii – 40,7%, Kanadzie – 38,1% i Stanach Zjednoczonych – 35,6%.

Wykres 8.15. Emigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający za granicą czasowo według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r. (w %)

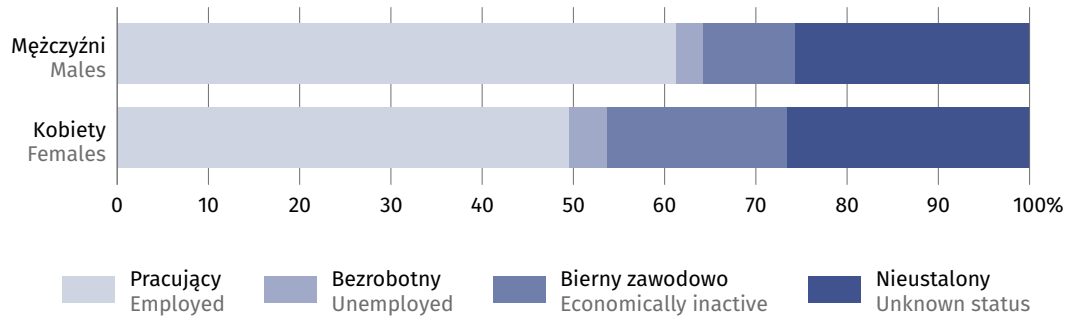
Chart 8.15. Emigrants aged 13 and more temporary stay abroad by status on the labour market and sex in 2021 (in %)

W badanej grupie emigrantów przebywających za granicą czasowo w wieku 15 lat i więcej ponad połowę stanowiły osoby pracujące. Wśród mężczyzn 61,3% stanowili pracujący, natomiast wśród kobiet 49,6%. Analizując aktywność ekonomiczną emigrantów z poszczególnych krajów, uzyskano informacje, że najwyższe odsetki pracujących wśród emigrantów w wieku 15 lat i więcej odnotowano u przebywających w Norwegii – 67,0%, Holandii – 66,8%, Belgii – 64,0%, Danii – 63,4 i w Niemczech – 61,5%. W najliczniej reprezentowanej grupie emigrantów, przebywających w Wielkiej Brytanii, pracujący stanowili 55,4%. Z kolei 15,0% emigrantów było biernych zawodowo, w tej grupie większość (67,5%) stanowiły kobiety. Prawie co czwarty emigrant przebywający czasowo za granicą (zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet) miał nieustalony status na rynku pracy.

Wykres 8.16. Emigranci w wieku 15 lat i więcej przebywający za granicą czasowo według statusu na rynku pracy i płci w 2021 r. (w %)

Chart 8.16. Emigrants aged 15 and more temporary stay abroad by status on the labour market and sex in 2021 (in %)

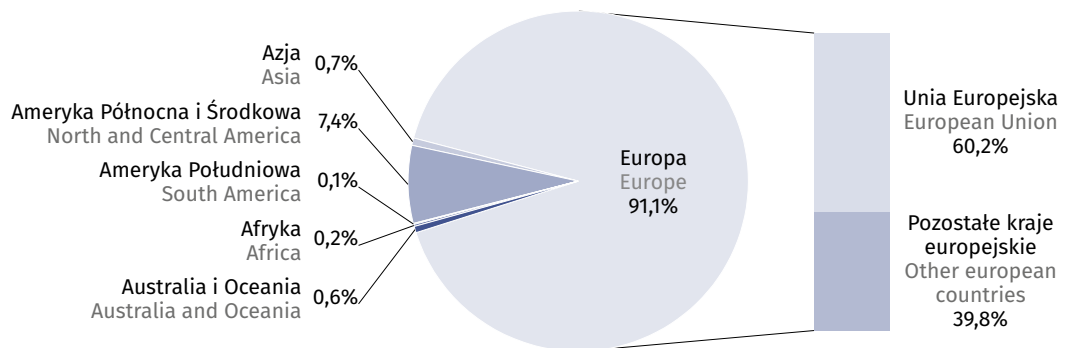
8.2.3. Kierunki emigracji czasowej

8.2.3. Directions of emigration for temporary stay

Polacy przebywali na wszystkich kontynentach, jednak najwięcej osób (79,1%) przebywało w krajach europejskich (1 145 586 osób), w tym 689 543 emigrantów przebywało w krajach Unii Europejskiej.

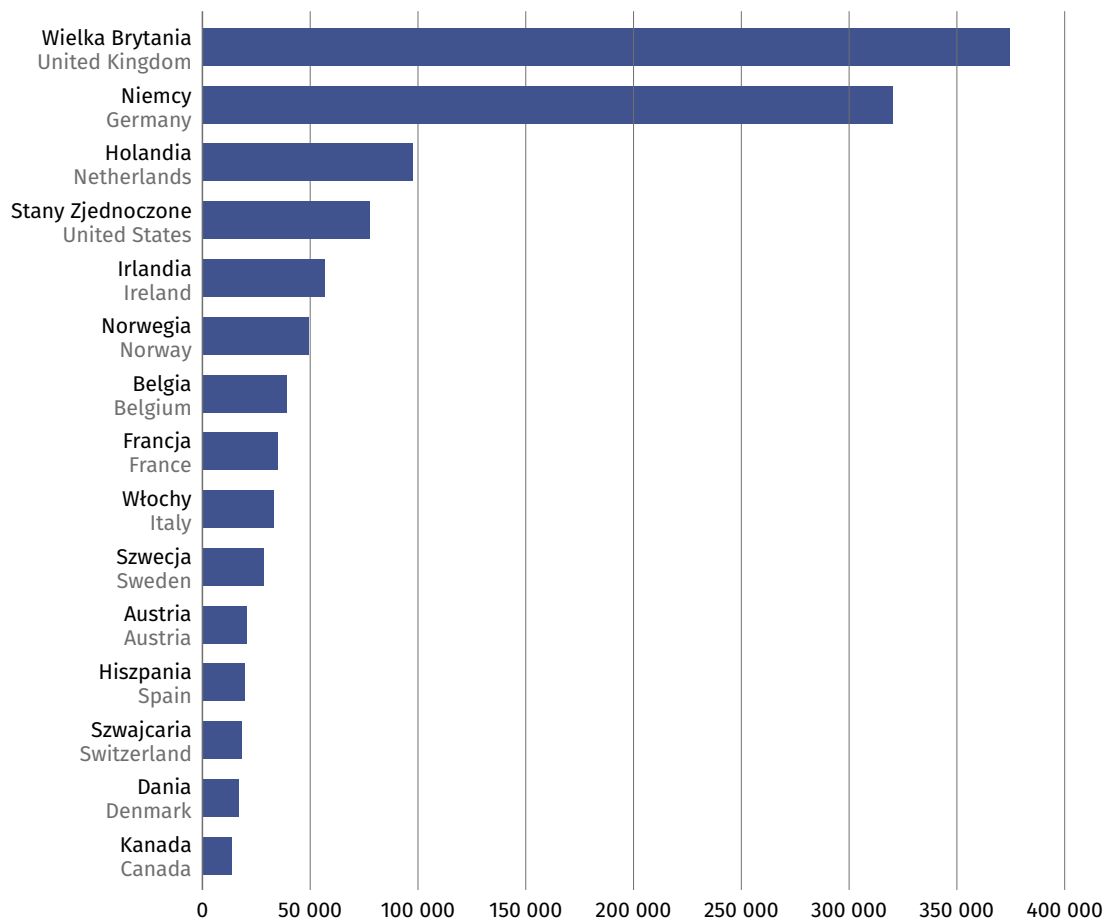
Wykres 8.17. Emigranci przebywający za granicą czasowo według kontynentu przebywania w 2021 r. (w %)

Chart 8.17. Emigrants temporary stay abroad by continents of residence in 2021 (in %)

Zdecydowanie najczęściej wybieranym krajem emigracji czasowej, podobnie jak w 2011 r. była Wielka Brytania, gdzie przebywało w dniu spisu 2021 r. 374 612 osób, tj. 25,9% wszystkich polskich emigrantów (w 2011 r. 30,3%). Na drugim miejscu wśród kierunków emigracji znalazły się Niemcy – 22,1% (w 2011 r. nieco mniej; 21,6%). Emigracja do tych dwóch krajów stanowiła blisko połowę wszystkich emigracji czasowych według danych z NSP 2021. Znacząca liczba Polaków przebywała również w Holandii – 6,7% (w 2011 r. 5,3%), Stanach Zjednoczonych – 5,4% (w 2011 r. na trzecim miejscu – 10,8%), Irlandii - 3,9% (w 2011 r. 6,4%) oraz Norwegii – 3,4% (w 2011 r. 2,3%).

Wykres 8.18. Emigranci przebywający za granicą czasowo według kraju przebywania w 2021 r.
 Chart 8.18. Emigrants temporary stay abroad by country of residence in 2021

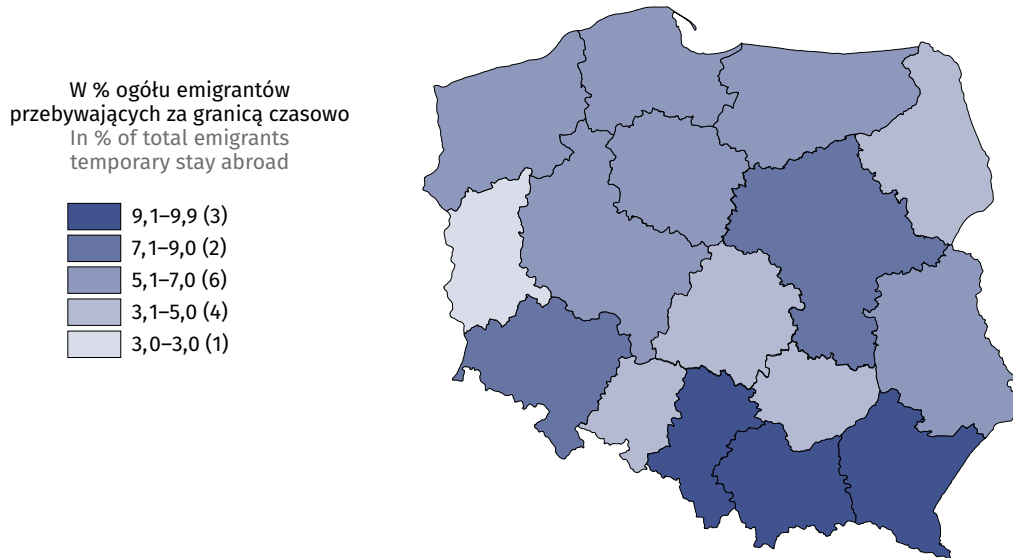

8.2.4. Emigranci przebywający za granicą czasowo według miejsca zamieszkania przed wyjazdem

8.2.4. Emigrants temporary stay abroad by place of residence before leaving

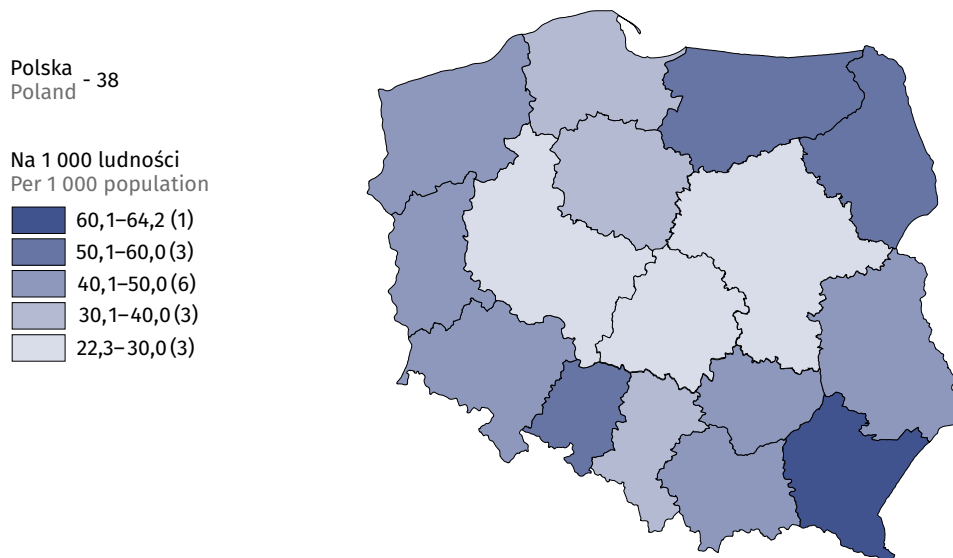
Najwięcej osób przebywających w 2021 r. za granicą przed wyjazdem mieszkało w województwie małopolskim 143 334 (9,9%), śląskim 138 336 (9,6%) oraz podkarpackim 134 414 (9,3%). Najmniej osób wyjechało z województwa lubuskiego 43 244 (3,0%), świętokrzyskiego 54 135 (3,7%) i opolskiego 55 209 (3,8%). W 2011 r. najwięcej emigrantów przebywających za granicą czasowo pochodziło z województwa śląskiego (11,4%), małopolskiego (9,3%) i dolnośląskiego (9,0%) a najmniej z województwa lubuskiego (3,0%) i świętokrzyskiego (3,2%).

Mapa 8.3. Emigranci przebywający za granicą czasowo według miejsca wyjazdu w 2021 r.
 Map 8.3. Emigrants temporary stay abroad by place of residence before leaving in 2021

Analiza liczby emigrantów przypadającej na 1 000 mieszkańców województwa pokazuje jednak, że najbardziej intensywny odpływ ludności za granicę na pobyt czasowy odnotowano dla województwa podkarpackiego – 64 osoby (w 2011 r. odpowiednio – 84 osoby), w dalszej kolejności plasują się województwa: podlaskie – 60 osób (w 2011 r. 91 osób), opolskie – 58 osób (w 2011 r. na pierwszym miejscu – 106 osób) i warmińsko-mazurskie – 53 osoby (w 2011 r. 75 osób). W stosunku do liczby mieszkańców najmniejszy odpływ wystąpił w województwie mazowieckim (22 osoby), chociaż liczba osób, które wyjechały z tego województwa jest znacząca (123 151).

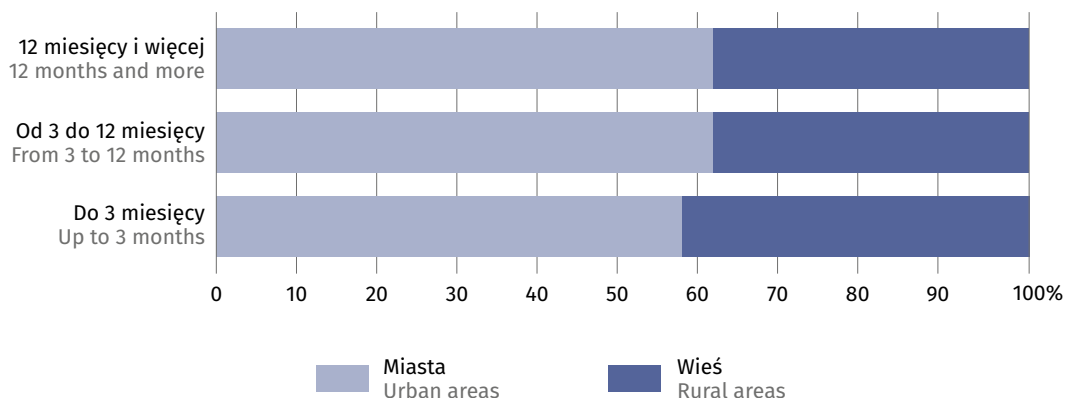
Mapa 8.4. Emigranci przebywający za granicą czasowo na 1000 ludności w 2021 r.
 Map 8.4. Emigrants temporary stay abroad per 1000 population in 2021

Biorąc pod uwagę charakter miejsca zamieszkania emigrantów przed wyjazdem za granicę, należy zwrócić uwagę, że większość osób (61,0%) przebywających czasowo za granicą, pochodziła z miast (w porównaniu z danymi za 2011 r. zanotowano spadek ludności pochodzącej z miast o 4,9 p.p.). Z miast pochodziło 62,1% emigrantek przebywających za granicą czasowo i 59,8% emigrantów. Jedynie wśród osób przebywających za granicą do 3 miesięcy odsetek pochodzących z miast był nieco mniejszy od średniej – 57,3%.

Wykres 8.19. Emigranci przebywający za granicą czasowo według charakteru miejsca zamieszkania przed wyjazdem i okresu przebywania za granicą w 2021 r.

Chart 8.19. Emigrants temporarily staying abroad by place of residence before leaving and period of residence abroad in 2021 (in %)

Podsumowanie

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 potwierdziły obserwowany w ostatnich latach wzrost liczby stałych mieszkańców innych krajów przebywających w Polsce czasowo. Spis wykazał, że w 2021 roku w Polsce przebywało czasowo 1 433 779 stałych mieszkańców innych krajów. W porównaniu ze spisem ludności i mieszkań z 2011 r. nastąpił ponad 25-krotny wzrost liczby imigrantów czasowych. W 2021 roku imigranci najczęściej przebywali w Polsce do 12 miesięcy, w tym 42,2% imigrantów przebywało od 3 do 12 miesięcy i 36,2% do 3 miesięcy, jedynie 21,6% imigrantów przebywało w Polsce co najmniej 12 miesięcy. W porównaniu z poprzednim spisem odnotowano ponad dwukrotny spadek odsetka imigrantów długookresowych (z 48,3% w 2011 r.) i prawie dwukrotny wzrost odsetka imigrantów przebywających w Polsce czasowo od 3 do 12 miesięcy (z 22,9% w 2011 r.).

Porównanie struktury wieku imigrantów przebywających w Polsce czasowo z poprzednim spisem wskazuje, iż wśród imigrantów dominują osoby w wieku produkcyjnym, jednakże w 2011 r. były to głównie osoby w wieku 20–29 lat (34,7%) i nieco mniej w wieku 30–39 lat (20,7%), natomiast w 2021 r. najwięcej imigrantów odnotowano w wieku 30–39 lat (29,2%), niewiele mniej (28,4%) w wieku 20–29 lat oraz prawie dwukrotnie więcej osób w wieku 40–49 lat (22,6% wobec 11,8% w 2011 r.). Porównanie struktury stanu cywilnego imigrantów w wieku 15 lat i więcej z danymi dla tej grupy z poprzedniego spisu ludności i mieszkań wskazuje, że do Polski przybywają zarówno osoby pozostające w związkach małżeńskich (35,6%, w 2011 r. 39,2%) jak i kawalerowie/panny (16,5%, w 2011 r. 33,2%).

Wśród imigrantów przebywających w Polsce czasowo w wieku 13 lat i więcej prawie $\frac{3}{4}$ miało nieustalony poziom wykształcenia, jednak spośród pozostałych, dla których ustalony został poziom wykształcenia 40,9% osób posiadało wyższe wykształcenie. W oparciu o symulację rozszacowania liczby osób z nieustalonym poziomem wykształcenia, przy założeniu, że struktura tych imigrantów jest taka sama, jak struktura imigrantów o ustalonym poziomie wykształcenia, uzyskane wyniki wskazują, że 574 668 imigrantów w wieku 13 lat i więcej, przebywających w Polsce czasowo posiada wyższe wykształcenie a 680 048 wykształcenie średnie. Liczba osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia to 18 266.

W zbiorowości imigrantów przebywających w Polsce czasowo w wieku 15 lat i więcej 67,6% miało nieustalony status na rynku pracy, jednak spośród pozostałych 32,4% imigrantów z ustalonym statusem, aż 82,9% stanowili pracujący, z których większość (59,8%) stanowili mężczyźni. Podobnie jak w przypadku poziomu wykształcenia, w wyniku rozszacowania liczby imigrantów w wieku 15 lat i więcej przebywających w Polsce czasowo z nieustalonym statusem na rynku pracy pozyskano informację, że na 1 401 329 imigrantów w wieku 15 lat i więcej przypada 1 161 136 pracujących, 49 133 bezrobotnych i 191 060 imigrantów biernych zawodowo.

Najwięcej imigrantów, podobnie jak w 2011 r. przybyło do Polski z Ukrainy – 63,9%, (w 2011 r. 21,2%), Białorusi – 4,1% (w 2011 r. 5,7%) i Mołdawii – 2,0% imigrantów (w 2011 r. nie było imigrantów z Mołdawii). Wśród imigrantów pochodzących z najliczniej reprezentowanych krajów około ⅓ stanowili mężczyźni.

Ponad połowa imigrantów przebywała na terenie 4 województw (mazowieckiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego i śląskiego). Co czwarty imigrant mieszkał na terenie województwa mazowieckiego, podobnie jak w 2011 r. Kolejnymi województwami, choć o znacznie mniejszym udziale imigrantów były: wielkopolskie – 11,5% (w 2011 r. 5,9%) i dolnośląskie – 10,9% (w 2011 r. 8,9%). 73,1% imigrantów przebywała w miastach (spadek w stosunku do 2011 r. o prawie 8,4 p.p.).

Dane ze spisu 2021 wykazały, że 1 447 386 osób mających stałe miejsce zamieszkania w Polsce przebywało czasowo poza krajem. Oznacza to, że średnio na każde 1000 mieszkańców Polski przypadało 38 osób przebywających czasowo za granicą. Spośród emigrantów przebywających za granicą czasowo 91,6% stanowili emigranci długookresowi, którzy przebywali za granicą 12 miesięcy lub dłużej. Pozostałe 8,4% to emigranci krótkookresowi, czyli osoby przebywające za granicą do 12 miesięcy (w 2011 r. emigranci długookresowi stanowili 77,6%). Wśród emigrantów przebywających czasowo za granicą nieznacznie przeważały kobiety (51,6%).

Emigranci to w 75,6% osoby w wieku produkcyjnym (w 2011 r. 83,0%), w tym 63,7% w wieku 20–49 lat. Dzieci i młodzież (osoby w wieku 0–17 lat) w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 20,5% ogółu emigrantów (w 2011 r. 13,2%) a osoby w wieku poprodukcyjnym – jedynie 3,8% (bez zmian w porównaniu z 2011 r.), tylko w tej grupie było prawie trzykrotnie więcej kobiet. Za granicę wyjeżdżają osoby pozostające w związkach małżeńskich (45,2%, w 2011 r. 44,6%) jak i kawalerowie/panny (44,9%, w 2011 r. 34,3%), osoby rozwiedzione stanowiły jedynie 7,4% emigrantów (podobnie, jak w 2011 r.).

Emigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający za granicą czasowo w przeważającej części (63,4%) posiadali co najmniej średnie wykształcenie a co czwarty emigrant legitymował się dyplomem wyższej uczelni, przy czym w grupie osób z wyższym wykształceniem znalazło się dwa razy więcej kobiet – 209 924, wobec 107 477 mężczyzn.

W grupie emigrantów przebywających za granicą czasowo w wieku 15 lat i więcej ponad połowę stanowiły osoby pracujące. Wśród mężczyzn 61,3% stanowili pracujący a wśród kobiet 49,6%. Najwyższe odsetki pracujących wśród emigrantów w wieku 15 lat i więcej odnotowano u przebywających w Norwegii – 67,0%, Holandii – 66,8%, Belgii – 64,0%, Danii – 63,4 i w Niemczech – 61,5%.

Najczęściej wybieranym krajem emigracji czasowej była Wielka Brytania, gdzie przebywało w 2021 r. 25,9% wszystkich polskich emigrantów (w 2011 r. 30,3%). Na drugim miejscu wśród krajów emigracji znalazły się Niemcy – 22,1% (w 2011 r. 21,6%). Znacząca liczba Polaków przebywała również w Holandii – 6,7% (w 2011 r. 5,3%), Stanach Zjednoczonych – 5,4% (w 2011 r. 10,8%), Irlandii – 3,9% (w 2011 r. 6,4%) oraz Norwegii – 3,4% (w 2011 r. 2,3%).

Najwięcej osób przebywających w 2021 r. za granicą przed wyjazdem mieszkało w województwie małopolskim – 9,9% (w 2011 r. 9,3%), śląskim – 9,6% (w 2011 r. najwięcej, 11,4%) oraz podkarpackim – 9,3% (w 2011 r. 8,9%). Większość emigrantów (61,0%) przebywających czasowo za granicą pochodziła z miast (w porównaniu z danymi za 2011 r. zanotowano spadek ludności pochodzącej z miast o 4,9 p.p.).

Summary

The results of the National Population and Housing Census 2021 confirmed the increase in the number of permanent residents of other countries staying in Poland temporarily in recent years. The census showed that in 2021, 1,433,779 permanent residents of other countries stayed temporarily in Poland. Compared to the population and housing census of 2011, there was an over 25-fold increase in the number of temporary immigrants. In 2021, immigrants most often stayed in Poland for up to 12 months, including 42.2% of immigrants stayed from 3 to 12 months and 36.2% up to 3 months, only 21.6% of immigrants stayed in Poland for at least 12 months. Compared to the previous census, there was a more than two-fold decrease in the percentage of long-term immigrants (from 48.3% in 2011) and an almost two-fold increase in the percentage of immigrants staying in Poland temporarily from 3 to 12 months (from 22.9% in 2011).

Comparison of the age structure of immigrants staying in Poland temporarily with the previous census shows that working-age people dominate among immigrants, but in 2011 they were mainly people aged 20–29 (34.7%) and slightly less people aged 30–39 years old (20.7%), while in 2021 the most immigrants were recorded in the age group of 30–39 years (29.2%), slightly less (28.4%) in the age group of 20–29 years and almost twice as many persons in aged 40–49 (22.6% compared to 11.8% in 2011). Comparison of the marital status structure of immigrants aged 15 and more with data for this group from the previous census of population and housing indicates that to Poland arrive both married people (35.6%, in 2011 39.2%) and single (16.5%, in 2011 33.2%).

Among immigrants staying in Poland temporarily, aged 13 and more, almost $\frac{3}{4}$ had an undetermined level of education, but of the remaining ones for whom the level of education was determined, 40.9% had higher education. Based on a simulation of the estimation of the number of people with an undetermined level of education, assuming that the structure of these immigrants is the same as the structure of immigrants with a fixed level of education, the obtained results indicate that 574,668 immigrants aged 13 and more residing in Poland temporarily have higher education and 680,048 have secondary education. The number of people with incomplete primary education and no education is just 18,266.

Among the group of the immigrant population temporarily residing in Poland aged 15 and more 67.6% had an undetermined status on the labor market, however, of the remaining 32.4% of immigrants with an established status, as many as 82.9% were working, most of whom (59.8%) were men. Similarly to the level of education, as a result of estimating the number of immigrants aged 15 and more staying in Poland temporarily with an undetermined status on the labor market, information was obtained that out of 1,401,329 immigrants aged 15 and more, there are over 1,161,136 working, 49,133 unemployed and 191,060 economically inactive immigrants.

The most immigrants, similarly to 2011, came to Poland from Ukraine – 63.9% (21.2% in 2011), Belarus – 4.1% (5.7% in 2011) and Moldova – 2.0% immigrants (in 2011 there were no immigrants from Moldova). Among immigrants from the most represented countries, approximately $\frac{2}{3}$ were men.

More than half of the immigrants stayed in 4 voivodeships (Mazowieckie, Wielkopolskie, Dolnośląskie and Śląskie). Every fourth immigrant lived in the Mazowieckie voivodship, similarly to 2011. The next voivodeships, although with a much smaller share of immigrants, were: Wielkopolskie – 11.5% (in 2011, 5.9%) and Śląskie – 10.9% (in 2011, 8.9%). 73.1% of immigrants lived in urban areas (a decrease by almost 8.4 percentage points compared to 2011).

Data from the 2021 census showed that 1,447,386 people with permanent residence in Poland were temporarily outside the country. This means that on average, for every 1,000 inhabitants of Poland, there were 38 people staying temporarily abroad. Of the emigrants staying abroad temporarily, 91.6% were long-term emigrants who stayed abroad for 12 months or longer. The remaining 8.4% are short-term emigrants, i.e. people staying abroad for up to 12 months (in 2011, long-term emigrants accounted for 77.6%). Among emigrants staying temporarily abroad, women slightly dominated (51.6%).

Among emigrants 75.6% are people of working age (83.0% in 2011), including 63.7% aged 20–49. Children and youth (persons aged 0–17) at pre-working age constituted 20.5% of all emigrants (in 2011 13.2%), and persons at post-working age – only 3.8% (no change compared to 2011), only in this group there were almost three times as many women. Both married (45.2%, in 2011 44.6%) and single (44.9%, 34.3% in 2011) go abroad, only 7.4% of emigrants were divorced (similarly to 2011).

Emigrants aged 13 and more staying abroad temporarily for the most part (63.4%) had at least secondary education, and every fourth emigrant had a University diploma, and the group of people with higher education included twice as many women – 209,924, compared to 107,477 men.

In the group of emigrants temporarily staying abroad aged 15 and more, more than half were working. Among men, 61.3% were working and among women it was 49.6%. The highest percentage of working emigrants aged 15 and more were recorded in Norway – 67.0%, the Netherlands – 66.8%, Belgium – 64.0%, Denmark – 63.4% and Germany – 61.5%.

The most frequently chosen country for temporary emigration was United Kingdom, where 25.9% of all Polish emigrants stayed in 2021 (30.3% in 2011). Germany was in second place among the emigration countries – 22.1% (21.6% in 2011). A significant number of Polish people also lived in the Netherlands – 6.7% (in 2011, 5.3%), the United States – 5.4% (in 2011, 10.8%), Ireland – 3.9% (in 2011 6.4%) and Norway – 3.4% (in 2011 2.3%).

The largest number of people staying abroad in 2021, before leaving, lived in the Małopolskie voivodship – 9.9% (in 2011, 9.3%), Śląskie – 9.6% (in 2011, the highest, 11.4%) and Podkarpackie – 9.3% (in 2011 8.9%). The majority of emigrants (61.0%) staying temporarily abroad came from urban areas (compared to data for 2011, there was a decrease in the population from urban areas by 4.9 percentage points).

9. Migracje wewnętrzne

9. Internal migration

9.1. Wybrane aspekty metodologiczne

9.1. Selected methodological issues

W spisie w 2021 r. – podobnie jak w 2011 r. – podjęto badanie migracji wewnętrznych, czyli migracji, kiedy poprzednie i aktualne miejsce zamieszkania osoby znajdowało się na terenie kraju.

Pytania pozwalające na wyodrębnienie osób migrujących były sformułowane następująco:

1. Gdzie Pan(i) mieszkał(a) rok temu (31 marca 2020 r.)?

- pod tym samym adresem, pod którym mieszkam obecnie
- pod innym adresem w tej samej miejscowości, w której mieszkam obecnie
- w innej miejscowości w Polsce

Proszę podać tę miejscowość (słownik – miejscowość, województwo, powiat, gmina)

Proszę podać jak długo Pan(i) tam mieszkał(a)/przebywał(a)

- do 3 m-cy (włącznie)
- ponad 3 m-ce do 12 m-cy
- 12 m-cy i więcej

Rok przyjazdu/powrotu do miejscowości obecnego zamieszkania

Rok przyjazdu/powrotu do miejscowości

- za granicą

Nazwa kraju (słownik krajów)

Proszę podać jak długo Pan(i) tam mieszkał(a)/przebywał(a)

- do 3 m-cy (włącznie)
- ponad 3 m-ce do 12 m-cy
- 12 m-cy i więcej

Rok przyjazdu/powrotu do Polski

2. Od kiedy mieszkał(a) Pan(i) w miejscowości aktualnego zamieszkania? lub

Od kiedy mieszkał(a) Pan(i) w miejscowości (nazwa miejscowości)?

- od urodzenia (tzn. nieprzerwanie lub przerwy w zamieszkanu były krótsze niż rok)
- przybyłem(am)/powróciłem(am) przed 2011 r.
- przybyłem(am)/powróciłem(am) w latach 2011–2021 z innej miejscowości w kraju

Miejscowość poprzedniego zamieszkania

(słownik miejscowości – miejscowość, województwo, powiat, gmina)

Rok przyjazdu/powrotu

- przybyłem(am)/powróciłem(am) w latach 2011–2021 z zagranicy

Nazwa kraju (słownik krajów)

Rok przyjazdu/powrotu

Przy interpretacji prezentowanych danych należy zatem mieć na uwadze, że dotyczą one liczby osób, które przynajmniej raz w życiu zmieniały miejsce zamieszkania. Dane o migracjach w latach 2011–2021 obejmują więc liczbę osób, które przynajmniej raz – w tym okresie – migrowały, a nie liczbę wszystkich faktów migracji jakie miały miejsce w tych latach.

Dane te nie są zatem w pełni porównywalne z danymi wynikającymi ze statystyki bieżącej. Liczba migracji wynikająca ze statystyki bieżącej, opartej na statystyce zameldowań na pobyt stały, uwzględnia wszystkie zameldowania na pobyt stały dokonane w danym roku, (niekiedy jedna osoba dokonuje takiego zameldowania kilka razy w ciągu roku) – dotyczy zatem faktów migracji, nie zaś liczby osób migrujących w danym roku. W statystyce bieżącej nie uwzględnia się również kryterium dotyczącego okresu przebywania w danej miejscowości, w spisie uwzględniano zmiany miejsca zamieszkania, jeśli w poprzedniej miejscowości osoba przebywała co najmniej rok. Dodatkowa różnica polega na tym, że statystyka bieżąca ujmuje zarejestrowane fakty zmiany gminy zamieszkania (włączając przemieszczenia pomiędzy częścią miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich), w spisie natomiast badano zmiany miejscowości zamieszkania.

W wyniku odpowiedzi na przytoczone powyżej pytania wyodrębniono ludność zamieszkałą od urodzenia (nazywaną niekiedy ludnością zasiedziałą) oraz ludność przybyłą (na pobyt stały lub czasowy). Osoby, które w momencie spisu przebywały czasowo za granicą co najmniej 12 miesięcy wyłączone z obu kategorii. Ludność przebywająca za granicą do 1 roku została włączona do ludności zamieszkałej od urodzenia (jeśli przed wyjazdem za granicę nie migrowała) lub do ludności przybytej (jeśli wcześniej – przed wyjazdem za granicę – migrowała).

Ludność zamieszkała od urodzenia to ludność, która od urodzenia nie opuszczała miejscowości aktualnego zamieszkania, lub opuszczała ją, ale na okres krótszy niż rok.

Przyjęto kryterium 1 roku, ponieważ osoba mieszkająca w innej miejscowości przez okres co najmniej 1 roku była rezydentem tej miejscowości.

W spisie 2021 nie uwzględniano przerw w zamieszkiwaniu (bez względu na okres ich trwania) spowodowanych m.in.:

- odbywaniem zasadniczej służby wojskowej,
- przebywaniem w zakładach karnych (aresztach śledczych, zakładach poprawczych),
- przebywaniem w innych miejscach z powodu działań wojennych, udziału w misjach wojskowych.

Do ludności przybytej zaliczono ludność, która przybyła oraz tę, która powróciła do miejscowości aktualnego zamieszkania, po co najmniej rocznym pobycie poza tą miejscowością (w innej miejscowości w kraju lub za granicą) – pod warunkiem, że pobyt ten nie był spowodowany jedną z przyczyn wymienionych wcześniej. Jako datę przybycia przyjęto w tym przypadku rok powrotu do danej miejscowości. Ludność przybyła często nazywana jest ludnością napływową lub mobilną.

9.2. Ludność według okresu zamieszkiwania w miejscu aktualnego zamieszkania

9.2. Population by period of residence in the place of current residence

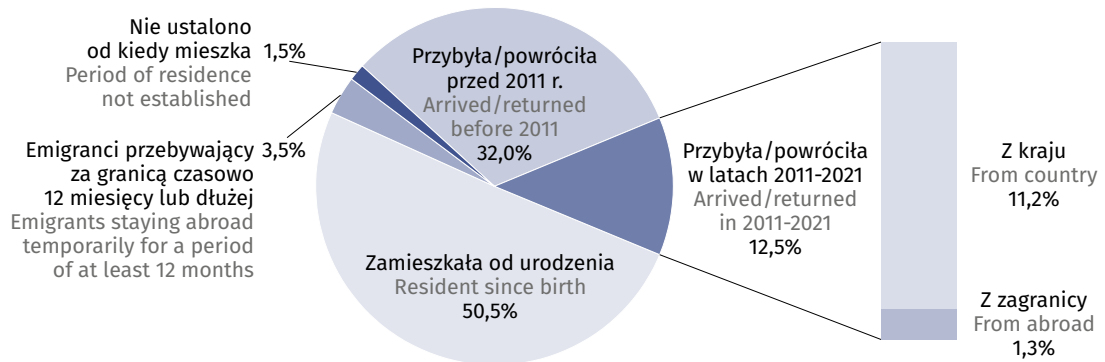
Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. wykazały, niewielką przewagę liczby ludności Polski, która nie zmieniała swojego miejsca zamieszkania. Z danych wynika, że 19 234 410 osób, tj. 50,6% ogółu ludności, nie opuszczało swojej miejscowości na okres 12 miesięcy lub na dłużej (w 2011 r. było to odpowiednio 56,5%).

Ponad dwie piąte ogółu mieszkańców kraju (44,5%) to migranci, którzy przybyli lub powrócili do miejscowości obecnego zamieszkania – wcześniej mieszkali w innym miejscu przez co najmniej rok – z tego 12,5% (4 754 081 osób) migrowała w latach 2011–2021, czyli w ostatnim okresie międzyspisowym; 3,5% ludności w czasie spisu przebywało poza granicami Polski 12 miesięcy lub dłużej, zatem osób tych również nie można zaliczyć do mieszkających od urodzenia. Łącznie zatem ludność mobilna stanowiła 48,0% (w spisie w 2011 r. było to 42,9%). W przypadku 1,5% ludności nie ustalono okresu zamieszkiwania w miejscowości aktualnego zamieszkania.

Dla 89,5% ludności przybytej w latach 2011–2021 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju, a tylko dla 10,2% – zagranicą. Zdecydowanie dominowały więc migracje wewnętrzne, przy czym w porównaniu do poprzedniego okresu międzyspisowego (tj. lat 2002–2011) odsetek osób przybyłych, dla

których poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju wyraźnie zmalał (w 2011 r. wynosił 95,6%), natomiast w przypadku osób, dla których była to zagranica odnotowano przeszło dwukrotny jego wzrost (dziesięć lat wcześniej wynosił 4,4%).

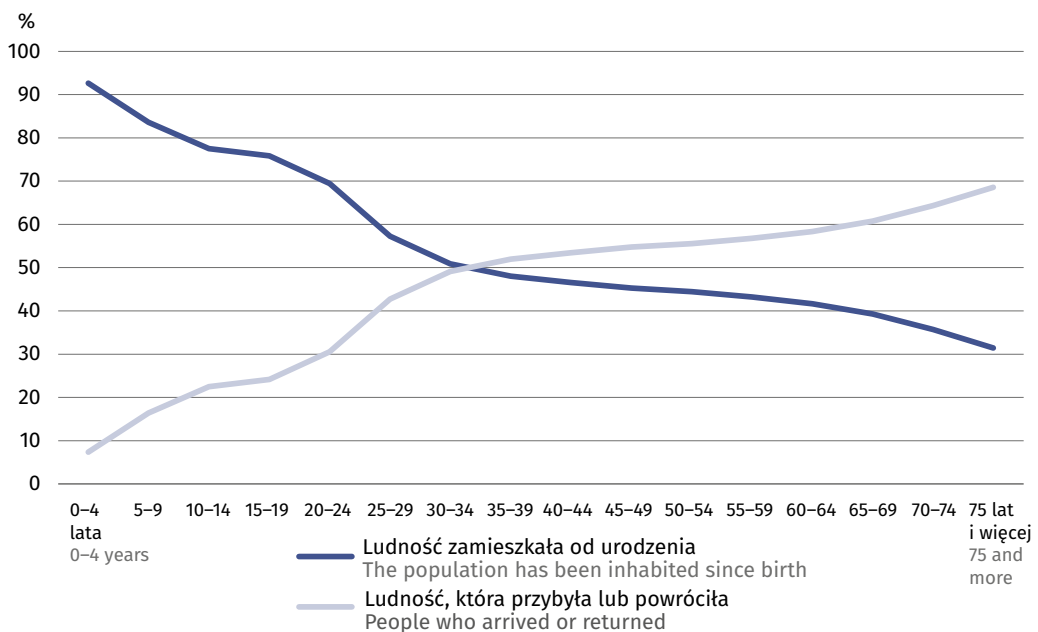
Wykres 9.1. Ludność według okresu zamieszkiwania w obecnej miejscowości
Chart 9.1. Population according to the period of residence in the current locality

Zmniejszyły się dysproporcje w relacji pomiędzy ludnością zasiedziłą w zależności od miejsca zamieszkania. W przypadku mieszkańców wsi – 50,7% mieszkańców stwierdziło, że mieszka od urodzenia; tak samo odpowiedziało 50,5% mieszkańców miast. W 2011 r. dysproporcje te były wyraźniejsze (od urodzenia mieszkało wówczas 58,4% mieszkańców wsi i 55,3% mieszkańców miast).

Wykres 9.2. Udział ludności zamieszkałej od urodzenia i ludności napływowej w ogólnej liczbie ludności według grup wieku (w %)*

Chart 9.2. Share of the population residing since birth and inflow population in the total population by age groups (in %)*

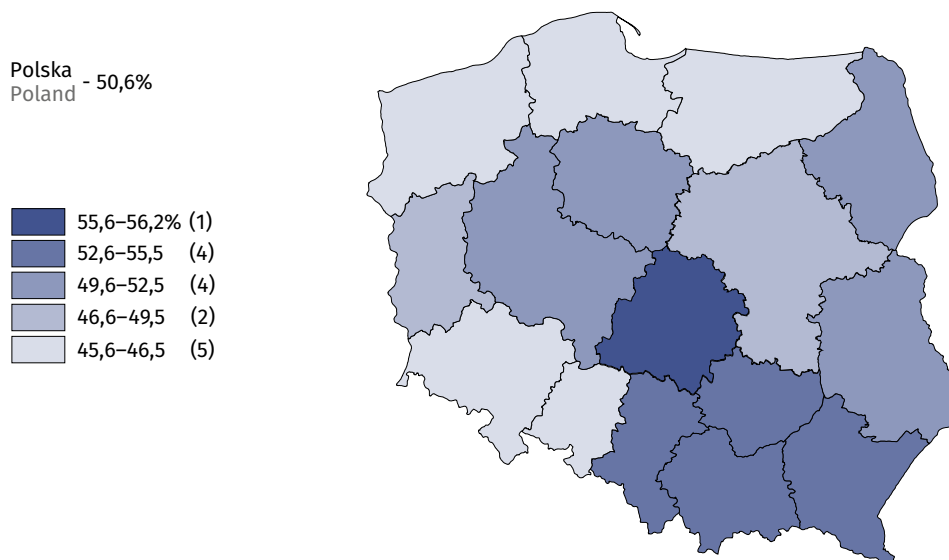
* Dane podano dla ludności bez osób przebywających co najmniej 12 miesięcy za granicą i osób, dla których nie ustalono okresu zamieszkania w obecnej miejscowości.

* Data are provided for the population excluding persons staying abroad for at least 12 months and persons for whom no period of residence in the current locality has been established.

Odsetek osób zamieszkałych od urodzenia w ogólnej liczbie ludności jest wyraźnie zależny od wieku – najwyższy jest dla osób w wieku 0–4 lata (92,6%) i systematycznie maleje, osiągając najniższą wartość dla osób w wieku 75 lat i więcej (31,4%). W młodszych grupach wieku przeważa więc ludność zamieszkała od urodzenia. Z kolei wśród osób w grupach wieku 35 lat i więcej ponad połowa ludności to ludność napływowa.

Mapa 9.1. Ludność zamieszkała od urodzenia (w odsetkach ludności ogółem w województwie)

Map 9.1. Population residing since birth (in percentage of total population in the voivodship)

Zróżnicowanie terytorialne udziału ludności zamieszkałej od urodzenia w ogólnej liczbie ludności województwa mieści się w przedziale 45,6%–56,2%. Proporcja ta przyjmuje najniższy poziom w województwach północnych i zachodnich: warmińsko-mazurskim, opolskim, dolnośląskim, zachodniopomorskim oraz pomorskim, najwyższy zaś – podobnie jak w poprzednim okresie międzypisowym – w województwie łódzkim.

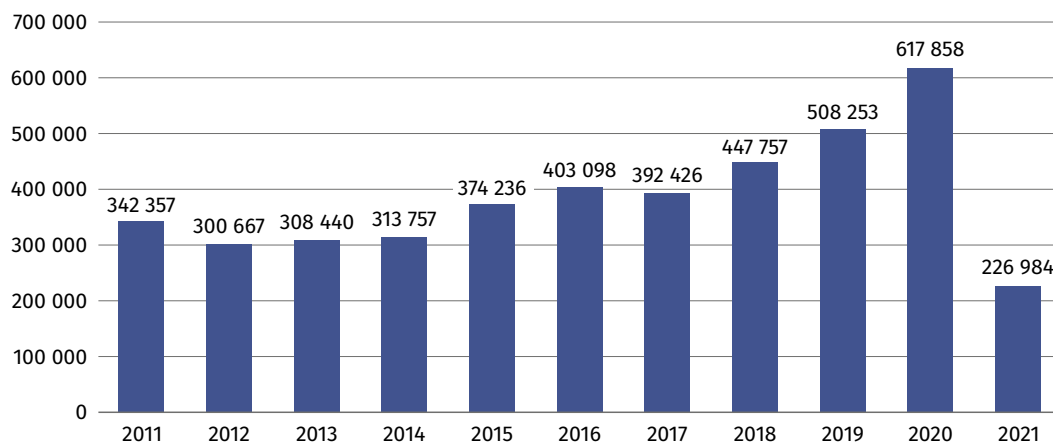
Największą zasiedloność ludności wiejskiej zaobserwowano w województwie małopolskim – 58,6% mieszkańców wsi nigdy nie migrowało, najniższą w województwie zachodniopomorskim, gdzie nie migrowało 41,7% ludności zamieszkałej na wsi. Analogiczny wskaźnik charakteryzujący ludność miejską wahał się od 58,2% (w woj. łódzkim) do 45,6% (w woj. opolskim).

9.3. Migracje wewnętrzne ludności w latach 2011–2021

9.3. Internal migration in 2011–2021

W latach 2011–2021 przybyło lub powróciło (po nieobecności trwającej rok lub dłużej) do miejscowości aktualnego zamieszkania z innego miejsca w kraju na pobyt stały lub czasowy 4 255 781 osób – co stanowiło 11,2% ludności kraju (analogiczny wskaźnik w 2011 r. wynosił 9,0%). Należy podkreślić, że liczba ta nie odpowiada liczbie migracji, jakie miały miejsce w tym okresie – przedstawia liczbę osób, które przynajmniej raz w badanym okresie zmieniały miejsce zamieszkania na terenie kraju po pobycie w innym miejscu w kraju przez co najmniej rok. W 2021 r. (podobnie jak w 2011 r.) badano ostatnią migrację każdej osoby, zatem migracje późniejsze „przysłoniły” migracje z lat poprzednich. Z tego powodu dane o liczbie ludności przybytej według roku przybycia wskazują, że liczba migracji w ostatnich latach była większa niż w latach wcześniejszych.

Wykres 9.3. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według roku przybycia*
 Chart 9.3. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by year of arrival*

* W podziale nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono roku przybycia do miejscowości aktualnego zamieszkania.

* The division does not include persons for whom the year of arrival in the locality of current residence was not determined.

Największy odsetek ludności przybytej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w województwie pomorskim (13,8%), a w następnej kolejności w województwach: wielkopolskim (13,4%), mazowieckim (13,2%) oraz dolnośląskim (12,7%). Odsetek ten jest najmniejszy w województwach: podkarpackim oraz świętokrzyskim (po 8,8%) i niewiele większy w podlaskim (9,2%). W latach 2011–2021 najmniejsze odsetki ludności przybytej w ogóle ludności odnotowano zatem we wschodniej części kraju.

Czynnikiem różnicującym jest także przestrzenny rozkład udziału ludności napływowej w ogólnej liczbie ludności dla miast i wsi. Wśród ludności miejskiej największy odsetek ludności przybytej odnotowano w województwie mazowieckim (12,5%), co należy wiązać z przyciągającą siłą Warszawy. Stosunkowo wysoki wskaźnik (na poziomie 11,6%–10,3%) odnotowano także dla województw: pomorskiego, wielkopolskiego, małopolskiego i dolnośląskiego, najniższy zaś (7,1%) zaobserwowano w województwach łódzkim oraz świętokrzyskim. Średnia wartość tego odsetka dla całego kraju wynosi 9,7%.

Wśród ludności wiejskiej analogiczny odsetek był najwyższy w województwie dolnośląskim oraz pomorskim (po 17,7%), nieco niższy w wielkopolskim (16,6%), najniższy zaś w podkarpackim (9,0%), przy średniej wartości dla Polski wynoszącej 13,5%. Generalnie odsetek ludności napływowej – przybytej w ostatnim okresie międzypisowym – w ludności wsi był największy w północno-zachodniej i zachodniej Polsce, najmniejszy w południowo-wschodniej i wschodniej części kraju.

Tablica 9.1. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju (w odsetkach ludności ogółem w województwie)*

Table 9.1. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country (in percentage of total population in the voivodship)*

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % ludności ogółem in percentage of total population	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % ludności ogółem in percentage of total population	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % ludności ogółem in percentage of total population
Ogółem Total	4 255 781	11,2	2 197 456	9,7	2 058 325	13,5
Dolnośląskie	367 603	12,7	202 814	10,3	164 789	17,7
Kujawsko-pomorskie	218 085	10,8	93 909	7,9	124 176	14,8
Lubelskie	202 682	9,9	79 707	8,4	122 975	11,2
Lubuskie	108 203	10,9	58 456	9,1	49 747	14,2
Łódzkie	223 474	9,3	106 006	7,1	117 468	12,8
Małopolskie	368 317	10,7	175 179	10,6	193 138	10,8
Mazowieckie	729 548	13,2	444 293	12,5	285 255	14,6
Opolskie	94 851	9,9	42 598	8,4	52 253	11,7
Podkarpackie	184 630	8,8	73 960	8,6	110 670	9,0
Podlaskie	105 956	9,2	53 879	7,7	52 077	11,5
Pomorskie	326 392	13,8	172 008	11,6	154 384	17,7
Śląskie	424 372	9,6	286 674	8,6	137 698	13,1
Świętokrzyskie	105 738	8,8	38 351	7,1	67 387	10,2
Warmińsko-mazurskie	148 325	10,7	72 059	8,8	76 266	13,5
Wielkopolskie	468 584	13,4	199 236	10,6	269 348	16,6
Zachodniopomorskie	179 021	10,8	98 327	8,7	80 694	15,4

* W podziale nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono roku przybycia do miejscowości aktualnego zamieszkania.

* The division does not include persons for whom the year of arrival in the locality of current residence was not determined.

9.4. Migracje międzywojewódzkie i wewnątrzwojewódzkie

9.4. Inter-voivodships and intra-voivodships migration

Odległość pomiędzy poprzednim i nowym miejscem zamieszkania w przypadku migracji wewnętrznych odgrywa znaczną rolę – najczęstsze są przemieszczenia ludności na niezbyt duże odległości. Wśród migracji wewnętrznych w latach 2011–2021 przeważały zdecydowanie (podobnie jak w poprzednim okresie międzypisowym) migracje wewnątrzwojewódzkie – w granicach tego samego województwa migrowało ogółem 2 911 695 osób (w latach 2002–2011 było to 2 699 228 osób). Tego typu przemieszczenia stanowiły zatem 68,4% wszystkich migracji wewnętrznych (wcześniej udział ten wynosił 78,0%). Należy jednak zaznaczyć, że w odniesieniu do migracji wewnętrznych w latach 2011–2021 dla 429 702 osób (tj. 10,1% napływu migracyjnego) nie ustalono województwa poprzedniego zamieszkania.

Migracje wewnątrzwojewódzkie wyraźnie przeważały w każdym z województw, przy czym w poszczególnych jednostkach podziału administracyjnego najwyższego stopnia odnotowane proporcje były wyraźnie zróżnicowane. Największy udział migracji wewnątrzwojewódzkich w napływie ogółem odnotowano – podobnie jak w 2011 r. – w województwie lubelskim (75,0%), a w dalszej kolejności w podkarpackim (73,7%), najmniejszy w województwie mazowieckim (62,2%). Dzieje się tak dlatego, że duże aglomeracje miejskie – w tym przypadku Warszawa – „przyciągają” także ludność z bardziej odległych rejonów kraju, generują tym samym odpowiednio większy udział migracji międzywojewódzkich w napływie ogółem. Jest to wyraźnie widoczne również w odniesieniu do województw: pomorskiego i małopolskiego, gdzie analogiczny wskaźnik nie przekroczył 65%.

Tablica 9.2. Udział procentowy migracji międzywojewódzkich i wewnątrzwojewódzkich w napływie ludności w latach 2011–2021 według województw obecnego zamieszkania

Table 9.2. Percentage of inter-voivodship and intra-voivodship migration in the population inflow in 2011–2021 by voivodship of current residence

Województwo obecnego zamieszkania Voivodship of current residence	Napływ migracyjny Inflow			
	ogółem total	z tego samego województwa from the same voivodship	z innego województwa from another voivodship	województwo poprzedniego zamieszkania nieustalone voivodship of previous residence not established
Polska Poland	100,0	68,4	21,5	10,1
Dolnośląskie	100,0	65,7	24,7	9,6
Kujawsko-pomorskie	100,0	72,4	17,4	10,2
Lubelskie	100,0	75,0	14,5	10,5
Lubuskie	100,0	65,3	24,2	10,5
Łódzkie	100,0	70,3	19,1	10,6
Małopolskie	100,0	64,7	25,2	10,0
Mazowieckie	100,0	62,2	28,1	9,8
Opolskie	100,0	67,3	23,2	9,5
Podkarpackie	100,0	73,7	16,0	10,3
Podlaskie	100,0	73,2	17,1	9,7
Pomorskie	100,0	64,2	25,6	10,2
Śląskie	100,0	73,1	16,5	10,4
Świętokrzyskie	100,0	67,9	20,6	11,5
Warmińsko-mazurskie	100,0	69,1	21,0	9,9
Wielkopolskie	100,0	73,4	16,5	10,2
Zachodniopomorskie	100,0	69,6	20,6	9,9

Interesujące są kierunki migracji międzywojewódzkich. Wyniki analizy w odniesieniu do województw poprzedniego i obecnego zamieszkania pozwalają na wskazanie największych strumieni migracyjnych. W dalszym ciągu (w latach 2002–2011 było podobnie) najwięcej przemieszczeń odbywa się pomiędzy województwami sąsiadującymi ze sobą. Największy – co do bezwzględnej wartości „przepływ” ludności

(strumień migracyjny) w latach 2011–2021 zaobserwowano z województwa lubelskiego do mazowieckiego: 41 491 osób. W odwrotnym kierunku – z woj. mazowieckiego do lubelskiego – odpłynęło 11 586 osób. Województwo mazowieckie zyskało zatem w tym przypadku 29 905 osób. Drugi co do wielkości strumień zaobserwowano z województwa śląskiego do małopolskiego (26 684 osób – wobec 20 043 osób, które przemieściły się w kierunku przeciwnym). Znaczne przepływy ludności wystąpiły również z woj. łódzkiego do mazowieckiego – 22 119 osób (11 274 w kierunku przeciwnym), a także z woj. podkarpackiego do małopolskiego – 19 768 osób (8 542 w kierunku przeciwnym) oraz z woj. warmińsko-mazurskiego do pomorskiego – 19 372 osób (przy 6 162 osobach przemieszczających się w kierunku odwrotnym).

Najmniejsze przepływy obserwowano zwykle w przypadku dużych odległości np. pomiędzy województwami podlaskim, lubuskim, opolskim i świętokrzyskim. W tym przypadku, na wielkość strumieni ma również wpływ – oprócz odległości – m.in. stosunkowo mała liczba ludności tych województw.

Tablica 9.3. Województwa poprzedniego i obecnego zamieszkania ludności w latach 2011–2021*
Table 9.3. Voivodships of previous and current residence of the population in 2011–2021*

Województwo obecnego zamieszkania Voivodship of current residence	Najczęstsze województwa poprzedniego zamieszkania The most common voivodships of previous residence
Dolnośląskie	wielkopolskie, <u>śląskie</u> , opolskie, lubuskie
Kujawsko-pomorskie	wielkopolskie, pomorskie, mazowieckie, warmińsko-mazurskie
Lubelskie	mazowieckie, podkarpackie, <u>śląskie</u> , świętokrzyskie
Lubuskie	dolnośląskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie, <u>mazowieckie</u>
Łódzkie	mazowieckie, śląskie, wielkopolskie, <u>dolnośląskie</u>
Małopolskie	śląskie, podkarpackie, świętokrzyskie, <u>mazowieckie</u>
Mazowieckie	lubelskie, łódzkie, podlaskie, warmińsko-mazurskie
Opolskie	śląskie, dolnośląskie, łódzkie, wielkopolskie
Podkarpackie	małopolskie, lubelskie, <u>śląskie</u> , <u>mazowieckie</u>
Podlaskie	mazowieckie, warmińsko-mazurskie, lubelskie, <u>pomorskie</u>
Pomorskie	warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, <u>mazowieckie</u> , zachodniopomorskie
Śląskie	małopolskie, opolskie, <u>dolnośląskie</u> , łódzkie
Świętokrzyskie	mazowieckie, śląskie, małopolskie, podkarpackie
Warmińsko-mazurskie	mazowieckie, pomorskie, podlaskie, kujawsko-pomorskie
Wielkopolskie	kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie, dolnośląskie, lubuskie
Zachodniopomorskie	wielkopolskie, pomorskie, lubuskie, <u>mazowieckie</u>

* Kolejność województw uszeregowano w zależności od wielkości strumienia migracyjnego pomiędzy województwem poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania – malejąco. Podkreślono województwa niesąsiadujące.

* The order of the voivodships was arranged depending on the size of the migration flow between the voivodship of the previous and the current place of residence – in descending order. Non-neighboring voivodships are highlighted.

9.5. Struktura demograficzno-społeczna osób migrujących w latach 2011–2021

9.5. Demographic and social structure of internal migrants in 2011–2021

9.5.1. Wiek i płeć

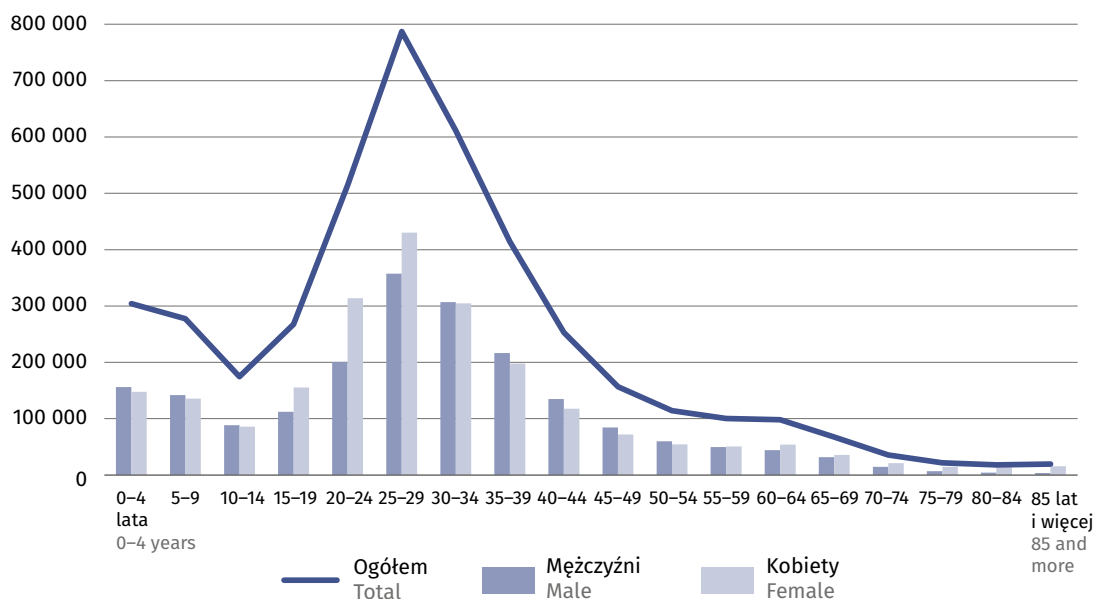
9.5.1. Age and sex

Wśród ludności napływowej przeważały kobiety – stanowiły 52,4% wszystkich migrantów. Zdecydowana większość osób, które migrowały w latach 2011–2021, była w wieku produkcyjnym (75,8%), najwięcej w wieku 25–39 lat, przy czym najliczniejsze pięcioletnie grupy wiekowe mężczyzn to 30–34 lata oraz 35–39 lat, a kobiet – 25–29 lat oraz 30–34 lata.

Ważniejsza wydaje się jednak analiza wieku osób w momencie migracji. Z analizy tej wynika, że najczęściej migrowały osoby (zarówno kobiety jak i mężczyźni) w wieku 25–29 lat. Znaczna jest również liczba osób migrujących w wieku 20–24 lata (w szczególności dotyczy to kobiet), jak również w wieku 30–34 lata (przy bardzo wyrównanych proporcjach pomiędzy płciami). Zmiana miejsca zamieszkania w tym okresie życia ma zapewne związek z edukacją, zakładaniem rodziny, czy rozpoczęciem pracy. Miejsce zamieszkania zmieniają często całe rodziny, stąd dosyć liczna jest grupa dzieci migrujących w wieku 0–9 lat.

Wykres 9.4. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według płci i wieku w momencie migracji*

Chart 9.4. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by sex and age at the time of migration*

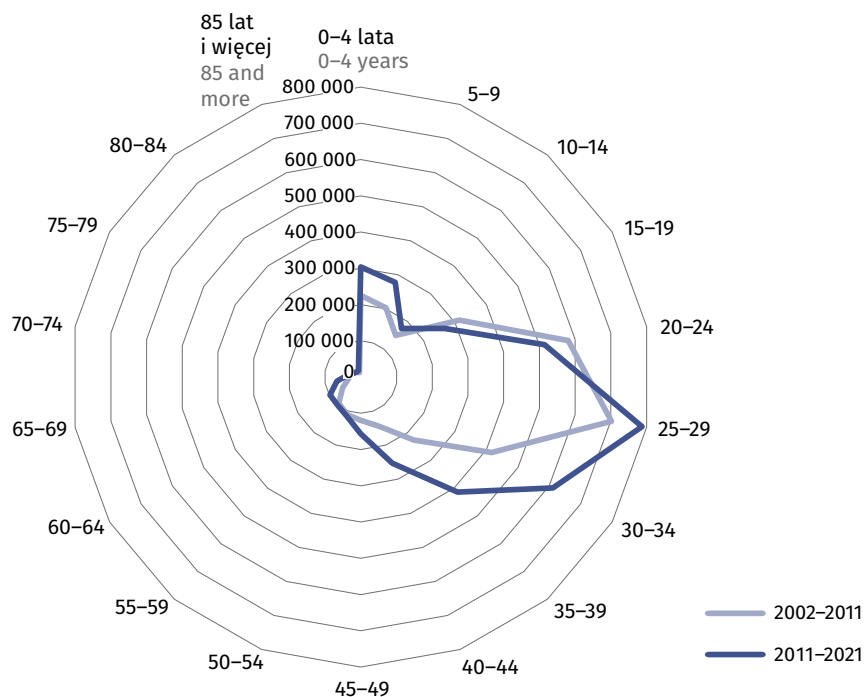

* W podziale nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono wieku w momencie migracji.

* The division does not include persons for whom no age was determined at the time of migration.

W latach 2002–2011, czyli w poprzednim okresie międzyspisowym, najczęściej migrowały osoby w wieku 20–24 oraz 25–29 lat. Zmiana ta wiąże się z późniejszym zawieraniem małżeństw i zakładaniem rodziny w ostatnich latach (w porównaniu z okresem wcześniejszym) oraz zmianami w strukturze ludności według wieku jakie dokonały się w latach 2002–2021.

Wykres 9.5. Struktura wieku w momencie migracji osób migrujących w latach 2002–2011 oraz 2011–2021*
 Chart 9.5. Age structure at the time of migration of persons migrating in 2002–2011 and 2011–2021*

* Dla lat 2011–2021 w podziale nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono wieku w momencie migracji.

* For the years 2011–2021, the division does not include persons for whom age at the time of migration was not determined.

9.5.2. Stan cywilny

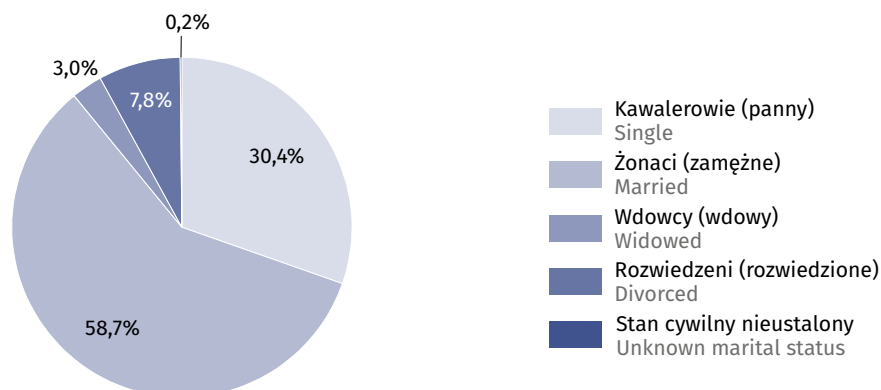
9.5.2. Marital status

Analiza stanu cywilnego osób przybyłych do obecnego miejsca zamieszkania w latach 2011–2021 jest ograniczona do analizy stanu cywilnego w momencie spisu, ponieważ stan cywilny w momencie migracji nie był badany. Najliczniejszą kategorię – wśród ludności przybytej, będącej w 2021 r. w wieku 15 lat i więcej – stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim (58,7%), drugą co do wielkości tego udziału grupą były osoby stanu wolnego, które nie założyły dotąd rodziny, tj. kawalerowie lub panny (30,4%).

W porównaniu do poprzedniego okresu międzypisowego (2002–2011) zmalał odsetek migrantów będących w związku małżeńskim (wcześniej osoby takie stanowiły 63,2% ludności przybytej), zwiększył się natomiast udział osób rozwiedzionych (wcześniej – 4,9%, obecnie – 7,8%).

Wykres 9.6. Ludność w wieku 15 lat i więcej przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według stanu cywilnego w 2021 r.

Chart 9.6. Population aged 15 and more arrived in 2011–2021 from another place in the country by marital status in 2021

Udział procentowy kawalerów i panien wśród osób przybyłych do miast był znacznie wyższy (37,3) niż wśród osób przybyłych na wieś (22,2), przy czym różnica ta zmalała w porównaniu do analogicznych wskaźników dotyczących poprzedniego okresu międzypisowego (odpowiednio 36,3 i 18,6). Wśród osób przybyłych na wieś zdecydowanie najczęściej – ponad dwie trzecie – było w związkach małżeńskich (w latach 2002–2011 – blisko trzy czwarte).

Tablica 9.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według stanu cywilnego (w %)

Table 9.4. Population aged 15 and more arrived in 2011–2021 from another place in the country by marital status (in %)

Stan cywilny Marital status	Ludność przybyła w latach 2011–2021 Population arrived in 2011–2021		
	ogółem total	do miast to urban areas	na wieś to rural areas
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0
Kawalerowie/Panny Single	30,4	37,3	22,2
Żonaci/Zameżne Married	58,7	50,7	68,1
Wdowcy/Wdowy Widowed	3,0	3,1	2,8
Rozwiedzeni Rozwiedzone Divorced	7,8	8,7	6,8
Nieustalony Unknown	0,2	0,2	0,1

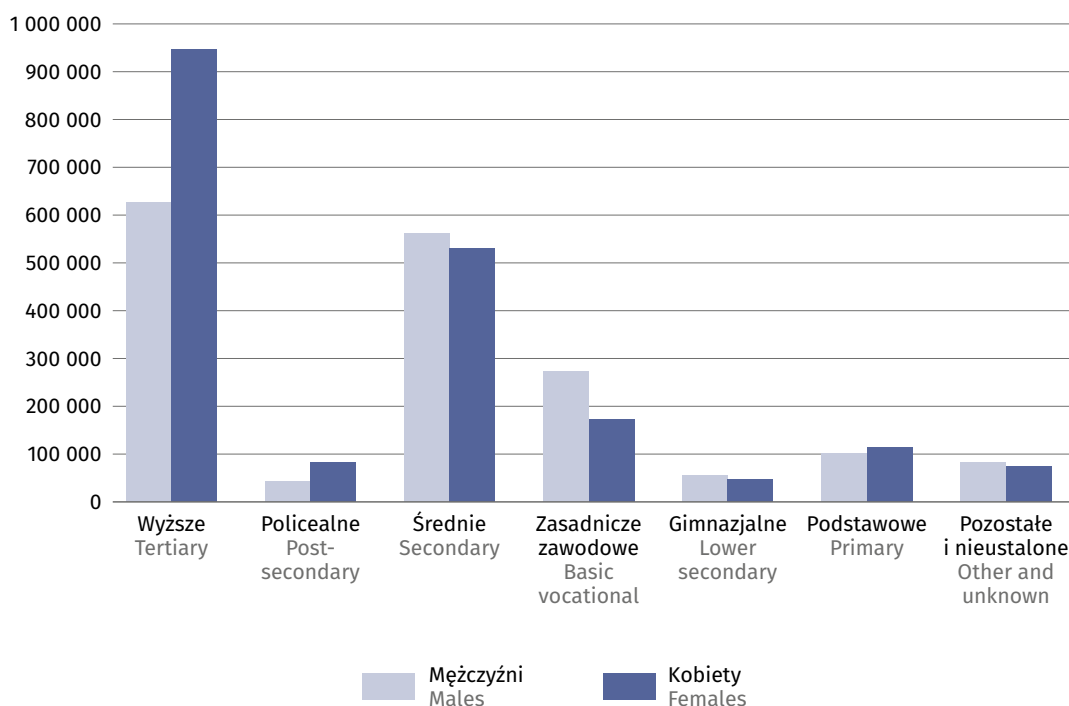
9.5.3. Poziom wykształcenia

9.5.3. Education level

Podobnie jak w przypadku stanu cywilnego, dane o poziomie wykształcenia ludności przybyłej do miejsca aktualnego zamieszkania można analizować jedynie według stanu w momencie spisu (nie zebrano danych o poziomie wykształcenia w momencie migracji). Wśród ludności w wieku 13 lat i więcej, przybyłej do miejscowości aktualnego zamieszkania w latach 2011–2021 najwięcej było osób z wykształceniem wyższym – 42,4% (w latach 2002–2011: 32,6%), znacznie mniej ze średnim – 29,4% (odpowiednio: 31,7%) oraz zasadniczym zawodowym – 12% (w poprzednim okresie międzypisowym: 16,3%).

Wykres 9.7. Ludność w wieku 13 lat i więcej przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według płci i poziomu wykształcenia

Chart 9.7. Population aged 13 and more arrived in 2011–2021 from another place in the country by sex and education level

Analiza poziomu wykształcenia i płci wskazuje, że wśród kobiet (w wieku 13 lat i więcej), które migrowały w badanym okresie, 48,1% miało wykształcenie wyższe (w latach 2002–2011 analogiczny wskaźnik wynosił 35,8%). Wśród migrujących mężczyzn wykształceniem wyższym legitymowało się 35,9% (w latach 2002–2011: niecałe 29%). Część osób mogła takie wykształcenie uzyskać już po migracji (decyzja odbycia studiów wyższych mogła być przyczyną przemieszczeń), generalnie jednak wyższy poziom posiadanego wykształcenia jest jednym z najistotniejszych czynników generujących mobilność przestrzenną, gdyż wiąże się z większymi możliwościami uzyskania pracy w nowym miejscu zamieszkania.

Zaobserwowano również terytorialne zróżnicowanie struktury migrantów ze względu na wykształcenie. Wśród ludności przybyłej do województwa mazowieckiego 51,9% miało wykształcenie wyższe (w przypadku kobiet udział ten sięgnął nawet 57,9%), zaś do małopolskiego odpowiednio – 47,3% (wśród kobiet – 53,0%). Jednocześnie odsetek ten był najniższy wśród osób przybyłych do województwa lubuskiego – 31,1 (a wśród kobiet – 36,2).

Podsumowanie

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. wykazały, że w latach 2011–2021 nastąpił wzrost – w porównaniu do poprzedniego okresu międzypisowego – odsetka ludności mobilnej w ogólnej liczbie mieszkańców kraju. Jednocześnie udział ludności zasiedziałej (ludności, która nie zmieniała swojego miejsca zamieszkania na okres 12 miesięcy lub na dłużej) zmalał w porównywanych okresach o 5,9%.

Biorąc pod uwagę odrębnie poszczególne cechy demograficzno-społeczne, można stwierdzić, że wśród ludności przybyłej do miejscowości aktualnego zamieszkania z innego miejsca w kraju w latach 2011–2021 przeważały kobiety, osoby w wieku produkcyjnym (najliczniejsze pięcioletnie grupy wieku to 25–29 oraz 30–34 lata), pozostające w związku małżeńskim, posiadające wykształcenie wyższe. Osoby migrujące w poprzednim okresie międzypisowym (2002–2011) były relatywnie młodsze, częściej pozostające w związku małżeńskim, a rzadziej rozwiedzione, częściej miały wykształcenie zasadnicze zawodowe, a rzadziej wyższe, nieco częściej podejmowały migracje na większe odległości (tj. zmieniały województwo zamieszkania).

Znaczny udział ludności przybyłej do województwa mazowieckiego w ogólnej liczbie migracji międzywojewódzkich w latach 2002–2011 wrósł w następnym okresie międzypisowym jeszcze bardziej. Wyraźny wzrost zaobserwowano również w przypadku województw: dolnośląskiego oraz pomorskiego, a w dalszej kolejności małopolskiego i wielkopolskiego.

Summary

The results of the 2021 Census showed that between 2011 and 2021 there was an increase in the proportion of the mobile population in the total national population – compared to the previous inter-census period. At the same time the share of the incumbent population (population that did not change its place of residence for a period of 12 months or longer) decreased by 5.9 % during the compared periods.

Taking into account separately the individual demographic and social characteristics, it can be concluded that the population arriving in the locality of current residence from another place in the country between 2011 and 2021 was dominated by women, persons at working age (the most numerous five-year age groups are 25–29 and 30–34 years), married, with a tertiary education. Persons migrating in the previous inter-census period (2002–2011) were relatively younger, more often married and less often divorced, more often had basic vocational education and less often tertiary education, slightly more often undertook longer-distance migrations (i.e. changed their voivodship of residence).

The significant share of the population arriving in the Mazowieckie Voivodship in the total number of inter-voivodship migrations in 2002–2011 grew even more in the next inter-census period. A clear increase was also observed in the case of the Dolnośląskie and Pomorskie voivodships, followed by the Małopolskie and Wielkopolskie voivodships.

10. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania i osoby bezdomne

10. Population in the collective living quarters and homeless persons

Informacje o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania (OZZ) oraz o osobach bezdomnych w spisach gromadzone są w celu opracowania liczby ludności Polski, ale również liczby i struktury gospodarstw domowych i rodzin. Potrzeby informacyjne w tym zakresie wynikają ze zobowiązań nałożonych na statystykę przez międzynarodowe akty prawne oraz z potrzeb krajowych. Rozporządzenie UE 2017/543 z dn. 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów zobowiązuje kraje członkowskie do przekazania informacji osobach przebywających w zinstytucjonalizowanym gospodarstwie domowym w zakresie dotyczącym m.in. liczby i rodzaju pomieszczeń niemieszkalnych, liczby mieszkańców takich pomieszczeń, w tym liczby osób bezdomnych, czy też informacji o osobach niemieszkających w gospodarstwie domowym.

Obiekt zbiorowego zakwaterowania został zdefiniowany w NSP 2021 jako zespół pomieszczeń (pokoi i pomieszczeń pomocniczych) zlokalizowanych w jednym lub kilku budynkach, zajętych przez jeden odrębny zakład świadczący usługi hotelarskie, opiekuńczo-wychowawcze, zdrowotne bądź inne usługi, które są związane z zamieszaniem w takim zakładzie większej liczby osób lub obiekt instytucji wyznaniowej. Do obiektów zbiorowego zakwaterowania należy zaliczyć m.in. domy studenckie, hotele pracownicze, domy dziecka, domy pomocy społecznej, klasztory, domy zakonne.

Należy zaznaczyć, że definicja obiektu zbiorowego zakwaterowania jest pojęciem statystycznym. Również kategorie obiektów zbiorowego zakwaterowania są podziałem wykorzystywanym na potrzeby analiz statystycznych. W NSP 2021 wyróżniono następujące kategorie OZZ: nauka i praca, system pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, leczenie i opieka, obiekty instytucji wyznaniowych, tymczasowe schronienie, obiekty zamknięte (zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich), mieszkania chronione. Szczegółowe informacje odnoszące się do budowy wykazu OZZ oraz typologii OZZ są dostępne w raporcie „Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Metodologia i organizacja badania”¹⁶ zamieszczonym na stronie GUS.

Zgodnie z przyjętymi w NSP 2021 rozwiązaniami informacje o osobach zamieszkujących lub przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania zostały pozyskane od osób zarządzających obiektami – w zakresie posiadanej dokumentacji (Art. 19. Ustawy o NSP 2021) – poprzez dedykowaną aplikację elektroniczną. Dodatkowo osoby przebywające w OZZ-tach mogły dokonać spisu przy pomocy elektronicznego formularza spisowego poprzez samospis internetowy lub wywiad telefoniczny z udziałem rachmistrza spisowego.

Zakres danych gromadzonych w aplikacji OZZ obejmował: informacje o obiekcie (dane adresowe, rodzaj i nazwę obiektu), liczbę osób przebywających w danym obiekcie, dane o osobach pozwalające na opracowanie informacji o płci i wieku osoby, statusie i okresie zamieszkania w danym obiekcie oraz czy osoba była cudzoziemcem.

Natomiast osoby przebywające w OZZ-tach dokonujące spisu z zastosowaniem elektronicznej aplikacji do NSP 2021 wypełniały kwestionariusz osobowy, który zawierał pełen zakres informacji gromadzonych w spisie oraz podawały informacje o członkach najbliższej rodziny, np. dzieciach, rodzeństwie, o ile takie osoby zamieszkiwały wraz z osobą dokonującą spisu w tym samym OZZ.

¹⁶ <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/hsp-2021-wyniki-wstepne/narodowy-spis-powszechny-ludnosci-i-mieszkan-2021-metodologia-i-organizacja-badania-5,2.html>

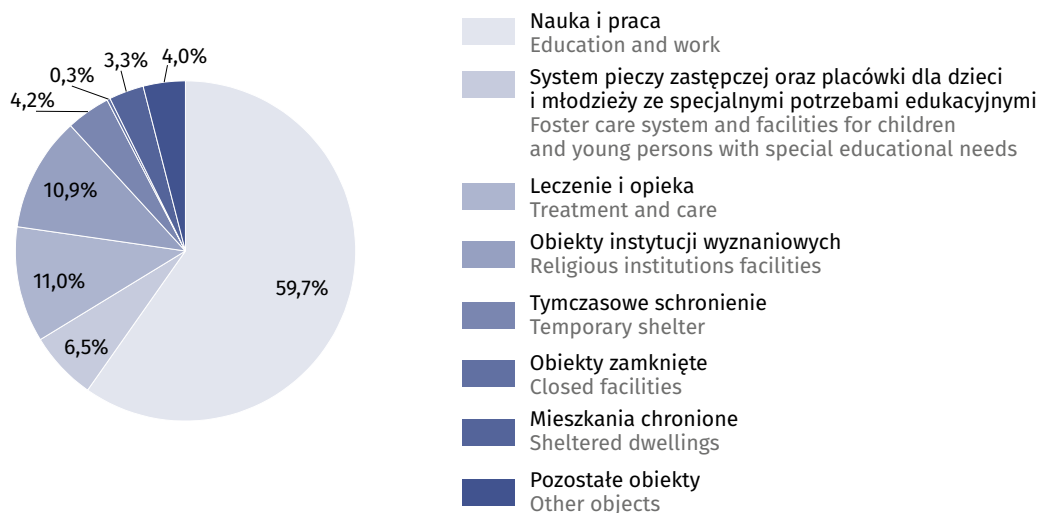
Przyjęte rozwiązania w zakresie metod i technik gromadzenia danych o osobach przebywających w OZZ-tach, wychodziły naprzeciw zobowiązaniom ustawowym dotyczącym samospisu, jak również pozwoliły na gromadzenie informacji m.in. o osobach niepełnoletnich przebywających np. w domach dziecka, czy też osobach starszych, które ze względów zdrowotnych nie miały możliwości wzięcia udziału w spisie.

Należy zaznaczyć, że w sytuacji podwójnego spisu¹⁷ na etapie opracowywania informacji wynikowych o liczbie ludności – z uwzględnieniem kategorii ludności według definicji krajowej oraz rezydującej – osoba została ujęta tylko jeden raz.

W NSP 2021 pozyskano informacje od 32 201 obiektów zbiorowego zakwaterowania, a liczba osób w nich przebywająca (ustalona w oparciu o dane pozyskane zarówno od zarządców obiektów, jak też metodą samospisu i wywiadu telefonicznego) bez względu na charakter i czas zamieszkania wyniosła 309 821 osób. Dla porównania w spisie 2011 informacje pozyskano od 21,3 tys. obiektów, w których przebywało 366 724 osób, co oznacza spadek liczby osób zamieszkujących OZZ-ty o ponad 56,9 tys. osób tj. 15,5%.

Należy jednak podkreślić, że liczba osób przebywających w 2021 r. w obiektach zbiorowego zakwaterowania może być zaniżona ze względu na fakt, iż spis ludności i mieszkań był realizowany w okresie pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 oraz związanych z tym ograniczeń i restrykcji sanitarnych. W związku z powyższym osoby przebywające w niektórych obiektach zbiorowego zakwaterowania, jak domy studenckie czy hotele pracownicze, mogły przebywać w domach rodzinnych i takie miejsce zamieszkania wskazały w aplikacji elektronicznej na dzień 31 marca 2021. Prawie dla 300 obiektów zarządzający przekazali informacje tylko o części osób lub nie przekazali żadnych danych o osobach w nich przebywających, a jako przyczynę wskazali sytuację epidemiczną związaną z wirusem SARS-CoV-2. Wśród nich ponad 70%, stanowiły obiekty prowadzące działalność w zakresie nauki i pracy (tj. domy studenckie, domy asystentów, hotele pracownicze).

Wykres 10.1. Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według kategorii w 2021 roku
Chart 10.1. Structure of collective living quarters by category of objects in 2021

Wśród 32 201 obiektów zbiorowego zakwaterowania, w których przebywały osoby, najliczniej reprezentowane były obiekty związane z nauką i pracą (w tym w szczególności domy studenckie, hotele pracownicze), które stanowiły zbiorowość 19 227 tj. prawie 60,0% wszystkich OZZ.

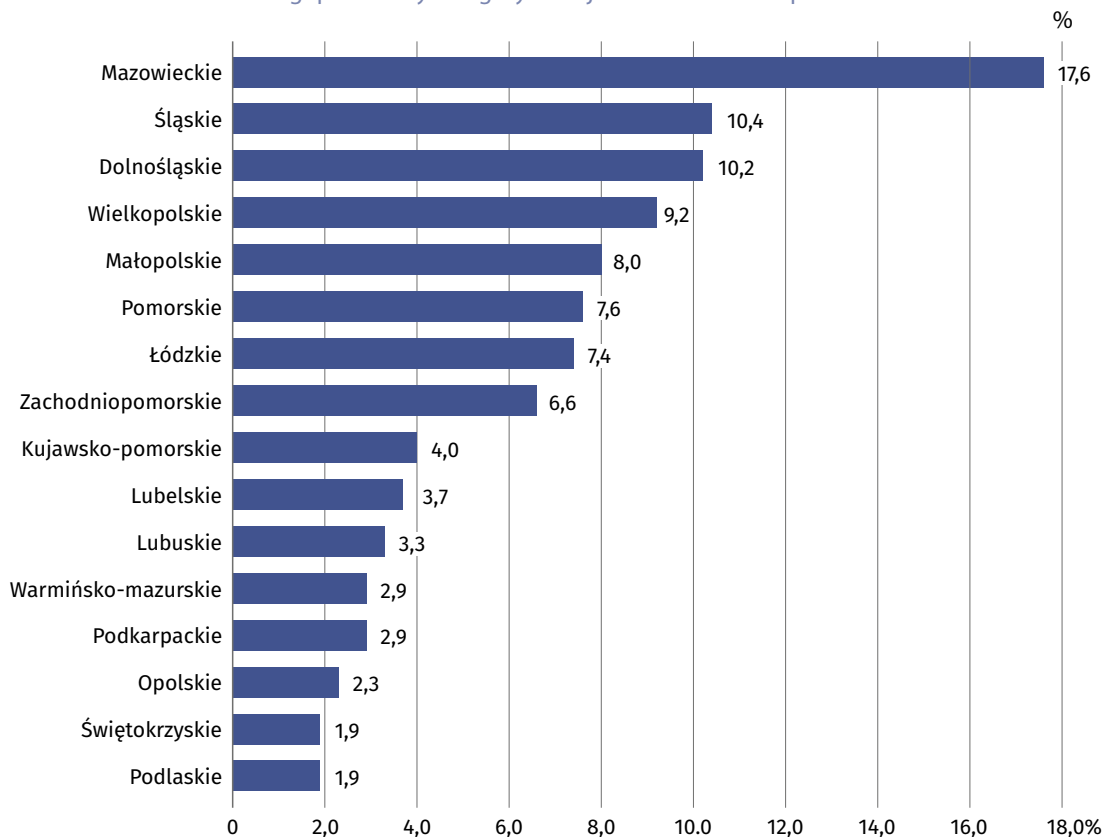
¹⁷ Sytuacja dopuszczalna w NSP 2021, osoba mogła zostać wykazana przez zarządcę danego OZZ, jak również mogła samodzielnie zrealizować obowiązek spisowy metodą samospisu internetowego lub wywiadu telefonicznego.

Kategorie obiektów związanych z leczeniem i opieką oraz obiekty instytucji wyznaniowych stanowiły odpowiednio zbiorowość po 3,5 tys. (tj. 11,0%). Obiekty systemu pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi to zbiorowość 2 095 obiektów, co stanowiło 6,5%. Z kolei tymczasowe schronienie (placówki dla bezdomnych, opiekunów z dziećmi lub kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowych, ośrodki dla uchodźców) stanowiły 4,2% (1 341) spisanych obiektów. Spisanych zostało 1 076 mieszkań chronionych, które stanowiły 3,3%, natomiast pozostałe obiekty (1 302) m.in. pensjonaty, domy wczasowe stanowiły 4,0%.

Najwięcej obiektów spisanych zostało w województwie mazowieckim (17,6%), śląskim (10,4%), dolnośląskim (10,2%) i wielkopolskim (9,2%), najmniej natomiast w województwie podlaskim i świętokrzyskim (po 1,9%) oraz opolskim (2,3%).

Wykres 10.2. Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według województw w 2021 roku

Chart 10.2. Structure of collective living quarters by category of objects and voivodships in 2021

W województwach o najwyższym odsetku spisanych obiektów najwyższe były również udziały obiektów związanych z nauką i pracą wśród ogółu tego typu obiektów (odpowiednio: mazowieckie 19,0%, dolnośląskie (11,3%), wielkopolskie (10,6%) i śląskie (9,4%).

Mazowieckie i śląskie to z kolei województwa o najwyższym (ponad 12,0%) udziale obiektów systemu pieczy zastępczej oraz placówek dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz obiektów związanych z leczeniem i opieką (odpowiednio: mazowieckie 17,2%, śląskie 11,8%). Obiekty instytucji wyznaniowych najczęściej były zlokalizowane w województwie mazowieckim (16,2%), małopolskim (15,9%) oraz śląskim 11,6%. Dla porównania najmniej tego typu obiektów było w województwach: lubuskim (1,7%) oraz opolskim i podlaskim – po 2,7%.

Co piąty obiekt związany z tymczasowym schronieniem funkcjonował na terenie województwa mazowieckiego, a przeszło co siódmy na terenie województwa śląskiego. Na kolejnym miejscu znalazło się województwo wielkopolskie z 9,5% udziałem tego typu obiektów. Najmniej obiektów związanych z tymczasowym schronieniem było w województwach opolskim i podkarpackim, gdzie ich udział wyniósł w 2021 r. poniżej 2% oraz podlaskim – 2,5%. Najwyższy (14,4%) udział mieszkań chronionych odnotowano w województwie śląskim oraz mazowieckim (12,8%), natomiast najniższy w lubuskim, warmińsko-mazurskim i podkarpackim – nieco ponad 2%.

Tablica 10.1. Obiekty zbiorowego zakwaterowania według kategorii i województw w 2021 roku
Table 10.1. Collective living quarters by category of objects and voivodships in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Nauka i praca Education and work	System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	Leczenie i opieka Treatment and care	Obiekty instytucji wyznaniowych Religious institutions facilities	Tymczasowe schronienie Temporary shelter	Obiekty zamknięte Closed facilities	Mieszkania chronione Sheltered dwellings	Pozostałe obiekty Other objects
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures									
Polska Poland	32 201	100,0	19 227	2 095	3 555	3 523	1 341	82	1 076	1 302
struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)										
Dolnośląskie	3 277	10,2	11,3	10,4	8,2	6,6	7,8	12,2	9,1	11,0
Kujawsko-pomorskie	1 297	4,0	3,8	5,1	4,6	3,5	4,1	9,8	5,9	3,0
Lubelskie	1 202	3,7	3,1	5,5	4,2	5,3	3,9	2,4	4,6	3,8
Lubuskie	1 077	3,3	3,8	2,8	2,8	1,7	3,4	0,0	2,2	4,1
Łódzkie	2 369	7,4	8,2	6,6	7,6	4,5	7,4	3,7	5,8	4,3
Małopolskie	2 592	8,0	6,7	7,3	8,7	15,9	5,0	2,4	7,2	10,1
Mazowieckie	5 681	17,6	19,0	12,4	17,2	16,2	19,7	15,9	12,8	12,8
Opolskie	751	2,3	2,1	2,1	3,0	2,7	1,6	4,9	3,3	2,5
Podkarpackie	948	2,9	2,0	4,0	3,8	7,2	1,8	3,7	2,3	3,5
Podlaskie	599	1,9	1,5	2,3	2,3	2,7	2,5	2,4	2,8	1,2
Pomorskie	2 449	7,6	7,9	8,4	7,2	5,4	6,4	8,5	8,4	9,0
Śląskie	3 338	10,4	9,4	12,2	11,8	11,6	13,6	12,2	14,4	7,8
Świętokrzyskie	608	1,9	1,1	3,5	3,3	3,0	2,8	2,4	3,5	1,8
Warmińsko-mazurskie	927	2,9	2,5	4,6	3,8	3,2	2,8	2,4	2,2	2,9
Wielkopolskie	2 970	9,2	10,6	6,2	6,9	7,0	9,5	8,5	8,0	6,6
Zachodniopomorskie	2 114	6,6	6,7	6,7	4,6	3,6	7,7	8,5	7,6	15,5

Pomimo spadku ogólnej liczby mieszkańców obiektów zbiorowego zakwaterowania (o 15,5% w stosunku do 2011 r.) dla niektórych typów obiektów daje się zauważyć wyraźny wzrost liczby przebywających w nich osób. Dotyczy to przede wszystkim obiektów zbiorowego zakwaterowania związanych z opieką i leczeniem oraz obiektów zaliczanych do kategorii tymczasowego schronienia.

W 2021 r. liczba osób zamieszkujących w obiektach związanych z opieką i leczeniem wyniosła 109 956, co stanowiło 35,5% ogółu osób przebywających w OZZ-tach i w porównaniu do 2011 r. ich liczba zwiększyła się o 19,9%. Najwięcej osób – biorąc pod uwagę tę kategorię obiektów – mieszkało w domach pomocy społecznej - 98,1 tys. (w 2011 r. odpowiednio 64,9 tys.), co stanowiło wzrost tej zbiorowości osób o ponad 51% w porównaniu do 2011 r.

W 2021 r. osoby przebywające w obiektach tymczasowego schronienia stanowiły niewielki, nieco ponad 6%, udział wśród ogółu osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, jednak ich liczba w porównaniu do 2011 r. zwiększyła się o 18,3% i wynosiła 18,9 tys. Wzrost jest obserwowany w szczególności w placówkach dla osób bezdomnych, gdzie w porównaniu do 2011 r. liczba mieszkańców zwiększyła się prawie o jedną trzecią i wyniosła 15,3 tys., co stanowiło 4,9% ogółu osób przebywających w OZZ.

Tablica 10.2. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii i wybranych typów obiektów w latach 2011 i 2021

Table 10.2. Population in the collective living quarters by category and selected types of objects in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % in %	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	w % in %	
Ogółem Total	366 724	100,0	309 821	100,0	84,5
Nauka i praca* Education and work*	178 260	48,6	113 071	36,5	63,4
w tym: of which:					
domy studenckie, asystenckie oraz słuchaczy seminariów duchownych student dormitories, assistant lecturers' dormitories and students seminaries	113 006	30,8	70 149	22,6	62,1
hotele pracownicze workers' hotels	7 115	1,9	42 739	13,8	600,7
System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	34 827	9,5	29 966	9,7	86,0
Leczenie i opieka** Treatment and care**	91 740	25,0	109 956	35,5	119,9
w tym: of which:					
domy pomocy społecznej social assistance homes	64 853	17,7	98 094	31,7	151,3
Domy zakonne, klasztory i zgromadzenia osób duchownych Monastic houses, monasteries and congregations of clergy persons	31 885	8,7	27 876	9,0	87,4
Tymczasowe schronienie Temporary shelter	15 984	4,4	18 905	6,1	118,3
w tym: of which:					
placówki dla bezdomnych facilities for the homeless	11 851	3,2	15 328	4,9	129,3
placówki dla opiekunów z dziećmi albo kobiet w ciąży facilities for caregivers with children or pregnant women	4 133	1,1	2 584	0,8	62,5
Mieszkania chronione Sheltered dwelling	-	-	4 735	1,5	-
Pozostałe obiekty*** Other objects***	14 028	3,8	5 312	1,7	37,9

Dla celów porównywalności kategorii OZZ z badaniem z 2011 roku dokonano grupowania:

* W 2011 r. łącznie z internatami i bursami szkolnymi, w 2021 r. dotyczy osób, które dokonując spisu zadeklarowały pobyt w tych obiektach. ** W 2011 r. łącznie z zakładami opiekuńczo leczniczymi, hospicjami, szpitalami psychiatrycznymi, ośrodkami leczenia odwykowego, w 2021 r. dotyczy osób, które dokonując spisu zadeklarowały pobyt w tych obiektach. *** W 2021 r. łącznie z zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich.

For the purpose of CLQs categories comparability with the 2011 survey was grouped according by:

* In 2011 including boarding schools and dormitories and in 2021 applies to persons who declared to stay at these facilities while performing the census. ** In 2011 including chronic medical care homes, hospices, psychiatric hospitals, detoxification centres and in 2021 refers to persons who declared to stay in these facilities during the census. *** In 2021 including juvenile detention centres and juvenile shelters.

W obiektach związanych z nauką i pracą przebywało najwięcej (113 071) osób tj. 36,5% ogółu mieszkańców OZZ i w porównaniu do 2011 r. nastąpił istotny spadek (o 36,6%) liczby osób deklarujących jako miejsce zamieszkania tego typu obiektu. Jednak w tej kategorii obiektów obserwowany jest w stosunku do 2011 r. przeszło sześciokrotny wzrost liczby osób przebywających w hotelach pracowniczych (w 2021 r. – 42,7 tys., w 2011 r. odpowiednio – 7,1 tys.). Natomiast w domach studenckich i asystenckich przebywało 70,1 tys. osób, stanowiły one 22,6% udział wśród ogółu mieszkańców OZZ. W porównaniu do 2011 r. ich liczba była mniejsza o prawie 38%.

Obiekty instytucji wyznaniowych (domy zakonne, klasztory i zgromadzenia osób duchownych) zamieszkiwało 27,8 tys. osób (co stanowiło 9,0% ogółu przebywających w OZZ) i w porównaniu do 2011 r. widoczny jest spadek liczby mieszkańców o 12,6%.

Nową kategorią obiektów zbiorowego zakwaterowania, ujętą w 2021 r. w badaniu obiektów zbiorowego zakwaterowania, są mieszkania chronione (treningowe, wspierane, do usamodzielnienia), w których zostało spisanych 4,7 tys. osób (tj. 1,5% ogółu mieszkańców OZZ). Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.

W 2021 wśród 309 821 mieszkańców OZZ ponad połowę (159 668, tj. 51,4%) stanowili mężczyźni (w 2011 r. ich udział był niższy i wynosił 48,0%). Liczba kobiet wynosiła 150 153, tj. 48,5% (w 2011 r. – 52,0%).

Podobnie jak w 2011 r., mężczyźni przeważali wśród mieszkańców hoteli pracowniczych, gdzie ich udział w 2021 r. wyniósł 59,5% oraz placówek tymczasowego schronienia – 78,4% wśród ogółu mieszkających w tego typu obiektach. Należy dodać, że mieszkańcami placówek dla bezdomnych byli przede wszystkim mężczyźni (blisko 86%), natomiast w placówkach dla opiekunów z dziećmi i kobiet w ciąży przeważały kobiety stanowiąc blisko 57% udział wśród ogółu mieszkańców tego typu obiektów.

Również w obiektach systemu pieczy zastępczej oraz placówkach dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest więcej chłopców, a proporcje według płci kształtują się odpowiednio: 57,7% mężczyźni, 42,3% kobiety i w porównaniu do 2011 roku udziały pozostały na zbliżonym poziomie.

Z kolei zdecydowana przewaga kobiet występuje w obiektach instytucji wyznaniowych (domach zakonnych, klasztorach i zgromadzeniach osób duchownych – 68,2%) oraz w obiektach z zakresu leczenia i opieki 53,7%. W 2011 r. udziały te kształtowały się na poziomie odpowiednio: 70,8% i 53,0%.

Tablica 10.3. Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii i wybranych typów obiektów oraz płci w 2011 i 2021 roku

Table 10.3. Population in the collective living quarters by category and selected types of objects and sex in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011			2021		
	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)		w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)	
Ogółem Total	366 724	48,0	52,0	309 821	51,5	48,5
Nauka i praca* Education and work*	178 260	47,9	52,1	113 071	55,2	44,8
w tym: of which:						
domy studenckie, asystenckie oraz słuchaczy seminariów duchownych student dormitories, assistant lecturers' dormitories and students seminaries	113 006	46,7	53,3	70 149	52,6	47,4
hotele pracownicze workers' hotels	7 115	58,4	41,6	42 739	59,5	40,5
System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	34 827	58,2	41,8	29 966	57,7	42,3
Leczenie i opieka** Treatment and care**	91 740	47,0	53,0	109 956	46,3	53,7
w tym: of which:						
domy pomocy społecznej social assistance homes	64 853	46,4	53,6	98 094	47,0	53,0
Domy zakonne, klasztory i zgromadzenia osób duchownych Monastic houses, monasteries and congregations of clergy persons	31 885	29,2	70,8	27 876	31,8	68,2
Tymczasowe schronienie Temporary shelter	15 984	72,8	27,2	18 905	78,4	21,6
w tym: of which:						
placówki dla bezdomnych facilities for the homeless	11 851	84,9	15,1	15 328	85,7	14,3
placówki dla opiekunów z dziećmi albo kobiet w ciąży facilities for caregivers with children or pregnant women	4 133	38,2	61,8	2 584	43,2	56,8
Mieszkania chronione Sheltered dwellings	-	-	-	4 735	50,1	49,9
Pozostałe objekty*** Other objects***	14 028	45,6	54,4	5 312	55,9	44,1

Dla celów porównywalności kategorii OZZ z badaniem z 2011 roku dokonano grupowania:

* W 2011 r. łącznie z internatami i bursami szkolnymi, w 2021 r. dotyczy osób, które dokonując spisu zadeklarowały pobyt w tych obiektach. ** W 2011 r. łącznie z zakładami opiekuńczo leczniczymi, hospicjami, szpitalami psychiatrycznymi, ośrodkami leczenia odwykowego, w 2021 r. dotyczy osób, które dokonując spisu zadeklarowały pobyt w tych obiektach. *** W 2021 r. łącznie z zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich.

For the purpose of CLQs categories comparability with the 2011 survey was grouped according by:

* In 2011 including boarding schools and dormitories and in 2021 applies to persons who declared to stay at these facilities while performing the census. ** In 2011 including chronic medical care homes, hospices, psychiatric hospitals, detoxification centres and in 2021 refers to persons who declared to stay in these facilities during the census. *** In 2021 including juvenile detention centres and juvenile shelters.

Analiza danych o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania wykazuje zależności w zakresie płci i wieku mieszkańców poszczególnych rodzajów obiektów. Mieszkańcy obiektów związanych z nauką i pracą to głównie osoby młode (ponad 63% stanowiły osoby do 30 roku życia), które kontynuują naukę. Podobna struktura wieku występuje w obiektach systemu pieczy zastępczej oraz placówkach dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, osoby w omawianej grupie wieku stanowiły w 2021 r. ponad 93%.

Z kolei obiekty związane z leczeniem i opieką zamieszkują głównie osoby starsze – 68% mieszkańców stanowiły osoby powyżej 60 roku życia. Należy jednak podkreślić, że zdecydowanie częściej mieszkańcami obiektów pomocy społecznej były starsze kobiety (77,5%), niż starsi mężczyźni (57,0%).

Ponad połowa mieszkańców korzystających z tymczasowego schronienia (placówek dla bezdomnych oraz opiekunów z dziećmi i kobiet w ciąży) to osoby pomiędzy 50 a 70 rokiem życia. Należy jednak zwrócić uwagę, że 8,1% mieszkańców tych obiektów to osoby w wieku do 19 lat (w tym dzieci poniżej 10 lat – 5,2%), które korzystają ze schronienia w tych obiektach.

Analiza danych pokazuje, że w poszczególnych rodzajach obiektów zamieszkują osoby w różnym wieku, a sytuacja ta jest uzależniona od potrzeb na poziomie lokalnym i możliwości zapewnienia opieki osobom potrzebującym.

Tablica 10.4. Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według płci, grup wieku i kategorii obiektu w 2021 roku

Table 10.4. Population in the collective living quarters by sex, age groups and category of objects in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Nauka i praca Education and work	System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	Leczenie i opieka Treatment and care	Obiekty instytucji wyznaniow- ych Religious institutions facilities	Tymcza- sowe schronienie Temporary shelter	Mieszkania chronione Sheltered dwellings	Postale obiekty* Other objects*
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0–9 lat	2,5	1,7	12,4	0,4	0,2	5,2	6,7	5,9
10–19	12,5	12,2	73,2	1,1	0,6	2,9	12,4	15,4
20–29	21,3	49,4	7,5	3,2	9,2	6,3	13,2	23,1
30–39	9,4	13,6	1,1	6,3	11,3	9,7	11,8	19,4
40–49	10,2	11,0	1,2	8,8	17,1	13,8	13,5	13,8
50–59	10,4	5,9	1,2	12,1	22,6	21,6	11,4	9,6
60–69	12,4	2,8	1,2	21,0	16,4	30,2	14,8	7,3
70–79	8,7	1,3	0,9	18,0	10,0	8,4	9,8	3,9
80 lat i więcej 80 years and more	12,0	0,6	1,2	29,0	12,4	1,5	6,5	1,6
wiek nieustalony age unknown	0,6	1,6	0,1	0,1	0,1	0,3	0,0	0,0

Tablica 10.4. Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według płci, grup wieku i kategorii obiektu w 2021 roku (dok.)

Table 10.4. Population in the collective living quarters by sex, age groups and category of objects in 2021 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Nauka i praca Education and work	System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	Leczenie i opieka Treatment and care	Obiekty instytucji wyznani- owych Religious institutions facilities	Tymcza- sowe schronienie Temporary shelter	Mieszkania chronione Sheltered dwellings	Postałe obiekty* Other objects*	struktura pionowa (w %) (dok.) vertical structure (in %) (cont.)	
Mężczyźni Males	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
0–9 lat	2,6	1,6	11,8	0,5	0,2	3,5	6,9	5,2		
10–19	13,4	10,5	75,4	1,5	1,1	1,9	12,4	18,7		
20–29	23,2	49,7	7,3	4,3	18,8	4,5	12,1	23,0		
30–39	11,4	15,9	1,2	8,7	15,9	8,7	12,0	20,3		
40–49	10,9	10,9	1,1	11,7	17,4	13,9	14,4	12,8		
50–59	11,4	5,6	1,1	16,2	20,6	23,7	13,1	9,2		
60–69	14,4	2,7	1,1	27,6	13,6	33,8	17,1	6,8		
70–79	7,6	1,1	0,6	17,6	6,2	8,8	8,6	3,2		
80 lat i więcej 80 years and more	4,6	0,4	0,4	11,8	6,1	1,0	3,3	0,8		
wiek nieustalony age unknown	0,6	1,5	0,1	0,1	0,1	0,3	0,0	0,0		
Kobiety Females	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
0–9 lat	2,4	1,8	13,1	0,3	0,1	11,2	6,4	6,7		
10–19	11,6	14,3	70,3	0,8	0,3	6,9	12,5	11,2		
20–29	19,4	48,9	7,8	2,2	3,5	12,8	14,2	23,2		
30–39	7,3	10,8	1,1	4,2	8,7	13,7	11,5	18,4		
40–49	9,3	11,1	1,4	6,4	17,0	13,2	12,5	15,2		
50–59	9,3	6,2	1,4	8,6	23,8	14,1	9,7	10,2		
60–69	10,2	3,0	1,3	15,3	18,1	17,3	12,5	7,9		
70–79	9,8	1,5	1,3	18,4	12,3	7,1	10,9	4,7		
80 lat i więcej 80 years and more	20,0	0,8	2,2	43,8	16,2	3,3	9,7	2,5		
wiek nieustalony age unknown	0,6	1,7	0,1	0,1	0,1	0,4	0,0	0,0		

* Łącznie z zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich. * Including juvenile detention centres and juvenile shelters.

Osoby bezdomne

Homeless persons

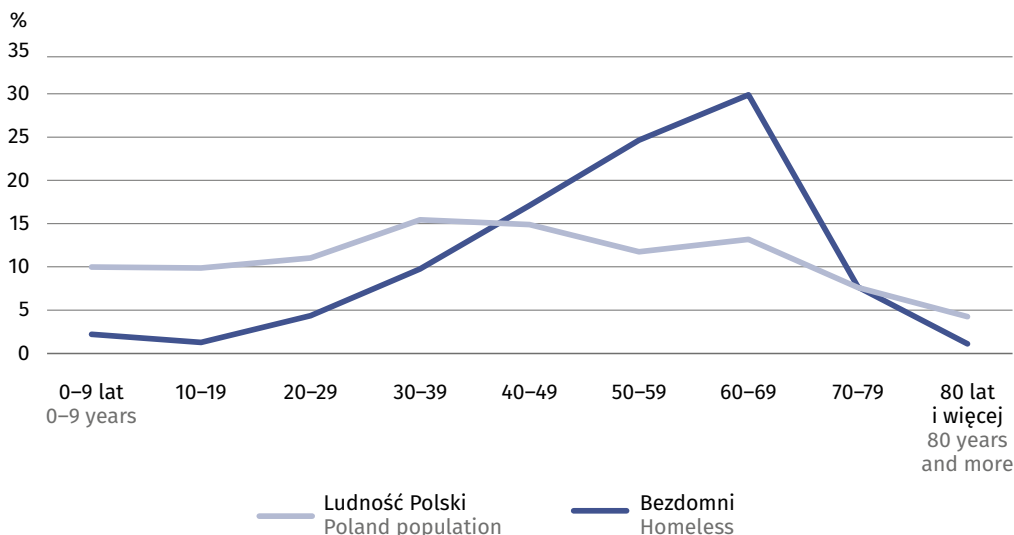
W spisie ludności i mieszkań 2021 podjęta została próba spisania osób bezdomnych. W związku z sytuacją związaną z pandemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2 nie było możliwe zrealizowanie – jak to miało miejsce w poprzednich spisach – odrębnego badania osób bezdomnych.

Osoby bezdomne mogą przebywać w różnych miejscach, a ich bezdomność wynika z różnych sytuacji życiowych, dlatego też w spisie informacje o osobach bezdomnych przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania zostały przekazane przez zarządzających tymi obiektami w zakresie posiadanych informacji, a dodatkowo informacje o bezdomności pozyskane były bezpośrednio od osób bezdomnych, które w samospisie lub przy wsparciu rachmistrza spisowego wskazały w formularzu spisowym fakt bezdomności i podały miejscowość przebywania.

Według definicji przyjętej w spisie bezdomny to osoba, która z różnych przyczyn – ekonomicznych, rodzinnych lub administracyjnych – deklaruje brak stałego miejsca zamieszkania. Do osób bezdomnych nie należy zaliczać takich, które są pozbawione dachu nad głową z powodu wypadków losowych (kataklizmów, powodzi, pożarów itp.).

Według wyników NSP 2021 na formularzu spisowym spisało się w samospisie lub zostało spisanych przez rachmistrzów spisowych 27 994 osób bezdomnych. Analiza zbiorowości osób bezdomnych według cech demograficznych wskazuje, że bezdomność w Polsce jest „bezdomnością męską”. Zdecydowaną większość osób bezdomnych stanowią mężczyźni (82,2%), podczas gdy bezdomne kobiety stanowiły 17,8% badanej zbiorowości. Procesem zachodzącym wśród populacji osób bezdomnych jest jej starzenie się. Dane te odzwierciedlają obserwowane w ostatnich latach zmiany demograficzne w Polsce, tj. wzrost odsetka ludzi w starszym wieku, jako efektu zaawansowanego procesu starzenia się polskiego społeczeństwa.

Wykres 10.3. Struktura wieku osób bezdomnych na tle struktury wieku ludności Polski w 2021 roku (w %)
Chart 10.3. Age structure of homeless persons compared to the age structure of the total population in 2021 (in %)

Mediana wieku osoby bezdomnej to 56,3 lat, kobiety bezdomne są znacznie młodsze od bezdomnych mężczyzn – średnio o 4,7 lat (odpowiednio mediana dla kobiet w 2021 r. wyniosła – 52,1 lat, dla mężczyzn – 56,8 lat). Parametry te są znacznie wyższe od wieku środkowego wyliczonego dla całej populacji (mediana dla ludności Polski wyniosła 41,7 lat, dla mężczyzn – 40,3 lat, dla kobiet – 43,3 lat).

Przeszło połowa osób bezdomnych była w wieku 50–69 lat, przy czym dużo wyższy był udział mężczyzn w tej grupie wieku – 58,5% ogółu bezdomnych mężczyzn, natomiast kobiety stanowiły 42,2%. Udział najstarszych osób bezdomnych, które ukończyły 70 rok życia wyniósł 9,0% i w tej zbiorowości udział kobiet był nieco wyższy stanowiąc 11,6% (udział mężczyzn wynosił 8,4%). Prawie co czwarta osoba bezdomna była wieku pomiędzy 30 a 50 lat.

Z kolei osób najmłodszych (do 30 roku życia) wśród populacji bezdomnych było ponad 8% i zdecydowanie częściej były to kobiety (18,6%) niż mężczyźni (5,7%). Niepokojącym zjawiskiem jest zbiorowość dzieci i młodzieży (do 19 roku życia) licząca 1 000 osób, spisanych jako osoby bezdomne. W większości były to dzieci w wieku 0–9 lat. Udział dziewczynek do 10 roku życia wynosił 6,0% ogółu bezdomnych kobiet, natomiast udział chłopców był nieco niższy – 1,4%.

Tablica 10.5. Osoby bezdomne według płci i grup wieku w 2021 roku

Table 10.5. Homeless persons by sex and age groups in 2021

W wieku At age	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures		
Ogółem Total	27 994	23 006	4 988
	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)		
0–9 lat	2,2	1,4	6,0
10–19	1,3	0,8	4,0
20–29	4,4	3,5	8,6
30–39	9,9	9,6	11,6
40–49	17,5	17,8	16,1
50–59	25,1	26,4	19,4
60–69	30,5	32,1	22,8
70–79	7,9	7,7	8,5
80 lat i więcej 80 years and more	1,1	0,7	3,1

Podsumowanie

Pozyskane w spisie ludności i mieszkań informacje o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania (OZZ) oraz o osobach bezdomnych są niezbędne dla opracowania liczby ludności Polski oraz liczby i struktury gospodarstw domowych i rodzin. Spis 2021 był realizowany w okresie pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 oraz związanych z tym ograniczeń i restrykcji sanitarnych, dlatego też oszacowana liczba ludności przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania może być zaniżona.

W NSP 2021 zbadanych zostało 32 201 obiektów zbiorowego zakwaterowania, a liczba osób w nich przebywająca wyniosła 309 821 osób. Dla porównania w spisie 2011 informacje pozyskano od 21,3 tys. obiektów, gdzie przebywało 366 724 osób.

Według wyników badania OZZ prowadzonego w ramach NSP 2021 najwięcej osób, tj. 36,5% ogółu mieszkańców OZZ, przebywało w obiektach związanych z nauką i pracą. Na kolejnym miejscu pod względem liczby mieszkańców tam przebywających były obiekty związane z opieką i leczeniem, zbiorowość ta wyniosła 109 956, co stanowiło 35,5% ogółu osób przebywających w OZZ-tach. W porównaniu do badania

z 2011 r. ich liczba zwiększyła się prawie o 20%. Wzrost liczby osób obserwowany jest również w kategorii obiektów tymczasowego schronienia, a osoby w nich przebywające stanowiły w 2021 r. niewielki – nieco ponad 6% – udział wśród ogółu osób przebywających w obiektach zbiorowego udziału zakwaterowania. Udział osób przebywających w obiektach instytucji wyznaniowych wynosił 9,0% ogółu przebywających w OZZ, natomiast w mieszkaniach chronionych 1,5%.

W 2021 wśród 309 821 mieszkańców OZZ ponad połowę (51,5%) stanowili mężczyźni, natomiast kobiety 48,5%. Z kolei analiza danych w zakresie płci i wieku mieszkańców poszczególnych rodzajów obiektów zbiorowego zakwaterowania wykazuje, że obiekty przestały mieć jednorodny charakter, np. w obiektach związanych z nauką i pracą mieszkają również seniorzy. Sytuacja taka uzależniona jest prawdopodobnie od lokalnych potrzeb i możliwości zagwarantowania opieki osobom potrzebującym.

W 2021 r. liczba osób bezdomnych została oszacowana na 27 994 osób. Bezdomność w Polsce jest „bezdomnością męską”. Zdecydowaną większość osób bezdomnych stanowią mężczyźni (82,2%), podczas gdy bezdomne kobiety stanowiły 17,8% badanej zbiorowości. Procesem zachodzącym wśród populacji osób bezdomnych jest jej starzenie się – mediana wieku osoby bezdomnej wyniosła 56,3 lata podczas gdy dla ludności Polski było to 41,7 lat.

Summary

The information obtained in the population and housing census on persons residing in collective living quarters and homeless persons is essential for the elaboration of the population of Poland and the number and structure of households and families. The 2021 Census was conducted during the period of the pandemic caused by the SARS-CoV-2 virus and the associated sanitary restrictions and limitations, therefore the estimated population residing in collective accommodation facilities may be underestimated.

In the 2021 Census, 32,201 collective living quarters were surveyed and the number of persons staying in them was 309,821. In comparison, in the 2011 Census, information was obtained from 21,300 facilities with 366,724 persons staying there.

According to the results of the CLQs survey, the largest number of persons, i.e. 36.5% of the total number of residents in CLQs, stayed in facilities related to study and work. Next in terms of the number of residents staying there were facilities related to care and treatment, this collective amounted to 109,956 which accounted for 35.5% of the total number of persons staying in CLQs.

Compared to the 2011 survey, their number increased by almost 20%. An increase in the number of persons is also observed in the category of temporary shelter facilities, and persons staying in them accounted for a small – just over 6% – share among the total number of persons staying in collective living quarters in 2021. The share of persons residing in the religious institutions facilities was 9.0% of the total number of persons residing in CLQs, while in sheltered housing was 1.5%.

In 2021, of the 30,9821 residents in the CLQs, more than half (51.5%) were men, while women accounted for 48.5%. On the other hand, an analysis of the data in terms of the sex and age of the residents of the different types of CLQs shows that the facilities are no longer homogeneous, e.g. seniors also live in education and work-related facilities. This situation probably depends on local needs and the ability to guarantee care for those in need.

In 2021, the number of homeless persons was estimated at 27,994. Homelessness in Poland is „male homelessness”. The vast majority of homeless people are men (82.2%), while homeless women accounted for 17.8% of the surveyed population. A process occurring among the homeless population is its ageing – in 2021 the median age of a homeless person was 56.3 years, while for the Polish population it was 41.7 years.